

ЗАТВЕРДЖЕНО

Директор департаменту екології
та природних ресурсів
Дніпропетровської облдержадміністрації

Ірина ПОНІКАРОВА

2021 року

РЕГІОНАЛЬНА ДОПОВІДЬ

**про стан навколишнього природного середовища
в Дніпропетровській області за 2020 рік**

м. Дніпро
2021 рік

Шановні мешканці Дніпропетровщини!

Перехід у нове тисячоліття супроводжувався кризовими явищами та поглибленням проблем охорони довкілля, які сьогодні вийшли за межі однієї країни та досягли планетарних масштабів.

Беручи до уваги високий рівень ризиків для природних екосистем та здоров'я населення, зумовлений значним забрудненням навколишнього природного середовища через надмірне техногенне навантаження, в Україні питання у цій сфері прирівняні до проблем, пов'язаних із викликами та загрозами національній безпеці.

Для Дніпропетровщини, де концентрація промислових потужностей перевищує середній показник по країні у 2 рази, питання створення екологічно безпечних та комфортних умов для життя населення набуває особливої актуальності.

П'ять років тому була запроваджена нова екологічна програма Дніпропетровщини – стратегічний план роботи на 10 років. Завершився перший етап її виконання і ми маємо певні позитивні зрушення у напрямку поліпшення екологічної ситуації в області.

Спочатку – це була стабілізація, згодом – зменшення техногенного навантаження. Отже, нашим першочерговим завданням має стати збереження цієї тенденції. Рішення просте – забезпечити своєчасне та в повному обсязі виконання заходів програми.

Продовжуємо розбудову регіональної системи моніторингу навколишнього природного середовища. У минулому році з метою забезпечення системи постійного контролю створено єдину інтерактивну мапу щодо стану атмосферного повітря, яка знаходиться у відкритому доступі як для органів влади, так і для громадськості.

Працюємо і над іншими напрямками. Поступово впроваджується широкомасштабний проєкт повернення до життя занедбаних водойм. Щороку ми реалізовуємо природоохоронні ініціативи щодо розчистки водойм та захисту від підтоплень населених пунктів. У напрямку розвитку природно-заповідного фонду збільшуємо відсоток екомережі області – створюємо нові об'єкти, розширюємо межі існуючих.

Ефективне вирішення комплексу завдань, пов'язаних із забезпеченням екологічної безпеки, можливе лише за умов системного підходу, а практичні вчинки кожного з учасників цього процесу мають базуватись на відповідальності та прозорості. Розуміючи всі труднощі на шляху впровадження принципів і засад сталого розвитку – не зупиняємося, рухаємося далі.

*З повагою, директор департаменту екології
та природних ресурсів Дніпропетровської ОДА*

1. ЗАГАЛЬНІ ВІДОМОСТІ

1.1. Географічне розташування та кліматичні особливості території

Дніпропетровська область знаходиться у південно-східній частині України, в басейні середньої і нижньої течії Дніпра. На сході вона межує з Донецькою, на півдні – із Запорізькою і Херсонською, на заході – з Миколаївською та Кіровоградською, на півночі – з Полтавською та Харківською областями України.

Територія області – 31,92 тис. км², що складає 5,3 % площі території країни. За площею Дніпропетровська область займає друге місце в Україні. Адміністративний центр області – місто Дніпро розташоване на обох берегах Дніпра та його притоків Самари.

Область поділяється на 22 адміністративні райони, включає в себе 13 міст обласного і 7 – районного підпорядкування, 46 селищ міського типу, 1435 сільських населених пунктів.

Чисельність населення області становить 3142,035 тис. чоловік. Кількість населення у місті Дніпро – 983,515 тис. чоловік. Чисельність міського населення області – 2642,094 тис. чоловік (84,0 %), сільського – 499,941 тис. чоловік (16,0 %).

Область розташована у степовій зоні України. Ландшафт переважно рівнинний. На заході області простяглось значно почленоване Придніпровське узвишся (висота до 209 м). У південно-східну частину її входять відроги Приазовського узвишся (до 211 м). Центральна частина зайнята Придніпровською низиною, яка на півдні переходить в Причорноморську. З північного заходу на південний схід область перетинає ріка Дніпро, до басейну якої належать її притоки – Оріль, Самара із Вовчою, Мокра Сура, Базавлук, Інгулець із Саксаганню та інші.

В області близько 1,5 тисячі водойм та ставків площею понад 26 тисяч гектарів. На півдні територія області омивається водами Каховського водосховища.

Дніпропетровщина розташована в зоні помірних широт. Клімат області помірно-континентальний. У цілому він характеризується відносно прохолодною зимою і спекотним літом. Найхолодніший місяць – січень (-5,5°C), найтепліший – липень (+26,7 °C). Середня мінімальна температура повітря самого холодного місяця – січня (-8,4 °C). Річна кількість опадів складає 513 мм. Середня річна відносна вологість – 74 %. Кількість сонячних днів складає в середньому 240 днів на рік.

За різноманітністю і значимістю природних ресурсів Дніпропетровська область є однією з найбагатших в Україні. Майже на всій території області переважають родючі чорноземні ґрунти. Розгалужена система водопостачання дозволяє вести інтенсивне сільське господарство.

Дніпропетровщина багата на корисні копалини. Мінерально-сировинна база характеризується широкою різноманітністю видів і значними запасами

деяких корисних копалин. В області виявлено близько 300 родовищ та значні запаси паливно-енергетичної сировини – вугілля, нафти, газу і газоконденсату, а також талько-магнезитової, каолінової, уранової, будівельної та ін. Родовища залізної (м. Кривий Ріг) та марганцевої руди (м. Марганець та м. Покров) – світового значення. У результаті геологорозвідувальних робіт виявлено золоторудні родовища в Солонянському та Нікопольському районах.

1.2. Соціальний та економічний розвиток Дніпропетровської області

Дніпропетровська область характеризується потужним промисловим і науковим потенціалом, розгалуженим сільським господарством, вигідним географічним положенням, багатими природними ресурсами, високим рівнем розвитку транспорту та зв'язку.

Природні умови області сприятливі для діяльності людини. Дніпропетровщина відзначається підземними багатствами та сприятливим кліматом, водними ресурсами, родючими ґрунтами.

Особливістю регіону є те, що кризові ситуації не локалізовані по території, а охоплюють цілі промислові агломерації, басейни видобутку корисних копалин і території прилеглих до них інших областей.

В цілому, незважаючи на те, що в останні роки має місце тенденція до зменшення антропогенного тиску на довкілля, рівень техногенного навантаження залишається високим, а екологічна ситуація незадовільною.

Екологічні проблеми в області пов'язані з підвищеним рівнем забруднення атмосферного повітря. Промислові підприємства гірничо-металургійного, паливно-енергетичного, хімічного комплексів і транспорт є основними джерелами забруднення повітряного басейну.

Викиди шкідливих речовин в атмосферу у 2020 році становили 534,7 тис. т, що на 42,2 тис. т (7,3%) менше, ніж у 2019 році.

Із загальної кількості суб'єктів підприємницької діяльності у 2020 році отримали дозвіл на викиди 668 підприємство.

Загальний обсяг забору води у 2020 році з поверхневих та підземних водних об'єктів за даними Регіонального офісу водних ресурсів у Дніпропетровській області склав 1011,94 млн м³.

Використання води склало 765,14 млн м³, що на 100,66 млн м³ менше, ніж у 2019 році.

Основні галузі промислового виробництва – найбільші енергетичні та металургійні об'єкти, комунально-побутове водокористування та зрошення земель пов'язані з використанням водних ресурсів р. Дніпро. Водні ресурси у містах і селищах значно менші від потреби в них. Внаслідок цього, в більшості міст області склалася передкризова та кризова водогосподарська та гідроекологічна ситуація, коли самовідновлювальна здатність Дніпра та багатьох річок басейну вже не забезпечує відновлення порушеної екологічної рівноваги. Але якість річкової води в районах основних питних водозаборів Дніпропетровської області суттєво не змінюється.

Значні масштаби використання природних ресурсів та енергетично-сировинна спеціалізація Дніпропетровської області, що обумовлена великими обсягами виробництва і споживання разом із застарілою технічною базою, а також стрімкий розвиток урбанізації та агломерацій визначають високі показники щорічного утворення і нагромадження відходів.

Так, станом на 01.01.2021, в області накопичено понад 11,35 млрд т промислових відходів.

Питання накопичення та утилізації промислових відходів має загальнодержавне значення, оскільки більша частина відходів містить шкідливі для навколишнього природного середовища та людини речовини. Вирішення проблеми утилізації відходів – це очищення довкілля від токсичних речовин і баласту та отримання при цьому корисних продуктів і, як слідство, економічного ефекту.

Необхідно зазначити, що більша частина розміщених відходів мають велику кількість ресурсоцінних компонентів, які можна вилучити з метою одержання якісної та дешевої сировини.

Рециклінг відходів має велике екологічне значення, оскільки сприяє захисту довкілля від негативного їх впливу та забезпечує ощадливе використання матеріально-сировинних і енергетичних ресурсів.

На підприємствах області протягом 2020 року утворилося 309,4 млн т відходів. Із загального обсягу утворених відходів 25,93 тис. т становили відходи І – ІІІ класів небезпеки. Переважна їх більшість використовується повторно або передається спеціалізованим підприємствам для подальшої утилізації.

Дніпропетровська область знаходиться в степовій зоні України і займає площу 3,19 млн га, у тому числі землі лісогосподарського призначення становлять 115,124 тис. га, із них вкриті лісовою рослинністю 77,0 тис. га, загальний запас деревини 13,9 тис. м³, а лісистість області відповідає 5,6 %. У той же час, наявність потужних запасів мінеральної сировини і сприятливі агрокліматичні умови зумовлюють високу концентрацію промислових об'єктів і розвиток агропромислового сектору. У результаті більша частина земель антропогенно-трансформована.

В таких умовах дуже складним та важливим є питання виявлення і заповідання природних територій і об'єктів. Незважаючи на це, проводиться планомірна діяльність щодо розвитку і розширення заповідних територій, розглядаючи заповідну справу як головний засіб для комплексного вирішення важливих екологічних проблем, таких як, збереження біорізноманіття, відновлення і підтримка екологічного балансу в біосфері тощо.

Станом на 01.01.2021 мережа територій та об'єктів природно-заповідного фонду області складає 180 об'єктів, загальною площею 100,08 тис. га, що становить 3,13 % від площі області. Із них 32 об'єкта – загальнодержавного значення на площі 36640,98 га та 148 – місцевого значення на площі 63766,29 га.

2. АТМОСФЕРНЕ ПОВІТРЯ

2.1. Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря

Викиди шкідливих речовин в атмосферу у 2020 році становили 534,7 тис. т, що на 42,2 тис. т (7,3 %) менше, ніж у 2019 році.

У складі викинутих забруднюючих речовин оксиди вуглецю становлять 274,719 тис. т; діоксиди та інші сполуки сірки – 60,857 тис. т; речовини у вигляді суспендованих твердих частинок – 52,22 тис. т; метан – 115,967 тис. т; сполуки азоту – 28,298 тис. т; метали та їх сполуки – 0,619 тис. т, тощо.

Крім того, за звітний період в атмосферу надійшло 20,5 млн т діоксиду вуглецю – основного парникового газу, який впливає на зміну клімату.

2.1.1. Динаміка викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря

Динаміка викидів забруднюючих речовин протягом 2013 – 2020 років наведена у таблицях 2.1.1.1. та 2.1.1.2.

Таблиця 2.1.1.1. Динаміка викидів забруднюючих речовин

Викиди по області	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Загальна кількість викидів в атмосферне повітря, тис. т в т.ч.	1143,848	1037,075	876,6	833,0*	657,3*	614,3*	576,9*	534,7*
- від стаціонарних джерел забруднення, тис. т	940,5	855,775	723,9	833,0	657,3	614,3	576,9	534,7
- від пересувних джерел забруднення, тис. т	203,348	181,3	152,6	**	**	**	**	**

* - без урахування викидів від пересувних джерел

** - дані в органах Держкомстату відсутні.

Таблиця 2.1.1.2. Динаміка викидів в атмосферне повітря

Роки	Викиди в атмосферне повітря, тис. т			Щільність викидів у розрахунку на 1 км ² , кг	Обсяги викидів у розрахунку на 1 особу, кг	Обсяг викидів на одиницю ВРП, т/млн грн
	Всього	у тому числі				
		стаціонарними джерелами	пересувними джерелами			
2011	1157,883	950,373	207,51	36275	345,957	*
2012	1173,077	961,947	211,13	36747	354,008	*
2013	1143,848	940,5	203,348	35831,45	346,608	*
2014	1037,075	855,775	181,3	26807,47	260,547	*
2015	876,6	723,9	152,6	22677,5	221,7	*
2016	833,0**	833,0	*	26093,0	256,9	*
2017	657,3**	657,3	*	20600,0	203,5	*
2018	614,3**	614,3	*	19200,0	191,6	*
2019	576,9**	576,9	*	18100,0	180,8	*
2020	534,7**	534,7	*	16700,0	170,2	*

* - дані в органах Держкомстату відсутні.

** - без урахування викидів від пересувних джерел

Динаміка найпоширеніших забруднюючих речовин протягом 2013 – 2020 років (див. табл. 2.1.1.3., 2.1.1.4., 2.1.1.5.).

Таблиця 2.1.1.3. Динаміка найпоширеніших забруднюючих речовин протягом 2012 – 2020 років, тис. т

Населені пункти	2013 р.					2014 р.				
	разом	в т.ч.				разом	в т.ч.			
		тил	діоксид сірки	діоксид азоту	оксид вуглецю		тил	діоксид сірки	діоксид азоту	оксид вуглецю
м. Дніпро	104,8	15,36	56,335	18,112	6,498	87,725	13,72	42,635	18,039	6,398
м. Кривий Ріг	351,778	52,16	12,685	13,134	245,916	327,374	46,66	12,05	12,634	230,147
м. Кам'янське	115,45	14,69	10,115	5,14	82,285	105,032	13,56	9,375	4,747	74,9
м. Вільногірськ	0,778	0,468	0,009	0,13	0,056	0,782	0,553	0,008	0,097	0,049
м. Жовті Води	1,009	0,137	0,373	0,25	0,05	1	0,096	0,319	0,191	0,079
м. Новомосковськ	0,165	0,06	0,003	0,038	0,03	0,117	0,047	0,002	0,036	0,015
м. Нікополь	15,339	0,706	0,208	0,805	13,102	21,49	0,791	0,274	0,974	18,956
м. Марганець	1,011	0,245	0,065	0,112	0,474	0,453	0,285	0,013	0,049	0,092
м. Покров	13,798	3,186	0,271	0,372	9,828	13,132	4,28	0,189	0,353	8,173
м. Павлоград	0,42	0,143	0,062	0,084	0,068	0,418	0,12	0,059	0,084	0,099
м. Синельникове	0,04	0,006	0,0009	0,008	0,012	61,224	0,008	0,0007	0,014	0,03
м. Першотравенськ	1,108	0,164	0,811	0,002	0,018	1,182	0,186	0,843	0,002	0,024
м. Тернівка	43,033	0,512	0,551	0,08	0,148	43,819	0,202	0,651	0,097	0,184
Разом по області	940,5	109,9	233,025	54,484	359,838	855,775	99,93	191,671	52,207	340,382

Продовження таблиці 2.1.1.3.

Населені пункти	2015 р.					2016 р.				
	разом	в т.ч.				разом	в т.ч.			
		пил	діоксид сірки	діоксид азоту	оксид вуглецю		пил	діоксид сірки	діоксид азоту	оксид вуглецю
м. Дніпро	48,5	10,424	23,144	7,917	6,036	80,56	13,777	45,188	12,058	7,875
м. Кривий Ріг	327,031	50,055	10,677	16,251	237,972	342,881	50,223	11,193	15,15	254,397
м. Кам'янське	100,992	13,191	8,569	4,509	72,702	90,45	11,624	7,015	4,213	65,819
м. Вільногірськ	1,276	1,081	0,00654	0,087	0,044	1,284	1,071	0,003	0,085	0,039
м. Жовті Води	0,931	0,046	0,258	0,196	0,112	0,965	0,043	0,358	0,11	0,104
м. Новомосковськ	0,092	0,035	0,00172	0,027	0,016	0,0966	0,035	0,008	0,033	0,016
м. Нікополь	19,469	0,649	0,253	0,85	17,303	25,664	0,841	0,319	0,958	23,203
м. Марганець	0,386	0,261	0,0033	0,034	0,075	0,355	0,267	0,02	0,011	0,049
м. Покров	10,427	3,685	0,041	0,226	6,4	3,295	1,795	0,035	0,062	1,373
м. Павлоград	0,377	0,097	0,054	0,074	0,098	0,384	0,104	0,041	0,082	0,102
м. Синельникове	0,06	0,0105	0,0009	0,0012	0,031	0,076	0,011	0,01	0,012	0,04
м. Першотравенськ	0,848	0,147	0,574	0,0015	0,018	1,002	0,175	0,668	0,002	0,02
м. Тернівка	42,229	0,305	0,6	0,086	0,093	40,38	0,505	0,613	0,083	0,6
Разом по області	723,9	94,211	98,635	34,946	341,924	833,0*	107,616	181,799	43,182	354,484

Продовження таблиці 2.1.1.3.

Населені пункти	2017 р.					2018 р.				
	разом	в т.ч.				разом	Пил	діоксид сірки	діоксид азоту	оксид вуглецю
		пил	діоксид сірки	діоксид азоту	оксид вуглецю					
м. Дніпро	45,681	10,461	17,024	7,443	9,389	47,086	*	18,781	6,732	8,711
м. Кривий Ріг	323,904	46,318	10,277	13,956	242,520	267,433	*	9,287	12,745	200,153
м. Кам'янське	57,751	7,404	4,174	2,97	41,514	103,312	*	6,869	4,607	77,691
м. Вільногірськ	1,235	1,170	0,0002	0,019	0,016	1,086	*	0,0003	0,024	0,015
м. Жовті Води	0,97	0,065	0,347	0,108	0,116	0,755	*	0,238	0,078	0,112
м. Новомосковськ	0,092	0,037	0,0011	0,027	0,016	0,138	*	0,0009	0,0298	0,0492
м. Нікополь	25,333	0,846	0,347	0,943	22,902	26,181	*	0,349	0,985	23,637
м. Марганець	0,344	0,299	0,0023	0,0129	0,0156	0,290	*	0,0022	0,0151	0,0164
м. Покров	8,064	2,349	0,127	0,190	5,361	8,266	*	0,109	0,196	5,621
м. Павлоград	0,604	0,196	0,175	0,09	0,103	0,314	*	0,0376	0,075	0,103
м. Синельникове	0,059	0,008	0,0006	0,0098	0,032	0,055	*	0,0004	0,0078	0,0277
м. Першотра-венськ	0,909	0,158	0,6	0,002	0,021	0,965	*	0,663	0,0013	0,015
м. Тернівка	43,696	0,416	0,607	0,074	0,006	33,433	*	0,445	0,068	0,0053
Разом по області	657,3	69,727	33,6821	25,8447	695,6406	614,328	75,998	52,359	30,510	317,841

Продовження таблиці 2.1.1.3.

Населені пункти	2019р.					2020 р.				
	разом	в т.ч.				разом	в т.ч.			
		Пил	діоксид сірки	діоксид азоту	оксид вуглецю		Пил	діоксид сірки	діоксид азоту	оксид вуглецю
м. Дніпро	40,810	*	18,762	6,291	7,177	31,109	3,7	16,109	5,033	5,732
м. Кривий Ріг	268,328	*	9,636	12,745	206,590	224,248	29,133	8,718	11,311	172,502
м. Кам'янське	83,336	*	5,283	4,276	61,630	96,803	11,718	6,061	4,912	73,012
м. Вільногірськ	1,255	*	0,049	0,092	0,0361	0,414	0,023	0,039	0,074	0,041
м. Жовті Води	0,698	*	0,235	0,099	0,0943	0,671	0,026	0,175	0,084	0,128
м. Новомосковськ	0,203	*	0,0009	0,0229	0,104	0,167	0,018	0,0004	0,023	0,106
м. Нікополь	25,033	*	0,327	0,944	22,550	19,113	0,624	0,317	0,801	17,007
м. Марганець	0,259	*	0,0023	0,0105	0,0168	0,264	0,214	0,002	0,011	0,016
м. Покров	4,946	*	0,0908	0,093	2,512	7,419	2,225	0,085	0,169	4,905
м. Павлоград	0,220	*	0,017	0,0535	0,0871	0,182	0,0236	0,012	0,053	0,081
м. Синельникове	0,0475	*	0,0004	0,0079	0,0243	0,0478	0,011	0,0004	0,0082	0,025
м. Першотра-венськ	0,788	*	0,565	0,001	0,011	0,776	0,140	0,557	0,0009	0,0097
м. Тернівка	36,976	*	0,330	0,0506	0,0039	29,128	0,185	0,354	0,08	0,0039
Разом по області	576,925	62,104	48,168	28,299	303,403	534,656	52,22	60,675	27,042	274,719

* інформацію не надано

Таблиця 2.1.1.4. Обсяги викидів в атмосферне повітря забруднюючих речовин стаціонарними джерелами у районах та містах області у 2020 р. (т)

Населені пункти	Обсяги викидів, т		Збільшення (+) / зменшення (-) викидів у 2020 р. проти 2019 р., т	Обсяги викидів у 2020 р. до 2019 р., %	Викинуто в середньому одним підприємством, т
	у 2019 р.	у 2020 р.			
Дніпропетровська область	576925,3	534656,4	-42268,9	92,7	931,5
м. Дніпро	40810,0	31109,2	-9700,8	76,2	189,7
м. Вільногірськ	1254,6	413,5	-841,1	33,0	82,7
м. Жовті Води	697,5	670,9	-26,6	96,2	134,2
м. Кам'янське	83335,8	96803,1	+13467,3	116,2	2410,1
м. Кривий Ріг	268328,3	224248,4	-44079,9	83,6	3297,8
м. Марганець	259,7	263,9	+4,2	101,6	37,7
м. Нікополь	25032,9	19113,2	-5919,7	76,4	1006,0
м. Новомосковськ	203,0	167,0	-36,0	82,3	11,9
м. Павлоград	219,7	181,7	-38,0	82,7	7,3
м. Першотравенськ	788,3	776,0	-12,3	98,4	194,0
м. Покров	4946	7418,5	+2472,5	150,0	1059,8
м. Синельникове	47,5	47,8	+0,3	100,6	5,3
м. Тернівка	36976,6	29128,4	-7848,2	78,8	7282,1
райони					
Апостолівський	20592,9	35158,4	+14565,5	170,7	3515,8
Васильківський	74,2	79,6	+5,4	107,3	15,9
Верхньодніпровський	365,8	273,6	-92,2	74,8	12,4
Дніпровський	1282,5	753,4	-529,1	58,7	26,9
Криворізький	460,1	349,3	-110,8	75,9	49,9
Криничанський	150,5	112,0	-38,5	74,4	12,4
Магдалинівський	1136,1	989,3	-146,8	87,1	123,7
Межівський	85,5	69,6	-15,9	81,4	11,6
Нікопольський	500,9	335,7	-165,2	67,0	37,3
Новомосковський	1753,6	146,0	-1607,6	8,3	12,2
Павлоградський	34206,6	33795,8	-410,8	98,8	4224,5
Петриківський	1557,3	1317,5	-239,8	84,6	164,7
Петропавлівський	50146,5	49396,0	-750,5	98,5	4490,5
Покровський	156,2	9,1	-147,1	5,8	1,8
П'ятихатський	213,8	354,7	140,9	165,9	44,3
Синельниківський	44,3	46,0	+1,7	103,8	5,8
Солонянський	117,2	99,7	-17,5	85,1	9,1
Софіївський	86,8	59,0	-27,8	68,0	9,8
Томаківський	204,3	212,8	+8,5	104,2	70,9
Царичанський	204,4	249,1	+44,7	121,9	27,7
Широківський	135,5	96,3	-39,2	71,1	24,1
Юр'ївський	550,4	411,9	-138,5	74,8	68,4

Таблиця 2.1.1.5. Динаміка викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерел забруднення у регіоні в окремих населених пунктах, тис. т

Населені пункти	2013 р.	2014 р.	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.	2020 р.
Дніпропетровська область	940,5	855,775	723,9	833,0	657,325	614,328	576,925	534,656
м. Дніпро	104,8	87,725	48,5	80,560	45,681	47,086	40,810	31,109
м. Кривий Ріг	351,778	327,374	327,031	342,881	323,904	267,433	268,328	224,248
м. Кам'янське	115,45	105,032	100,992	90,450	57,751	103,312	83,336	96,803
м. Вільногірськ	0,778	0,782	1,276	1,284	1,235	1,086	1,255	0,414
м. Жовті Води	1,009	1,0	0,931	0,965	0,97	0,755	0,698	0,671
м. Новомосковськ	0,165	0,117	0,092	0,096	0,092	0,138	0,203	0,167
м. Нікополь	15,339	21,49	19,469	25,664	25,333	26,181	25,033	19,113
м. Марганець	1,011	0,453	0,386	0,355	0,344	0,290	0,260	0,264
м. Покров	13,798	13,132	10,427	3,295	8,064	8,266	4,946	7,419
м. Павлоград	0,419	0,418	0,377	0,384	0,604	0,314	0,220	0,182
м. Синельникове	0,041	61,224	0,06	0,076	0,059	0,055	0,048	0,048
м. Першотравенськ	1,108	1,182	0,848	1,002	0,909	0,965	0,788	0,776
м. Тернівка	43,033	43,819	42,229	40,380	43,696	33,433	36,977	29,128

Динаміка викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерел по Дніпропетровській області та основним містам наведена на рис. 2.1.1.1.

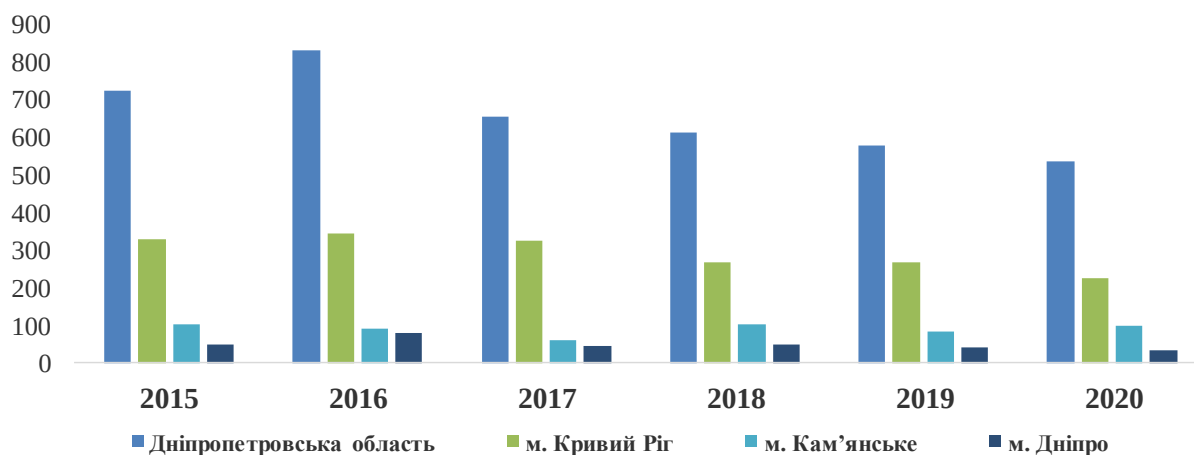

Рис. 2.1.1.1. Динаміка викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерел по Дніпропетровській області та основним містам (тис. т)

2.1.2. Основні забруднювачі атмосферного повітря (за видами економічної діяльності)

У 2020 році підприємства добувної промисловості і розроблення кар'єрів викинули в атмосферу 131,195 тис. т (24,5 %) шкідливих речовин від загального

обсягу викидів по області. Частина викидів від підприємств постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря у загальному обсязі викидів становить 10,8 %, від переробної промисловості – 63,2 %, від транспорту, складського господарства, поштової та кур'єрської діяльності – 0,36 %, підприємств, які спеціалізуються на водопостачанні, каналізації, поводженні з відходами – 0,73 %.

Основними забруднювачами довкілля у 2020 році залишаються підприємства металургійної, добувної промисловості та виробники електроенергії. Найбільш екологічно небезпечними видами економічної діяльності є видобування металевих руд, виробництво електроенергії, чавуну, сталі та феросплавів. Дані наведені у таблицях 2.1.2.1., 2.1.2.2.

Таблиця 2.1.2.1. Основні підприємства-забруднювачі

<i>N з/п</i>	<i>Підприємство- забруднювач</i>	<i>Валовий викид, тис. т 2020 р./2019р.</i>		<i>Зменш. /- Збільш. /+ (%)</i>	<i>Причина зменшення/збільшення</i>
1	ВП “Придніпровська ТЕС” АТ “ДТЕК Дніпроенерго”	19,7	24,4	-19,26	Зменшення відбулося за рахунок зниження: Обсягу виробництва електричної енергії на 21,8% (з 1818,024 млн кВт*год на 1421,193 млн кВт*год),
2	ВП “Криворізька ТЕС” АТ “ДТЕК Дніпроенерго”	35,02	20,36	+71,98	Збільшення виробітки електроенергії на 40,583 %, Збільшення сірчистості вугілля на 63 % Збільшення зольності вугілля на 6 %
3	ПАТ “Дніпровський меткомбінат”	91,61	78,1	+17,3	Зменшення виробництва: агломерату – 41,1 %, чавуну – 19,9 %, сталі – 16,0 %, прокату – 15,2 %
4	АТ “Нікопольський завод феросплавів”	18,35	24,2	-24,26	Зменшення викидів унаслідок зменшення обсягів виробництва феросплавів
5	ПАТ “АрселорМіттал Кривий Ріг”	209,0	230,8	-9,45	Зменшення викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря на 9,4 % пов'язано зі зменшенням об'ємів виробництва основних видів продукції: агломерату на 7,9 %, чавуну на 6,9 %, твердої сталі на 12,1 %, коксу на 5,3 %, а також за рахунок роботи а/м №№ 1, 4 АЦ № 2 з новими ГОУ після реконструкції та виведення з експлуатації мартенівського цеху та кільцевої печі ВВЦ.
6	ПАТ “Південний гірничо- збагачувальний комбінат”	1,22	23,28	-94,75	Зменшення викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря за рахунок зупинки агловиробництва.
7	ПрАТ “Північний ГЗК”	5,11	6,8	-24,9	Зниження обсягів дроблення скали та руди. Зниження обсягів виробництва окатишів.
8	ПрАТ “Дніпровський металургійний завод”	2,51	4,51	-44,4	Скорочення за рахунок зменшення виробництва у порівнянні з 2019 роком у зв'язку з зупинкою металургійного виробництва у період з жовтня 2019 року до середини травня 2020 року та зупинкою на консервацію доменної печі №3

<i>N з/п</i>	<i>Підприємство- забруднювач</i>	<i>Валовий викид, тис. т 2020 р./2019р.</i>		<i>Зменш. /- Збільш. /+ (%)</i>	<i>Причина зменшення/збільшення</i>
9	ПАТ “ІНТЕРПАЙП Нижньодніпровський трубопрокатний завод”	0,81	0,88	-7,66	—
10	ПрАТ “ЮЖКОКС”	1,82	1,63	+11,56	Збільшення обсягів виробництва коксу 6% вологості, а також за рахунок введення до експлуатації коксової батареї № 7.
11	ПрАТ “Дніпровський коксохімічний завод”	1,242	1,232	+0,81	—
12	АТ “Покровський гірничо- збагачувальний комбінат”	7,32	4,84	+51,18	Збільшення валових викидів обумовлено збільшенням роботи основного технологічного обладнання Богданівської АЗФ.
13	ПрАТ “ДТЕК Павлоградвугілля”	116,04	124,13	-6,52	Здійснення заходів з завершення гірничих робіт на шахті ім М.І Сташкова, експлуатація устаткування з утилізації шахтного метану на ш Степова блок № 2 з 4 кварталу 2020 року

Таблиця 2.1.2.2. Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря за видами економічної діяльності

№ з/п	Види економічної діяльності	Обсяги викидів за регіоном	
		тис. т	відсотків до загального підсумку
Усього		534,7	100,0
1	За видами економічної діяльності, у тому числі:		
1.1.	переробна промисловість	338,1	63,2
1.2.	добувна промисловість і розроблення кар'єрів	131,2	24,5
1.3.	постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	57,66	10,8
1.4.	транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	1,94	0,36
1.5.	водопостачання, каналізація, поводження з відходами	3,9	0,73

2.2. Транскордонне забруднення атмосферного повітря

Керівним органом Спільної програми спостережень та оцінки розповсюдження забруднювачів повітря на великі відстані у Європі (Програма ЕМЕП) до Конвенцій 1979 року розроблені і направлені Сторонам Конвенції Керівні принципи оцінки та представлення даних про викиди забруднюючих речовин в регіоні ЕМЕП. Звітування по цьому питанню знаходилось в компетенції Міністерства екології та природних ресурсів України (на сьогодні Міндовкілля України).

2.3. Якість атмосферного повітря в населених пунктах

Систематичний нагляд за рівнем забруднення атмосферного повітря проводиться на стаціонарних постах Дніпропетровським регіональним центром з гідрометеорології у таких містах, як: Дніпро, Кривий Ріг та Кам'янське.

У 2020 році середньорічні концентрації становили:

м. Кривий Ріг: пилу – 2,7 ГДК, діоксиду азоту – 1,0 ГДК, фенолу – 0,7 ГДК, аміаку – 0,3 ГДК, формальдегіду – 5,3 ГДК, діоксиду сірки – 0,3 ГДК, оксиду вуглецю – 0,7 ГДК; оксиду азоту – 0,5 ГДК;

м. Кам'янське: пилу – 2,0 ГДК, діоксиду азоту – 2,0 ГДК, фенолу – 2,7 ГДК, формальдегіду – 4,0 ГДК, аміаку – 1,3 ГДК; оксиду азоту – 0,7 ГДК, діоксиду сірки – 0,2 ГДК, оксид вуглецю – 1,0 ГДК;

м. Дніпро: пилу – 2,0 ГДК, аміаку – 1,0 ГДК, діоксиду азоту – 2,5 ГДК, формальдегіду – 5,0 ГДК, оксиду азоту – 0,8 ГДК, фенолу – 1,0 ГДК, оксиду вуглецю – 0,7 ГДК, оксид азоту – 0,8 ГДК.

Результати спостережень свідчать, що в 2020 році рівень забруднення атмосфери промислових міст залишався ще досить високим.

Екологічна ситуація загострюється тим, що викиди в атмосферу здійснюються нерівномірно, а переважно в промислових зонах, де велика концентрація підприємств металургійної, гірничодобувної, машинобудівної, хімічної та іншої промисловості.

2.4. Стан радіаційного забруднення атмосферного повітря

За інформацією Дніпропетровського регіонального центру з гідрометеорології щодо радіоактивного забруднення атмосферного повітря Дніпропетровської області, радіаційна обстановка на території області в цілому була стабільною і знаходилася у межах природного радіаційного фону. Екстремально-високі рівні радіоактивного забруднення не спостерігалися.

Рівень експозиційної дози гамма-випромінювання у 2020 році становив в середньому 13 мкР/год.

Підвищений рівень гамма-фону спостерігався на метеостанціях:

м. Синельникове: квітень – 20 мкР/год, червень – 19 мкР/год;

м. Чаплине: серпень, вересень, жовтень, листопад, грудень – 19 мкР/год

м. Комісарівка: жовтень, грудень – 18 мкР/год.

Перевищення контрольного рівня – 25 мкР/год – у 2020 році не було.

На території Дніпропетровській області протягом 2020 року випадків перевищень контрольних рівнів сумарної бета-активності в пробах атмосферних випадінь виявлено не було.

Щільність випадів техногенних радіонуклідів знаходилась на рівні попередніх років.

Концентрація радіоактивних елементів як природного, так і штучного походження в приземному шарі атмосфери утримується на сталому рівні. Можна очікувати подальше зменшення концентрації штучних радіонуклідів в

повітрі як за рахунок їх природного розпаду, так і їх подальшого заглиблення у ґрунт.

2.5. Вплив забруднюючих речовин на здоров'я людини та біорізноманіття

На протязі звітного року, згідно галузі акредитації, лабораторіями ДУ “Дніпропетровський обласний лабораторний центр МОЗ України” проведено 29196 досліджень атмосферного повітря у селитебній зоні на фізико-хімічні показники, з яких у 1524 результатів виявлені перевищення вмісту забруднюючих речовин (5,2 %) та 4430 проб на території сільських поселень, з них з перевищеннями вмісту забруднюючих речовин – 111, що становить 2,5 %.

До забруднюючих речовин, про негативну дію яких на здоров'я людини отримані найбільш переконливі докази, відносяться тверді суспендовані частинки (ТЧ), озон (O_3), діоксид азоту (NO_2), діоксид сірки (SO_2), оксид вуглецю (CO).

Вплив цих речовин на здоров'я людини наступний:

Оксид вуглецю – безбарвний газ, що не має запаху. Впливає на нервову і серцево-судинну систему, викликає задуху. Токсичність CO зростає за наявності в повітрі азоту, в цьому випадку концентрацію CO в повітрі необхідно знижувати в 1,5 раз. У разі перевищення норм вмісту у крові 15-6% CO – гемоглобіну виникає стан отруєння.

Оксиди азоту. NO , N_2O_3 , NO_5 , N_2O_4 . В атмосферу викидається в основному діоксид азоту NO_2 – безбарвний отруйний газ, що не має запаху, має подразнюючу дію на органи дихання. Особливо небезпечні оксиди азоту в містах, де вони взаємодіють з вуглецями вихлопних газів, де утворюють фотохімічний туман – смог. Отруєне оксидами азоту повітря починає діяти з легкого кашлю. При підвищенні концентрації NO , виникає сильний кашель, блювота, іноді головна біль. При контакті з вологою поверхнею слизової оболонки оксиди азоту утворюють кислоти HNO_3 і HNO_2 , які приводять до набряку легенів.

Діоксид сірки – безбарвний газ з гострим запахом, уже в малих концентраціях (20-30 mg/m^3) створює неприємний смак в роті, подразнює слизові оболонки очей і дихальних шляхів.

Вуглеводні (пари бензину, метану і т.д.). За характером впливу на організм людини розрізняють 2 групи: подразнювальні й канцерогенні. Подразнювальні вуглеводні наркотично впливають на центральну нервову систему (запаморочення і тому подібне), діють на слизові оболонки. Вуглеводні канцерогенні групи є найбезпечнішими для здоров'я людини, особливо шкідливий бенз(а)пірен, який є індикатором. При тривалій дії на людину альдегіди викликають подразнення слизових оболонок очей і дихальних шляхів, а при підвищенні концентрації спостерігається головний біль, слабкість, втрата апетиту, безсоння.

Утворення кислотних дощів пов'язане з надходженням у вологу атмосферу оксиду сірки і азоту. Особливу небезпеку представляють стаціонарні джерела (ТЕС і ін.). Кислотні дощі знижують родючість ґрунтів, погіршують

здоров'я населення.

Формальдегід – газоподібна речовина з різким та неприємним запахом. В атмосфері синтезуються внаслідок фотохімічного процесу під впливом ультрафіолетового випромінювання. Формальдегід є джерелом постійного природного фонового забруднення, найбільші значення якого спостерігаються у повітрі промислових центрів. Джерелами антропогенного надходження формальдегіду у навколишнє середовище – металургійні та хімічні підприємства, виробництво з виготовлення меблів, полімерів та будівельних матеріалів. Найбільша частка його надходить у повітря з відпрацьованими газами автотранспорту. Формальдегід внесений до списку отруйних канцерогенних речовин, токсичний. Він негативно впливає на генетичний матеріал, дихальні шляхи, очі, шкіру, печінку, нирки, вражає центральну нервову систему.

Пил – суспендовані тверді частинки дрібністю (1-2 – 10-4 см), здатних в безвітряну погоду осідати на поверхню Землі. Джерела пилу можуть бути як природного походження (вивітрювання гірських порід, виверження вулкану), так і техногенного (викиди промислових підприємств). Основна кількість пилу зосереджена на висотах до 500 м.

2.6. Заходи, спрямовані на покращення стану атмосферного повітря

Протягом 2020 року на основних підприємствах-забруднювачах Дніпропетровської області виконані наступні заходи з охорони атмосферного повітря, а саме:

ПАТ “Дніпровський меткомбінат”:

- виконано монтаж інерційного фільтру на агломашинах № 7, 8, 9, 11, 12;
- виконано модернізацію батарейного циклону при проведенні капітального ремонту агломашини в двоступеневий очисний апарат із підвищеною ефективністю уловлення однієї агломашини з двох;

- виконано модернізацію системи подачі повітря в зону спікання агломашини № 10 з метою зниження викидів забруднюючих речовин у повітря;

ПАТ “АрселорМіттал Кривий Ріг”:

- виконано мартенівський цех. Виведення з експлуатації та мартенівський цех зупинка ДСПА-6;

- виконано реконструкцію коксових батарей КБ: № 5;

ПрАТ “Кривий Ріг Цемент”:

- виконано установка нового фільтру на цементному млині № 2 СП КРЗ;

ПрАТ “Пінічний ГЗК”:

- виконано установку інтенсивного змішувача шихти типу “Eirich” на випалювальній машині “Lurgi-278-A” ЦВО-1.

3. ЗМІНА КЛІМАТУ

3.1. Тенденції зміни клімату

Зміна клімату – глобальна екологічна проблема, яка загрожує життю і здоров'ю людини, довкіллю, існуванню екосистеми Землі в цілому. Зміна клімату призводить до екстремального підвищення температури, повеней, посух, зменшення кількості питної води, поширення нетипових хвороб та ін. Головним винуватцем глобального потепління вважається парниковий ефект.

Потепління в Україні характеризується нерівномірністю – періоди стрімкого збільшення температури змінювалися його уповільненням, або похолоданням. У такі періоди на тлі загального потепління відмічаються хвилі холоду із заморозками, що представляє небезпеку для багатьох галузей економіки; зокрема сільського господарства.

В Україні, як і в Європі в цілому, відмічається зниження континентальності клімату – зменшення амплітуд сезонного ходу приземної температури, збільшення повторюваності екстремальних значень деяких метеорологічних величин.

Своєрідність потепління клімату України і в його неодночасності – приземні температури підвищувалися в тих регіонах і в ті місяці, які раніше були холоднішими, а в районах з вищим температурним фоном, приземна температура змінилася менше.

Важливою особливістю сучасного клімату України, яка має свій прояв у всі сезони року, стали різкі перепади добових температур повітря впродовж 1–2 діб. Різкі зміни погоди супроводжуються усіма видами небезпечних і стихійних метеорологічних явищ.

Основною причиною зміни клімату є використання викопного палива та неефективне споживання енергії, що виробляється. Парникові гази, що утворюються внаслідок діяльності людини, викликають посилення парникового ефекту. Надмірна кількість газів, які утворюються в результаті діяльності ТЕЦ, транспорту, сільського господарства, промисловості, а також лісових пожеж, утримують сонячне тепло у нижніх шарах атмосфери, не даючи йому повертатись до космосу.

Глобальна зміна клімату та її місцеві прояви (підвищення середньорічної температури та тривалість спекотних посушливих періодів, частота та інтенсивність екстремальних явищ, зокрема, повеней, злив та ураганів, підвищення рівня Чорного та Азовського морів тощо) сьогодні є серед визначальних чинників, що безпосередньо впливають на екологічний стан територій, зміну характеру довкілля, здоров'я громадян, продовольчу безпеку, інфраструктуру, регіональний та місцевий розвиток. Тож прояви зміни клімату, насамперед негативні, та їхні наслідки не можуть ігноруватися в процесі стратегічного планування розвитку регіонів та територіальних громад і потребують систематичного моніторингу і розробки системи заходів пом'якшення наслідків зміни клімату та адаптації до неї природних екосистем,

господарств, зокрема сільського, енергетичного сектору, а також захисту громадського здоро'я та інфраструктури.

3.2. Політика та заходи у сфері скорочення антропогенних викидів парникових газів та адаптації до зміни клімату

Ключовим елементом в дослідженнях з питань зміни клімату є розробка інвентаризації парникових газів (далі – ПГ), яка визначає якісно та кількісно головні джерела та поглиначі ПГ. Цей елемент важливий у зв'язку з тим, що він є основою для наступного розвитку та уточнення методики оцінки джерел та поглиначів ПГ, а також забезпечує єдиний та безперервний механізм, який дозволяє всім країнам, що підписали Рамкову Конвенцію про зміну клімату, оцінювати викиди ПГ та їх відносний внесок до глобальної зміни клімату. Більш того, постійно поновлюваний кадастр на національному та міжнародному рівнях є основою для оцінки рентабельності та можливості проведення заходів щодо пом'якшення антропогенного впливу на клімат.

Парникові гази – гази в атмосфері планети, що здатні поглинати теплове випромінювання поверхні планети і хмар (інфрачервона радіація) і відбивати його назад, додатково розігрівуючи планетарну атмосферу. До основних парникових газів в атмосфері Землі відносяться пари води, вуглекислий газ, закис азоту, метан, озон, гексафторид сірки.

Оцінки викидів з джерел та абсорбції поглиначами ПГ в Україні розраховано з допомогою Методичних вказівок по складанню кадастрів ПГ, розроблених Міжурядовою групою експертів по зміні клімату з тим, щоб результати досліджень були порівнюваними як по секторах, так і по країнах. Україна в цілому дотримувалась цих Методичних вказівок, за виключенням тих секторів, де були необхідні більш детальні дані або методики обчислень для головних джерел викидів.

При розробленні національної системи інвентаризації викидів парникових газів розглядались такі п'ять категорій джерел та поглиначів ПГ: енергетичні системи (включаючи транспорт), промислові процеси, сільське господарство, лісове господарство та землекористування, відходи.

За даними Міжурядової групи експертів з питань змін клімату найбільший внесок у зміну клімату вносить вуглекислий газ, потім йдуть метан, галогеноалкани і закис азоту.

Центральним органом виконавчої влади, уповноваженим формувати та здійснювати державну політику у сфері зміни клімату, є Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України (далі – Міндовкілля), зокрема Директорат з питань зміни клімату та збереження озонового шару. Міндовкілля формує та реалізує державну політику щодо “регулювання негативного антропогенного впливу на зміну клімату і адаптації до його змін і виконання у межах компетенції вимог Рамкової конвенції ООН про зміну клімату та Кіотського протоколу до неї”. Кліматична політика нерозривно пов'язана з енергетикою та інфраструктурою.

Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 6 грудня 2017 року № 878-р (із змінами) затверджено план заходів щодо виконання Концепції, яким передбачено:

1. Розроблення та внесення на розгляд Кабінету Міністрів України проєктів Законів України щодо запровадження систем: моніторингу, звітності та верифікації викидів ПГ, торгівлі квотами на викиди ПГ.

2. Розроблення та внесення на розгляд Кабінету Міністрів України проєктів актів про внесення змін до Положення про Міжвідомчу комісію із забезпечення виконання Рамкової конвенції ООН про зміну клімату, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 14 квітня 1999 року № 583, у частині розширення її завдань відповідно до положень Паризької угоди та положень Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, пов'язаних із зміною клімату; схвалення Стратегії низьковуглецевого розвитку України на період до 2030 року; затвердження Державної науковотехнічної програми у сфері зміни клімату; затвердження порядку здійснення моніторингу та звітності викидів ПГ; затвердження порядку здійснення верифікації викидів ПГ; затвердження порядку підготовки Національного плану розподілу квот між установками; затвердження порядку функціонування дозвільної системи на викиди ПГ; затвердження комплексного Національного 29 плану з енергетики та зміни клімату на 2021–2030 роки; схвалення Стратегії адаптації до зміни клімату України на період до 2030 року.

3. Забезпечення постійного вдосконалення національної системи інвентаризації антропогенних викидів із джерел і абсорбції поглиначами ПГ на основі застосування кращих практик проведення інвентаризації та з урахуванням рекомендацій міжнародних експертів з перевірки національної звітності за міжнародними угодами у сфері зміни клімату.

4. Ідентифікація міжнародних баз даних про найкращі доступні технології, спрямовані на скорочення антропогенних викидів, збільшення абсорбції ПГ та адаптацію до зміни клімату, створення умов для доступу населення і суб'єктів господарювання до таких баз даних.

5. Підготовка та внесення на розгляд Міжвідомчої комісії із забезпечення виконання Рамкової конвенції ООН про зміну клімату пропозицій щодо механізму інтеграції заходів із запобігання зміні клімату та адаптації до неї в регіональні стратегії розвитку і плани заходів з їх реалізації; впровадження новітніх фінансових інструментів та механізмів державно-приватного партнерства у сфері зміни клімату; пріоритетних заходів з адаптації до зміни клімату для секторів економіки, об'єктів життєдіяльності населення, сфери охорони здоров'я; прогресивних підходів до стимулювання суб'єктів господарювання усіх форм власності до реалізації проєктів із запобігання зміні клімату та адаптації до неї з урахуванням найкращої світової практики та умов запровадження ринкових і неринкових механізмів, передбачених Паризькою угодою; пріоритетних підходів та інструментів скорочення антропогенних

викидів від усіх категорій джерел; реалізації потенціалу збільшення обсягу поглинання ПГ до 2030 року у сферах раціонального використання та охорони земель і лісового господарства; удосконалення фіскальних та ринкових інструментів скорочення викидів ПГ.

Мінприроди розроблено пакет законодавства щодо обліку та моніторингу викидів ПГ в Україні. Концепція представлена у 2018 році, в ній ідентифіковано основні проблеми в Україні щодо моніторингу, звітності та верифікації викидів та передбачено відповідне законодавство.

Європейський парламент 28 листопада 2019 року ухвалив резолюцію про надзвичайну кліматичну та екологічну ситуацію. Цей документ виводить запобігання зміні клімат, пом'якшення її наслідків та адаптацію до неї на щабель одного з ключових стратегічних пріоритетів політики Європейського Союзу, а отже має розглядатися як один з найважливіших пунктів процесу європейської інтеграції України.

12 грудня 2019 року Верховна Рада України прийняла Закон України № 377-IX “Про засади моніторингу, звітності та верифікації викидів парникових газів” з метою виконання розпорядження Кабінету Міністрів України від 17 вересня 2014 р. № 847-р “Про імплементацію Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони» в частині впровадження актів законодавства ЄС у сфері довкілля, зокрема, Директиви 2003/87/ЄС, а також Концепції реалізації державної політики у сфері зміни клімату на період до 2030 року, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 7 грудня 2016 року № 932-р, відповідно до якої забезпечення імплементації положень Угоди, пов'язаних із зміною клімату, а також створення і забезпечення функціонування системи моніторингу, звітності і верифікації викидів парникових газів в Україні, відноситься до основних напрямів реалізації державної політики у сфері зміни клімату на період до 2030 року.

Цей Закон визначає правові та організаційні засади моніторингу, звітності та верифікації викидів парникових газів та спрямований на виконання зобов'язань України за міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, зокрема, Угодою про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, а також на виконання вимог Рамкової конвенції Організації Об'єднаних Націй про зміну клімату та Паризької угоди.

3.3. Політика та заходи у сфері озонового шару

Озоноруйнівні речовини та фторовані гази – складні хімічні формули, які насправді на пряму стосуються нашого щоденного побуту – це деякі спреї, холодильне обладнання, косметичні засоби, які через масове використання

мали прямий вплив на стратосферу. Якщо говорити кількісно, найбільші постачальники озоноруйнуючих речовин – холодильники та кондиціонери.

6 вересня 1987 року було підписано Монреальський протокол, метою якого є захист озонового шару, необхідного для збереження життя на Землі.

У Монреальському протоколі перелічено речовини та їхні сполуки, які руйнують озоновий шар. Кожна нова речовина, присутність якої є руйнівною для озонового шару, додавалася до Протоколу спеціальною поправкою.

Окрема історія стосується фторованих парникових газів, які були включені до Монреальського протоколу Кігалійською поправкою 2016 року, адже вони використовуються на сьогодні як заміники озоноруйнівних (тобто в тих самих галузях): вони не чинять озоноруйнівний ефект, проте є парниковими газами зі значним потенціалом глобального потепління.

В 2019 році Верховна Рада ухвалила закон “Про озоноруйнівні речовини та фторовані парникові гази”. Закон регулює правовідносини щодо виробництва, імпорту, експорту, зберігання, використання, розміщення на ринку та поводження з озоноруйнівними речовинами, фторованими парниковими газами, товарами та обладнанням, які їх містять або використовують, що впливає на озоновий шар та на рівень глобального потепління.

Положеннями закону, зокрема, пропонується визначити повноваження центральних органів виконавчої влади; встановити основні вимоги до суб’єктів господарювання; встановити процедуру виведення з обігу контрольованих речовин та товарів, що їх містять; встановити вимоги щодо сертифікації персоналу та відповідного маркування обладнання; визначити порядки імпорту, експорту контрольованих речовин та товарів, що їх містять, а також поводження з відходами, що містять ці речовини.

Прийняття цього закону є черговим кроком в напрямку адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу, виконання Рішення 24-ої зустрічі Сторін Монреальського протоколу в частині забезпечення довгострокового контролю за обігом озоноруйнівних речовин та товарів, що їх містять, а також вирішення питання поступового виведення таких речовин з обігу.

4. ВОДНІ РЕСУРСИ

4.1. Водні ресурси та їх використання

4.1.1. Загальна характеристика

Дніпропетровська область повністю розташована в межах басейну р. Дніпро. Головною рікою гідрографічної мережі Дніпропетровщини є р. Дніпро. Стік річки зарегульований каскадом Дніпровських водосховищ, і в межах області присутні три з них: південна частина Кам'янського та північна частина Дніпровського, а також є вихід до Каховського водосховища. Загальна довжина р. Дніпро в межах області складає 261 км. В межах Кам'янського водосховища – 66 км, в межах Дніпровського водосховища – 94 км, в межах Каховського водосховища – 101 км.

Найбільшими притоками р. Дніпро, що беруть свій початок за межами області, є: Оріль, Самара, Вовча та Інгулець. Найбільш значними притоками р. Дніпро, басейни яких повністю розташовані у межах області (на правобережжі), є Саксагань, Мокра Сура і Базавлук.

Загалом гідрографічна мережа басейну р. Дніпро в межах області за матеріалами інвентаризації представлена: 291 річкою, довжиною більше 10 км, 101 водосховищами, 3292 ставками та 1129 озерами, з яких лише 219 озер площею три і більше гектарів.

У відповідності до ст. 5 Водного кодексу України всі поверхневі водні об'єкти в межах Дніпропетровської області належать до водних об'єктів загальнодержавного значення.

Водні ресурси у Дніпропетровській області в середній по водності рік становлять 52,8 млрд м³, в тому числі місцевий стік (стік, що формується в межах області) – 0,825 млрд м³ і 0,381 млрд м³ – запаси підземних вод. Транзитний стік, обсягом 51,6 млрд м³, розкладається на санітарний стік не менше як 15 млрд м³ та 37 млрд м³, що йдуть на постійне поповнення водосховищ і водоспоживання промисловими і сільськогосподарськими підприємствами Дніпропетровської та суміжних областей. Поверхневий стік малих річок становить 1,6 млрд м³, в тому числі 0,83 млрд м³ – місцевий стік.

Зважаючи на те, що водні ресурси на території області розподіляються нерівномірно, покриття їх дефіциту частково вирішується за рахунок перекидання стоку р. Дніпро каналами Дніпро-Донбас, Дніпро-Кривий Ріг, Дніпро-Інгулець, а також водогонами регіонального значення.

4.1.2. Водокористування та водовідведення

За даними звітності за формою № 2ТП - водгосп (річна) за 2020 рік обсяг забору свіжої води по області становив 1011,94 млн м³, в тому числі:

- з поверхневих джерел – 924,18 млн м³;
- з підземних – 87,76 млн м³.

В порівнянні з 2019 роком, забір води із природних водних об'єктів зменшився на 168,06 млн м³, у т. ч.: з поверхневих джерел зменшився на 110,82 млн м³; з підземних збільшився на 57,04 млн м³.

Водоспоживання поверхневої води в 2020 році, в порівнянні з 2019 роком, зменшилось на 104,8 млн м³ і становило 732,02 млн м³ (в 2019 році – 836,8 млн м³). Споживання підземної води склало 33,12 млн м³ (в 2019 році – 28,97 млн м³).

Протягом 2020 року було використано: на виробничі потреби – 597,6 млн м³, на питні і санітарно-гігієнічні потреби – 121,99 млн м³, на зрошення – 32,11 млн м³ води.

Кількість води в оборотному та повторному водоспоживанні у 2020 році становила 4377,84 млн м³.

Обсяг скинутих зворотних вод в поверхневі водні об'єкти зменшився на 110,29 млн м³ (з 675,0 млн м³ в 2019 році до 564,71 млн м³ в 2020 році).

Забруднених зворотних вод скинуто 127,7 млн м³ (в 2019 році – 200,0 млн м³); з них 48,92 млн м³ – без очистки; 78,81 млн м³ – недостатньо очищених.

Припинили скид:

- ДП “ВО ПМЗ ім. О. М. Макарова”;
- Синельниківське МКП “Водоканал”;
- АТ “Покровський ГЗК”;
- Царичанське МУВГ;
- КЗО НВК №122 “ЗНЗ-ДНЗ” ДМР – не звітували.

Почали скид:

- ТОВ “Альянс”;
- КП ПМР “Житлокомплекс”;
- ТОВ СП “НІБУЛОН”;
- ПАТ “Електрозавод”.

Обсяг скинутих зворотних вод в поверхневі водні об'єкти зменшився на 110,28 млн м³ (з 675,0 млн м³ в 2019 р. до 564,72 млн м³ в 2020 р.).

Забруднених зворотних вод скинуто 127,73 млн м³ (в 2019 році – 200,0 млн м³); з них 48,92 млн м³ – без очистки, 78,81 млн м³ – недостатньо очищених.

Насамперед, це обумовлено зменшенням скиду зворотних вод з категорією якості “забруднені” та переходом на категорію “очищених” або “чистих” зворотних вод, таких підприємств, як:

- АТ “ДНІПРОАЗОТ” м. Кам'янське – на 1,68 млн м³;
- ПрАТ “Дніпровагонмаш” м. Кам'янське – на 0,21 млн м³;
- ПрАТ “Петриківський рибгосп” – на 10,42 млн м³;
- ПАТ “Дніпровський меткомбінат”, м. Кам'янське – на 55,67 млн м³.

Також, в 2020 р. зменшили обсяг скиду забруднених зворотних вод: ТОВ ВКФ “Найс” (на 7,16 млн м³ м. Дніпро) та ПрАТ “Дніпровський металургійний завод” м. Дніпро (на 3,43 млн м³).

Скид зворотних вод з категорією якості “нормативно-очищені” збільшився на 54,84 млн м³ (2019 рік – 119,0 млн м³) і становив 173,84 млн м³ в

2020 році. Це обумовлено зміною категорії якості зворотної води, насамперед, у підприємства ПАТ “Дніпровський меткомбінат”, м. Кам’янське.

У порівнянні з минулим роком, скид зворотних вод з категорією “нормативно чисті” (без очистки) зменшився на 92,85 млн м³ і становив 263,15 млн м³ (в 2019 році – 356,0 млн м³). Це обумовлено, зменшенням скиду зворотних вод категорії “нормативно-чисті” (без очистки) у ВП “Придніпровська ТЕС” ПАТ “ДТЕК Дніпрообленерго” – на 105,95 млн м³.

У порівнянні з минулим роком, обсяги використання кар’єрної та шахтної води збільшились на 3,35 млн м³ і склали 23,15 млн м³. Також, на 1,83 млн м³ збільшились обсяги використання води на зрошення.

Використання зворотної (стічної) води, у порівнянні з минулим роком, зменшилось на 2,14 млн м³.

Збільшились обсяги повторного водовикористання – на 5,4 млн м³, послідовного – на 1,5 млн м³.

Загальний скид стічних, шахтно-кар’єрних та колекторно-дренажних вод, у порівнянні з 2019 роком, зменшився на 77,93 млн м³.

Порівняльний аналіз основних показників забору та використання води наведено у табл. 4.1.2.1.

Таблиця 4.1.2.1. Основні показники водокористування та водовідведення води, млн м³ (обсяги оборотної, повторної і послідовно використаної води)

Види економічної діяльності	2018 рік		2019 рік		2020 рік	
	усього, млн м ³	% економії свіжої води за рахунок оборотної	усього, млн м ³	% економії свіжої води за рахунок оборотної	усього, млн м ³	% економії свіжої води за рахунок оборотної
Усього за регіоном	868,3	92,6	865,8	92,2	765,14	76,63
За видами економічної діяльності						
у тому числі:						
- промисловість	644,4	93,43	642,7	93,27	586,43	89,13
- сільське господарство	45,15	-	50,33	-	41,82	-
- транспорт	1,530	11,93	1,425	14,37	1,33	4,23
- будівництво	0,094	0,455	0,063	0,524	0,268	-
- торгівля та громадське харчування	0,526	-	0,6	-	0,091	-
- маттехзабезпечення	0,092	-	0,067	-	-	-
- житлокомунгосп та побутобслуговування	173,9	21,06	168,0	17,79	172,25	22,79

4.2. Забруднення поверхневих вод

4.2.1. Скидання забруднюючих речовин у водні об’єкти та очистка стічних вод

У 2020 р. у поверхневі водні об’єкти Дніпропетровської області було скинуто у складі зворотних вод – 342,3 тис. т забруднюючих речовин.

У порівнянні з 2019 р. спостерігалось збільшення сумарного обсягу скинутих забруднюючих речовин на 25,23 тис. т.

В 2020 р. у масиви поверхневих вод Дніпропетровської області було скинуто у складі зворотних вод – 342,3 тис. т забруднюючих речовин від точкових джерел. В порівнянні з 2019 р. спостерігалось збільшення сумарного обсягу скинутих забруднюючих речовин на 25,2 тис. т.

Скиди *органічних речовин*, а саме, БСК та ХСК підприємствами-водокористувачами Дніпропетровської області, що звітують за формою № 2ТП-водгосп (річна) становили, відповідно, 2153,9 т та 9399,0 т за рік.

Скиди *біогенних речовин* у водні об'єкти басейну річки Дніпро в межах Дніпропетровської області визначені за такими показниками як: азот амонійний, нітрит-іони, нітрат-іони, фосфати та становили році – 7243,2 т/рік.

Скиди *небезпечних речовин* (метали та інші) по Дніпропетровській області за 2020 рік становили :

– *важких металів*, які не входять до групи пріоритетних речовин: алюмінію – 5,2804 т, заліза – 36,765 т, кобальту – 0,0002 т, марганцю – 0,047 т, міді – 0,4485, хрому загального – 1,2635 т, хрому 6+ – 0,0032 т, цинку – 1,546 т.

– *несинтетичні показники групи важких металів*: 0,0173 т сполук кадмію, 3,488 т сполук нікелю та 0,0541 т сполук свинцю.

– *несинтетичних забруднюючих речовин*: нафтопродуктів – 38,685 т, СПАР – 15,6429 т, карбамідів – 5,019 т, фенолів – 0,0445 т.

Інформація про скиди в поверхневі водні об'єкти забруднюючих речовин у складі зворотних вод за 2020 рік в порівнянні з 2019 та 2018 роками, наведена у таблиці 4.2.1.1.

Таблиця 4.2.1.1. Забруднюючі речовини у складі зворотних вод

	Скидання забруднюючих речовин за регіоном	2018 рік	2019 рік	2020 рік
		обсяг забруднюючих речовин, тис. т	обсяг забруднюючих речовин, тис. т	обсяг забруднюючих речовин, тис. т
Перелік скинутих забруднюючих речовин				
1	БСК ₅	2,060	2,057	2,1539
2	Нафтопродукти	0,0396	0,0324	0,038685
3	Завислі речовини	2,073	2,213	2,3931
4	Сухий залишок	158,300	136,400	163,755
5	Сульфати	40,470	38,070	36,2452
6	Хлориди	142,6	123,400	121,0422
7	Азот амонійний	0,494	0,498	0,6394
8	Феноли	0,000063	0,000057	0,0000445
9	Нітрати	5,506	5,464	5,5573
10	СПАР	0,01358	0,01375	0,0156429
11	Залізо	0,04430	0,04260	0,036765
12	Мідь	0,000559	0,000459	0,0004485
13	Цинк	0,002014	0,001735	0,001546
14	Нікель	0,003556	0,003321	0,003488
15	Хром 6+	0,000005	0,000004	0,0000032
16	Алюміній	0,007129	0,005588	0,0052804
17	Свинець	0,000101	0,000070	0,0000541
18	Кадмій	0,000027	0,000022	0,0000173
19	Кобальт	0,000001	0,000001	0,0000002

20	Карбамід	0,006178	0,005138	0,005019
21	Марганець	0,000033	0,000036	0,000047
22	Нітрити	0,212	0,235	0,2519
23	Фтор	0,001985	0,001424	0,000922
24	Ціаніди	0	0	0
25	Роданіди	0	0	0
26	ХСК	7,739	7,948	9,399
27	Толуол	0	0	0
28	Фосфати	0,6862	0,7156	0,794592
29	Хром загальний	0,001206	0,001203	0,0012635
	Всього:	360,260537	317,108408	342,3408186

Існуючі системи водопостачання та водовідведення області знаходяться переважно в незадовільному стані, очисні споруди працюють неефективно та потребують ремонту та реконструкції.

В цілому, перевантаження очисних споруд у більшості основних водокористувачів області не спостерігається, проте, якість очищення стічних вод незадовільна, низка показників перевищує нормативи гранично-допустимого скиду забруднюючих речовин (ГДС) і не дозволяє досягнути категорії “нормативно-очищені”.

Нижче наведені основні забруднювачі з категорією якості зворотних вод – недостатньо-очищені:

- КП “Дніпроводоканал” м. Дніпро – перевищення нормативів ГДС за вмістом заліза загального, азоту амонійного, завислих речовин, ХСК, СПАР;
- КВП КМР “Міськводоканал” м. Кам’янське – за вмістом фосфатів;
- КП “Павлоградводоканал” м. Павлоград – за вмістом завислих речовин, азоту амонійного, БСК5, нафтопродуктів;
- МКП “Покровводоканал” м. Покров – за показниками: завислі речовини, нітрати, фосфати;
- КП “Новомосковськводоканал” – за вмістом завислих речовин, фосфатів;
- КП “Тернівське житлово-комунальне підприємство” – за показниками: азот амонійний, залізо загальне, фосфати;
- КП “Фрунзенське ЖКП” – за показниками: ХСК, БСК5, азот амонійний, фосфати, сульфати;
- ТОВ ДДЗ “Енергоавтоматика” – за вмістом БСК5, завислих речовин, азоту амонійного, свинцю;
- ДМПВК “Дніпро–Західний Донбас” – за вмістом завислих речовин, заліза загального, сульфатів, хлоридів, сухого залишку, ХСК, фосфатів, азоту амонійного, нітратів, нафтопродуктів.

4.2.2. Основні забруднювачі водних об’єктів (за сферами діяльності)

Згідно узагальнених даних звітності за формою № 2ТП-водгосп (річна) за 2020 р., кількість підприємств зі скидом зворотних вод у водні об’єкти

Дніпропетровської області складала 58. З них 35 підприємств – забруднювачі (в 2019 р. – 36), які здійснюють скид забруднених (без очистки та недостатньо-очищених) зворотних вод у водні об’єкти області. Найбільші з них:

- КП “Дніпроводоканал”, м. Дніпро;
- ТОВ ВКФ “Найс”, м. Дніпро;
- КП “Новомосковськ водоканал”, м. Новомосковськ;
- ПАТ “Криворізький залізорудний комбінат”, м. Кривий Ріг;
- Філія ПРУВОКС ПРАТ “ДТЕК Павлоградвугілля”, м. Павлоград;
- ПРАТ “Дніпровський металургійний завод”, м. Дніпро;
- КП “КАМ’ЯНСЬКИЙ ВОДОКАНАЛ” ДОР”, м. Кам’янське;
- КП “Павлоградводоканал”;
- ДМП ВКГ “Дніпро-Західний Донбас”;
- КП “Жовтоводський водоканал” ДОР.

Перелік підприємств-забруднювачів Дніпропетровської області за сферами діяльності станом на 01.01.2021 надані в таблиці 4.2.2.1.

Таблиця 4.2.2.1. Перелік підприємств-забруднювачів Дніпропетровської області за сферами діяльності станом на 01.01.2021

№ з/п	Код міністерства	Назва водокористувачів області	Назва водо-приймача	Скинуто забруднених зворотних вод, тис. м ³		
				всього	без очистки	недостатньо-очищені
СІЛЬСЬКЕ ГОСПОДАРСТВО ЛІСОВЕ ГОСПОДАРСТВО ТА РИБНЕ ГОСПОДАРСТВО						
01 Сільське господарство мисливство та надання пов'язаних із ними послуг						
1	01.19 Вирощування інших однорічних і дворічних культур	ТОВ “АЛЬЯНС”	р. Мокра Сура	5,8	5,8	-
В ДОБУВНА ПРОМИСЛОВІСТЬ І РОЗРОБЛЕННЯ КАР'ЄРІВ						
07 Добування металевих руд						
2	07.10 Добування залізних руд	ПрАТ “Суша балка”	р. Інгулець	1280,0	1280,0	-
3		ПАТ “Інгулецький ГЗК”	р. Інгулець	108,1	108,1	-
4		ПрАТ “Центральний ГЗК”	р. Інгулець	913,1	913,1	-
5		ПАТ “Криворізький залізорудний комбінат”	р. Інгулець	1830,5	1830,5	-
08 Добування інших корисних копалин і розроблення кар'єрів						
6	08.12 Добування піску гравію глини і каоліну	ТОВ “Нерудбудматеріали”	р. Саксагань	19,8	19,8	-
7		ТОВ “Об'єднання Новомиколаєвський кар'єр”	р. Мокра Сура	382,1	382,1	-
8		ТОВ “Любимівський кар'єр”	р. Дніпро	192,4	192,4	-
С ПЕРЕРОБНА ПРОМИСЛОВІСТЬ						
20 Виробництво хімічних речовин і хімічної продукції						
9	20.15 Виробництво добрив і азотних сполук	ПрАТ “ХІМДІВІЗИОН”	р. Дніпро	505,2	505,2	-

№ з/п	Код міністерства	Назва водокористувачів області	Назва водо-приймача	Скинуто забруднених зворотних вод, тис. м³		
				всього	без очистки	недостатньо-очищені
24 Металургійне виробництво						
10	24.10 Виробництво чавуну сталі та феросплавів	ПрАТ “ДМЗ” м. Дніпро	р. Дніпро	3719,6	3719,6	-
11		ПАТ “АрселорМіттал Кривий Ріг”	р. Інгулець	812,1	812,1	-
27 Виробництво електричного устаткування						
12	27.20 Виробництво батарей і акумуляторів	ТОВ ДДЗ “Енергоавтоматика”	р. Самара	81,6	-	81,6
28 Виробництво машин і устаткування н. в. і. у.						
13	28.91 Виробництво машин і устаткування для металургії	АТ “Дніпропетровський завод прокатних валків”	р.Дніпро	0,1	0,1	-
14	28.92 Виробництво машин і устаткування для добувної промисло-вості та будівництва	ТОВ “МЕТІНВЕСТ-КРМЗ”	р. Саксагань	31,2	-	31,2
ВОДОПОСТАЧАННЯ; КАНАЛІЗАЦІЯ ПОВОДЖЕННЯ З ВІДХОДАМИ						
15	36.00 Забір очищення та постачання води	КП “Тернівське житлово-комунальне підприємство”	р. Самара	1161,1	-	1161,1
16		Філія “ПРУВОКС” ПАТ “ДТЕК” “Павлоградвугілля”	р. Самара	15406,7	2942,8	12463,9
17		ДМПВКГ “Дніпро-Західний Донбас”	р. Дніпро	2404,6	1253,1	1151,5
18		КП “Павлоградводоканал”	р. Самара	2886,7	-	2886,7
19		КП “Новомосковськ водоканал”	р. Самара	1885,8	-	1881,9
20		КП “Нікопольводоканал” НМР	р. Дніпро	1454,4	1454,4	-
21		КП “КАМ’ЯНСЬКИЙ ВОДОКАНАЛ” ДОР	р. Дніпро	3725,9	-	3725,9
22		МКП “Покровводоканал”	р. Базавлук	1021,4	-	1021,4
23		КП “Кривбасводоканал”	р. Саксагань	5,6	5,6	-
24		КП “Фрунзенське ЖКП”	р. Інгулець	16,6	-	16,6
25		КП “Дніпроводоканал”	р. Мокра Сура	6063,5	-	6063,5
			р. Дніпро	48993,4	6055,2	42938,2
26		КП “Солонянське ЖКУ”	р. Дніпро	56	56	-
27		КП “Марганецьке ВУВКГ”	р. Томаківка	1232,3	-	1232,3
			Р. Ревун	502,0	502,0	-
28		КП “Жовтоводський водоканал” ДОР	р. Жовта	2228,6	-	2228,6
29		ПрАТ “Енергоресурси”	р. Дніпро	831,8	-	831,8

№ з/п	Код міністерства	Назва водокористувачів області	Назва водоприймача	Скинуто забруднених зворотних вод, тис. м ³		
				всього	без очистки	недостатньо-очищені
30		КП “ЖИТЛОКОМПЛЕКС” ПМР	р. Саксагань	52,5	3,9	48,6
37 Каналізація відведення й очищення стічних вод						
31	37.00 Каналізація відведення й очищення стічних вод	ТОВ ВКФ “НАЙС”	р. Дніпро	26605,1	26605,1	-
Г ОПТОВА ТА РОЗДРІБНА ТОРГІВЛЯ; РЕМОНТ АВТОТРАНСПОРТНИХ						
47 Роздрібна торгівля крім торгівлі автотранспортними засобами та мотоциклами						
32	47.11 Роздрібна торгівля в неспеціалізованих магазинах переважно продуктами харчування напоями та тютюновими виробами	ТОВ “МЕТРО КЕШ ЕНД КЕРІ УКРАЇНА” ТЦ № 26, Дніпропетровський район	р. Кільчень	5,2	-	5,2
Н ТРАНСПОРТ СКЛАДСЬКЕ ГОСПОДАРСТВО ПОШТОВА ТА КУР'ЄРСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ						
49 Наземний і трубопровідний транспорт						
33	49.41 Вантажний автомобільний транспорт	ТОВ “Торгівельно-транспортна компанія”	р. Дніпро	1,0	-	1,0
52 Складське господарство та допоміжна діяльність у сфері транспорту						
34	52.21 Допоміжне обслуговування наземного транспорту	СП “Будівельно-монтажне експлуатаційне управління Нижньодніпровськ-Вузол” Регіональної філії “Придніпровська залізниця” ПАТ “Українська залізниця”	р. Дніпро	271,2	271,2	-
Q ОХОРОНА ЗДОРОВ'Я ТА НАДАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ДОПОМОГИ						
86 Охорона здоров'я						
35	86.10 Діяльність лікарняних закладів	ДП Санаторій “Славутич”	р. Дніпро	42,1	-	42,1
Всього:				127731,2	48918,1	78813,1

4.3. Якість поверхневих вод

4.3.1. Оцінка якості вод за гідрохімічними показниками

Постановою Кабінету Міністрів України від 19 вересня 2018 р. № 758 “Порядок здійснення державного моніторингу вод” визначено одним з суб'єктів державного моніторингу вод Держводагентство, на яке покладено

здійснення державного моніторингу масивів поверхневих вод, включаючи прибережні води.

Відповідно до “Порядку здійснення державного моніторингу вод”, затвердженого наказом Держводагентства України від 24.06.2020 № 587 (далі – Порядок), лабораторія моніторингу вод та ґрунтів РОВР у Дніпропетровській області (далі – лабораторія) в 2020 році здійснювала контроль в 16 постійних пунктах спостереження масивів поверхневих вод. Пункти спостереження розташовані на річках:

- р. Дніпро (Кам’янське водосховище) – 2 створи;
- р. Дніпро (Дніпровське водосховище) – 5 створів;
- р. Дніпро (Каховське водосховище) – 4 створи;
- р. Інгулець – 2 створи;
- р. Саксагань (Макортовське водосховище) – 1 створ;
- Канал Дніпро–Кривий Ріг – 2 створи.

Місця розташування та періодичність відбору проб в цих пунктах наведені в таблиці 4.3.1.1.

Таблиця 4.3.1.1. Місця розташування та періодичність відбору проб у пунктах спостереження

№ з/п	Місце розташування пунктів спостереження	Періодичність відбору проб
<i>Кам’янське водосховище (суббасейн Середнього Дніпра)</i>		
1	476 км, м. Верхньодніпровськ, питний в/з	щомісячно
2	462 км, смт Аули, питний в/з м. Дніпро та м. Кам’янське	щомісячно
<i>Дніпровське водосховище (суббасейн Нижнього Дніпра)</i>		
3	420 км, м. Дніпро, правий берег, Кайдакський питний в/з	щомісячно
4	420 км, м. Дніпро, лівий берег, Ломовський питний в/з	щомісячно
5	404 км, м. Дніпро, ВП “ПдТЕС” ПАТ “ДТЕК Дніпроенерго”, питний в/з	щомісячно
6	372 км, с. Воронове, питний в/з водоводу ДМП ВКП “Дніпро-Західний Донбас”	щомісячно
7	365 км, с. Військове, питний в/з Солонянського району	щомісячно
<i>Каховське водосховище (суббасейн Нижнього Дніпра)</i>		
8	245 км – м. Марганець, питний в/з	щомісячно
9	236 км – КП “Дніпро”, с. Придніпровське	щомісячно
10	228 км – м. Нікополь, питний в/з	щомісячно
11	201 км – м. Покров, питний в/з	щомісячно
<i>Канал Дніпро–Кривий Ріг (суббасейн Нижнього Дніпра)</i>		
12	196 км – с. Мар’янське, ГВС каналу Дніпро-Кривий Ріг	щомісячно
13	канал Дніпро-Кривий Ріг, Південне в-ще, 43 км, питн. в/з	щомісячно
<i>р. Саксагань (Макортівське водосховище) (суббасейн Нижнього Дніпра)</i>		
14	65 км – КП ПМР “Житлокомплекс” питний в/з м. П’ятихатки	щомісячно
<i>р. Інгулець (суббасейн Нижнього Дніпра)</i>		
15	335 км – Карачунівське водосховище, питний в/з м. Кривий Ріг	щомісячно
16	265 км – с. Андріївка	щомісячно

Протягом 2020 року, відповідно до Програми, лабораторією РОВР у Дніпропетровській області відібрано 192 проби води та виконано 4224 гідрохімічних вимірювань (таблиця 4.3.1.2).

Таблиця 4.3.1.2. Показники виконання Програми

Показники виконання	Одиниці виміру	I квартал	II квартал	III квартал	IV квартал	Всього 2020 р.
За Програмою гідро-хімічного моніторингу поверхневих вод	<u>проб</u> вимірювань	<u>48</u> 1056	<u>48</u> 1056	<u>48</u> 1056	<u>48</u> 1056	<u>192</u> 4224

Порівняльний аналіз стану водних об'єктів басейну р. Дніпро за гіdroхімічними показниками

Річка Дніпро

Щомісячно, протягом року, лабораторією виконувались вимірювання за 21 показниками гіdroхімічного складу поверхневої води.

Результати вимірювань середньорічних концентрації (в мг/дм³) за основними показниками забруднення по Кам'янському, Дніпровському та Каховському водосховищам за 2019 – 2020 рр. наведені у таблицях 4.3.1.3., 4.3.1.4., 4.3.1.5.

Таблиця 4.3.1.3. Основні показники забруднення Кам'янського водосховища у 2019 – 2020 рр.

Показники вимірювання	Кам'янське водосховище, пункти спостереження	
	Питний водозабір м. Верхньодніпровськ	Питний водозабір с. Аули
	2019 р. / 2020 р.	
БСК ₅	3,2 /3,3	3,2/2,6
ХСК	32,4/31,5	31,7/31,2
Амоній-іони	0,32/0,32	0,35/0,33
Сухий залишок	267/273	263/274
Сульфат-іони	31,7/40,0	30,7/40,9
Хлорид-іони	29,4/29,7	28,6/29,7
Залізо загальне	0,16/0,12	0,15/0,13
Нафтопродукти	0,04/0,04	0,05/0,04
Марганець	0,05/0,02	0,06/0,03

Таблиця 4.3.1.4. Основні показники забруднення Дніпровського водосховища у 2019 – 2020 рр.

Показники вимірювання	Дніпровське водосховище, пункти спостереження				
	Кайдакський питний водозабір м. Дніпро	Ломовський питний водозабір м. Дніпро	Питний водозабір ВП "ПдТЄС" АТ "ДТЕК Дніпроенерго"	Питний водозабір водоводу ДМП ВКП "Дніпро-Західний Донбас", с. Воронове	с. Войськове, питний водозабір Солонянського району
	2019 / 2020				
БСК ₅	3,2/2,8	3,1/2,7	3,0/2,8	2,8/2,9	3,1/3,1
ХСК	32,3/31,4	31,3/30,8	32,3/31,1	31,6/30,3	31,6/31,4

Амоній-іони	0,35/0,34	0,32/0,34	0,32/0,34	0,34/0,31	0,35/0,33
Сухий залишок	274/286	286/283	314/309	291/295	297/300
Сульфат-іони	33,0/44,1	36,1/43,8	46,4/52,8	44,0/47,8	44,3/50,1
Хлорид-іони	29,0/33,1	31,6/31,5	37,1/39,5	32,7/37,9	34,3/38,9
Залізо загальне	0,16/0,13	0,17/0,13	0,1/0,13	0,16/0,15	0,17/0,14
Нафтопродукти	0,05/0,05	0,05/0,04	0,05/0,05	0,04/0,04	0,04/0,04
Марганець	0,05/0,04	0,06/0,03	0,06/0,03	0,03/0,03	0,04/0,04

Таблиця 4.3.1.5. Основні показники забруднення Каховського водосховища у 2019 – 2020 рр.

Показники вимірювання	Каховське водосховище, пункти спостереження					
	Питний водозабір м. Марганець	Питний водозабір м. Нікополь	Питний водозабір м. Покров	ГВС каналу Дніпро-Кривий Ріг, с. Мар'янське	Питний водозабір м. Кривий Ріг, Південне водосховище	Питний водозабір с. Придніпровське КП «Дніпро»*
	2019 р. / 2020 р.					
БСК ₅	3,0/2,8	2,9/2,7	2,6/2,9	3,0/2,8	3,0/2,5	2,9/2,7
ХСК	32,4/30,5	32,4/30,8	30,7/31,6	32,1/30,5	30,9/30,4	31,9/30,6
Амоній-іони	0,36/0,30	0,3/0,32	0,36/0,31	0,37/0,32	0,35/0,29	0,35/0,31
Сухий залишок	300/309	291/302	297/315	295/320	308/322	308/321
Сульфат-іони	45,7/50,8	43,2/48,5	44,8/51,3	45,1/53,5	49,0/49,6	49,2/55,9
Хлорид-іони	35,4/38,0	33,5/37,1	33,9/38,6	34,1/40,4	38,8/40,1	35,7/39,7
Залізо загальне	0,14/0,14	0,15/0,13	0,18/0,14	0,16/0,14	0,16/0,15	0,16/0,14
Нафтопродукти	0,05/0,04	0,05/0,04	0,05/0,04	0,05/0,03	0,04/0,04	0,05/0,04
Марганець	0,05/0,04	0,05/0,04	0,04/0,04	0,03/0,04	0,03/0,43	0,05/0,04

* Пункт спостереження в районі питного водозабору КП «Дніпро» с. Придніпровське включений в «Програму державного моніторингу вод» з 2019 року.

Порівняльний аналіз якості води р. Дніпро по пунктах спостереження протягом 2019 – 2020 р. дозволяє зробити такі висновки:

1. Якість річкової води в районах основних питних водозаборів річки Дніпро суттєво не змінилася в порівнянні з 2019 р. В 2020 р. середньорічні концентрації показників солемісту води р. Дніпро в межах Дніпропетровської області – на рівні значень минулого року. Так, середньорічний вміст сухого залишку – 301 мг/дм³, сульфат-іонів – 48,4 мг/дм³, хлорид-іонів – 36,5 мг/дм³. За такими показниками забруднення як: ХСК, фосфат-іони, залізо загальне, амоній-іони, марганець, якість води у порівнянні з минулим роком декілька покращилась (ХСК – 31,80 мгО/дм³ у 2019 р., 30,9 мгО/дм³ у 2020 р., фосфат – іони - 0,25 мг/дм³ у 2019 р., 0,18 мг/дм³ у 2020 р., залізо загальне - 0,16 мг/дм³ у 2019 р., 0,14 мг/дм³ у 2020 р., амоній-іони - 0,35 мг/дм³ у 2019 р., 0,32 мг/дм³ у 2020 р., марганець – 0,04 мг/дм³ у 2019 р., 0,03 мг/дм³ у 2020 р.

2. Спостерігається деяке збільшення мінералізації води уздовж каскаду дніпровських водосховищ: сухий залишок з 273 мг/дм³ у створі питний

водозабір м. Верхньодніпровськ (Кам'янське водосховище) до 315 мг/дм³ м. Покров (Каховське водосховище), хлорид-іони – з 29,7 мг/дм³ до 38,6 мг/дм³, сульфат-іони – з 40,0 мг/дм³ до 51,3 мг/дм³. Насамперед, це обумовлено впливом високомінералізованих приток р. Дніпро та зворотних вод великих міст, які розтішовані уздовж річки.

3. Максимальні значення за показниками органічного забруднення фіксувались в районах питних водозаборів річки в серпні - вересні: ХСК – до 39,0 мгО/дм³, БСК₅ – до 6,1 мгО₂/дм³, амоній-іони- 0,56 мг/дм³, залізо загальне – до 0,24 мг/дм³, фосфат-іони – до 0,57 мг/дм³, марганець – до 0,13 мг/дм³. Найнижчі значення за вмістом розчиненого кисню визначені в липні-серпні – до 5,28 мгО₂/дм³, найвища температура визначалась в липні – 27,0 °С.

Зростання вмісту марганцю, БСК₅, ХСК, фосфат-іонів, амоній-іонів та зниження розчиненого кисню спостерігається в другій половині літа і на початку осені, насамперед внаслідок встановлення високих температур повітря і води, а також росту біохімічних процесів та «цвітіння» води.

Річка Інгулець

В 2020 р. гідрохімічний контроль річки Інгулець проводився відповідно до Програми по двох створах:

- Карачунівське водосховище, питний водозабір м. Кривий Ріг;
- р. Інгулець, с. Андріївка, гідропост.

Відбір проб з Карачунівського водосховища та з р. Інгулець в с. Андріївка проводився – щомісячно.

Середньорічні дані (в мг/дм³) за основними показниками забруднення у р. Інгулець за 2010 – 2020 рр. приведені в таблиці 4.3.1.6. та на рис. 4.3.1.1., 4.3.1.2.

Таблиця 4.3.1.6 Основні показники забруднення у р. Інгулець за 2010 – 2020 рр.

Показники вимірювання	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
<i>Карачунівське водосховище (суббасейн Нижнього Дніпра), м. Кривий Ріг</i>											
Сухий залишок	1139	1157	1076	1012	970	996	1005	1052	1073	1022	984
Сульфат-іони	492	468	430,1	407,9	379,2	395,7	389,0	413,1	424,9	405,1	361,6
Хлорид-іони	117	123	117,5	114,0	108,0	109,6	111,1	119,4	114,6	113,9	109,6
Амоній-іони	0,3	0,27	0,33	0,31	0,29	0,28	0,25	0,28	0,30	0,35	0,28
Залізо загальне	0,05	0,06	0,05	0,06	0,12	0,11	0,07	0,16	0,14	0,14	0,12
ХСК	30,4	28,5	30,7	37,2	34,1	31,6	31,7	31,9	31,1	30,6	30,8
БСК ₅	4,5	3,2	3,1	2,8	3,0	3,3	3,4	2,2	2,4	2,7	2,5
Жорсткість	8,9	9,6	8,9	8,7	8,6	8,6	8,9	9,3	9,2	8,6	8,3
<i>с. Андріївка (суббасейн Нижнього Дніпра)</i>											
Сухий залишок	3061	2821	2630	2954	3017	2697	2440	2407	3103	3869	3652
Сульфат-іони	884	755	696,2	666,6	575,7	629,4	657,3	680,0	650,9	787,0	753,3

Хлорид-іони	920	860	794,9	992,4	1086,9	815,9	725,7	661,8	1060,2	1338,3	1262,5
Амоній-іони	0,33	0,30	0,39	0,40	0,30	0,34	0,28	0,29	0,35	0,36	0,31
Залізо заг.	0,06	0,08	0,10	0,15	0,16	0,18	0,12	0,19	0,20	0,20	0,18
ХСК	47,7	36,3	44,0	47,5	52,5	33,9	34,1	39,5	34,2	33,3	32,5
БСК ₅	7,5	5,7	4,9	4,4	5,4	4,5	5,1	4,6	3,3	3,3	2,8
Жорсткість	19,4	20,2	16,9	17,7	16,7	16,6	17,1	17,3	19,3	22,1	22,1

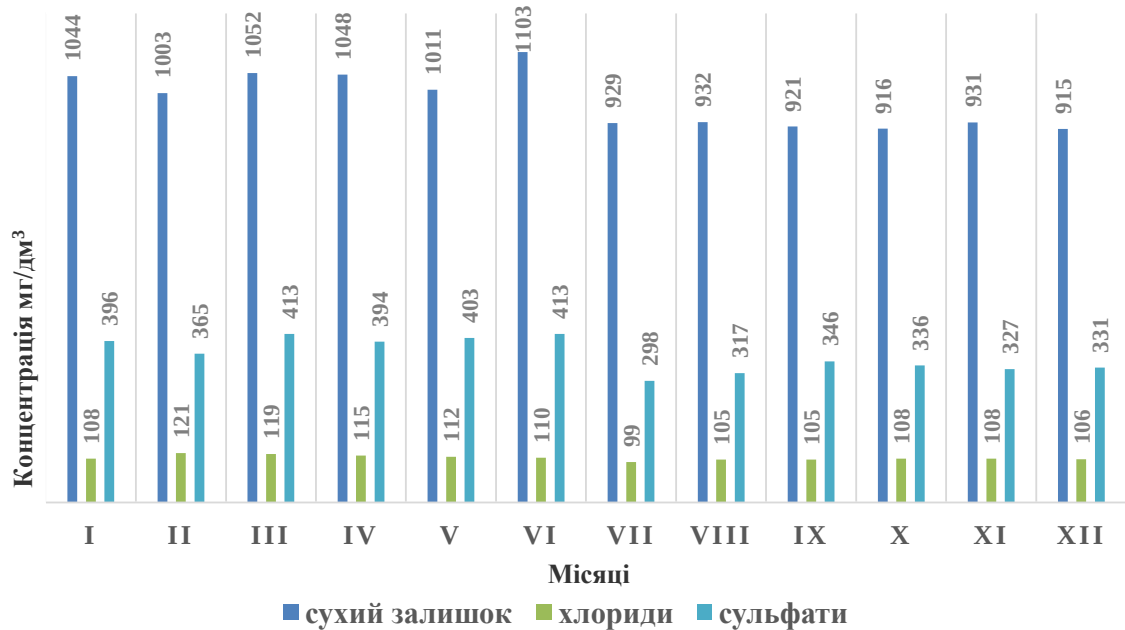

Рис. 4.3.1.1. Дані вмісту сухого залишку, сульфатів та хлоридів в Карасунівському водосховищі, питний в/з м. Кривий Ріг протягом 2020 р.

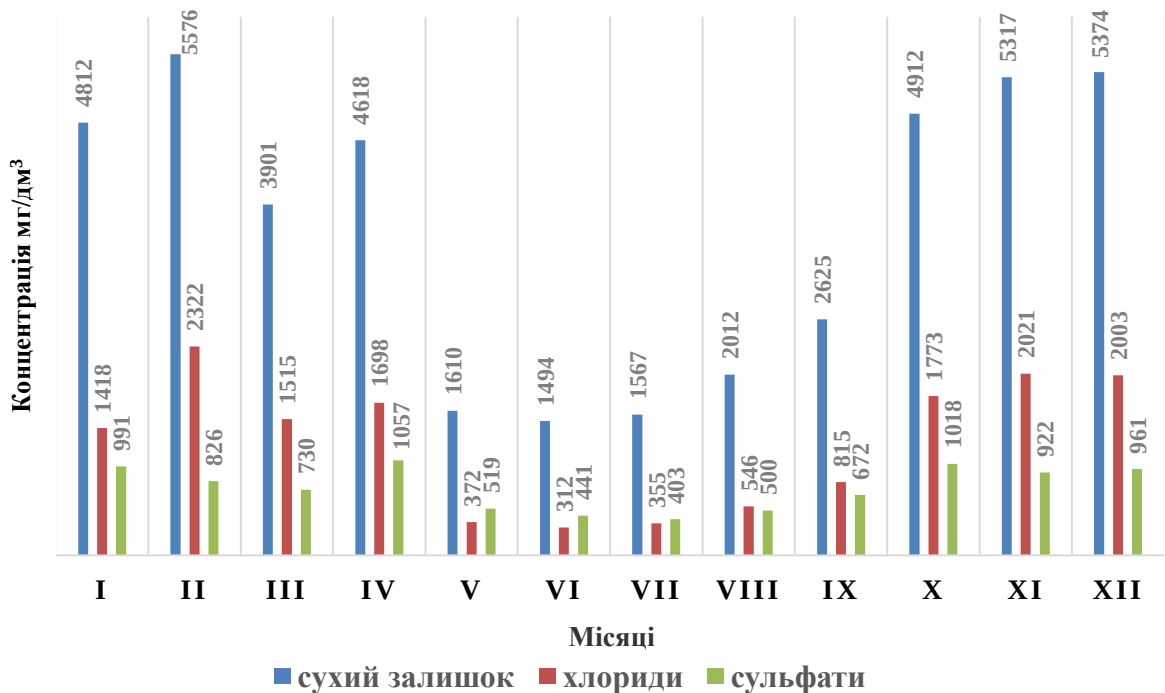

Рис. 4.3.1.2. Дані вмісту сухого залишку, сульфатів та хлоридів в р. Інгулець с. Андріївка протягом 2020 р.

Аналізуючи показники таблиці 4.3.1.6, рис. 4.3.1.1., 4.3.1.2 можна зробити наступні висновки:

1. В порівнянні з минулим роком якість води в Карачунівському водосховищі покращилась. Так, в 2020 р. середньорічний вміст за сухим залишком складав – 984 мг/дм³ (в 2019 р. – 1022 мг/дм³), за сульфат-іонами – 361,6 мг/дм³ (в 2019 р. – 405,1 мг/дм³), за хлорид-іонами – 109,6 мг/дм³ (в 2019 р. – 113,9 мг/дм³), жорсткість загальна – 8,3 мг-екв/дм³ (в 2019 р. – 8,6 мг/дм³).

2. Мінералізація р. Інгулець підвищується за рахунок впливу високомінералізованих фільтраційних вод хвостосховищ Південного ГЗК, Інгулецького ГЗК, Центрального ГЗК, які розташовані уздовж річки.

3. Якість води у контрольному створі р. Інгулець в с. Андріївка нижче всіх скидів зворотних вод підприємств протягом 10 років спостереження – незадовільна. Забрудненість води простежується за показниками органічного та мінерального забруднення.

Коливання якості води річки Інгулець протягом року, насамперед, пов'язано з періодами скиду надлишків зворотних вод гірничорудними підприємствами Кривбасу та промивкою русла річки дніпровською водою.

Річка Саксагань

Річка Саксагань – ліва притока р. Інгулець. В 2020 році спостереження за якісними показниками річки здійснювалися щомісячно по створу Макортовське водосховище КП ПМР “Житлокомплекс” питний в/з с. Макорти.

Результати вимірювань середньорічних концентрації (в мг/дм³) за основними показниками забруднення за 2020 рік приведені у таблиці 4.3.1.7, на рис. 4.3.1.3..

Таблиця 4.3.1.7 Основні показники забруднення у р. Саксагань за 2019 – 2020 рр.

Показники вимірювання	КП ПМР “Житлокомплекс”, питний в/з м. П'ятихатки (суббасейн Нижнього Дніпра)
	2019 р. / 2020 р.
Сухий залишок	3264/3506
Сульфат-іони	1360,0/1445,7
Хлорид-іони	452,4/470,8
Амоній-іони	0,37/0,32
Нафтопродукти	0,04/0,04
Залізо загальне	0,15/0,15
БСК ₅	3,0/2,7
ХСК	32,1/32,1
Марганець	0,05/0,04

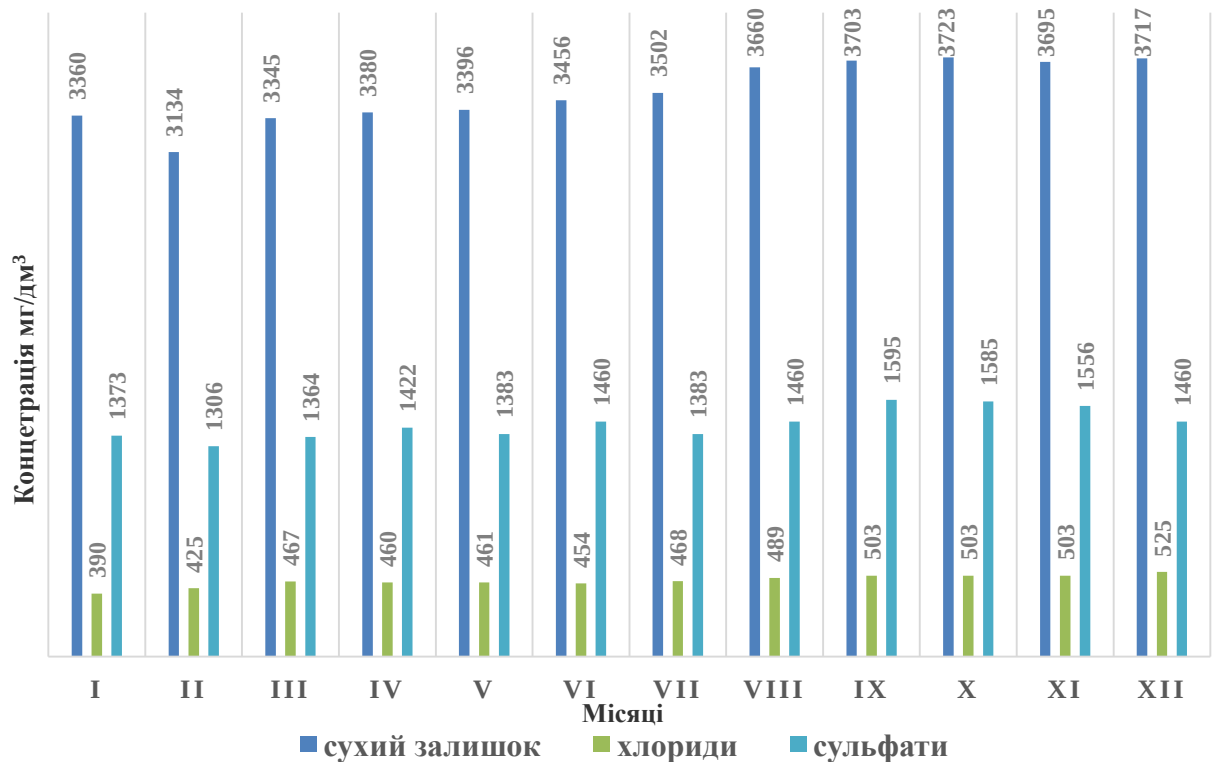

Рис. 4.3.1.3. Дані вмісту сухого залишку, сульфатів та хлоридів в Макортівському водосховищі, с. Макорти протягом 2020 р.

В порівнянні з 2019 р., якісний стан води р. Саксагань за санітарними показниками майже не змінився, але за показниками солевмісту (сухий залишок, хлориди, сульфати) спостерігалось підвищення.

4.3.2. Мікробіологічна оцінка якості вод з огляду на епідемічну ситуацію

На протязі 2020 р. санітарно-гігієнічними лабораторіями ДУ “Дніпропетровський ОЛЦ МОЗ України” досліджено 7 354 проби води питної централізованого водопостачання, з яких 2 252 проби не відповідали санітарно-гігієнічним вимогам (36,6 %); 735 проб води із сільських систем водопостачання, з них 358 проб нестандартні (48,7 %) та 2 112 проб води питної децентралізованого водопостачання, з яких 779 проби не відповідали санітарно-гігієнічним вимогам (36,9 %).

Практично на території усіх населених місць Дніпропетровської області мають місце факти перевищень гранично-допустимих концентрацій по фізико-хімічним показникам, як у централізованих мережах питної води так і у децентралізованих.

Вода питна з джерел централізованого водопостачання не відповідала вимогам нормативної документації, в основному, за показниками кольоровості, каламутності, перманганатної окиснюваності, хлороформу, залізу.

У воді з децентралізованих джерел мали місце перевищення нормативів за показниками каламутності, кольоровості, присмаку, загальної жорсткості, сухого залишку, вмісту сульфатів, хлоридів, заліза.

4.4. Якість питної води та її вплив на здоров'я населення

Згідно із Законом України “Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів” – вода питна є харчовим продуктом, придатним для споживання людиною.

Відповідно до вимог чинного законодавства, Державних санітарних норм та правил “Гігієнічні вимоги до води питної, призначеної для споживання людиною” – ДСанПіН 2.2.4-171-10 (із змінами) – систематичний виробничий контроль за безпечністю та якістю питної води від місця водозабору до місця її споживання здійснюють підприємства питного водопостачання.

ДУ “Дніпропетровський обласний лабораторний центр МОЗ України” та його структурні підрозділи на території області здійснюють вибірково лабораторний контроль якості та безпечності питної води за санітарно-хімічними, мікробіологічними, вірусологічними, паразитологічними, токсикологічними та радіологічними показниками в рамках програми Державного соціально-гігієнічного моніторингу.

Протягом 2020 року мікробіологічними лабораторіями ДУ “Дніпропетровський ОЛЦ МОЗ України” досліджено на бактеріологічні показники 8 451 проб питної води центрального водопостачання, з них 551 не відповідають нормативам, що становить 6,5 %; 817 проб води із сільських систем водопостачання, з яких 169 проб нестандартні (20,7 %) та 2 217 проби води децентралізованого водопостачання, з них 278 не відповідають нормативам, що становить 12,5 %.

Перевищення гранично-допустимих нормативів ряду фізико-хімічних та мікробіологічних показників у питній воді можуть свідчити про можливість негативного впливу на здоров'я людини та рівень захворюваності населення, але такі дані відсутні, у зв'язку з тим, що в Україні не розроблені критерії визначення такого впливу.

На території Дніпропетровської області протягом 2020 року надзвичайні ситуації у системах питного водопостачання (спалахи інфекційних захворювань тощо) не реєструвались.

Таблиця 4.4.1. Результати лабораторних досліджень питної води на території Дніпропетровської області за 2019 – 2020 роки

	Найменування показника	% до загальної кількості	
		2019 р.	2020 р.
1	Проби води з систем централізованого водопостачання, які не відповідали нормативам за:	всього/ нестанд.	всього/ нестанд.
	<i>санітарно-хімічними показниками</i>	11504/3292 28,6 %	7354/2252 30,6 %
	<i>бактеріологічними показниками</i>	11649/942 8,1 %	8451/551 6,5 %

2	Проби води з водопровідних мереж, які не відповідали нормативам за:	всього/ нестанд.	всього/ нестанд.
	<i>санітарно-хімічними показниками</i>	6343/917 14,5 %	3468/631 18,2 %
	<i>бактеріологічними показниками</i>	6990/529 7,6 %	5933/282 4,8 %
3	Проби води із сільських систем водопостачання, які не відповідали нормативам за:	всього/ нестанд.	всього/ нестанд.
	<i>санітарно-хімічними показниками</i>	1107/646 58,4 %	735/358 48,7 %
	<i>бактеріологічними показниками</i>	961/173 18 %	817/169 20,7 %
4	Проби води децентралізованого водопостачання, які не відповідали нормативам за:	всього/ нестанд.	всього/ нестанд.
	<i>санітарно-хімічними показниками</i>	2611/992 37,9 %	2112/779 36,9 %
	<i>бактеріологічними показниками</i>	3054/493 16,1 %	2217/278 12,5 %

4.5. Заходи щодо покращення стану водних об'єктів

Регіональним офісом водних ресурсів у Дніпропетровській області у 2020 році проводились відповідні роботи природоохоронного значення.

Департаментом екології та природних ресурсів облдержадміністрації відповідно до розпорядження голови облдержадміністрації від 26.03.2020 № Р-227/0/3-20, від 21.10.2020 № Р-723/0/3-20 “Про розподіл коштів обласного бюджету, передбачених на здійснення природоохоронних заходів у 2020 році” затверджено обсяг коштів обласного бюджету, передбачених на здійснення природоохоронних заходів по Регіональному офісу водних ресурсів у Дніпропетровській області на 2020 рік у сумі 6 600,0 тис. грн. по 3 об'єктам природоохоронного значення, по яким касові видатки склали 5 653,183 тис. грн. За виділені кошти проводились роботи по об'єктам:

– “Протиповеневі заходи та поліпшення гідрологічного стану р. Кам'янка в смт Софіївка Дніпропетровської області” – освоєно 1 540,143 тис. грн; виконано розчищення русла річки Кам'янка – 20 860 м³; влаштовано пішохідних містків – 3 шт; облаштовано водопропускну споруду ВС № 2 – 1 шт; перелаштований дюкер № 1 на ПК 22+30 – 1 шт;

– “Відновлення водності та екологічного стану р. Заплавка в Магдалинівському районі” – освоєно 4 113,04 тис. грн, виконано додаткове кріплення розмитої ділянки дамби каналу К-7, що проходить вздовж каналу “Дніпро – Західний Донбас”; засипано промоїн довжиною 35 м, з підняттям гребеню дамби на 1 м з наступним кріпленням бутовим каменем та переливного водоскиду дамби каналу К-7; нарощено кріплення гребеню та відкосів ьутовим каменем, а також відновлено природний перепад р. Заплавка на ПК-97+25 в межах розчистки річки.

Крім того, за рахунок місцевого бюджету – 15 735,0 тис. грн, а саме:

– Відповідно рішення сесії Новолатівської сільської ради від 20.03.2020 № 1136-46/VII; від 06.11.2020 № 15-1/VIII виділено 500,0 тис. грн на

виготовлення проектно-кошторисної документації по об'єкту “Поліпшення санітарного стану ставка в районі санаторію – профілакторію “Джерело” та бази відпочинку “Затишок” на території Новолатівської сільської ради Широківського району – капітальний ремонт”.

– За кошти Карпівської сільської ради, відповідно рішення сесії від 15.04.2020 № 773-30/ VII, від 17.11.2020 № 24, виділено та освоєно 15 000,0 тис. грн на розчищення водойми площею 4,03 га та по об'єкту “Поліпшення технічного стану водойми в межах села Широка Дача Широківського району Дніпропетровської області (капітальний ремонт)”.

– За кошти Гречаноподівської сільської ради, відповідно до рішення сесії від 14.04.2020 №1185-74/ VII, освоєно 235,0 тис. грн на благоустрій водойми на площі 400 м² по об'єкту “Поліпшення технічного стану та благоустрою водойми на території Гречаноподівської сільської ради Широківського району Дніпропетровської області (капітальний ремонт)”.

5. ЗБЕРЕЖЕННЯ БІОЛОГІЧНОГО ТА ЛАНДШАФТНОГО РІЗНОМАНІТТЯ, РОЗВИТОК ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНОГО ФОНДУ ТА ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОЛОГІЧНОЇ МЕРЕЖІ

5.1. Збереження біологічного та ландшафтного різноманіття, формування національної екологічної мережі

На території Дніпропетровської області розвинені різноманітні типи байрачних лісів, балкові ландшафти з осередками ендемічної степової флори та фауни. У межах області є реліктовий Самарський бір – унікальне природне утворення, якому немає рівних у світі. У долинах степових річок і балках на поверхню виходять кристалічні породи, на яких формуються своєрідні біогеоценози. У долинах малих річок формуються багаті біологічним різноманіттям заплавно-борові та водно-болотні комплекси.

З метою розширення площі територій природоохоронного призначення, поліпшення умов для формування та відновлення довкілля, збереження ландшафтного та біологічного різноманіття у 2017 році рішенням Дніпропетровської обласної ради від 24.03.2017 № 176-8/VII затверджено Проєкт схеми формування екологічної мережі Дніпропетровської області.

5.1.1. Загальна характеристика

Усі елементи екомережі утворюють єдине ціле, об'єднують ділянки природних ландшафтів у територіальну цілісну систему. З огляду на функції, площу, видовий склад рослинного та тваринного світу в національній екологічній мережі виділяються елементи міжнародного, загальнодержавного та місцевого значення. У Дніпропетровській області визначені природні регіони, природні ядра, природні коридори та буферні зони.

Ядра екомережі. У класичному розумінні ядро екомережі (“core”) – це будь-яка територія (акваторія), в межах якої існують достатні умови для збереження певного комплексу видів аборигенної або переважно аборигенної біоти, природних екосистем і які здатні забезпечити подальше існування цих видів та екосистем, в усякому разі на певний найближчий (перші десятки-сотні років) час. Часто як в англomовній оригінальній літературі, так і в українських фахових публікаціях поняття “ядро екомережі” асоціюють також з поняттям “ключова територія” екомережі і вживають ці терміни як синоніми. Однак більш коректно ці поняття розділити, розглядаючи ключову територію як більш широке у порівнянні з ядром поняття. Ядро екомережі – це (по аналогії з ядром біосферного заповідника) цілісний природно-територіальний комплекс, в межах якого зберігається певний вид ландшафту з характерним для нього набором природних і слабо трансформованих екосистем, здатний до саморегуляції інформаційних та речовинно-енергетичних потоків взагалі на різних ієрархічних рівнях. Звісно, чим більше розміри території і чим компактніша конфігурація ядра, тим більше можливостей щодо саморегуляції і

стабільного подальшого існування і саморозвитку екосистем і популяцій. Однак, для різних типів екосистем, для різних видів організмів мінімальні необхідні розміри ядер можуть варіювати у великому діапазоні, який також може бути особливим для кожної конкретної одиниці ландшафтного районування. Функціонально ядра екомережі є оселищами для стабільних, повночленних популяцій аборигенних видів флори і фауни, а для вузькоендемичних та дуже рідкісних видів можуть слугувати головними рефугіумами (природними сховищами), в яких зберігаються або повністю всі природні популяції, або принаймні їхня більша частина.

Ключовими територіями екомережі можуть бути не лише значні за розмірами і цілісні природно-територіальні комплекси (ядра), але також і більш фрагментовані, локальні території, в тому числі незначних розмірів, у межах яких зберігаються не обов'язково повночленні ландшафтні комплекси, однак які відіграють роль оселищ для аборигенних видів флори та фауни, природних та напівприродних екосистем, відповідних даному ландшафту, а також (або) є естетично цінними ландшафтами, еталонними ділянками традиційного культурного або історичного ландшафту, репрезентують важливі ділянки геологічної спадщини тощо. За конфігурацією, на відміну від ядер екомережі в суворому (вузькому) розумінні останніх, ключові території можуть мати лінійну або кластерну конфігурацію, тобто це можуть бути вузькі смуги природної рослинності уздовж русел річок або по балках, ланцюжки невеликих озер або боліт на тлі агроландшафтів тощо. Такі ділянки одночасно виконують функції як ключових територій, так і екологічних коридорів.

Екокоридори, або сполучні території екомережі. На відміну від ключових територій та ядер екомережі, коридори можуть не мати чітких меж на місцевості, і на різних рівнях організації геосистем – популяційно-видовому, ценотичному, ландшафтному, геохімічному, можуть мати різні форми, конфігурацію, різні межі вертикального охоплення в літосфері та атмосфері і т.д. Наприклад, коридори для видів птахів можуть охоплювати не лише селітебні ландшафти, але й промислові та техногенні зони (наприклад деякі види соколів можуть обирати для гніздівлі промислові труби та градирні металургійних або коксохімічних підприємств, види риб водоплавні птахи обирають для зимівлі теплі ділянки з незамерзаючою водою на водоймах-охладжувачах тепло станцій тощо. Екологічними коридорами для комплексу прісноводних видів організмів можуть бути не лише річки і струмки, що протікають через ділянки щільної міської забудови, але й магістральні, зрошувальні або дренажні канали тощо. Наприклад, гідрографічна мережа регіону включно з усіма річками, балками, ставками, іншими водоймами є прикладом системи сполучних коридорів, на які як на нитку намиста, нанизуються ключові території та відновлювальні ділянки. Другим прикладом чітко позначених на місцевості екокоридорів є вся мережа польових, придорожніх та водозахисних лісосмуг. Класична інтерпретація екомережі західноєвропейськими авторами, які спираються в свою чергу на принципи міграційної теорії біогеографії, передбачає розподіл екокоридорів на

ландшафтні (достатньо широкі смуги, які охоплюють витягнуті на великі відстані ділянки, в межах яких зберігаються характерні для даної місцевості сполучення ландшафтних фацій та урочищ); *лінійні* (вузькі і як правило протяжні коридори з неповноцінним спектром екосистем або представлені взагалі 1-2 типами біотопів, наприклад русло річки з вузькими береговими смугами в оточенні польових або урбаністичних ландшафтів); і *коридоримістки*. Останні являють собою ланцюжки відносно близько розташованих один від одного острівців з природними або напівприродними екосистемами чи лише їхніми фрагментами, розрізнених фоновими антропогенними ландшафтами (наприклад, полями). Відстані між острівцями є не критичними для переміщення по них певних видів тварин або поширення певних видів тварин або інших організмів, однак ці переміщення відбуваються періодично «стрибками», «перебіжками» від ядра до ядра.

Відновлювальні ділянки екомережі можуть трактуватися в достатньо широких межах. По суті це можуть будь-які антропогенно змінені або повністю трансформовані ландшафти, які однак на період проектування і реалізації екологічної мережі вже не використовуються за попереднім господарським призначенням, певною мірою натуралізувалися, або принаймні процеси ренатуралізації в них вже намітилися з перспективою подальшої демутації екосистем до стану, наближеного до природного. Прикладами відновлювальних ділянок у складі екомережі Дніпропетровської області можуть бути покинуті толоки (вигони для худоби) навколо бувших ферм, здичавілі покинуті сади, повністю знелюднені невеликі села, землі військових полігонів, відвали кар'єрів та шахт, осушені рибогосподарські ставки, водозбірні басейни на полях, які більше не використовуються і т.ін. Там, де такі ділянки можливо було дешифрувати на супутникових зображеннях під час складання схеми екомережі області в рамках даного проекту, їх було приєднано до загальних контурів ключових територіальних комплексів екомережі.

У більш віддаленій перспективі для організації збалансованих територіальних систем, в яких передбачається виведення з інтенсивного господарського обігу додаткових площ земель (акваторій), під відновлювальні ділянки пріоритетно визначати, наприклад, розорані нині схили крутосхили, ділянки з засоленням ґрунтів, подовидні заглиблення на вододільних поверхнях.

З часом, за позитивної динаміки процесів ренатуралізації екосистем, відновлювальні ділянки можуть змінювати статус у складі екомережі і переходити до категорії ключових територій і ядер так само як і до категорії екокоридорів.

Буферні зони екомережі є бажаним але не обов'язковим структурним елементом екомережі, особливо на ранніх стадіях її формування, коли надзвичайно важко виділити навіть ключові території. Такі зони створюються навколо ключових ділянок, сполучних територій (коридорів), і можуть встановлюватися за необхідності також і навколо відновлювальних ділянок. На відміну від усіх попередніх ділянок буферні зони мають найбільш лояльний

режим охорони, з можливістю використовувати їх у такі способи, які не будуть спричиняти до негативних наслідків у межах ключових територій, для захисту яких власно і виділяють буферні зони. Режим обмежень буферної зони в загальних рисах схожий на режим буферної зони біосферного заповідника. В сучасних умовах через проблеми, пов'язані з недосконалістю земельного законодавства та законодавства про екомережу виділяти буферні зони дуже проблематично, і раціональніше їх проектувати вже після нанесення на землевпорядних картографічні матеріали, надання статусу і забезпечення природоохоронного режиму ключовим ділянкам, ядрам і коридорам екомережі.

5.1.2. Загрози та вплив антропогенних чинників на структурні елементи екомережі, біологічне та ландшафтне різноманіття

На сучасному етапі розвитку господарювання в межах Дніпропетровської області спостерігається посилення впливу антропогенних чинників на структурні елементи екомережі (див. табл. 5.1.2.1) та стан біорізноманіття. Зокрема відбувається відновлення діяльності гірничодобувних підприємств, відведення нових територій під будівництво кар'єрів по видобутку корисних копалин, промислових об'єктів, житлової забудови, влаштування полігонів твердих побутових відходів. До складу цих земель значною мірою потрапляють і природні території, які могли б стати елементами екомережі, але втрачаються безповоротно внаслідок вище зазначеної діяльності. За останні роки підсилюється вплив на балково-степові екосистеми, які займають важливе місце в системі екомережі Дніпропетровської області. Тут через надмірне випасання (або навпаки раптове припинення випасу), постійні випалювання сухих залишків природної трав'яної рослинності. Останній є причиною значних трансформацій у видовому складі та характері угруповань степової рослинності.

Помітно скоротилась кількість вегетуючих та квітучих ефемероїдів і ефемерів, у тому числі рідкісних та зникаючих видів, занесених до Червоної книги України. З другого боку, після випалів звільнені екологічні ніші швидко заповнюються види з активною екологічною стратегією, внаслідок чого ділянки ковилових та типчакових степів починають поступово замінюватися угрупованнями пирію повзучого, куничника наземного та інших довгокореневищних злаків. Полезахисні лісосмуги повсюдно, а особливо в південних районах області, потерпають не тільки від випалів, але й від незаконних рубок. Внаслідок цього значна частина лісосмуг втратила захисні функції, має вигляд дуже розріджених насаджень, а подекуди знищена повністю.

У більш задовільному стані знаходяться землі лісового фонду, які є важливим елементом екомережі, але в області, яка знаходиться в степовій зоні, ліси займають незначні площі і не можуть суттєво впливати на формування безперервного екологічного каркасу. Крім того, в лісах відбуваються лісовідновні та суцільні санітарні рубки, нерідко трапляються лісові пожежі, влаштовуються локальні кар'єри для видобутку піску, що загалом також поступово знижує захисну роль лісів для довкілля та їх значення як елементів екомережі.

Таблиця 5.1.2.1 Складові структурних елементів екологічної мережі

Категорії об'єктів ПЗФ	Об'єкти ПЗФ										% площі окремих категорій до загальної площі ПЗФ
	загальнодержавного значення			місцевого значення			разом				
	кількість, од.	площа, га		кількість, од.	площа, га		кількість, од.	площа, га			
		усього	у тому числі надана в постійне користування		усього	у тому числі надана в постійне користування		усього	у тому числі надана в постійне користування		
Природні заповідники	1	3766,2	3766,2	-	-	-	1	3766,2	3766,2	-	
Біосферні заповідники	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Національні природні парки	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Регіональні ландшафтні парки	-	-	-	4	14099,66	-	4	14099,66	-	-	
Заказники, усього	25	32573,78	X	82	48388,99	X	107	80962,77	X	-	
у тому числі:										-	
ландшафтні	16	28538,78	X	49	39002,29	X	63	67541,07	X	-	
лісові	5	2955	X	3	1021	X	8	3976	X	-	
ботанічні	2	332	X	19	4710	X	21	5042	X	-	
загальнозоологічні	-	-	X	1	287	X	1	287	X	-	
орнітологічні	2	748	X	3	462,6	X	5	1210,6	X	-	
ентомологічні	-	-	X	4	462,6	X	4	462,1	X	-	
іхтіологічні	-	-	X	2	2422	X	2	2422	X	-	

Категорії об'єктів ПЗФ	Об'єкти ПЗФ										% площі окремих категорій до загальної площі ПЗФ
	загальнодержавного значення			місцевого значення			разом				
	кількість, од.	площа, га		кількість, од.	площа, га		кількість, од.	площа, га			
		усього	у тому числі надана в постійне користування		усього	у тому числі надана в постійне користування		усього	у тому числі надана в постійне користування		
гідрологічні	-	-	X	1	22	X	1	22	X	-	
загальногеологічні	-	-	X	-	-	X	-	-	X	-	
палеонтологічні	-	-	X	-	-	X	-	-	X	-	
карстово-спелеологічні	-	-	X	-	-	X	-	-	X	-	
Пам'ятки природи, усього	3	148	X	50	363,94	X	53	511,94	X	-	
у тому числі:										-	
комплексні	1	30	X	1	3,7	X	2	33,7	X	-	
ботанічні	1	56	X	35	312,24	X	36	368,24	X	-	
зоологічні	-	-	X	-	-	X	-	-	X	-	
гідрологічні	-	-	X	2	3,5	X	2	3,5	X	-	
геологічні	1	62	X	12	44,5	X	13	106,5	X	-	
Заповідні урочища	-	-	X	3	466,4	X	3	466,4	X	-	
Ботанічні сади	2	108	-	1	27	-	3	135	108	-	
Дендрологічні парки	-	-	-	1	2,8	-	1	2,8	-	-	
Парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва	1	45	-	7	417,5	-	8	462,5	-	-	
Зоологічні парки	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
РАЗОМ	32	36640,98	-	148	63766,29	-	180	100407,27	-	-	

5.1.3. Заходи щодо збереження біологічного та ландшафтного різноманіття

Питання збереження біорізноманіття включені до “Дніпропетровської обласної комплексної програми (стратегії) екологічної безпеки та запобігання змінам клімату на 2016 – 2025 роки” (рішення Дніпропетровської обласної ради від 21.10.2015 № 680-34/VI, далі – Програма). Аналіз багаторічних даних свідчить про те, що заповідний режим та заходи з охорони безумовно позитивно впливають на стан мешкання та перебування усіх рідкісних видів тварин на території Дніпропетровської області. З метою збереження рідкісних видів рослин і тварин, що перебувають під загрозою зникнення, на території області затверджені Червоні списки тварин та рослин Дніпропетровської області (рішення обласної ради від 27.12.2011 № 219-10/VI).

Природний рослинний покрив зберігся у вигляді фрагментів на загальному фоні розораних площ і представляє собою вузькі смуги по річкових долинах, балках, на площах відчужень, вздовж залізничних колій та інші, а також на природоохоронних територіях в межах природно-заповідного фонду. Трав'янисті екосистеми в межах Дніпропетровської області представлені такими основними типами:

зональна степова рослинність (різнотравно-кострицево-ковилові і кострицево-ковилові угруповання). Загальна площа земель, зайнятих степовими угрупованнями різного ступеню деградованості, складає близько 163,5 тис. га;

лучна рослинність (заплавні, низинні луки та ін.). Землі, вкриті лучною рослинністю, зосереджені в долинах річок і по тальвегах балок, площа яких складає близько 180,7 га;

прибережно-водні трав'янисті угруповання, досить широко розповсюджені в межах області у вигляді приозерних, прирічкових заростей очерету, рогозу, куги та інше. Після зарегулювання річок, забудови та внаслідок інших антропогенних чинників площа їх постійно зменшується. Найбільше таких угруповань зосереджено в долинах річок Самари і Орелі;

галофільні угруповання солонців і солончаків, зосереджені переважно в долинах річок Орелі, Самари, Дніпра, Вовчої;

вторинні екосистеми на техногенних територіях (відвали гірничо-збагачувальних комбінатів, смуги відчуження вздовж залізниць, території промислових підприємств та ін.). Ці рослинні угруповання формуються на порушених землях спонтанно, найчастіше утворюючи своєрідні рідколісся, які через 40 – 50 років після початку формування набувають риси природних рослинних фітоценозів.

За останні роки становище природної рослинності різко погіршилося, так як залишки степових зональних та інших типів фітоценозів знищуються при розорюванні схилів, балок, ґрунтозахисних зон біля водойм.

Усе це призвело до того, що більшість в минулому самих звичайних видів, стали в тій чи іншій мірі рідкісними, зникаючими і в даний час включені до Червоної книги України, Червоного списку Дніпропетровської області.

У рамках природоохоронних та освітніх заходів видані серії робіт про біорізноманіття Дніпропетровської області: “Ссавці (Mammalia)”, “Дощові черв’яки (Lumbricidae)”, “Земноводні та плазуни (Amphibia et Reptilia)”, “Булавовусі лускокрилі (*Lepidoptera: Hesperioidea, Papilionoidea*)”, “Круглороті (*Cyclostomata*)”, “Риби (*Pisces*)”, “Птахи” (I том) та про природно-заповідний фонд:

1. Заповідні куточки на Дніпропетровщині: Заказники.
2. Ботанічні сади Дніпропетровщини: Дніпровський ботанічний сад ДНУ ім. Олеся Гончара та Криворізький ботанічний сад НАН України.
3. Парки-пам’ятки садово-паркового мистецтва у містах Дніпропетровської області.
4. Пам’ятки природи Дніпропетровської області.
5. Законодавчо-нормативні акти України щодо організації територій та об’єктів природно-заповідного фонду.

Однією з основних задач установ природно-заповідного фонду є збереження біологічного різноманіття тварин і рослин. Цей напрямок роботи відповідає також Пан-Європейській Стратегії Збереження Біологічного і Ландшафтного різноманіття (Pan-European Biological and Landscape Diversity Strategy “PES”), в якій беруть участь 55 країн. В сферу дії цієї Стратегії включена також територія України. Згідно одній з основних засад даної стратегії є визнання необхідності збереження біологічного різноманіття як запоруки збереження людства взагалі. Керуючись наведеними положеннями природний заповідник “Дніпровсько-Орільський” проводить заходи зі збереження біологічного різноманіття цілорічно, в тому числі – до Міжнародного дня біологічного різноманіття (МДБР).

Враховуючи епідеміологічні особливості 2020 року, заходи до безпосередньо відзначення МДБР проводилися в онлайн режимі та в режимі дистанційної освіти у процесі викладання біологічних дисциплін.

У зв’язку із дією карантину заплановані заходи, що стосуються безпосередньо біологічного різноманіття (екскурсії, практичні майстер-класи, конкурси наукових робіт учнів спеціалізованих екологічно спрямованих закладів із доповідями та ін.) перенесені на більш пізній період і будуть впроваджені після скасування карантину.

З метою покращення розуміння значення біорізноманіття та важливості його збереження, а також з метою підвищення екологічної свідомості населення, педагогічними працівниками Дніпропетровської області, в умовах карантину були проведені онлайн години спілкування з учнями на теми: “Зелений дивосвіт”, “Біорізноманіття: наша їжа, наше здоров’я”.

Також, для підвищення екологічної свідомості суспільства інформація щодо відзначення Міжнародного дня біорізноманіття була висвітлена на офіційній сторінці департаменту у соціальній мережі Facebook та через місцеві електронні та друковані засоби інформації.

5.1.4. Формування національної екомережі.

З метою розширення площі територій природоохоронного призначення, поліпшення умов для формування та відновлення довкілля, збереження ландшафтного та біологічного різноманіття у 2017 році рішенням Дніпропетровської обласної ради від 24.03.2017 № 176-8/VII затверджено Проект схеми формування екологічної мережі Дніпропетровської області.

Основною метою Програми є формування територіально-функціональної системи екологічної мережі в області, яка забезпечить збільшення відсотку заповідності, а також збереження всього різноманіття природних і напівприродних типів ландшафтів, геологічних пам'яток, ґрунтів, популяцій рідкісних та зникаючих видів флори та фауни регіону, можливість природних шляхів міграції та поширення видів рослин і тварин.

Слід підкреслити, що у складі ключових територій екомережі, організованих за басейновим принципом, не всі ділянки мають однакову природоохоронну цінність, і контури ключових територій не обов'язково мають співпадати з контурами об'єктів природно-заповідного фонду, які створюються в межах цих ключових територій. Адже до складу ключових територій входять не лише ядра, але й сполучні території, екокоридори, і частково навіть відновлювальні ділянки екомережі, які можуть виконувати свої функції поза межами природно-заповідного фонду не менш успішно, аніж у його складі.

Створення повноцінних, реально діючих заповідних об'єктів з власною інфраструктурою, яка повинна враховувати всі природні і соціально-економічні передумови для їх функціонування – складна справа, яка потребує значних коштів і залучення достатнього кваліфікованого науково-виробничого потенціалу.

Загальна площа ключових територій екомережі Дніпропетровської області (рис. 5.1.4.1.) складає 798 831 га, в тому числі у відсотках до площі району або міста, а саме:

- Апостолівський район* 32 531 га (23,6 %);
- Васильківський район* 22 405 га (16,8 %);
- Верхньодніпровський район 59 588 га (45,5 %);
- Дніпровський район 32 309 га (23,3 %);
- Криворізький район 32 589 га (24,2 %);
- Криничанський район 35 934 га (21,3 %);
- Магдалинівський район 25 061 га (15,6 %);
- Межівський район 33 749 га (26,9 %);
- Нікопольський район 62 974 га (31,6 %);
- Новомосковський район 62 258 га (30,6 %) ;
- Павлоградський район* 65 808 га (43,1 %);
- Петриківський район 45 984 га (49,5 %);
- Петропавлівський район 25 401 га (20,3 %);
- Покровський район 27 311 га (22,6 %);

- П'ятихатський район 31 348 га (18,3 %);
- Синельниківський район 26 704 га (16,2 %);
- Солонянський район 26 222 га (15,1 %);
- Софіївський район 18 710 га (13,7 %);
- Томаківський район 31 305 га (26,1 %);
- Царичанський район 27 338 га, 30,3 %);
- Широківський район 19 311 га (15,9 %);
- Юр'ївський район 17 185 га (19,1 %);
- місто Дніпро* 16 513 га (40,8 %);
- місто Кам'янське 3 480 га (25,2 %);
- місто Кривий Ріг 16 813 га (41,6 %).

Апостолівський район* - вилучено земельну ділянку орієнтованою площею 143,16 га, відповідно до рішення Дніпропетровської обласної ради від 16.03.2018 № 317-12/VII "Про внесення змін до рішень обласної ради від 24.03.2017 № 176-8/VII "Про затвердження проекту схеми формування екологічної мережі Дніпропетровської області" та від 21.10.2015 року № 680-34/ VI "Про Дніпропетровську обласну комплексну програму (стратегію) екологічної безпеки та запобігання змінам клімату на 2016-2025 роки" (зі змінами).

Васильківський район* - вилучено земельну ділянку орієнтованою площею 228 га, відповідно до рішення Дніпропетровської обласної ради від 22.06.2018 № 352-13/VII "Про внесення змін до рішення обласної ради від 24.03.2017 № 176-8/VII "Про затвердження проекту схеми формування екологічної мережі Дніпропетровської області".

Павлоградський район* - вилучено земельну ділянку орієнтованою площею 210 га, відповідно до рішення Дніпропетровської обласної ради від 22.06.2018 № 352-13/VII "Про внесення змін до рішення обласної ради від 24.03.2017 № 176-8/VII "Про затвердження проекту схеми формування екологічної мережі Дніпропетровської області".

місто Дніпро* - вилучено земельну ділянку орієнтованою площею 42,0 га, відповідно до рішення Дніпропетровської обласної ради від 07.12.2018 № 411-15/VII "Про внесення змін до рішень обласної ради від 24.03.2017 № 176-8/VII "Про затвердження проекту схеми формування екологічної мережі Дніпропетровської області" та від 21.10.2015 року № 680-34/ VI "Про Дніпропетровську обласну комплексну програму (стратегію) екологічної безпеки та запобігання змінам клімату на 2016-2025 роки" (зі змінами).

- вилучено земельну ділянку загальною площею 2,0 га, відповідно до рішення Дніпропетровської обласної ради від 07.12.2018 № 411-15/VII "Про внесення змін до рішень обласної ради від 24.03.2017 № 176-8/VII "Про затвердження проекту схеми формування екологічної мережі Дніпропетровської області" та від 21.10.2015 року № 680-34/ VI "Про Дніпропетровську обласну комплексну програму (стратегію) екологічної безпеки та запобігання змінам клімату на 2016-2025 роки" (зі змінами).

- вилучено земельну ділянку загальною площею 2,0 га, відповідно до рішення Дніпропетровської обласної ради від 22.02.2019 № 450-16/VII "Про внесення змін до рішень обласної ради від 24.03.2017 № 176-8/VII "Про затвердження проекту схеми формування екологічної мережі Дніпропетровської області" та від 21.10.2015 року № 680-34/ VI "Про Дніпропетровську обласну комплексну програму (стратегію) екологічної безпеки та запобігання змінам клімату на 2016-2025 роки" (зі змінами).

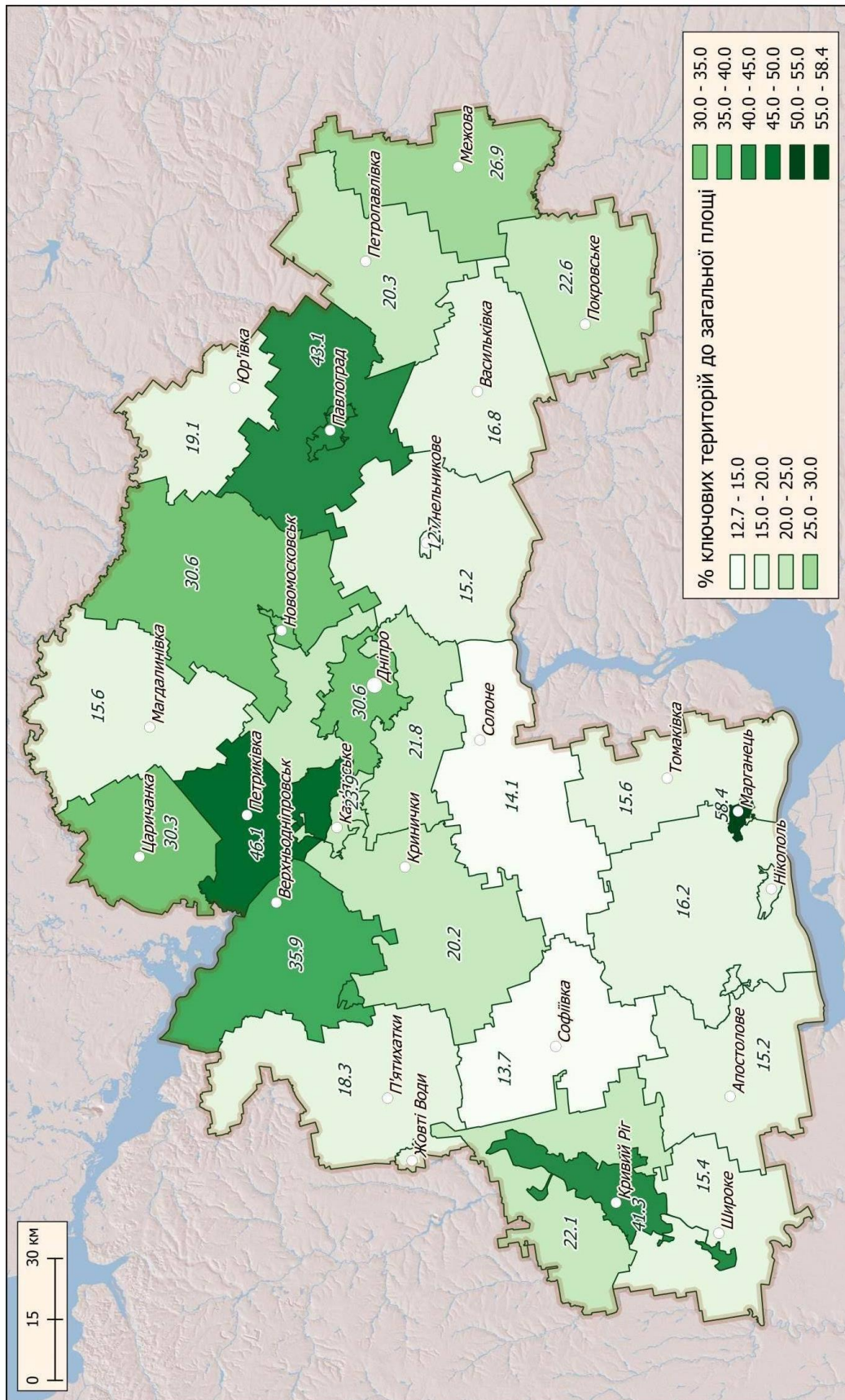

Рис. 5.1.4.1. Частка ключових територій екомережі у загальній площі земель по районах Дніпропетровської області

Таблиця 5.1.4.1. Переліки територій та об'єктів екологічної мережі

№ з/п	Серійний номер	Назва	Назва органу, дата прийняття та № рішення про включення території та об'єкта до переліку	Місце розташування	Площа, га	Обліковий / кадастровий номер та цільове призначення	Власник (користувач) земельної ділянки	Стисла характеристика природоохоронної цінності
1	2	3	4	5	6	7	8	9
I. Загальнодержавного значення								
Ключові								
1	1	Природний заповідник Дніпровсько-Орільський	Постанова РМ УРСР 15.09.1990 № 262	Дніпровський та Петриківський райони, Орільське лісництво	3766,2	–	Дніпровсько-Орільський природний заповідник Дніпропетровське обласне управління лісового та мисливського господарства	Унікальні ландшафти долини р. Дніпро і р. Оріль з плавневими лісами і озерами, типова рідкісна флора і фауна.
2	112	Ландшафтний заказник Приорільський	Указ Президента України 09.12.1998 № 1341/98	Між селами Орілька, Багате та Перещепине Новомосковського району та між селами Личкове, Бузівка, Ковпаківка, Котовка, Степанівка, Заплавка, Гупалівка Магдалинівського району	8377,0	–	Магдалинівська, Новомосковська райдержадміністрації, Новомосковський держлісгосп	Заплавно-терасовий природний комплекс із типовими і унікальними для різноманітних типчакowo-ковилового степу солонцевими, солончаковими, лучними і дібровними екосистемами.

1	2	3	4	5	6	7	8	9
3	113	Ландшафтний заказник Богданівський	Указ Президента України 09.12.1998 № 1341/98	Нікопольський район (біля м. Покров)	1387,0	–	АТ “ОГЗК” Марганецький держлісгосп	Збереження природного середовища на порушених землях з типовим для підзони типчаково-полинового степу, відтворення популяцій рідкісних та цінних видів рослин і тварин занесених до “Червоної книги України”.
4	2	Ландшафтний заказник Балка Північна Червона	Постанова РМ УРСР 12.12.1983 № 495	Північно-західна околиця м. Кривий Ріг	28,0	–	Управління містобудування і архітектури виконкому Криворізької міськради	Збереження і відтворення цінного природного ландшафту великої степової балки з унікальними виходами гірських порід Криворізької серії по її схилах, а також всього комплексу рослинного і тваринного світу.
5	3	Ландшафтний заказник Кільченський	Постанова РМ УРСР 28.10.1974 № 500	м. Підгородне Дніпровського району	100,0	–	Дніпропетровська райдержадміністрація	Збереження і відтворення цінного природного ландшафту степової р. Кільчень та приліглих лісових масивів.
6	4	Ландшафтний заказник Комарівщина	Постанова РМ УРСР 12.12.1983 № 495	Відрадне лісництво, кв. 38, 39, 45, 46, 47	288,0	–	Новомосковський держлісгосп	Рідкісні та цінні природні комплекси, що поєднують байрачні лісові масиви в степовій зоні.

1	2	3	4	5	6	7	8	9
7	5	Ландшафтний заказник Солоний лиман	Постанова РМ УРСР 25.02.1980 № 132	Між с. Новотроїцьке, Знаменівка Новомосковського району	341,0	–	Новомосковська райдержадміністрація	Представляє собою озеро з острівцями в долині р. Самара, де є мул і ропа з цінними лікувальними властивостями. Місце зростання цінних видів солончаків та гніздування рідкісних видів птахів.
8	116	Ландшафтний заказник Інгулецький степ	Указ Президента України від 21.02.2002 № 167/2002	с. Недайвода Криворізького району	65,6	–	Криворізька райдержадміністрація	Знаходиться в долині р. Інгулець, на схилах та по дну долини відкриваються корінні породи (сірі граніти), які створюють скелясті береги висотою до 20 та більше метрів. У складі гідробіоти зустрічаються представники реофільного комплексу, який в регіоні знаходиться на межі зникнення.
9	117	Ландшафтний заказник Бакаї	Указ Президента України від 12.09.2005 № 1238/2005	смт Васильківка, с. Вовчанське Васильківського району	690,0	–	Васильківська райдержадміністрація	Являє собою типи лучних долин, руслової екосистеми де розташована значна кількість стародавніх залишків різних озер та бакаїв. Включає штучні та природні лісонасадження, що розташовані на підвищен-их елементах рельєфу.

1	2	3	4	5	6	7	8	9
10	118	Ландшафтний заказник Преображенський	Указ Президента України від 12.09.2005 № 1238/2005	с. Богданівка, селище Плева, с. Преображенське Васильківського району	312,6	–	Васильківський держлісгосп, Васильківська райдержадміністрація	Являє собою систему природних комплексів долини р. Вовчої, кам'янистих схилів та відслонень кристалічних порід.
11	119	Ландшафтний заказник Дебальцевські лимани	Указ Президента України від 12.09.2005 № 1238/2005	с. Дебальцеве, с. Перевальське Васильківського району	429,3	–	Васильківська райдержадміністрація	Представляє собою острівок та пасовища, які вкриті в орні землі та періодично затоплюються. З загальної площі заказника 57 % займають водно-болотні екосистеми – природні та штучні водойми, озера, стариці, а також луки.
12	120	Ландшафтний заказник Вишневецький	Указ Президента України від 12.09.2005 № 1238/2005	с. Семенівка, с. Барвінок Криничанського району	615,0	–	Криничанська райдержадміністрація	Байрачно-степовий комплекс верхів'я р. Мокрої Сури. Місце гніздування рідкісних видів птахів; рідкісні рослинні угруповання; місце зростання 11 видів рослин, занесених до Червоної книги України.
13	121	Ландшафтний заказник Мар'їн гай	Указ Президента України від 12.09.2005 № 1238/2005	с. Дмитрівка, с. Бажани, с. Миколаївка, с. Катеринівка Петропавлівського району	2803,0	–	Павлоградський держлісгосп, Петропавлівська райдержадміністрація	Долина р. Самари з добре збереженими у природному стані мальовничими заплавами ландшафтами. Місце гніздування рідкісних видів птахів, занесених до Червоної книги України.

1	2	3	4	5	6	7	8	9
14	122	Ландшафтний заказник Петропавлівські лимани	Указ Президента України від 12.09.2005 № 1238/2005	с. Брагинівка, с. Коханівка, с. Самарське, смт Петропавлівка, с. Петрівка, с. Миколаївка Петропавлівського району	4193,0	-	Павлоградський держлісгосп, Петропавлівська райдержадміністрація	Добре збережені у природному стані мальовничі заплави ландшафти р. Самари. Водно-лучні системи утворюють сприятливі умови для життя значного ступеню біорізноманіття.
15	127	Ландшафтний заказник Кам'янський прибережно-річковий комплекс	Указ Президента України від 25.11.2008 № 1078/2008	с. Михайлівка, с. Кам'янка, с. Токівське, с. Ленінське Апостолівського району	2615,0	-	Апостолівська райдержадміністрація	Особливу цінність представляють ксерофітні степові комплекси герпетофауни, включаючи рідкісні види. Являється межею ареалів лісових і степових видів.
16	178	Ландшафтний заказник Межиріччя	Указ Президента України від 27.07.2016 № 312/2016	Міжріччя рік Самара та Вовча Павлоградського району с. В'язовок, с. Вербки, с. Булахівка, с. Межиріч	2756,16	-	ДП "Новомосковське лісове господарство", ДП "Павлоградське лісове господарство", Павлоградська райдержадміністрація (В'язівська, Вербківська, Межирічська, Булахівська сільські ради)	Цінний природний комплекс, що розташований у межах степових долинно-терасового та придолинно-терасового ландшафтів у межиріччі річок Самара та Вовча.
17	179	Ландшафтний заказник загальнодержавного значення "Базавлуцький прибережно-річковий комплекс"	Указ Президента України від 11.04.2019 № 139/2019	Нікопольський район, поблизу с. Лошкарівка, Шевченкове, Крутий Берег, Іванівка, Маринопіль, Шишкіно, Миронівка, Шолохове, Олександрівка, Перевізьські хутори.	3538,12	-	ДП "Нікопольське регіональне управління водних ресурсів", Нікопольська райдержадміністрація	Цінний ландшафтний комплекс, що включає в себе долину нижньої течії р. Базавлук та її лівої притоки р. Солоної, а також Шолоховське водосховище №2.

1	2	3	4	5	6	7	8	9
18	6	Лісовий заказник Уроцище Яцево	Постанова РМ УРСР 19.04.1977 № 198	с. Любимівка Дніпровського району, Любимівське лісництво кв. 18-20	175,0	–	Дніпропетровський держлісгосп	Рідкісний байрачний лісовий масив природного походження на Лівобережжі Дніпра, який зберігся на півдні в умовах типового чорноземного степу. Має велике ґрунтозахисне, водорегулююче та науково-пізнавальне значення.
19	7	Лісовий заказник Велика Западня	Постанова РМ УРСР 28.10.1974 № 500	с. Зарічне, Верхньодніпровського району Верхньодніпровське лісництво кв. 3, 4	157	–	Верхньодніпровський держлісгосп	Зразок закріплення діючого яру шляхом заліснення і використання непридатних земель та перетворення їх у продуктивні лісові площі.
20	8	Лісовий заказник Грушеватський	Постанова РМ УРСР 28.10.1974 № 500	с. Іванівка П'ятихатського району П'ятихатське лісництво кв. 58-90	598	–	Верхньодніпровський держлісгосп	Лісовий масив штучного походження, закладений у 1881 році на плато, порізаному балками. Відображає історію степового лісорозведення. Має науково-пізнавальне значення.
21	9	Лісовий заказник Комісарівський	Постанова РМ УРСР 28.10.1974 № 500	с. Новоукраїнка П'ятихатського району П'ятихатське лісництво кв. 9-46	946	–	Верхньодніпровський держлісгосп	Лісовий масив, закладений у 1876 році в умовах приводороздільного балочного ландшафту. Є зразком степового лісорозведення на Дніпропетровщині і об'єктом наукових досліджень.

1	2	3	4	5	6	7	8	9
22	10	Лісовий заказник Дібрівський	Постанова РМ УРСР 28.10.1974 № 500	с. Великомихайлівка, Покровського району Великомихайлівське лісництво кв. 1-24, 26-29, 31-39	1079	–	Васильківський держлісгосп	Визначний лісовий масив, закладений в 1863 році, який є зразком успішного розведення лісу в степу.
23	11	Ботанічний заказник Грабівський	Постанова РМ УРСР 28.10.1974 № 500	с. Біленщина, П'ятихатського району Мишурінорізьке лісництво кв. 45-47	207	–	Верхньодніпровський держлісгосп	Рідкісне урочище природного лісу з наявністю граба звичайного на південно-східній межі його поширення. Має науково-пізнавальну цінність і велике естетичне значення.
24	12	Ботанічний заказник Балка Бандурка	Постанова РМ УРСР 28.10.1974 № 500	с. Євцеюк-Миколаївка, Новомосковського району Новомосковський військлісгосп кв. 47, 48	125	–	Новомосковський військлісгосп	Єдине місце на Дніпропетровщині на правому березі річки Самари, де зростає зникаюча реліктова рослина – хвоц великий, який підлягає особливій охороні.
25	13	Орнітологічний заказник Булахівський лиман	Постанова РМ УРСР 19.04.1977 № 198	с. Булахівка Павлоградського району	100	–	Павлоградська райдержадміністрація	Місце постійної концентрації значної кількості водоплавних птахів, нагулу та гніздування таких рідкісних, як шилодзьобики, степової дерихвістки, а також кулика-ходулочника і сірого журавля – видів занесених до Червоної книги України.

1	2	3	4	5	6	7	8	9
26	14	Орнітологічний заказник Волошанська дача	Постанова РМ УРСР 28.10.1974 № 500	с. Преображенка Юр'ївського району, Юр'ївська виробнича Ділянка, кв. 1-12	648	–	Павлоградський держлісгосп	Унікальний осередок гніздування в байрачному лісі рідкісних видів птахів, в тому числі сов, неситі, домового сича та інших.
27	15	Комплексна пам'ятка природи Урочище "Лелія"	Розпорядження РМ УРСР 14.10.1975 № 780-Р	Біля с. Турово Царичанського району	30	–	Царичанська райдержадміністрація	Степова ділянка з цінною різногравно-типчакowo-ковиловою рослинністю на залишках укріпленої лінії, побудованої у XVIII сторіччі. Серед рідкісних рослин ковила Лессінга, стоколос прибережний, типчак борознистий та інші.
28	16	Ботанічна пам'ятка природи Урочище Паськове	Розпорядження РМ УРСР 14.10.1975 № 780-Р	В 4 км південніше с. Івашкове Верхньодніпровського району Бородаївське лісництво, кв. 47	56	–	Верхньодніпровський держлісгосп	Байрачний лісовий масив біля с. Паськове, що являє собою єдину в області кленово-берестову діброву природного походження.
29	17	Геологічна пам'ятка природи Скелі Мопра	Розпорядження РМ УРСР 14.10.1975 № 780-Р	м. Кривий Ріг	62	–	Управління містобудування і архітектури виконкому Криворізької міськради	Унікальні виходи наденну поверхню залізистих і сланцевих порід криворізької серії докембрію, що є пам'яткою давньої розробки залізної руди на Криворіжжі. Висота окремих скель до 28 метрів.

1	2	3	4	5	6	7	8	9
30	18	Ботанічний сад Дніпропетровського національного університету	Постанова Держком-природи УРСР 26.07.1972 № 22 /зміни Указ Президента України від 20.08.1996 № 715/96	пр. Гагаріна, 72, м. Дніпро	33	–	Дніпропетровський ботанічний сад Дніпропетровського національного університету Міносвіти України	Створення умов для реалізації довгострокової програми розвитку ботанічного саду, реконструкції багаторічних насаджень рідкісних видів місцевої та світової флори.
31	19	Криворізький ботанічний сад НАН України	Постанова Президії Академії наук України 20.05.1992 № 144	м. Кривий Ріг, Тернівський район	75	–	Криворізький ботанічний сад НАН України	Основними напрямками наукових досліджень є розробка наукових основ рекультивації порушених промисловими роботами земель, інтродукція та акліматизація нових видів рослин, що є перспективними для озеленення Кривбасу. Збагачення та раціональне використання рослинних ресурсів в умовах техногенного середовища.
32	20	Парк ім. Шевченка	Постанова РМ УРСР 26.07.1972 № 22	пл. ім. Шевченка, 1, м. Дніпро	45	–	Управління культури та мистецтв Дніпропетровської міськради	З 1790-х років до 1925 року – Потьомкінський сад. Являє собою один з головних садово-паркових комплексів м. Дніпро. Різноманітний ботанічний склад, наявність цінних парко-архітектурних споруд представляє собою велику науково-пізнавальну, рекреаційну та естетичну цінність.

1	2	3	4	5	6	7	8	9
II. Місцевого значення								
Ключові								
33	124	РЛП Дніпрові пороги	Рішення обласної ради від 25.09.2008 № 443- 16/V	Микільське лісництво Солонянського району	4917,9	–	Дніпропетровський держлісгосп Солонянська райдержадміністрація	Збереження та відтворення в природному стані комплекс придніпровських глибоких балок і ярів з байраками, степом і штучним лісом, гранітних скель з унікальним ендемичним рослинним комплексом.
34	139	РЛП Дніпровські ліси	Рішення обласної ради від 22.09.2010 № 783- 27/V	смт Кіровське, с. Балівка Дніпровського району, м. Дніпро Кіровське лісництво	4514,465	–	Дніпропетровський держлісгосп; Дніпровська райдержадміністрація; Дніпровська міська рада	Територія включає в себе природний комплекс річкових терас. Всі водойми та болота по суті являють собою єдину макросистему, яка визначає існування і розвиток усього біологічного різноманіття даної території. Домінуючими типами рослинності є рукотворні ліси, представлені сосновими борами, осокирниками, дубовими та білокащевими насадженнями.

1	2	3	4	5	6	7	8	9
35	150	РЛП Самарські плавні	Рішення обласної ради від 03.02.2012 № 247-11/VI	біля с. Орлівщина Новомосковського району	2823,3	–	Новомосковська районна державна адміністрація	Являє собою унікальний природний комплекс, який сформувався в пони́ззі долини р. Самари. Переважна більшість просторів території парку вкрита водною поверхнею Самарської затоки та системи з її придаткових водойм, в яких формуються донні субстрати різних типів – переважно мулісті та мулісто-піщані відклади різної потужності.
36	175	РЛП Балка Коби́льна	Рішення обласної ради від 05.12.2014 № 597-28/VI	Біля сел. Чапаєвка, Григоріївка, Шестерня та Ганнівка Широківського району	1844	–	Широківська районна державна адміністрація	Розташований в басейні р. Інгулець і представлений різними родами та видами ландшафтних геосистем. Всі вони мають різний ступінь антропогенного порушення, але на деяких ділянках збереглися урочища слабо змінених ландшафтів середнього степу України.
37	21	Ландшафтний заказник Балка Північна Червона	Рішення облвиконкому від 09.06.1988 № 231	Північно-західна околиця м. Кривого Рогу	26	–	Управління містобудування і архітектури виконкому Криворізької міськради	Являє собою ділянку, покриту степною та петрофільною рослинністю, типовою для правобережного злаколугового степу.

1	2	3	4	5	6	7	8	9
38	22	Ландшафтний заказник Балка Цегляна	Розпорядження голови ОДА 28.09.1992 № 473	с. Новолоксандрівка Дніпровського району	2,5	–	Дніпровське заводоуправління будматеріалів	Врізається у круглий правий схил долини р. Мокра Сура, служить сховищем різнотравно-тіпчаково-ковилового степу і більше тисячі видів степових тварин.
39	24	Ландшафтний заказник Старовишневецький	Рішення облвиконкому 07.12.1985 № 703, (зміни) Розпорядження	с. Старовишневецьке Синельниківського району	113,4	–	Синельниківська райдержадміністрація	Являє собою лісовий масив, що зростає на схилах і дні балки Піщаної. Особливо цінні вікові дубові насадження, а в трав'яному покриві рідкісний вид – тюльпан дібровний.
40	25	Ландшафтний заказник Отченашкові наділи	Розпорядження голови ОДА 19.12.1995 № 50-Р	м. Підгородне Дніпровського району	400	–	Дніпровська райдержадміністрація	В заказник входять різноманітні степові, лучні, болотні угруповання межиріччя р. Самара та р. Кільчень.
41	114	Ландшафтний заказник Вершина	Рішення обласної ради 16.10.1998 № 70-3/XXIII	Біля хутора Вершина та смт Присяна Покровського району	48,4	–	ВАТ “Присянський гірничо-збагачувальний комбінат”	Територія представляє собою відвали Вершинського кар'єру і є резерватом збереження корисних, рідкісних і зникаючих видів рослин і тварин, охорони степового біорізноманіття в регіоні.

1	2	3	4	5	6	7	8	9
42	23	Ландшафтний заказник Візирка	Рішення облради від 28.12.2001 № 502- 19/XXIII	На північній околиці м. Інгулець	121	1211000000:12: 051:0002; 1211000000:12: 056:0001; 1211000000:1 2:031:0001	ПРАТ "ІНГЗК"	Самовідновлені природні екосистеми на відвалах Інгулецького ГЗК, резерва рідкісних видів рослин і тварин з Червоної книги України.
43	115	Ландшафтний заказник Урочище Хорошево	Рішення облради від 28.12.2001 № 502- 19/XXIII	Біля с. Хорошеве Синельниківсь- кого району	15	–	ФГ "ВЕК"	Степова балка з цілісним ковиливим степом, високим рівнем біорізноманітності та значною кількістю видів, занесених до Червоної книги України.
44	125	Ландшафтний заказник Тернівський	Рішення облради від 25.09.2008 № 442-16/ V	с. Нова Дача, Нова Русь, Зелене, Поперечне Павлоградського району	2156,4	–	Павлоградська райдержадміністрація	Розташований в басейні р. Самара в межах долини р. Тернівка. У ньому поєднані частково залісені степові цілики із лугово- болотними комплексами.
45	126	Ландшафтний заказник Балка Городище	Рішення обласної ради від 27.11.2008 № 482-17/V	с. Привовчанське та Троїцьке Павлоградського району	1053,58	–	Павлоградська райдержадміністрація	Територія заказника представляє собою частину яружно-балкової системи і охоплює заплаву та борову тераси р. Дніпро та р. Самари.
46	128	Ландшафтний заказник Урочище Могила Баба	Рішення облради від 29.01.2009 № 521-18/V	с. Межиріч та Булахівка Павлоградського району	625,7	–	Павлоградська райдержадміністрація	Територія заказника представляє собою широко розвинуту ярово-балкову і долинно-балкову типів місцевостей, що простирається південніше долини р. Самари від Дніпра до р. Вовчої.

1	2	3	4	5	6	7	8	9
47	129	Ландшафт-ний заказник Річка Соломчина	Рішення облради від 18.12.2009 № 657-22/V	Між селами Рубанівське, Аврамівка та Червона Долина Васильківського району	385,09	–	Васильківська райдержадміністрація	Територія заказника представляє собою балкові та заплавні місцевості, системі штучних водойм.
48	130	Ландшафт-ний заказник Гришаї	Рішення облради від 18.12.2009 № 657-22/V	Між селами Лиса Балка, Гришаї та Дубовики Васильківського району	134,24	–	Васильківська райдержадміністрація	Територія заказника представляє собою балкові комплекси та штучні водойми.
49	131	Ландшафт-ний заказник Новогригорівський	Рішення облради від 18.12.2009 № 657-22/V	На захід від с. Павлівка Васильківського району	338,87	–	Васильківська райдержадміністрація	Територія заказника представляє собою придолинно-балкові комплекси природні та штучні водойми.
50	132	Ландшафт-ний заказник Чаплино-Васильківський	Рішення облради від 18.12.2009 № 657-22/V	На південь від с. Григорівка Васильківського району	825,58	–	Васильківська райдержадміністрація	Територія заказника представляє собою балкові та заплавні місцевості, штучні водойми
51	133	Ландшафт-ний заказник Річка Чаплина	Рішення облради від 18.12.2009 № 657-22/V	На захід від сел. Зелена Роца та Зелений Гай Васильківського району	733,25	–	Васильківська райдержадміністрація	Територія заказника представляє собою балкові та заплавні місцевості, штучні водойми.

1	2	3	4	5	6	7	8	9
52	134	Ландшафтний заказник Надвочанський	Рішення обласної ради від 18.12.2009 № 657-22/V	смт Васильківка, с. Письменне Воскресенівка, Великоолександрівка та Богданівка Васильківського району	1059,47	–	Васильківська райдержадміністрація	Територія заказника представляє собою придолинно-балкові місцевості, природні та штучні водойми.
53	135	Ландшафтний заказник Воронівський	Рішення обласної ради від 22.09.2010 № 783-27/V	с. Велико-михайлівка та Березове Покровського району	664,4	–	Покровська райдержадміністрація	Територія заказника розташована у басейні р. Самара в межах долини р. Вовча, балок басейну р. Вороної та системи штучних водойм.
54	137	Ландшафтний заказник Річка Гайчур	Рішення обласної ради від 22.09.2010 № 783-27/V	с. Андріївка, смт Покровське та с. Олександрівка Покровського району	1254,5	–	Покровська райдержадміністрація	Територія розташована у басейні р. Самара в межах долини р. Гайчур. Заказник складається з території долини річки та двох лівобережних балок.
55	136	Ландшафтний заказник Річка Янчур	Рішення обласної ради від 22.09.2010 № 783-27/V	с. Андріївка, Вишневе, Олександрівка та Березове Покровського району	978,4	–	Покровська райдержадміністрація	Територія заказника розташована у басейні р. Самара в межах долини р. Янчур та невеликого тимчасового водотоку біля с. Привілля. Тут поширені долино-терасові, та частково приводолинно-балкові ландшафти.

1	2	3	4	5	6	7	8	9
56	140	Ландшафт- ний заказник Березово- Вишнев- ський	Рішення облради від 25.03.2011 № 89-5/VI	с. Березове та Вишневе Покровського району	1076,9	–	Покровська райдержадміністрація	У тальвегу балки розташовано чотири штучні водойми, які використовуються у рибогосподарських цілях. У дніщі балки розташований ланцюг штучних водойм, загальною кількістю 8 од. загальною площею – 82,0 га.
57	141	Ландшафт- ний заказник Балка Горіхова	Рішення облради від 25.03.2011 № 89-5/VI	с. Новопавлівка Межівського району	1297,1	–	Межівська райдержадміністрація	Північна частина заказника охоплює положисті степові схили, південна підходить до водотоку р. Вовча, крутий схил вкритий деревеною рослинністю.
58	142	Ландшафт- ний заказник Балка Скелька	Рішення облради від 25.03.2011 № 89-5/VI	с. Слов'янка Межівського району	507,1	–	Межівська райдержадміністрація	У межах території поширені привододільно- балкові ландшафти та частково придолінно- балкові.
59	143	Ландшафт- ний заказник Антонівсь- кий	Рішення облради від 21.10.2011 № 179-9/VI	с. Іванівка та Богданівка Межівського району	1874,1	–	Межівська райдержадміністрація	Територія включає заплавні та балкові місцевості, водойми.
60	144	Ландшафт- ний заказник Сухий Бичок	Рішення облради від 21.10.2011 № 179-9/VI	с. Зоряне Межівського району	1278,7	–	Межівська райдержадміністрація	Територія заказника включає долини, приводолінно-балкові та привододільно-балкові місцевості.

1	2	3	4	5	6	7	8	9
61	145	Ландшафтний заказник Малотернівський	Рішення облради від 21.10.2011 №179-9/VI	с. Вербки Павлоградського району	975	–	Павлоградська райдержадміністрація	Характеризується значним різноманіттям флори та фауни, наявністю рідкісних і тих що охороняються видів.
62	146	Ландшафтний заказник Троїцько-Вишневецький	Рішення облради від 21.10.2011 № 179-9/VI	с. Привовчанське та Троїцьке Павлоградського району	681,8	–	Павлоградська райдержадміністрація	В межах заказника значне поширення мають долино-терасові ландшафти та часково привододільно-балкові. У заплавах річок розповсюджені лучні, лугово-болотні комплекси та водойми, природні заплави та штучні лісові біогеоценози.
63	147	Ландшафтний заказник В'язівський	Рішення облради від 21.10.2011 № 179-9/VI	с. В'язівок та Кочережки Павлоградського району	374,6	–	Павлоградська райдержадміністрація	Територія включає вододільно-балковий та долино-терасовий типи ландшафтів. Заказник включає систему степових балок зі степовими та залісеними схилами, луговими, лугово-болотними та болотними угрупуваннями на заплавах ділянках р. В'язівок, штучні лісонасадження, штучні водойми, ділянки природної деревно-чагарникової рослинності.

1	2	3	4	5	6	7	8	9
64	148	Ландшафтний заказник Старокасянівський	Рішення облради від 27.12.2011 № 218-10/VI	с. Катеринівка та смт Покровське Покровського району	3504,2	–	Покровська райдержадміністрація	По тальвегам балок у заплаві р. Вовча розповсюджені лучні, лучно-болотні та водяні комплекси. У межах приводоільно-балкових ландшафтів територія вклячає степові схили балок, штучні лісонасадження.
65	149	Ландшафтний заказник Грушівка	Рішення облради від 27.12.2011 № 218-10/VI	с. Новокиївка Томаківського району	137,5	–	ПАТ “Марганецький ГЗК”	Являє собою джерело оновлення природного середовища, збереження та відновлення чисельності популяції багатьох рідкісних видів рослин і тварин.
66	151	Ландшафтний заказник Голубівський	Рішення облради від 03.02.2012 № 247-11/VI	с. Преображенка, Юр’ївського району	120,66	–	Юр’ївська райдержадміністрація	На території розташовані лучні, лучно-болотні комплекси, водойми, ділянки степової рослинності, перелоги, штучні полезахисні смугові лісонасадження.
67	152	Ландшафтний заказник Варлаамівський	Рішення облради від 03.02.2012 № 247-11/VI	с. Жемчужне, Юр’ївського району	801,34	–	Юр’ївська райдержадміністрація	Являє собою джерело оновлення природного середовища, збереження та відновлення чисельності популяції багатьох рідкісних видів рослин і тварин.
68	153	Ландшафтний заказник Уроцище Приоріпське	Рішення облради від 03.02.2012 № 247-11/VI	с. Чернявщина, Юр’ївського району	945,46	–	Юр’ївська райдержадміністрація	Характеризується значним різноманіттям флори та фауни, наявністю рідкісних і тих що охороняються видів.

1	2	3	4	5	6	7	8	9
69	154	Ландшафт- ний заказник Івано- Межиріч- кий	Рішення облради від 03.02.2012 № 247-11/VI	с. Новомиколаївка, Юр'ївського району	66,9	–	Юр'ївська райдержадміністрація	Характеризується значним різноманіттям флори та фауни, наявністю рідкісних і тих що охороняються видів.
70	155	Ландшафт- ний заказник Витоки річки Губинихи	Рішення облради від 03.02.2012 № 247-11/VI	с. Губиніха, Новомосковського району	117	–	Новомосковська райдержадміністрація	Розташований в долині р. Губиниха, у верхній і середній частинах заплава річки здебільшого затоплена чисельними ставками, вільні від затоплення ставками ділянки русла майже повністю заболочені, вкриті водною рослинністю.
71	156	Ландшафт- ний заказник Мар'ян- всько-Куле- бівський	Рішення облради від 03.02.2012 № 247-11/VI	с. Мар'янівка, Новомосковсь- кого району	1456	–	Новомосковська райдержадміністрація	Розташований в долинах балок Скотувата і Макітра. Балка Скотувата суттєво техногенно змінена греблями та досить значними за площею штучними озерами.
72	157	Ландшафт- ний заказник Мости	Рішення облради від 15.03.2013 № 418-18/VI	с. Мішурин Ріг, с. Ганнівка Верхньо- дніпровського району	2330,9	–	Верхньодніпровська райдержадміністрація	Територія представлена сильно еродованим яружно- балковим комплексом з куполоподібним вододілом, який утворився завдяки змиканню верхівок балкової мережі.

1	2	3	4	5	6	7	8	9
73	158	Ландшафтний заказник Домотканські валуни	Рішення облради від 15.03.2013 № 418-18/VI	Біля с. Бородаївка Верхньо-дніпровського району	826,7	–	Верхньодніпровська райдержадміністрація	Територія представлена яружно-балковим комплексом із фрагментами байрачного лісу з домішками граба, клена польового та в'язу.
74	159	Ландшафтний заказник Верхньо-чаплинський	Рішення облради від 21.06.2013 № 440-19/VI	Магдалинівський район	232,49	–	Магдалинівська райдержадміністрація	Територія представлена яружно-балковим комплексом із переходом до прилеглих ставків із сформованими болотними ґрунтами, переважно зарослим очеретом.
75	160	Ландшафтний заказник Середньо-чаплинський	Рішення облради від 21.06.2013 № 440-19/VI	Магдалинівський район	107,6	–	Магдалинівська райдержадміністрація	Характеризується значним різноманіттям флори та фауни, наявністю рідкісних і тих що охороняються видів.
76	161	Ландшафтний заказник Заплавка	Рішення облради від 21.06.2013 № 440-19/VI	Магдалинівський район	448,4	–	Магдалинівська райдержадміністрація	На території розташовані лучні, лучно-болотні комплекси, водойми, перелоги, штучні смуги лісонасадження, невеликі деревно-чагарникові угруповання, які самовідновлюються.
77	162	Ландшафтний заказник Верхньо-кільченський	Рішення облради від 21.06.2013 № 440-19/VI	Магдалинівський та Новомосковський райони	909,6	–	Магдалинівська та Новомосковська райдержадміністрації	На території збереглася зональна степова рослинність в основному у вигляді окремих ділянок на схилах балок.

1	2	3	4	5	6	7	8	9
78	163	Ландшафтний заказник Річка Багатенька	Рішення облради від 21.06.2013 № 440-19/VI	Новомосковський район	1653,4	–	Новомосковська райдержадміністрація	Заказник розташований в долинах балок Скотувата і Макітра. Балка Скотувата суттєво техногенно змінена греблями та досить значними за площею штучними озерами.
79	164	Ландшафтний заказник Річка Кільченька	Рішення облради від 21.06.2013 № 440-19/VI	Новомосковський район	499,36	–	Новомосковська райдержадміністрація	На території розташовані водойми, лучні, лугово-болотні комплекси, перелоги, деревно-чагарникові угруповання, які самовідновлюються.
80	165	Ландшафтний заказник Долина річки Бик	Рішення облради від 21.06.2013 № 440-19/VI	Межівський район	2758,3	–	Межівська райдержадміністрація	Територія включає придолинно-балкові ландшафти, рельєф хвилястий, порізаний багато чисельними балками. У межах заказника розташовані лучні, лучно-болотні комплекси, водяні угруповання, степові фітоценози, перелоги, штучні лісосмуги.
81	166	Ландшафтний заказник Балка Свідовок	Рішення облради від 21.06.2013 № 440-19/VI	Павлоградський район	793,1	–	Павлоградська райдержадміністрація	Територія розташована в межах вододільно-балкового типу ландшафтів і включає степову балку із степовими та залісненими схилами.

1	2	3	4	5	6	7	8	9
82	167	Ландшафтний заказник Рекалівський	Рішення облради від 21.06.2013 № 440-19/VI	Криничанський район	631,0	–	Криничанська райдержадміністрація	У нижній частині балки Рекалова граніти демуринського комплексу утворюють природні відслонення та розкриті кар'єрами з їх видобутку.
83	171	Ландшафтний заказник Сухарева Балка	Рішення облради від 30.08.2013 № 465-20/VI	Межівський район	617,4	–	Межівська райдержадміністрація	Розташований у басейні р. Бик у межах її лівої притоки – балки Сухарева з її відрогами, частково відрогів балки Ковилиха, балки Солоненька та вододільних ділянок між ними.
84	177	Ландшафтний заказник Степовий каньйон	Рішення облради від 27.05.2015 № 644-31/VI	Криничанський район	933,0	–	Криничанська райдержадміністрація	Характеризується достатньою різноманітною ентомофауною, що обумовлено наявністю різних біотопів з помірною антропогенною трансформацією.
85	26	Лісовий заказник Балка Парна	Рішення облвиконкому 17.12.1990 № 469	с. Бородаївка Верхньодніпровського району, Бородаївське лісництво, кв. 21-23, 45, 48, 50	361,0	009:000101:00000157	Верхньодніпровський держлісгосп	Є найбільшою правою притокою Бородаївської балкової системи. В відрогів балкової системи збереглися фрагменти цінних байрачних дібров природного походження, однак більшу частину заказника засаджено штучно.
86	27	Лісовий заказник Андріївський ліс	Рішення облвиконкому 17.12.1990 № 469	с. Андріївка Покровського району	10,0	009:000101:00000143	Васильківський держлісгосп	Територія колишньої поміщицької садиби, має наукову, природоохоронну та естетичну цінність.

1	2	3	4	5	6	7	8	9
87	28	Лісовий заказник Новопавлівський ліс	Рішення облвиконкому 17.12.1990 № 469	с. Новопавлівка Межівського району	650,0	009:000101:000 00140	Васильківський держлісгосп	Лісовий масив, має наукову, природоохоронну та естетичну цінність.
88	29	Ботанічний заказник Балка Сад	Рішення облвиконкому 17.12.1990 № 469	с. Воскресенівка Васильківського району	38,6	–	Васильківська райдержадміністра- ція	Територія представлена, деревно-чагарниковою рослин- ністю. Характеризується значним різноманіттям флори та фауни, наявністю рідкісних і тих що охороняються видів.
89	30	Ботанічний заказник Урочище Балка Дурна	Рішення облвиконкому 21.07.1977 № 473	Лісництво, с. Івашкове Верхньо- дніпровського району, Верхньо- дніпровське кв. 18, 19	136,0	009:000101:000 00132	Верхньодніпров- ський держлісгосп	Є ерозійно активною, через що тут інтенсивно утворюються яри і провалля. Є цікава ділянка соснових насаджень (сосна кримська) на високих штучних терасах. Родзинкою цих сосняків є щільні зарості декількох рідкісних у регіоні
90	31	Ботанічний заказник Урочище Балка Глибока	Рішення облвиконкому 21.07.1977 № 473	Верхньо- дніпровське лісництво кв. 10, 11	150,0	009:000101:000 00133	Верхньодніпров- ський держлісгосп	У балці є провалля, подекуди зарослі лісом, а подекуди й нині діючі, з крутовисними стінками із лесоподібних суглинків. У тінистому тальвезі ростуть високі лісові трави, а в одному місці навіть виявлено реліктову популяцію хвоща великого.
91	32	Ботанічний заказник Урочище Балка Яранська	Рішення облвиконкому 21.07.1977 № 473	с. Миколаївка П'ятихатського району, Мишуринорізьке лісництво, кв. 28, діл. 4	4,2	009:000101:000 00236	Верхньодніпров- ський держлісгосп	Трапляються рідкісні види рослин і тварин різних категорій.

1	2	3	4	5	6	7	8	9
92	33	Ботанічний заказник Балка Павлівська	Рішення облвиконкому 09.10.1979 № 568	с. Василівка Дніпровського району	28,0	–	Навчально-дослідне господарство “Самарський”	Ясеневі діброві насінневого та порослового походження. На верхніх частинах схилів збереглися ділянки цілинних степів з багатьма рідкісними видами рослин та тварин.
93	34	Ботанічний заказник Балка Орлова	Рішення облвиконкому 09.10.1979 № 568	с. Василівка Дніпровського району	9,4	–	Навчально-дослідне господарство “Самарський”	На схилах збереглися майже природні зональні степи, багаті різноманітними видами трав та чагарників. На дні балки утворився невеликий гайок, із заростями терну, шипшини, вишні чагарникової.
94	35	Ботанічний заказник Балка Липова	Рішення облвиконкому 22.06.1972 № 391	с. Василівка Дніпровського району	3,1	–	Навчально-дослідне господарство “Самарський”	Схили займають степові ділянки. Понизу зростають дубові гайки з берестом та кленом польовим. Тут зберігаються три види рідкісних рослин, та тридцять видів рідкісних тварин.
95	36	Ботанічний заказник Балка Осипова	Рішення облвиконкому 22.06.1972 № 391	с. Василівка Дніпровського району	14,4	–	Навчально-дослідне господарство “Самарський”	На степових пасовищах неогорожено збереглося зональне різноманіття. На дні балки зростає невелика кленова діброва. Балка служить сховищем типової байрачної фауни.

1	2	3	4	5	6	7	8	9
96	37	Ботанічний заказник Балка Бубликова	Рішення обласного облвиконкому 09.10.1979 № 568	с. Василівка Дніпровського району	11,3	–	Навчально-дослідне господарство “Самарський”	Схили займають степові, знизу розташовуються лучно-степові угруповання. Тут збереглися рідкісні види рослин: ковила волосиста, астрагал шерстисто квітковий, цибуля подольська та інші.
97	38	Ботанічний заказник Балка Водяна	Рішення обласного облвиконкому 09.10.1979 № 568	с. Преображенка Юр'ївського району	5,0	009:000101:00000238	Юр'ївська райдержадміністрація	Ділянка цілиного степу з цінними лікарськими травами.
98	39	Ботанічний заказник Уроцише Балка Климова	Рішення обласного облвиконкому 21.07.1977 № 473 (зміни розпорядження голови ОДА 19.12.1995 № 50-Р)	Бородаївське лісництво, кв. 4 – 8	272,0	009:000101:00000134	Верхньодніпровський держлісгосп	Балка починається на одному вододільному пагорбі разом з балками Гострою та Дурною. На вузькому перешийку між їх верхівками споруджено захисний вал, а обидві балки засаджено лісом.
99	40	Ботанічний заказник Уроцише Балка Гостра	Рішення обласного облвиконкому 21.07.1977 № 473	с. Суслівка Верхньодніпровського району, Бородаївське лісництво, кв. 2, 3	175,0	009:000101:00000158	Верхньодніпровський держлісгосп	Уся балка, особливо її верхів'я, посічена глибокими ярами та провалами, які на більшій частині засаджені штучним лісом. Домінує акація біла, але є й дуб, клен польовий, в'яз граболистий, груша.

1	2	3	4	5	6	7	8	9
100	41	Ботанічний заказник Балка Ягідна	Рішення обласного облвиконкому 09.10.1979 № 568 (зміни розпорядження голови ОДА 19.12.1995 № 50-Р)	с. Ягідне Новомосковського району	32,0	–	Новомосковська райдержадміністрація	Збереження місць зростання багатьох видів степових трав та чагарників. Є невеликі гайки.
101	168	Ботанічний заказник Житлова балка	Рішення облради від 21.06.2013 № 440-19/VI	Криничанський район	397,0	–	Криничанська райдержадміністрація	Територія представлена, долинним та придолинно-балковими типами ландшафтів. Наявність видів, включених до міжнародних охоронних списків.
102	169	Ботанічний заказник Верхньобазавлуцький	Рішення облради від 21.06.2013 № 440-19/VI	Криничанський район	786,0	–	Криничанська райдержадміністрація	Включає до себе ділянки долинного ландшафту р. Базавлук та прилеглих територій балкових ландшафтів, які мають слабо хвилястий рівнинний характер.
103	170	Ботанічний заказник Витоки річки Базавлук	Рішення облради від 21.06.2013 № 440-19/VI	Криничанський район	671,0	–	Криничанська райдержадміністрація	Включає до себе ділянки долинного ландшафту р. Базавлук та придолинно-балкових ландшафтів, які мають слабо хвилястий рівнинний характер.

1	2	3	45	6	7	8	9	10
104	172	Ботанічний заказник Середньо-базавлуцький	Рішення облради від 27.12.2013 № 512-23/VI	Криничанський район	1413	–	Криничанська райдержадміністрація	Включає до себе ділянки долинного ландшафту р. Базавлук та прилеглих територій балкових ландшафтів, які мають слабо хвилястий рівнинний характер.
105	176	Ботанічний заказник Витоки річки Саксагань	Рішення обласної ради від 05.12.2014 № 597-28/VI	Криничанський район	418,0	–	Криничанська райдержадміністрація	Включає до себе ділянки долинного ландшафту р. Базавлук та придолинно-балкових ландшафтів, які мають слабо хвилястий рівнинний характер.
106	173	Ботанічний заказник Балка Зміїна	Рішення обласної ради від 20.06.2014 № 550-26/VI	Дніпровський район	146,0	–	Дніпровська райдержадміністрація	Включає до себе території балкових ландшафтів та ділянку долинного ландшафту р. Мокра Сура
107	42	Орнітологічний заказник Василівська колонія сірих чапель	Рішення обласного виконкому від 09.10.1979 № 568	с. Василівка Новомосковського району	144,0	009:000101:00000235	Новомосковський військкілгосп	Збереження місць гніздування чаплі сірої. Територія заказника охоплює частину Самарського лісу, що в долині річки Самара.
108	43	Орнітологічний заказник Заплавий р. Самара	Рішення обласного виконкому від 17.12.1990 № 469	с. Зелений Гай Петропавлівського району	270,0	–	Петропавлівська райдержадміністрація	Збереження місць гніздування рідкісних птахів.
109	44	Орнітологічний заказник Заплавий р. Базавлук	Рішення обласного виконкому від 17.12.1990 № 469	с. Ленінське Апостолівського району	48,6	–	Апостолівська райдержадміністрація	Збереження місць гніздування водоплавних птахів.

1	2	3	4	5	6	7	8	9
110	45	Ентомологічний заказник Новостепанівський	Рішення обласного комітету 14.10.1982 № 654	Між селами Новостепанівка та Івано-Михайлівка Новомосковського району	245,0	–	Новомосковська райдержадміністрація	Ділянка зі степною і чагарниковою нектароносною рослинністю та сприятливими умовами для гніздування диких бджіл і джмелів.
111	46	Ентомологічний заказник Покровський	Рішення обласного комітету 14.10.1982 № 654	смт Покровське	30,6	–	ТОВ “Родіна”	Ділянка зі степною і чагарниковою нектароносною рослинністю та сприятливими умовами для гніздування диких бджіл і джмелів.
112	47	Ентомологічний заказник Топчинський	Рішення обласного комітету 14.10.1982 № 654 (зміни розпорядження голови ОДА 19.12.1995 № 50-Р)	с. Топчине Магдалинівського району	85,5	009:000101:00000233	Магдалинівська райдержадміністрація	Ділянка зі степною і чагарниковою нектароносною рослинністю та сприятливими умовами для гніздування диких бджіл і джмелів.
113	48	Ентомологічний заказник Шандрівський	Рішення обласного комітету 14.10.1982 № 654 (зміни розпорядження голови ОДА 19.12.1995 № 50-Р)	с. Шандрівка Юр’ївського району	101,0	009:000101:00000237	Юр’ївська райдержадміністрація	Ділянка зі степною і чагарниковою нектароносною рослинністю та сприятливими умовами для гніздування диких бджіл і джмелів.

1	2	3	4	5	6	7	8	9
114	49	Загально-зоологічний заказник Новоселівський лиман	Рішення облвиконкому 09.06.1988 № 231 (зміни розпорядження голови ОДА 19.12.1995 № 50-Р)	с. Новоселівка Новомосковського району	287,0	–	Новомосковська райдержадміністрація	Система озер різної величини, що утворилися в пониззі річки Самари. До озер примикають зволоженої ділянки, порослі луговою рослинністю. Тут розташована унікальна колонія чапель, гніздиться до 30 видів птахів.
115	50	Іхтіологічний заказник Балка Велика Осокорівка	Рішення облвиконкому 14.10.1982 № 654	с. Варварівка Синельниківського району	2000,0	–	Синельниківська райдержадміністрація	Ділянка великого репродуктивного фонду рибних запасів водосховища. Тут нерестяться і зимують цінні види риб.
116	51	Іхтіологічний заказник Балка Ворона	Рішення облвиконкому 07.12.1985 № 703 (зміни розпорядження голови ОДА 19.12.1995 № 50-Р)	с. Мар'ївка Синельниківського району	422,0	–	Синельниківська райдержадміністрація	Ділянка великого репродуктивного фонду рибних запасів Запорізького водосховища.
117	52	Гідрологічний заказник Озеро Довге	Рішення облвиконкому 09.10.1979 № 568 (зміни розпорядження голови ОДА 19.12.1995 № 50-Р)	с. Бабайківка Царичанського району м. Дніпро Ленінське лісництво,	22,0	009:000101:00000234	Царичанська райдержадміністрація	Озеро розташоване в заплаві р. Оріль, має водорегулююче значення. Озеро з болотно – луговою рослинністю і прилеглими до нього лісовими масивами.

1	2	3	4	5	6	7	8	9
118	54	Ботанічна пам'ятка природи Ділянка тополевих насаджень	Рішення облвиконкому 26.05.1977 № 346	В 1 км північно-західніше с. Сухачівка Ленінського району Ленінське лісництво, кв. 16, діл. 3	5,0	–	Дніпропетровський держлісгосп	Найбільш досконале штучне насадження, що відзначається високою продуктивністю, оптимальною повнотою, та відповідністю деревних порід даним типам лісорослинних умов.
119	55	Ботанічна пам'ятка природи Ділянка дубових насаджень	Рішення облвиконкому 26.05.1977 № 346	В північній частині с. Таромське Ленінського району м. Дніпро Ленінське лісництво, кв. 33, діл. 6	1,8	–	Дніпропетровський держлісгосп	
120	56	Ботанічна пам'ятка природи Дерево культурної групи	Рішення облвиконкому 17.12.1990 № 469	м. Кривий Ріг	0,03	–	Виконком Криворізької міськради	Збереження 200-річного дерева групи звичайної у зв'язку із його довговічністю, хорошим станом та цінному у науковому, історичному та практичному відношенні. На сьогодні висота дерева сягає 10 метрів, діаметр крони – 15 метрів, до теперішнього часу воно плодоносить.
121	57	Ботанічна пам'ятка природи Павлівський ліс	Рішення облвиконкому 22.06.1972 № 391	Біля с. Василівка Дніпровського району	5,0	–	Навчально-дослідне господарство “Самарський”	Ясеневі діброві насіннєвого та поросльового походження.

1	2	3	4	5	6	7	8	9
122	58	Ботанічна пам'ятка природи Ділянка соснових насаджень	Рішення облвиконкому 26.05.1977 № 346	с. Степанівка Магдалинівського району Котовське лісництво, кв. 18, діл. 17	5,0	009:000101:000 00136	Новомосковський держлісгосп	Найбільш досконале штуч- не насадження, що відзначає- ться високою продуктивні- стю, оптимальною повнотою, та відповідністю деревних порід даним типам лісорослинних умов.
123	59	Ботанічна пам'ятка природи Зразкова лісосмуга	Рішення облвиконкому 28.11.1974 № 687	с. Славне Межівського району	0,9	009:000101:000 00232	Межівська райдержадміністрація	Зразкова дубова полезахисна лісосмуга довжиною 500 м, ширина – 18 м, висота – 11 м, середня товщина дерев – 22 см. Має наукове значення.
124	60	Ботанічна пам'ятка природи Поодинокі стоячі вікові сосни	Рішення облвиконкому 22.06.1972 № 391	Новомосковське лісництво, кв. 30	0,4	–	Новомосковський держлісгосп	Дерева сосни звичайної природного походження, ві- ком 130 – 150 років, висота дерев 24 – 26 м, діаметром 42 – 45 см.
125	61	Ботанічна пам'ятка природи Орлівцянські дубові насаджень	Рішення облвиконкому 22.06.1972 № 391	с. Орловщина Новомосковського району Новомосковське лісництво, кв. 15, діл. 15	5,4	–	Новомосковський держлісгосп	Ділянка дубового лісу поросльового походження 70-річного віку на свіжесупіщаних ґрунтах 2 бонітету висотою в 20 м, середнім діаметром стовбу- ра 36 см.
126	63	Ботанічна пам'ятка природи Високо- продуктивні дубові насаджень	Рішення облвиконкому 26.05.1977 № 346	с. Хашове Новомосковського району Новомосковське лісництво кв. 13, діл. 15	4,7	009:000101:000 00148	Новомосковський держлісгосп	Найбільш досконале штучне насадження, що відзначається високою продуктивністю, оптимальною повнотою, та відповідністю деревних порід данним типам лісорослинних умов.

1	2	3	4	5	6	7	8	9
127	64	Ботанічна пам'ятка природи Високо-продуктивні дубові насадження	Рішення облвиконкому 26.05.1977 № 346	с. Хашове Новомосковського району Новомосковське лісництво, кв. 13, діл. 7	7,1	009:000101:0000147	Новомосковський держлісгосп	Найбільш досконале штучне насадження, що відзначається високою продуктивністю, оптимальною повнотою, та відповідністю деревних порід даним типам лісорослинних умов.
128	69	Ботанічна пам'ятка природи Дуб пам'яті Леніна	Рішення облвиконкому 22.06.1972 № 391	На околиці с. Василівка Новомосковського району, кв. 56, діл. 22	0,1	009:000101:0000160	Новомосковський військлісгосп	Могутній дуб віком 140 років, висотою 20 м, діаметром 92 см.
129	65	Ботанічна пам'ятка природи Віковий дуб	Рішення облвиконкому 22.06.1972 № 391	Південно-західна околиця с. Андріївка Новомосковського району, кв. 14, діл. 16	0,5	009:000101:0000142	Новомосковський військлісгосп	Поодинокі стоячий дуб віком 160 років, висотою 22 м, діаметром 130 см.
130	66	Ботанічна пам'ятка природи Вільнянські вікові дуби	Рішення облвиконкому 22.06.1972 № 391	Між селами Вільне та Гвардійське Новомосковського району Новомосковський військ лісгосп, кв. 200, діл. 2	0,5	009:000101:0000154	Новомосковський військлісгосп	Поодинокі стоячі віковічні могутні дуби віком 200 – 300 років
131	62	Ботанічна пам'ятка природи Орлівчанські віковічні сосни	Рішення облвиконкому 22.06.1972 № 391	Новомосковський район Новомосковське лісництво, кв. 30	3,0	009:000101:0000155	Новомосковський держлісгосп	Поодинокі стоячі віковічні дерева сосни звичайного природного походження, віком 100 – 130 років, висота дерев 22 м, діаметр – 40 см.

1	2	3	4	5	6	7	8	9
132	68	Ботанічна пам'ятка природи Сторічні дубові насадження природного походження	Рішення облвиконкому 22.06.1972 № 391	Новомосковський район Новомосковський військ лісгосп, кв. 190, діл. 11	7,0	009:000101:000 00149	Новомосковський військлісгосп	Ділянка дубового лісу природного походження 4 бонітету. Середня висота 17 м, діаметр – 68 см.
133	67	Ботанічна пам'ятка природи Сторічні дубові насадження природного походження	Рішення облвиконкому 22.06.1972 № 391	Новомосковський район Новомосковський військ лісгосп, кв. 191, діл. 12	1,9	009:000101:000 00151	Новомосковський військлісгосп	Ділянка дубового лісу природного походження 4 бонітету 100 річного віку.
134	70	Ботанічна пам'ятка природи Ділянка дубового лісу Василівської лісової дачі	Рішення облвиконкому 22.06.1972 № 391	Східна околиця с. Василівка Новомосковського району Новомосковський військ лісгосп, кв. 58, діл. 2	5,8	009:000101:000 00145	Новомосковський військлісгосп	Рідкісне для Дніпропетровщини природне дубове насадження віком 120 років. Висота дерев досягає 20 – 24 м, діаметр 30 – 40 см.
135	71	Ботанічна пам'ятка природи Вікові дуби	Рішення облвиконкому 22.06.1972 № 391	Біля с. Вільне Новомосковського району Новомосковський військ лісгосп, кв. 199, діл. 12	3,0	009:000101:000 00162	Новомосковський військлісгосп	Поодинокі стоячі віковічні дуби віком 180 – 200 років, висотою від 15 до 30 м, діаметром від 60 до 150 см.
136	76	Ботанічна пам'ятка природи Вікові дуби	Рішенням облвиконкому від 22.06.1972 № 391 (зміни розпорядження голови ОДА від 19.12.1995 № 50-р)	Південно-західна околиця с. Андріївка Новомосковського району Новомосковський військ лісгосп, кв. 1, діл. 15	11,0	009:000101:000 00146	Новомосковський військлісгосп	Ділянка старого дубового лісу природного походження віком понад 170 років.

1	2	3	4	5	6	7	8	9
137	73	Ботанічна пам'ятка природи ди Штучні дубові насадження	Рішення облвиконкому 22.06.1972 № 391	с. Василівка Новомосковського району Новомосковський військлігосп кв. 81, діл. 2	2,2	009:000101:000 00152	Новомосковський військлігосп	Високопродуктивні штучні насадження дуба черешчатого 1 бонітету. Середня висота 22 м, середній діаметр 28 см.
138	74	Ботанічна пам'ятка природи Сторічні дубові насадження Василівської лісової дачі	Рішення облвикон-кому 22.06.1972 № 391	Східніше с. Підлісного Новомосковського району Новомосковський військ лігосп, кв. 66, діл. 5	3,4	009:000101:000 00153	Новомосковський військлігосп	Ділянка природного лісу віком 100 років, висотою до 22 м, діаметром 40 см.
139	75	Ботанічна пам'ятка природи Ділянка вікових дубів Василівської лісової дачі	Рішення облвикон-кому від 22.06.1972 № 391 (зміни розпоряд- ження голови ОДА від 19.12.1995 № 50-р)	2,5 км південно- східніше с. Василівка Новомосковського району, Новомосковський військ лігосп, кв. 83, діл. 37	2,4	009:000101:000 00150	Новомосковський військлігосп	Ділянка старого дубового лісу природного походження віком понад 180 – 190 років.
140	72	Ботанічна пам'ятка природи Штучні дубові насадження	Рішення облвикон-кому 22.06.1972 № 391	Новомосковський район Новомосковського військ лігоспу, кв. 80 діл. 13	4,3	009:000101:000 00144	Новомосковський військлігосп	Цінні високопродуктивні насадження дуба черешчатого штучного походження 2 бонітету. Середня висота 22 м, середній діаметр 24 см.

1	2	3	4	5	6	7	8	9
141	79	Ботанічна пам'ятка природи Вікові дуби	Рішення облвиконкому від 22.06.1972 № 391 (зміни розпорядження голови ОДА від 19.12.1995 № 50-р)	Кочерезьке лісництво кв. 3 Павлоградського району	15,0	009:000101:000 00161	Новомосковський держлісгосп	Поодинокі стоячі віковічні могутні дуби віком 200 – 300 років. Висотою до 20 м, діаметром понад 100 – 150 см.
142	78	Ботанічна пам'ятка природи Ділянка насаджень сосни звичайної	Рішення облвиконкому від 26.05.1977 № 346	Кочерезьке лісництво, кв. 21 Павлоградський район	43,0	009:000101:000 00135	Новомосковський держлісгосп	Найбільш досконале штуч- не насадження, що відзначається високою продуктивністю, оптимальною повнотою, та відповідністю деревних порід даним типам лісорослинних умов.
143	77	Ботанічна пам'ятка природи Столітні дубові насадження	Рішення облвиконкому 22.06.1972 № 391	Південно-західна околиця с. Івано- Михайлівка Новомосковського р-ну, Новомосков- ський військ- лісгосп, кв. 192, діл. 9	1,8	009:000101:000 00156	Новомосковський військлісгосп	Ділянка старого дубового лісу природного походжень- ня сторічного віку.
144	80	Ботанічна пам'ятка природи В'язівські вікові дуби	Рішення облвиконкому від 22.06.1972 № 391	Кочерезьке лісництво, кв. 40 Павлоградський район	5,0	009:000101:000 00138	Новомосковський держлісгосп	Могутні вікові дуби віком 300 – 700 років, висотою до 18 м, діаметром понад 220 см.
145	81	Ботанічна пам'ятка природи Віковий дуб	Рішення облвиконкому від 28.11.1974 № 687	Кочерезьке лісництво, кв. 9 Павлоградського району	0,3	009:000101:000 00129	Новомосковський держлісгосп	Дуб віком 250 років, який має естетичне та науково- пізнавальне значення.

1	2	3	4	5	6	7	8	9
146	82	Ботанічна пам'ятка природи Високопродуктивні і насадження сосни звичайної	Рішення облвикон- кому від 26.05.1977 № 346	Кочережківське лісництво кв. 38 Павлоградського району	5,0	009:000101:000 00130	Новомосковський держлісгосп	Найбільш досконале штучне насадження, що відзначає- ться високою продуктивні- стю, оптимальною повнотою, та відповідністю деревних порід даним типам лісорослинних умов.
147	83	Ботанічна пам'ятка природи Роздорський	Рішення облвикон- кому від 07.12.1985 № 703	с. Роздолля Синельниківсь- кого району	15,0	–	ФГ “Роман”	Типова та флористично багата ділянка північної частини степової зони, де проростають види ковило, які занесені до Червоної книги України.
148	84	Ботанічна пам'ятка природи Білі тополі	Рішення облвикон- кому від 22.06.1972 № 391	У 2 км від південної околиці м. Марганця	1,0	009:000101:000 00231	Марганецьке лісництво, кв. 46 Марганецького держлісгоспу	Штучне насадження тополя білого 28-річного віку, висотою 22 – 24 м, діаметром 28 – 30 см.
149	85	Ботанічна пам'ятка природи Балка Садова	Рішення облвикон- кому від 07.12.1985 № 703	Східніше с. Зелений Гай Синельниківсь- кого району	25,7	–	Синельниківська райдержадміністра- ція	Представляє собою добре збережену та типову для зони степу ділянку з включенням балочного болота.
150	86	Ботанічна пам'ятка природи Сад	Рішення облвикон- кому від 09.06.1988 № 231	В 1 км південно- західніше с. Ляшківка Царичанського району	40,0	009:000101:000 00239	Царичанська райдержадміністра- ція	Типова для степової зони ділянка, де проростають види рослин, занесені в Червону книгу України.
151	138	Ботанічна пам'ятка природи Старовинна груша на Карнаватці	Рішення облради від 22.09.2010 № 784-27/V	м. Кривий Ріг	0,015	–	ПОГ Криворізьке УВП УТОС	На території садиби зростає унікальний екземпляр віковічної груші, вірогідно культурного походження. Висота приблизно 13,5 м, діаметр – 15м.

1	2	3	4	5	6	7	8	9
152	174	Ботанічна пам'ятка природи Краснопільський	Рішення обласної ради від 20.06.2014 № 550-6/VI	Дніпровський район	80,0	–	Дніпровська райдержадміністрація	Балка належить до однієї з найбільших за розміром приток, має деревидний тип розчленування, особливо характерний для верхів'я балки.
153	87	Комплексна пам'ятка природи Нікопольські плавні	Рішенням облвиконкому 28.11.1974 № 687	Південно-східна околиця с. Червоногрігорівка Нікопольського району	3,7	009:000101:00000141	Марганецьке лісництво, кв. 37 Марганецького держлісгоспу	Рештка типових Нікопольських заплав з заплавною флорою і фауною.
154	88	Гідрологічна пам'ятка природи Чиста криниця	Рішення облвиконкому 28.11.1974 № 687 (зміни розпорядження ОДА від 19.12.1995 № 50-р)	с. Кочережки Павлоградського району	1,5	009:000101:00000131	Кочерізьке лісництво, кв. 17 Новомосковського держлісгоспу	Зразково впорядковане сильне джерело доброї питної води. Має природоохоронне значення.
155	89	Гідрологічна пам'ятка природи Водопад на р. Кам'янка	Рішення облвиконкому 28.11.1974 № 687	В 2,5 км північно-східніше с. Червоний Тік Апостолівського району	2,0	–	Апостолівська райдержадміністрація	Єдиний в області водопад, який утворює р. Кам'янка, протікаючи через весь комплекс токівських кристалічних порід. Висота окремих порогів дорівнює 4 м.
156	90	Геологічна пам'ятка природи Виходи аркозових пісковиків	Рішення облвиконкому 22.06.1972 № 391	Селище Південного ГЗК, лівий берег р. Інгулець м. Кривий Ріг	4,0	–	ПАТ "Південний ГЗК"	Унікальні виходи на денну поверхню аркозових пісковиків, які входять в нижню світу Криворізької серії докембрія. Висота скель 10 – 15 м.

1	2	3	4	5	6	7	8	9
157	91	Геологічна пам'ятка природи Сланцеві скелі	Рішення облвиконкому 22.06.1972 № 391	Біля шахт “Південна” та “Північна”, правий берег р. Саксагань м. Кривий Ріг	4,0	–	КДГМК “Криворіжсталь”	Охороняються законом виходи вулканічних (аспідних) сланців саксаганської серії докембрійського віку. Висота скель досягає 20 метрів над рівнем води в річці Саксагань.
158	92	Геологічна пам'ятка природи Скелеватські виходи	Рішення облвиконкому 22.06.1972 № 391	В 500 м від кар'єру ПГЗК, лівий берег р. Інгулець м. Кривий Ріг	9,0	–	ПАТ “Південний ГЗК”	По лівому берегу р. Інгулець виходять на денну поверхню аркозові, філітові та талькові горизонти – породи нижньої серії Криворізької серії докембрію.
159	93	Геологічна пам'ятка природи Пісковикова скеля	Рішення облвиконкому 28.11.1974 № 687	Біля підстанції ПГЗК м. Кривий Ріг	1,0	–	ПАТ “Південний ГЗК”	Виходи на денну поверхню аркозових пісковиків та конгломератів нижньої та середньої серії Криворізької серії порід.
160	94	Геологічна пам'ятка природи Виходи амфіболітів	Розпорядження облвиконкому 14.11.1975 № 388-Р	Біля шахти “Родина” м. Кривий Ріг	5,0	–	ПАТ “Південний ГЗК”	З метою збереження виходів амфіболітів ново-криворізької серії Криворізької серії оголені по правому берегу річки Саксагань.
161	95	Геологічна пам'ятка природи Мальовничий каньйон на р. Кам'яні в Токівських гранітах	Рішення облвиконкому 28.11.1974 № 687	Біля селища Токівське Апостолівського району	5,0	–	Апостолівська райдержадміністрація	Токівські граніти, відслонення яких добре про-слідковуються по берегам р. Кам'яні. Висота окремих скель каньйону дорівнює 30 м.

1	2	3	4	5	6	7	8	9
162	96	Геологічна пам'ятка природи Склі залізистих кварцитів на р. Вовчий	Рішення облвиконкому 28.11.1974 № 687	В 5 км на північ смт Васильківка Васильківського району	5,0	009:000101:00000137	Васильківський держлісгосп	Виходи на денну поверхню рудних тіл-пачок залізистих кварців, які перешаровуються з гранітами, вміщаними кристали граната, пірита, мусковіта та інших мінералів.
163	97	Геологічна пам'ятка природи Гранітні скелі	Рішення облвиконкому 22.06.1972 № 391	с. Волоське Дніпровського району	4,0	–	Дніпровська райдержадміністрація	Виходи на денну поверхню корінних порід докембрію, характерних для Українського кристалічного щита.
164	98	Геологічна пам'ятка природи Виходи мігматиту	Рішення облвиконкому 22.06.1972 № 391	Правий берег р. Інгулець, між селами Лозуватка і Чкалівка Криворізького району	5,0	–	Криворізька райдержадміністрація	Унікальні за своїми розмірами виходи мігматитів-порід, які вміщує Криворізька серія докембрія.
165	99	Геологічна пам'ятка природи Мігматитові скелі	Рішення облвиконкому 28.11.1974 № 687	В 0,5 км північніше с. Валового Криворізького району	1,0	–	Криворізька райдержадміністрація	Виходи на денну поверхню корінних порід Криворізької серії докембрію, серед яких є реліктові породи цієї серії з магнетитом.
166	100	Геологічна пам'ятка природи Природне відслонення Новомосковського горизонту з стародавньою фауною	Рішення облвиконкому 22.06.1972 № 391	Біля с. Губиниха Новомосковського району	0,5	–	Новомосковська райдержадміністрація	На зелених глауконітових пісках Харківської світи залягають піщано-глинясті та вапнякові утворення з численною фауною середньосарматського під'ярусу.

1	2	3	4	5	6	7	8	9
167	101	Геологічна пам'ятка природи Відслонення аркозових пісковиків	Рішення облвиконкому 28.11.1974 № 687	Правий берег р. Інгулець Широкивського району	1,0	–	Широкивська райдержадміністрація	Виходи на денну поверхню аркозових пісковиків – порід Криворізької серії докембрію.
168	53	Дендрологічний парк	Розпорядження Представника Президента України в Дніпропетровській області 30.12.1993 № 518	м. Кривий Ріг Держинське лісництво, кв. 52	27,0	009:000101:00000241	Криворізький держлісгосп	Засновано в 1963 році. В ньому зібрано близько 500 видів дерев та чагарників з різних рослинних зон та розміщених по зонах і систематичному принципу.
169	123	Дендрологічний парк Саксагань	Рішення обласної ради від 23.05.2008 № 396-15/V	Криворізький район, с. Надеждівка	2,8	–	ТОВ “ЕСК”	Представляє собою ділянку рукотворних деревних насаджень із значним різноманіттям деревних та чагарникових порід, серед яких є цінні та малопоширені форми.
170	102	Парк ім. Чкалова	Рішення облвиконкому 22.06.1972 № 391	пр. Д. Яворницького, 96, м. Дніпро	40,0	–	Управління культури та мистецтв Дніпровської міськради	Старий парк, заснований в кінці XVIII ст. запорожцем Лазарем Глобою. Різноманітний склад дерев і чагарників, на південному схилі парку дуже стародавній дуб.
171	103	Севастопольський парк	Рішення облвиконкому 22.06.7192 № 391	Лоцманський спуск, 2 м. Дніпро	6,5	–	Відділ комунального господарства Жовтневої райради м. Дніпро	Заснований у 1945 р. з нагоди 100-річчя героїчної оборони Севастополя, на честь захисників міста-героя. Різноманітний склад насаджень.

1	2	3	4	5	6	7	8	9
172	104	Парк ім. Леніна	Рішення облвиконкому 22.06.1972 № 391	Чечеловський район м.Дніпро	35,0	–	Міське підприємство комунальної власності “Молодіжне творче об’єднання”	Парк створений в 1935 р. силами робітничої молоді.
173	105	Центральний	Рішення облвикон-кому 28.11.1974 № 687	м. Кам’янське, вул. Шевчен- ківська	8,0	–	Комунальне підприємство “Дніпродзержин- ський парк культури та відпочинку”	Паркова міська зона з цінними видами дерев та чагарників.
174	106	Парк ім. “Мершавцева”	Рішення облвиконкому 22.06.1972 № 391	м. Кривий Ріг, Центральний міський район	36,0	–	Управління житлово- комунального господарства Криворізького міськвиконкому	Територія міської зони відпочинку розташована на лівому березі р. Інгулець.
175	107	Орджонікідзевська зона відпочинку	Розпорядження голови ОДА 19.12.1995 № 50-Р	м. Покров Нікопольського району	290,0	–	ПАТ “Покровський гірничозбагачуваль- ний комбінат”; Марганецький держлісгосп	Територія зони відпочинку представляє собою сплановані терасні пагорби, долини та водойми, створені на ділянці колишнього кар’єру.
176	108	Синельниківський	Розпорядження голови ОДА 19.12.1995 № 50-Р	с. Веселе Синельниківсь- кого району	2,0	–	Райвська сільрада Синельниківського району	Паркова зона з цінними видами дерев та чагарників
177	109	Заповідне урочище Горіховий сад	Рішення облвиконкому 09.10.1979 № 568	с. Правобережне Верхньо- дніпровського району Бородаївське лісництво, кв. 63, діл. 4, 7, 8, 9	33,9	009:000101:00 000159	Верхньодніпровський держлісгосп	Горіхові насадження створені на терасах на честь 50-річчя створення СРСР.

1	2	3	4	5	6	7	8	9
178	110	Заповідне урочище Гора Калитва	Рішення облвиконкому 14.10.1982 № 654	Біля північної околиці с. Китайгород і південно-західної околиці смт Царичанка Царичанського району	400,0	009:000101:00000242	Царичанська райдержадміністрація	В геологічній будові гори беруть участь породи неогенової і четвертинної систем. Відкладення гори зім'яті в складки, скиди, напиви. З початку 40-х років, проводиться заліснення гори, внаслідок чого припинена ерозія.
179	111	Заповідне урочище Балка Крутенька	Рішення облвиконкому 14.10.1982 № 654	2,5 км на схід с Зоря Томаківського району	32,5	–	Томаківська райдержадміністрація	Спільноти степової рослинності типові для зональної правобережної частини злакового степу. Рослинність території представлена різнотравно-типчаково-ковиловими та різнотравно-типчаковими спільнотами.
180	180	Ландшафтний заказник місцевого значення Лівобережних	Рішення обласної ради від 09.10.2020 № 656-25/ VII	м. Дніпро Обухівське лісництво, кв. 31, 32	111	–	Дніпровський держлісгосп	Лісова екосистема з багатим розмаїттям рідкісних і таких, що перебувають під загрозою зникнення, видів рослинного і тваринного світу

5.1.5. Біобезпека та поводження з генетично модифікованими організмами

Згідно існуючої термінології генетично модифікований організм (ГМО) – це який-небудь організм, у якому генетичний матеріал було змінено за допомогою штучних прийомів перенесення генів, які не існують у природних умовах.

Вперше комерційне використання генетично зміненого насіння впроваджено в США у 1996 році, коли була висаджена соя, стійка до певного гербіциду.

Серед світових лідерів по культивуванню генетично модифікованих культур – США, Аргентина, Бразилія, Канада, Китай, Індія тощо. Проте, застосування вказаної продукції суворо регламентується з обов'язковим зазначенням інформації про наявність у ній генетично модифікованих організмів.

Україна не стоїть осторонь цієї проблеми. Підтвердженням цього є той факт, що у 2002 році прийнято Закон України “Про приєднання України до Картахенського протоколу про біобезпеку до Конвенції про біологічне різноманіття”.

Наступним етапом у будівництві системи контролю за використанням ГМО стало прийняття у 2007 році Закону України “Про державну систему біобезпеки при створенні, випробуванні, транспортуванні та використанні генетично модифікованих організмів”.

Етикетування продуктів, які містять генетично модифіковані організми або вироблені з їх використанням, в Україні запроваджено з 1 липня 2009 року у відповідності до вимог постанов Кабінету Міністрів України від 13.05.2009 № 468 та від 01.07.2009 № 661.

Саме на виробника покладено відповідальність про етикетування харчових продуктів, які містять ГМО обсягом понад 0,9 % або вироблені із сільськогосподарської продукції, вміст ГМО у якій обсягом понад 0,9 %. Крім цього, саме виробник, згідно Закону України “Про безпечність та якість харчових продуктів”, несе відповідальність за безпеку продукції, що ним виготовляється.

Єдиним документом, що підтверджує наявність або відсутність ГМО у продукту, є протокол лабораторних досліджень.

Дніпропетровська область однією із перших в Україні розпочала роботу по контролю за наявністю (відсутністю) ГМО у продуктах харчування та продовольчій сировині.

Завдяки підтримці влади Дніпропетровської області на базі обласної санепідемстанції у 2009 році відкрита ПЦР-лабораторія. За короткий термін були вивчені та запроваджені у практику ДСТУ ISO 2569:2008, ДСТУ ISO 2570:2008 та інші.

Великим проривом у питанні контролю за вмістом ГМО у харчових продуктах стало затвердження Переліку харчових продуктів, щодо яких

здійснюється контроль вмісту генетично модифікованих організмів. Зазначений документ дозволив конкретизувати роботу фахівців з гігієни харчування по контролю за ГМО. Так, при проведенні державної санітарно-епідеміологічної експертизи проектів технічних умов на продукти харчування та змін до них, за вимогою держсанепідслужби Дніпропетровської області, до нормативної документації підприємцями почали вноситись питання щодо контролю вмісту генетично модифікованих організмів у готовій продукції.

При підготовці висновків державної санітарно-епідеміологічної експертизи на продукти харчування та продовольчу сировину, за вимогою держсанепідслужби Дніпропетровської області, в обов'язковому порядку почали проводитись лабораторні дослідження вмісту генетично модифікованих організмів у продукції.

Крім цього, з рівня обласної санепідстанції було направлено листа до територіальних установ держсанепідслужби області щодо необхідності надання зразків продукції для досліджень до Дніпропетровської обласної СЕС з урахуванням підприємств, що вирощують продовольчу сировину та виготовляють продукти харчування. Особливий акцент було зроблено на продовольчу сировину – сою, пшеницю, кукурудзу тощо.

Це сприяло тому, що протягом 2009 – 2011 років ПЦР-лабораторією Дніпропетровської обласної санітарно-епідеміологічної станції досліджено 2080 проб харчових продуктів та продовольчої сировини на наявність (відсутність) ГМО. Необхідно зазначити, що у 2009 році, коли тільки розпочала функціонувати вказана лабораторія, було досліджено лише 30 проб продукції, тоді як у 2011 році – вже 1351.

Чутливість обладнання дозволяє виявляти не тільки вміст ГМО у кількості понад 0,9 %, але і кількісні показники менше 0,1 %.

Особливо актуальна проблема контролю вмісту ГМО у продуктах харчування та продовольчій сировині для представників бізнесу, що займаються зовнішньо-торгівельною діяльністю. Тому, у практику запроваджено такий метод запобігання проникнення генетично модифікованих організмів на продовольчий ринок області як попереднє дослідження зразків продукції, яка планується до імпорту. І це дало свої позитивні результати. Саме за результатами попереднього лабораторного дослідження зразків до Дніпропетровської області не була завезена продукція, яка містила генетично модифіковані організми.

Робота, що виконується держсанепідслужбою Дніпропетровської області по контролю за вмістом ГМО у продуктах харчування та продовольчій сировині, дозволяє не тільки відслідковувати ситуацію, що склалася на продовольчому ринку області, але і забезпечити дієвий контроль за безпекою харчової продукції.

5.2. Охорона, використання та відтворення рослинного світу

5.2.1. Загальна характеристика рослинного світу

Дніпропетровська область розташована в двох підзонах справжнього степу.

Все лівобережжя і більша частина правобережжя знаходяться в підзоні різнотравно-типчаково-ковилового степу. Крайній південний захід правобережжя Дніпропетровської області знаходиться в межах підзони типчаково-ковилового степу.

Для підзони різнотравно-типчаково-ковилового степу є характерним переважання видів злакових (пристосованих до умов сухого степового клімату): ковила пірчаста ковила волосиста типчак (вівсяниця), тонконіг вузьколистий, стоколос безостий, пирій повзучий та значна участь різнотрав'я. У межах підзони типчаково-ковилового степу зменшується частка різнотрав'я.

Але антропогенний фактор змінив природний розвиток степу. Майже вся територія міжріч (крім долинних та балкових схилів) розорана та представлена агроценозами із системою полезахисних лісосмуг. Типова різнотравно-типчаково-ковилова рослинність залишилась тільки на схилах балок, у перелісках, де ґрунти мало придатні під ріллю.

За останнє сторіччя становище природної рослинності різко погіршилося – залишки степових зональних та інших типів рослинності були деградовані.

В останні два десятиріччя ділянки степової рослинності менше страждають від випасу, що дає можливість відновлення ковилових угруповань, підвищення фіторізноманіття, у тому числі рідкісних та зникаючих видів.

Природні лісові екосистеми Дніпропетровської області знаходяться у передкризовому стані. Відбувається значне зменшення біорізноманіття.

Лучна рослинність, яка зосереджена в долинах річок і тальвегах балок, порівняно з лісовою та степовою рослинністю має невелику площу та на наш час найчастіше змінюється галофільними угрупованнями.

Вторинні рослини угруповання екосистеми формуються на порушених землях спонтанно, найчастіше утворюючи своєрідні рідколісся, котрі через 40-50 років після початку формування набувають риси природних рослинних фітоценозів.

Штучні екосистеми, що існують в умовах екологічної невідповідності лісів до умов степової зони мають нижчу здатність до саморегуляції і потребують більшої уваги під час догляду.

Зарегулювання р. Дніпра та його притоків сприяє порушенню природного режиму повені, зниженню рівня ґрунтових вод.

Це веде до катастрофічних сукцесій лісових біогеоценозів, зпустелювання – заміни одних біогеоценозів на інші, похідні, навіть до інших типів біогеоценозів – лучних, степових, солонцюво-солончакових.

Рослинність водойм у сучасний період у більшості деградована і перетворена на болотні угруповання, які переважають не тільки у заплавах, але і в руслах малих річок та озер.

Особливої уваги заслуговують водойми в межах Дніпропетровського мегаполісу, які колись прикрашали міське середовище завдяки різноманітній, естетично цінній рослинності, а зараз знаходяться в умовах підвищеного антропогенного навантаження і потребують негайних заходів щодо їх відновлення.

Усе вищенаведене призвело до того, що більшість в минулому самих звичайних видів рослин стали в тій чи іншій мірі рідкісними, зникаючими і у даний час включені до Червоної книги України, Червоного списку Дніпропетровської області.

В області розроблена програма відтворення рідкісних та зникаючих видів рослин у Ботанічному саду Дніпропетровського національного університету та в Криворізькому ботанічному саду.

5.2.2. Охорона, використання та відтворення лісів та інших рослинних ресурсів

Ліси залежно від основних виконуваних ними функцій поділяються на категорії:

- 1) ліси природоохоронного, наукового, історико-культурного призначення;
- 2) рекреаційно-оздоровчі ліси;
- 3) захисні ліси;
- 4) експлуатаційні ліси.

Ліси Дніпропетровщини не мають промислового значення, виконують, в основному, екологічні, захисні та рекреаційні функції і віднесені до I групи лісів. Корисні властивості лісів у нашій області надзвичайні, оскільки вони здатні зменшувати негативні наслідки природних явищ, захищати ґрунти від ерозії, запобігати забрудненню навколишнього природного середовища та очищати його, сприяти регулюванню стоку води, оздоровленню населення та його естетичному вихованню. Вчені підраховали: 1 га лісу збагачує атмосферу 3 тоннами кисню та відфільтровує за рік із повітря до 70 тонн пилу. Лісовий пояс значно зменшує шум, що є проблемою у великих містах, а особливо в нашому регіоні.

За розрахунками вчених, оптимальна лісистість у нашому регіоні повинна становити 8 – 10 %. Зараз вона становить лише 5,6 % (по Україні цей показник – 15,6 %). Отже, щоб досягти оптимального значення, слід майже у два рази збільшити площу існуючих в області лісів.

Ліси степової зони України в історичному минулому займали значні площі в долинах річок та балках (байрачні ліси). Архівні та літературні джерела свідчать, що на межі першого-другого тисячоліття лісові масиви займали майже всю територію міжріччя Орелі та Самари.

Найпоширенішими групами типів лісів є діброви (50 %), судіброви представлені на 25 %, субори – на 15 %, бори – на 10 %.

У породному відношенні ліси Північного Степу на 43 % представлені дубом, на 32 % – сосною, на 10 % – акацією, на 6 % – ясенем, на 2 % – тополями, на 1 % – в'язом і на 6 % іншими породами. Найбільше насаджень дуба представлено в Лівобережно-Дніпровському північно-степовому окрузі (50 %) і найменше в Донецько-Донському (32 %). Сосна переважає в Донецько-Донському (53 %), найменше її в Правобережно-Дніпровському, де після дуба найбільш розповсюджена акація (26 %).

У породному відношенні 27 % всіх насаджень представлені похідними деревостанами; найбільше їх у судібровах (48 %). Дібровні насадження похідні на 25 %, а суборові – на 16 %. Це деревостани: акації, ясена, тополі, в'яза.

У віковому відношенні дубові насадження представлені 4 – 8 класами віку (72 %), соснові – 4 – 6 (55 %), акацієві – 6 – 7 (53 %), ясеневі – 5 – 7 (49 %).

У дубових насадженнях переважають 2 і 3 класи бонітету (67 %), в соснових – 1 і 2 (70 %), в акацієвих – 1 і 2 (52 %), в ясеневих – 2 і 3 (66 %). Частка насаджень 4 і нижче бонітетів становить 14 %.

Серед насаджень з дуба звичайного 47 % – штучного походження, 53 % – природного, серед яких 47 % належить порослевим дубнякам. Насадження штучного походження переважають в 1 – 5 класах віку, причому в перших трьох класах їх частка становить 94 %. Сосна на 91 % рукотворна, її частка за останні 60 років сягає 90 %.

У Дніпропетровській області сформована система штучних лісових насаджень, яка складається з великих масивів, полезахисних лісосмуг, водозахисних насаджень та ділянок відновлювальних насаджень в межах природних лісових біогеоценозів (байрачних, пристінних, заплавних та аренних лісів). Вони виконують ґрунто- та водозахисні, фітомеліоративні, рекреаційні функції, збільшують ландшафтне та видове різноманіття, є резерватами цінних видів рослин та тварин, входять до складу екологічних коридорів та екоядер в системі екомережі України, мають великий екологічний потенціал. Але у сучасний період значна кількість з них знаходиться у незадовільному деструктивному стані, що зумовлено як природними причинами (віковий кризовий стан), так і антропогенним впливом (вирубки, пожежі та ін.).

За результатами проведених досліджень з'ясовано, що все це спричинене неконтрольованими вирубками, пожежами, пошкодженням узлісь, які у природних умовах перешкоджають вторгненню степових видів, та відсутністю контролю і належного догляду за насадженнями з урахуванням їх вікового та функціонального стану.

Ліси Дніпропетровщини належать до лісів I групи, тому рубки головного користування заборонені, проводяться лише рубки формування та оздоровлення лісів.

Головними лісокористувачами, які займаються веденням лісового господарства в межах Дніпропетровської області на землях лісогосподарського призначення є Дніпропетровське обласне управління лісового та мисливського

господарства (ДОУЛМГ).

З 2015 року на території області впроваджено електронний облік деревини в межах Єдиної Державної Системи Електронного Обліку Деревини (ЕОД). Система електронного обліку деревини дає можливість переглянути повністю ланцюг руху заготовленої деревини від місця її заготівлі до кінцевого споживача. Таким чином за допомогою реєстру походження деревини по нумерації бирки, якою маркується деревина, можна встановити легальність її заготівлі, а саме: місце та час, назву бригади, що здійснювала заготівлю, повну характеристику маркованої продукції.

Основною причиною для створення такої концепції стали незаконні рубки деревини у всій Україні, які негативно впливають на стан навколишнього середовища і на всю галузь загалом.

Упровадження електронного обліку дозволяє значно підняти ефективність лісогосподарської діяльності. По-перше, завдяки застосуванню сучасних технологій; по-друге, внаслідок своєчасних рішень, по-третє, зменшення часу оформлення супровідної документації, формування та здачі звітів.

Основною перевагою електронного обліку є те, що можна в режимі онлайн відслідковувати будь-яку заготівлю деревини, а також спостерігати за рухом лісопродукції від заготівлі до реалізації.

Окрім вищенаведеного єдина державна система електронного обліку має значний і внутрішній ефект для підприємства, яке безпосередньо здійснює електронний облік деревини, який полягає у автоматизації обліку та підвищенні якості управлінських рішень.

Станом на 01.01.2021 загальна площа земель лісового фонду Дніпропетровської області складає 115,124 тис. га, у тому числі: вкриті лісовою рослинністю землі на площі 77,0 тис. га, загальний запас деревини 13,9 тис. м³, лісистість області – 5,6 % (див. табл. 5.2.2.1. – 5.2.2.7.).

Таблиця 5.2.2.1. Лісовий фонд регіону

№ з/п		Загальна площа, га	Вкриті лісовою рослинністю, га	Загальний запас деревини, тис. м ³	Примітка
	Усього лісового фонду (сума рядків 1+2)	115124	77000	139982	-
1.	Усього земель лісогосподарського призначення та земель природно-заповідного та іншого природоохоронного призначення у тому числі:				
1.1	державних лісогосподарських підприємств	115124	77000	139982	-
1.2	комунальних лісогосподарських підприємств	-	-	-	-
1.3	власників лісів	-	-	-	-
1.4	не наданих у користування (землі запасу)	-	-	-	-
2.	Усього лісових ділянок, розташованих на землях іншого призначення у тому числі:				

№ з/п		Загальна площа, га	Вкриті лісовою рослинністю, га	Загальний запас деревини, тис. м ³	Примітка
2.1	державних підприємств	-	-	-	-
2.2	комунальних підприємств	-	-	-	-
2.3	приватних підприємства	-	-	-	-
2.4	інших організацій та установ	-	-	-	-
2.5	власників лісів	-	-	-	-
2.6	не наданих у користування (землі запасу)	-	-	-	-
3.	Загальний запас деревини лісового фонду	X	X	139982	-
4.	Запас деревини у розрахунку на один гектар лісового фонду	X	X	-	-
5.	Площа лісів у розрахунку на одну особу	X		X	-
6.	Запас деревини у розрахунку на одну особу	X	X		-
7.	Лісистість (відношення покритої лісом площі до загальної площі регіону)	X	5,6	X	-

Таблиця 5.2.2.2. Лісовий фонд регіону в розрізі земель цільового призначення та категорій земель(станом на 01.01.2021)

№ з/п	Постійні лісокорис- тувачі, власники лісів, інші землекористувачі, у користуванні яких є лісові ділянки, землі запасу	Загальна площа, га	Лісові землі, тис. га						
			вкриті лісовою рослинністю		не вкриті лісовою рослинністю				Усього лісових земель
			усього	із них лісові куль- тури	незімкнуті лісові куль- тури	зруби	галявини, біополяни	Лісові дороги, просіки, розриви	
I. Землі лісогосподарського призначення									
1.	Державних лісогосподарських підприємств	91235	63,9	49,6	2,6	0,8	6,2	0,8	74,4
1.1	ДП “Дніпровський лісгосп”	13140	9,4	7,1	0,3	0,0	0,2	0,1	10,0
1.2	ДП “Петриківський лісгосп”	16067	10,5	7,8	0,3	0,2	1,8	0,2	13,0
1.3	ДП “Новомосковський лісгосп”	13232	9,4	6,0	0,5	0,0	0,6	0,1	10,6
1.4	ДП “Криворізький лісгосп”	9086	5,3	5,0	0,2	0,0	0,9	0,1	6,5
1.5	ДП “Верхньодніпровський лісгосп”	18664	16	13	0,4	-	0,2	0,1	16,6
1.6	ДП “Васильківський лісгосп”	7488	5,2	4,3	0,4	0,1	0,9	0,1	6,8
1.7	ДП “Марганецький лісгосп”	6106	3,7	3,1	0,3	0,2	0,3	-	4,5
1.8	ДП “Павлоградський лісгосп”	7452	4,4	3,3	0,2	0,3	1,3	0,1	6,4
II. Землі природно-заповідного та іншого природоохоронного призначення									
	ДЗ Д-Орільський заповідник	3759	1,6	0,7	-	0,1	0,3	-	2,0

№ з/п	Постійні лісокористувачі, власники лісів, інші землекористувачі, у користуванні яких є лісові ділянки, землі запасу	Загальна площа, га	Лісові землі, тис. га							Усього лісових земель
			вкриті лісовою рослинністю		не вкриті лісовою рослинністю					
			усього	із них лісові культури	незімкнуті лісові культури	зруби	галявини, біополяни	Лісові дороги, просіки, розриви		
III. Землі іншого призначення										
3.1	ДП “Новомосковський військовий лісгосп”	20130	11,5	3,9	0,2	1,5	0,7	0,4	14,7	

Таблиця 5.2.2.3. Нелісові землі, землі лісгосподарського призначення (станом на 01.01.2021)

№ з/п	Постійні лісокористувачі, власники лісів	Рілля	Сінокоси	Пасовища	Піски	Болота	Води	Яри, схили, кар'єри	Інші нелісові землі	Загальна площа нелісових земель, тис. га
1	Державних лісгосподарських підприємств	205	312	37	1733	3291	1568	-	9427	16573
1.1	ДП “Дніпровський лісгосп”	4	7	-	109	632	218	-	2127	3097
1.2	ДП “Петриківський лісгосп”	39	184	17	1618	386	159	-	664	3067
1.3	ДП “Новомосковський лісгосп”	24	85	4	-	1356	832	-	247	2548
1.4	ДП “Криворізький лісгосп”	7	-	16	-	241	157	-	2161	2582
1.5	ДП “Верхньодніпровський лісгосп”	34	-	-	-	140	25	-	1802	2001
1.6	ДП “Васильківський лісгосп”	48	3	-	-	6	-	-	571	628
1.7	ДП “Марганецький лісгосп”	-	-	-	-	100	143	-	1398	1641
1.8	ДП “Павлоградський лісгосп”	49	33	-	6	430	34	-	457	1009
2	ДЗ “Дніпровсько-Орільський” заповідник	-	-	-	-	-	-	-	-	-
3	ДП “Новомосковський військовий лісгосп”	6	95	38	58	1055	156	-	3999	5407

Таблиця 5.2.2.4. Лісовідновлення за 2020 рік (у розрізі лісокористувачів, власників лісів)

№ з/п	Лісокористувачі, власники лісів інші землекористувачі, у користуванні яких є лісові ділянки	Лісовідновлення, га			
		у тому числі:			усього
		посадка лісу, га	посів лісу, га	природне поновлення лісу, га	
1	Держлісагентство				
1.1	ДП “Дніпровський лісгосп”			12	12
1.2	ДП “Петриківський лісгосп”	20		17	37
1.3	ДП “Новомосковський лісгосп”				
1.4	ДП “Криворізький лісгосп”			8	8
1.5	ДП “Верхньодніпровський лісгосп”				
1.6	ДП “Васильківський лісгосп”	10			10
1.7	ДП “Марганецький лісгосп”	5		14	19
1.8	ДП “Павлоградський лісгосп”	14		5	19
1.9	ДП “Новомосковський військовий лісгосп”	33	16	33	82
1.10	ПЗ “Дніпровсько-Орільський ”				
Усього	за Держлісагентством	82	16	89	

Таблиця 5.2.2.5. Лісорозведення (створення нових лісових насаджень) за 2020 рік (у розрізі державних органів влади)

№ з/п	Лісокористувачі, власники лісів	Створення нових лісових насаджень, га						
		лісорозведення, га					природне само- заліснення земель, га	усього створено нових лісів, га
		у тому числі посадка/посів, га				усього		
		заліснення не продуктивних земель, га	заліснення ярів, балок, кар'єрів, га	заліснення інших земель, га	створення полезахисних лісових смуг, га			
1	Держлісагентство							
1.1	ДП “Дніпровський лісгосп”	-	-	13	-	13	-	13
1.2	ДП “Петриківський лісгосп”	-	-	34	-	34	-	34
1.3	ДП “Новомос-ковський лісгосп”	-	-	45	-	45	-	45
1.4	ДП “Криворізький лісгосп”	-	-	19	-	19	-	19
1.5	ДП “Верхньо-дніпровський лісгосп”	-	-	17	-	17	-	17
1.6	ДП “Васильків-ський лісгосп”	-	-	53	-	53	-	53
1.7	ДП “Марганецький лісгосп”	-	-	10	-	10	-	10

1.8	ДП “Павлоградський лісгосп”	-	-	20	-	20	-	20
1.9	ДП “Новомосковський військовий лісгосп”	-	-	-	-	-	-	-
1.10	ПЗ “Дніпровсько-Орільський ”	-	-	-	-	-	-	-
	Усього за Держлісагентством	-	-	211	-	211	-	211

Таблиця 5.2.2.6. Проведення лісогощодарських заходів, пов'язаних із вирубуванням деревини за 2020 рік

№ з/п	Лісокористувачі, власники лісів	Площа, га/Ліквідна деревина, тис. м ³						
		рубки догляду	лісовідновні рубки	санітарні рубки	розрубка ліній електропередач, автомобільних доріг тощо	розчистка ліній електропередач, автомобільних доріг тощо	інші рубки	усього рубок
1	ДП “Дніпровський лісгосп”	8/0,2		150/5,7				158/5,9
2	ДП “Петрівський лісгосп”	21/0,276	6/0,149	219/10,585	/0,002		6/0,014	252/11
3	ДП “Новомосковський лісгосп”			346/3,949			12/0,037	358/4
4	ДП “Новомосковський військовий лісгосп”	104/3,45		671/15,135			1/0,114	776/19
5	ДП “Криворізький лісгосп”		1/0,012	237/3,331			1/0,025	239/3
6	ДП “Верхньодніпровський лісгосп”	22/1,093		283/14,268				305/15
7	ДП “Васильківський лісгосп”	172/2,201		43/0,758			50/0,76	265/4
8	ДП “Марганецький лісгосп”	3/0,002		291/1,991			153/0,82	447/3
9	ДП “Павлоградський лісгосп”			40/2,44			/0,015	40/2
10	ПЗ “Дніпровсько-Орільський ”							
	Усього	330/7,222	7/0,161	2280/58,157	/0,002		223/1,785	2840/67,34

Таблиця 5.2.2.7. Загиблі лісові культури, насадження та незімкнуті лісові культури природного відновлення за 2020 рік

Назва	Лісокористувачі та землекористувачі, які мають у користуванні лісові ділянки					
	Держліс-агентство	Мінагро-політики	Мін-оборони	Мінеко-енерго	Інші	Усього
1. Усього загиблих лісових насаджень, га	9	-	-	-	-	9
у тому числі від:						
пожеж	-	-	-	-	-	-
несприятливих погодних умов	-	-	-	-	-	-
хвороб та шкідників лісу	9	-	-	-	-	9
господарської діяльності людини (забудова, ЛЕП, кар'єри, газопроводи тощо)	-	-	-	-	-	-
з них загиблих лісових культур, га	98	-	-	-	-	98
у тому числі від:	1	-	-	-	-	1
пожеж						
несприятливих погодних умов	97	-	-	-	-	97
хвороб та шкідників лісу	-	-	-	-	-	-
господарської діяльності людини (забудова, ЛЕП, кар'єри, газопроводи тощо)	-	-	-	-	-	-
Інше	-	-	-	-	-	-
2. Усього загиблих незімкнутих лісових насаджень, га	-	-	-	-	-	-
3. Усього пошкоджених, загиблих ділянок природного поновлення, га	-	-	-	-	-	-

У 2020 році на території області використання природних недревних рослинних ресурсів не здійснювалось, заготівля лікарської сировини не проводилась, у тому числі не відбувалась заготівля природних рослинних лісових ресурсів державними лісогосподарськими підприємствами.

5.2.3. Охорона та відтворення видів рослин та грибів, занесених до Червоної книги України, та тих, що підпадають під дію міжнародних договорів

З наближенням весни актуальною є проблема збереження перших весняних квітучих рослин, які віднесені до категорії рідкісних й зникаючих видів та занесені до Червоної книги України. Масовий збір первоцвітів знижує чисельність їх популяцій.

У даний час питання збереження біологічного різноманіття на Землі є одним з найважливіших серед екологічних проблем. На першому місці у справі збереження біорізноманіття стоїть охорона рослин, які утворюють середовище для існування інших організмів. Найважливішим серед цього є збереження

рідкісних та зникаючих видів рослин, що передбачає реєстрацію видів і складання “Червоних книг” окремих країн і регіональних “Червоних списків”. Існують Світовий і Європейський червоні списки рослин.

У Дніпропетровській області понад 40 років тому почалася робота з охорони рослинного світу.

Першим юридичним документом з охорони рослинності був список рідкісних та зникаючих рослин (54 види), затверджений рішенням Дніпропетровського облвиконкому від 09.10.1979 № 568.

У 1998 році був складений “Червоний список видів рослин Дніпропетровської області”, затверджений Дніпропетровською обласною радою (рішення обласної ради від 12.06.1998 № 7.2/XXIII), який включав 338 судинних рослин. З них 22 види включені до Європейського Червоного списку, 56 видів – до Червоної книги України (1996), 260 видів рослин, які охороняються в Дніпропетровській області.

У 2011 році провідними науковими установами області в галузі вивчення біорізноманіття було створено видання: “Червона книга Дніпропетровської області. Рослинний світ”. Це друге (після Донецької області) повномасштабне видання обласної Червоної книги рослин в Україні.

Вона є основою для охорони та відтворення видів рослин, занесених до Червоної книги України та тих, що підпадають під дію міжнародних договорів рослинності, а також видів, що охороняються на регіональному рівні (Червоний список видів рослин і тварин Дніпропетровської області (рішення обласної ради від 27.12.2011 № 219-10/VI).

У списку наведено 451 вид рідкісних та зникаючих рослин, що охороняються на території Дніпропетровської області.

Серед них – 16 видів занесені до Світового Червоного списку, 27 – до Європейського Червоного списку, 82 – до Червоної книги України.

Але ці види ретельно охороняються лише на території природного заповідника Дніпровсько-Орільський, Ботанічного саду Дніпропетровського національного університету та Криворізького ботанічного саду НАН України.

Таблиця 5.2.3.1. Динаміка охорони, невиснажливого використання та відтворення дикорослих рослин та грибів

Об'єкт ПЗФ	Усього видів рослин та грибів, занесених до Червоної книги України, екз.	Усього рослинних угруповань, занесених до Зеленої книги України, од.	Кількість видів рослин та грибів, занесених до Червоної книги України, відтворено на територіях та об'єктах ПЗФ, назва (українська, латинська), екз./га	Кількість популяцій видів рослин та грибів, занесених до Червоної книги України, які зникли, назва (українська, латинська), од.
1	2	3	4	5
Ботанічний сад Дніпропетровського національного університету імені Олеся Гончара	51	-	Adiantum capillus-veneris L. – Адіантум венерин волос	Diabthus gratianopolitanus Vill. – гвоздика гренобльська
			Adonis vernalis L. – Горицвіт весняний	
			Adonis wolgensis Steven ex DC.) – Горицвіт волзький	

1	2	3	4	5
			<i>Euonymus nanus</i> Бруслина карликова	
			<i>Asphodeline lutea</i> (L.) Rchb. – Асфodelіна жовта	
			<i>Atropa belladonna</i> L. Красавка белладонна	
			<i>Lunaria rediviva</i> L. лунарія оживаюча	
			<i>Rhodiola rosea</i> L. Родіола рожева	
			<i>Campanula carpatica</i> Jacq.– Дзвоники карпатські	
			<i>Cerastium biebersteinii</i> DC. – Роговик Біберштейна	
			<i>Cerastium cerastoides</i> L. Britton.– Роговик роговиковий	
			<i>Colchicum autumnale</i> L. – Пізноцвіт осінній	
			<i>Crambe pontica</i> Steven ex Rupr. – Катран понтийський	
			<i>Crataegus rojarkovae</i> Kossych. – Глід Пояркової	
			<i>Crocus banaticus</i> J. Gay – Шафран банатський	
			<i>Dianthus gratianopolitanus</i> Vill.– Гвоздика гратінополітанська	
			<i>Dictamnus albus</i> L. – Ясенець білий	
			<i>Draba aizoides</i> L.– Крупка айзоподібна	
			<i>Erigeron alpinus</i> L. – Злинка альпійська	
			<i>Galantus nivalis</i> L. – Підсніжник білуватий	
			<i>Glaucium flavum</i> Crantz– Мачок жовтий	
			<i>Helianthemum canum</i> (L.) Hornem.s.l. – Сонццвіт сивий	
			<i>Iris sibirica</i> L.– Півники сибірські	
			<i>Iris pontica</i> Zapat. – Півники понтійські	
			<i>Juniperus excelsa</i> M. Bieb. – Ялівець високий	
			<i>Juniperus foetidissima</i> Willd. – Ялівець смердючий	
			<i>Leucosium vernum</i> L. – Білоцвіт весняний	
			<i>Ornithogalum boucheanum</i> (Kunth) Asch. – Рястка Буше	
			<i>Paeonia daurica</i> Andrews – Півонія кримська	

1	2	3	4	5
			<i>Paeonia tenuifolia</i> L. – Півонія тонколиста <i>Pinus cembra</i> L. – Сосна кедрова <i>Pulsatilla grandis</i> Wender. – Сон великий <i>Pulsatilla pratensis</i> (L.) Mill. S.l. – Сон чорніючий <i>Quercus cerris</i> L. – Дуб австрійський <i>Sorbus torminalis</i> (L.) Grantz. – Горобина берека <i>Staphylea pinnata</i> L. – Клокичка периста <i>Stipa anomala</i> P.Smirn. ex Roshev. – Ковила відхилена <i>Stipa capillata</i> L. – Ковила волосатик <i>Stipa dasyphylla</i> (Lindem.) Czern. Ex Trautv. – Ковила опушенолиста <i>Stipa ucrainica</i> P.A.Smirn. – Ковила українська <i>Stipa lessingiana</i> Trin. Et Rupr. – Ковила Лессінга <i>Stipa pennata</i> L. – Ковила пірчаста <i>Stipa pulcherrima</i> K. Koch – Ковила найгарніша <i>Stipa tirsia</i> Steven – Ковила вузьколиста <i>Stipa zalesskii</i> Wilensky – ковила Залеського <i>Syringa josikaea</i> J. Jacq. Ex Rchb. – Бузок угорський <i>Taxus baccata</i> L. – Тис ягідний <i>Trifolium rubens</i> L. – конюшина червонувата <i>Tulipa quercetorum</i> Klokov et Zoz – Тюльпан дібровний <i>Tulipa schrenkii</i> Regel – Тюльпан Шренка <i>Viola alba</i> Besser – Фіалка біла	
Криворізький ботанічний сад НАН України	78	Угрупування 6 формацій: ковили шорсткої - <i>Stipeta asperellae</i> ; ковили Лессінга - <i>Stipeta</i>	12 видів рослин: <i>Stipa asperella</i> – ковила шорстка; <i>Stipa lessingiana</i> – ковила Лессінга; <i>Stipa ucrainica</i> – ковила українська; <i>Stipa pulcherrima</i> – ковила найкрасивіша;	-

1	2	3	4	5
		lessingianaе; кови́ли української - Stipeta ucrainicae; кови́ли найкрасивішо ї - Stipeta pulcherrimae; кови́ли волосистої - Stipeta capillatae; мигдалю низького - Amygdaleta panae	Stipa capillata – ковила волосиста; Adonis vernalis – горицвіт весняний; Adonis wolgensis – горицвіт волзький; Astragalus dasyanthus – астрагал шерстистоквітковий; Astragalus ponticus – астрагал понтійський; Cymbochasma borysthenica – повстянка дніпровська (цимбохазма дніпровська); Pulsatilla pratensis (P. Nigricans) – сон лучний (сон чорніючий); Paeonia tenuifolia – півонія тонколиста	
Природний заповідник “Дніпровсько- Орільський”	18	10	Сальвінія плаваюча Salvinia natans (L.) All Цибуля савранська Allium savranicum Besser (A. Saxatile auct. Non M.Bieb.) Рястка Буше Ornithogalum boucheanum (Kunth) Asch. Шафран сітчастий Crocus reticulatus Steven ex Adams Півники сибірські Iris sibirica L. Тюльпан дібровний Tulipa quercetorum Klokov et Zoz Плодоріжка болотна (зозулинець болотний) Anacamptis palustris (Jacq.) R.M. Bateman, Pridgeon et M.W. Chase (Orchis palustris Jacq.) Підсніжник складчастий Galanthus plicatus M. Bieb. * Коручка болотна Epipactis palustris (L.) Crantz Ковила дніпровська Stipa borysthenica Klokov ex Prokudin Плавун щитолистий Nymphoides peltata (S.G.Gmel.) O.Kuntze Сон лучний (с. чорніючий) Pulsatilla pratensis (L.) Mill. S.l. Водяний горіх плаваючий Trapa natans L. S.l.	Зозулинець шоломоносний. Orchis militaris L. Пальчато- корінник травневий. Dactylorhiza majalis (Reichenb.) P.F.Hunt et Summerhayes Загалом 2 популяції не реєструються з 2009 р.

1	2	3	4	5
			Лептогіум насічений Leptogium saturninum (Dicks.) Nyl.	
			Флокулярія Рікена Floccularia rickenii (Bohus) Wasser	
			Ентолома смердюча Entoloma nidorosum (Fr.) Quél	

*знайдено у 2020 році

Таблиця 5.2.3.2. Перелік видів рослин та грибів, що підлягають особливій охороні на території області (станом на 01.01.2021 року)

Назва виду (українська, латинська)	Червона книга Дніпропетров- ської області	Червона книга України	Бернсь- ка кон- венція	CITES	Європейський червоний список	МСОП
Ботанічний сад Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара						
Ephedra distachya Єфедра двоколоса	рідкісний					Least Concern
Berberis vulgaris L. Барбарис звичайний	рідкісний					
Carpinus betulus L. Граб звичайний	зникаючий					Least Concern
Rosa iundzillii Besser. Шипшина Юндзила	невизначений					
Rosa rubiginosa L. Шипшина волонська	невизначений					
Rosa spinosissima L. Шипшина найколючіша	рідкісний					
Viburnum lantana L. Калина гордовина	рідкісний					
Acorus calamus L. Аїр звичайний	рідкісний					
Adonis vernalis L. Горицвіт весняний	вразливий	неоцінений		II	Least Concern	
Adonis wolgensis Steven ex DC. Горицвіт волзький	вразливий	неоцінений				
Ajuga reptans L. Горлянка повзуча	зниклий у природі					
Amygdalus nana L. Мигдаль степовий	рідкісний					
Anemone sylvestris L. Анемона лісова	вразливий					
Anemonoides ranunculoides (L.) Holub. Анемона жовтецева	рідкісний					
Antennaria dioica (L.) P. Gaertn. Котячі лапки дводомні	зникаючий					
Anthoxanthum odoratum L. Пахучий колосок звичайний	зниклий у природі					
Asarum europaeum L. Копитняк європейський	рідкісний					

Назва виду (українська, латинська)	Червона книга Дніпропетров- ської області	Червона книга України	Бернсь- ка кон- венція	CITES	Європейський червоний список	МСОП
Galium odoratum (L.) Scop. Підмаренник духмянний	рідкісний					
Iris pseudacorus L Півники болотні					Least Concern	
Athyrium filix-femina (L.) Roth Безщитник жіночий	вразливий					
Aurinia saxatilis (L.) Desv. Аврнія скельна	рідкісний					
Betonica officinalis L. Буквиця лікарська	рідкісний					
Campanula glomerata L Дзвоники скупчені	рідкісний					
Campanula persicifolia L. Дзвоники персиколісті	вразливий					
Campanula rotundifolia L. Дзвоники круглолисті	зниклий у природі					
Clematis integrifolia L. Ломиніс цілолистий	рідкісний					
Convallaria majalis L. Конвалія звичайна	рідкісний					
Dictamnus albus L. Ясенець білий	зниклий у природі	рідкісний				
Digitalis grandiflora Mill. Наперстянка крупноквітова	зникаючий					
Dryopteris filix-mas (L.) Schott. Щитник чоловічий	рідкісний					
Fragaria vesca L. Суниця лісова	зникаючий				Least Concern	
Inula helenium L. Оман високий	рідкісний					
Iris halophila Pall. Півники солелюбні	рідкісний					
Iris pontica Zapat. Півники понтійські	зникаючий	вразливий				
Iris pumila L. Півники карликові	рідкісний					
Iris sibirica L. Півники сибірські	зникаючий	вразливий				
Matteuccia struthiopteris (L.) Tod. Страусове перо звичайне	зникаючий					
Ornithogalum fimbriatum Willd. Рястка торчкувата	вразливий					
Polygonatum hirtum (Bocs ex Poir.) Pursh Купена волосиста	зниклий у природі					
Polygonatum odoratum (Mill.) Druce Купена духмяна	рідкісний					
Paeonia tenuifolia L. Півонія тонколиста	зниклий у природі	вразливий	I		Data Deficient	

Назва виду (українська, латинська)	Червона книга Дніпропетров- ської області	Червона книга України	Бернсь- ка кон- венція	CITES	Європейський червоний список	МСОП
Sanguisorba minor Scop. Кровохлебка мала	невизначений					
Primula veris L. Первоцвіт весняний	зниклий у природі					
Prunella grandiflora (L.) Scholl Суховершки великоквіткові	невизначений					
Pteridium aquilinum (L.) Kuhn Орляк звичайний	зникаючий					
Pulsatilla grandis Wender. Сон великий	вразливий	вразливий	I		Least Concern	Least Concern
Pulsatilla pratensis (L.) Mill. Сон чорніючий	рідкісний	неоцінений				
Pyrethrum corymbosum (L.) Scop. Маруна щиткова	рідкісний					
Serratula bracteifolia (Iljin ex Grossh.) Stank. Серпій приквітковий	невизначений					
Stipa capillata L. Ковила волосатик	рідкісний	неоцінений				
Stipa lessingiana Trin. Et Rupr. Ковила Лесінга	рідкісний	неоцінений				
Stipa pennata L. Ковила пірчаста	вразливий	вразливий				
Stipa pulcherrima K. Koch Ковила найгарніша	зникаючий	вразливий				
Stipa dasyphylla (Lindem.) Czern. Ex Trautv. – Ковила опушенолиста	зникаючий	вразливий				Rare
Stipa ucrainica P.A.Smirn.– Ковила українська	зникаючий	неоцінений				
Thymus dimorphus Klokov et Des-Schost. Чебрець двовидний	рідкісний					
Valeriana officinalis Walr. Валеріана лікарська	рідкісний					
Asparagus officinalis L. Холодок лікарський					Least Concern	Least Concern
Asparagus danicus Rets. Астрагал датський	рідкісний					
Inula oculus-christi L. Оман очний		невизна- чений				
Ranunculus repens L. Лютик повзучий					Least Concern	
Briza media L Трясунка середня	невизначений					
Galantus nivalis L. Підсніжник білуватий	зниклий у природі	неоцінений		II		Near Threatened
Ornithogalum boucheanum (Kunth) Asch. Рятка Буше	рідкісний	неоцінений				

Назва виду (українська, латинська)	Червона книга Дніпропетров- ської області	Червона книга України	Бернсь- ка кон- венція	CITES	Європейський червоний список	МСОП
Scilla sibirica Haw Проліска сибірська	рідкісний					
Lysimachia vulgaris L Вербозілля звичайне						Least Concern
Tulipa schrenkii Regel Тюльпан Шренка	зникаючий	вразливий				
Tulipa quercetorum Klokov et Zoz Тюльпан дібровний	рідкісний	вразливий				
Природний заповідник “Дніпровсько-Орільський”						
Буркун білий Melilotus albus Medik.					LC	
Буркун лікарський Melilotus officinalis (L.) Pall.					LC	
В’язіль барвистий Securigera varia (L.) Lassen					LC	
Житняк пухнастоквітковий Agropyron dasanthum Ledeb.						R
Жовтозілля дніпровське Senecio borysthenicus (D&c.) Andrz.	3				R	
Конюшина польова Trifolium arvense L.					LC	
Конюшина розлога Trifolium diffusum L.					LC	
Конюшина гібридна Trifolium hybridum L.					LC	
Конюшина повзуча Trifolium repens L.					LC	
Зозульки м’ясочервоні Dactylorhiza incarnata (L.) Soy s.l.	–	2		+		
Люцерна хмелевидна Medicago lupulina L.					LC	
Латук компасний Lactuca serriola Torner					LC	
Лядвенець рогатий Lotus corniculatus					LC	
Ковила дніпровська Stipa borysthenica Klokov ex Prokudin	2	2				
Козельці українські Tragopogon ucrainicus Artemcz.	–				R	
Коручка болотна Epipactis palustris (L.) Crantz	3	3		+		
Кушир донський Ceratophyllum tanaiticum Sapjegin	–				R	

Назва виду (українська, латинська)	Червона книга Дніпропетров- ської області	Червона книга України	Бернсь- ка кон- венція	CITES	Європейський червоний список	МСОП
Ластовень російський <i>Vincetoxicum rossicum</i> (Kleop.) Barbar.	—				R	R
Лептогіум насічений <i>Leptogium saturninum</i> (Dicks.) Nyl. (Лишайник)	2					
Півники сибірські <i>Iris sibirica</i> L.	—	2				
Плавун щитolistий <i>Nymphoides peltata</i> (S.G.Gmel.) Kuntze	1	2				
Зозулинець болотний <i>Anacamptis palustris</i> (Jacq.) R.M. Bateman, Pridgeon et M.W. Chase	3	2		+		
Рястка Буше <i>Ornithogalum boucheanum</i> (Kunth) Asch.	3	2				
Сальвінія плаваюча <i>Salvinia natans</i> (L.) All.	3	2	LRlc			LC
Сон лучний (сон чорніючий) <i>Pulsatilla pratensis</i> (L.) Mill. S.l.	3	2				
Тюльпан дібровний <i>Tulipa quercetorum</i> Klokovet Zoz	3	3				
Фіалка Лавренка <i>Viola lavrenkoana</i> Klokov					R	
Цибуля савранська <i>Allium savranicum</i> Besser	3	2				
Чебрець дніпровський <i>Thymus borysthenticus</i> Klok. Et Shost.					R	R
Шафран сітчастий <i>Crocus reticulatus</i> Steven ex Adams	3	3				
Підсніжник складчастий <i>Galanthus plicatus</i> M.Bieb	2				LC	
Юринея волошкова <i>Jurinea cyanooides</i> (L.) Rchb.			DD		LC	
Маршанція мінлива <i>Marchantia polymorpha</i> L.	3					
Щитник чоловічий <i>Dryopteris filix-mas</i> (L.) Schott	3					
Аїр звичайний <i>Acorus calamus</i> L.	3					
Річіокарпус плавучий <i>Ricciocarpus natans</i> (L.) Corda.	2					
Річія плаваюча <i>Riccia fluitans</i>	2					

Назва виду (українська, латинська)	Червона книга Дніпропетров- ської області	Червона книга України	Бернсь- ка кон- венція	CITES	Європейський червоний список	МСОП
Вужачка звичайна <i>Ophioglossum vulgatum</i> L.	3					
Теліптеріс болотний <i>Thelypteris palustris</i> Schott	2					
Цибуля волотиста <i>Allium paniculatum</i> L.	0					
Цибуля кругла <i>Allium rotundum</i> L.	3					
Конвалія звичайна <i>Convallaria majalis</i> L.	3					
Купина пахуча <i>Polygonatum odoratum</i> (Mill.) Druce	3					
Скритниця колюча <i>Crispis aculeate</i> (L.) Aiton	4					
Гадюча цибулька занедбана <i>Muscari neglectum</i> Guss. Ex Ten.	2					
Рястка Коха <i>Ornithogallum kochii</i> Pare	3					
Проліска дволиста <i>Scilla bifolia</i> L.	3					
Проліска сибірська <i>Scilla siberica</i> Haw.	3					
Водяний різак алоевидний <i>Stratiotes aloides</i> L.	3					
Ластовень проміжний <i>Vincetoxicum intermedium</i> Taliev	3					
Зірочки жовті <i>Gagea lutea</i> (L.) Ker.-Gawl	3					
Леєрсія рисовидна <i>Leersia oryzoides</i> (L.) Sw.	3					
Рдесник плаваючий <i>Potamogeton natans</i> L.	3					
Рдесник Фріза <i>Potamogeton friesii</i> Rupr	1					
Копитняк європейський <i>Asarum europaeum</i> L.	3					
Ластовень російський <i>Vincetoxicum rossicum</i> (Kleopow) Barbar	1					
Рапонтикум серпієвидний <i>Rhaponticum serratuloides</i> (Georgi) Bobrov	3					
Тирлич звичайний <i>Gentiana pneumonanthe</i> L.	2					
Сосюрея гірка <i>Saussurea amara</i> (L.) DC.	3					
Водяний жовтець Ріона <i>Batrachium rionii</i> (Lagger) Nyman	2					

Назва виду (українська, латинська)	Червона книга Дніпропетров- ської області	Червона книга України	Бернсь- ка кон- венція	CITES	Європейський червоний список	МСОП
Калюжниця болотна <i>Caltha palustris</i> L.	3					
Барбарис звичайний <i>Berberis vulgaris</i> L.	3					
Вільха клейка <i>Alnus glutinosa</i> (L.) Gaertn	3					
Виринниця болотна <i>Callitriche palustris</i> L.	4					
Вовче тіло болотне <i>Potentilla palustris</i> (L.) Scop.	1					
Дзвоники скупчені <i>Campanula glomerata</i> L.	3					
Глечики жовті <i>Nuphar lutea</i> (L.) Smith	3					
Латаття біле <i>Nymphaea alba</i> L.	2					
Дзвоники персиколисті <i>Campanula persicifolia</i> L.	3					
Пухирниця звичайний <i>Utricularia vulgaris</i> L.	3					
Зозулиг цвіт звичайний <i>Cossyganthe flos- cuculi</i> (L.) Four	3					
Кушир донський <i>Ceratophyllum tanaiticum</i> Sapjegin	1					
Шоломниця висока <i>Scutellaria altissima</i> L.	3					
Анемона жовтецева <i>Anemonoides ranunculoides</i> (L)	3					
Шипшина найколючіша <i>Rosa spinosissima</i> L.	3					
Криворізький ботанічний сад НАН України						
<i>Cystopteris fragilis</i> (L.) Bernh.– пухирник ламкий	+					
<i>Polypodium vulgare</i> L. – багатоніжка звичайна	+					
<i>Juniperus communis</i> L. – ялівець звичайний						+2
<i>Juniperus sabina</i> L. – ялівець козачий						+2
<i>Picea abies</i> (L.) H.Karst – ялинка звичайна						+2
<i>Pinus cembra</i> L. – сосна кедрова		+				+2
<i>Taxus baccata</i> L. – тис ятідний		+				+2
<i>Ephedra distachya</i> L. – ефедрa двоколоскова	+					+2

Назва виду (українська, латинська)	Червона книга Дніпропетров- ської області	Червона книга України	Бернсь- ка кон- венція	CITES	Європейський червоний список	МСОП
Asarum europaeum L. – копитняк європейський	+					
*Ceratophyllum demersum L.- кушир занурений (темно- зелений)					+2	+2
*Ceratophyllum submersum L. – кушир підводний					+2	+2
Aconitum nemorosum M. Bieb. Ex Rchb.- аконіт дібровний	+					
Aconitum rogovichii Wissjul.- аконіт Роговича	+					
Adonis vernalis L.(Chrysocyathus vernalis (L.) Holub – горицвіт весняний (жовтоцвіт весняний)	+	+		+	+2	
Adonis wolgensis Steven (Ch. Wolgensis (Steven) Holub – горицвіт волзький (жовтоцвіт волзький)	+	+				
Anemone nemorosa L. – анемона дібровна	+					
Anemone sylvestris L. – анемона лісова	+					
Anemonoides ranunculoides (L.) Holub – анемоноїдес жовтецевий	+					
Clematis integrifolia L. – ломиніс цілолистий	+					
Delphinium cuneatum Steven ex DC. (D. Rossicum Litv.) - дельфіній клиновидний (руський)	+	+				
Pulsatilla grandis Wender. – сон великий	+	+	+		+2	+2
Pulsatilla pratensis (L.) Mill. (P. Nigricans Storck) – сон лучний	+	+				
Ranunculus cassubicus L. – жовтець кашубський	+					
*Ranunculus repens L. – жовтець повзучий					+2	
*Ranunculus sceleratus L – жовтець отруйний					+2	
Berberis vulgaris L. – барбарис звичайний	+					
Gymnospermium odessanum (DC.) Takht. – голонасінник одеський	+	+				+
Paeonia tenuifolia L. – півонія тонколиста, воронець		+	+		+2	

Назва виду (українська, латинська)	Червона книга Дніпропетров- ської області	Червона книга України	Бернсь- ка кон- венція	CITES	Європейський червоний список	МСОП
<i>Paеonia daurica</i> Andrews – півонія кримська		+				
<i>Corydalis cava</i> (L.) Schweigg. Et Korte. – ряст порожнистий	+					
<i>Cerastium biebersteinii</i> DC. – роговик Біберштейна		+			+	
? <i>Eremogone cephalotes</i> (M.Bieb.) Fenzl – еремогоне головчаста (пустельниця головчаста)		+				+
<i>Eremogone rigida</i> (M.Bieb.) Fenzl. - еремогоне жорстка (пустельниця жорстка)	+					+
<i>Kohlraushia prolifera</i> (L.) Kunth – кольраушія пагононосна	+					
<i>Krascheninnikovia ceratoides</i> (L.) Gueldenst. – крашенінніковія степова	+					
* <i>Persicaria hydropiper</i> (L.) Delarbre – гірчак перцевий, водяний перець					+2	
<i>Goniolimon besserianum</i> (Schult.) Kusn. – гоніолімон Бессерів	+					
* <i>Quercus robur</i> L. – дуб звичайний						+2
<i>Carpinus betulus</i> L. – граб звичайний	+					
* <i>Alnus glutinosa</i> (L.) Gaertn.- вільха клейка	+					+2
<i>Betula humilis</i> Schrank – Бере́за низька		+				
<i>Betula obscura</i> A. Kotula – бере́за темна		+				
<i>Betula oycoviensis</i> Besser – бере́за ойківська						+2
* <i>Corylus avellana</i> L. – ліщина звичайна						+2
<i>Salix caprea</i> L. – верба козяча	+					
* <i>Lysimachia nummularia</i> L. – Вербозілля лучне					+2	
<i>Cyclamen coum</i> Mill. s.l. (C. kuznetzovii Kotov et Chernova) – цикламен коський (ц. Кузнецова)		+			+, +2	+
<i>Aurinia saxatilis</i> (L.) Desv. – авринія скельна	+					
? <i>Crambe pontica</i> Steven (C. Maritima L.) – катран понтійський (к. морський)		+			+2	

Назва виду (українська, латинська)	Червона книга Дніпропетров- ської області	Червона книга України	Бернсь- ка кон- венція	CITES	Європейський червоний список	МСОП
**Camelina microcarpa Andrz. – рижій дрібноплідий					+2	
**Diplotaxis muralis (L.) DC. – дворядник муровий					+2	
*Erucastrum armoracioides (Gzern. ex Turcz.) Cruchet – рогачка хріновидна					+2	
Hesperis tristis L. – вечорниці сумні	+					
**Isatis tinctoria L. - Вайда фарбувальна					+2	
**Lepidium perfoliatum L. – хрінниця пронизанолиста					+2	
**Lepidium ruderae L. – хрінниця смердюча					+2	
*Rorippa austriaca (Crantz) Besser – водяний хрін австрійський					+2	
*Urtica dioica L. – кропива двodomна					+2	
*Tilia platyphyllos Scop. – липа широколиста						+2
Sedum borissovae Balk. – очиток Борисової	+					+
Sedum sexangulare L. – очиток шестирядний	+					
Sempervivum ruthenicum Schnittsb. Et C.B. Lehm. – молодило руське	+					
Amygdalus nana L. – мигдаль низький , бобчук	+					
*Cerasus avium (L.) Moench (Prunus avium L) – черешня					+2	
? Cerasus fruticosa (Pall.) Woronow – вишня кушова (в. степова)					+2	
**Cerasus mahaleb (L.) Mill вишня магалєбська					+2	
Cotoneaster melanocarpus Fisch. Ex Blytt - кизильник чорноплідний	+					
Fragaria vesca L. – суниця лісові	+				+2	
*Fragaria viridis Duchesne – суниця зелені					+2	
Padus avium Mill. – черемха звичайна	+				+2	
Potentilla alba L. – перстач білий	+					
Potentilla orientalis Juz. – перстач східний	+					

Назва виду (українська, латинська)	Червона книга Дніпропетров- ської області	Червона книга України	Бернсь- ка кон- венція	CITES	Європейський червоний список	МСОП
*Prunus spinosa L. – слива колюча, терен					+2	
*Pyrus communis L. – груша звичайна					+2	
Rosa bordzilowskii Chrshan. – шипшина Бордзіловського	+					
Rosa jundzilii Besser – шипшина Юндзіла	+					
Rosa spinosissima L. – шипшина найколючіша	+					
Sanguisorba officinalis L. – родовик лікарський	+					
Sorbus torminalis (L.) Crantz – берека, горобина берека		+				
*Epilobium hirsutum L. – зніт шорсткий						+2
Astragalus albidus Waldst. Et Kit. – астрагал білуватий	+					
Astragalus asper Jacq. – астрагал шорсткий	+					
Astragalus cicer L. – астрагал нутовий					+2	
Astragalus cretophilus Klokov – астрагал крейдолюбний		+				
Astragalus dasyanthus Pall. – астрагал шерстистоквітковий	+	+			+	+
Astragalus dolichophyllus Pall. – астрагал довголистий	+					
Astragalus henningii (Steven) Klokov - астрагал Геннінга	+	+			+	+
Astragalus odessanus Besser - астрагал одеський	+	+				
Astragalus pallescens M. Bieb.- астрагал блідий	+					+
Astragalus ponticus Pall. - астрагал понтійський	+	+				
Astragalus pubiflorus DC. - астрагал пухнастоквітковий	+					
Astragalus testiculatus Pall. – астрагал яйцеплідний		+				
Calophaca wolgarica (L.f.) DC. – калофака волзька		+			+	+2
? Caragana mollis (M.Bieb.) Besser						
Caragana scythica (Kom.) Pojark. – карагана скіфська	+	+			+	
Chamaecytisus albus (Hacq.) Rothm. – зіновать біла (рокитник білий)		+				

Назва виду (українська, латинська)	Червона книга Дніпропетров- ської області	Червона книга України	Бернсь- ка кон- венція	CITES	Європейський червоний список	МСОП
Chamaecytisus graniticus (Rehman) Rothm. – зіновать гранітна (з. Скробічевського)	+	+			+	+
Galega officinalis L. – козлятник лікарський	+					
Genista scythica Pacz. – дрік скіфський	+	+				
Genista tanaitica P. Smirn. – дрік донський	+				+	+
Glycyrrhiza echinata L. – солодка щетиниста	+					
Glycyrrhiza glabra L. – солодка гола	+	+				
? Lathyrus lacteus (M. Bieb.) Wissjul. – чина молочно-біла						
Lathyrus niger (L.) Bernh. – чина чорна	+					
Lathyrus vernus (L.) Bernh. – чина весняна	+					
*Medicago lupulina L. – люцерна хмелевидна, буркунчик					+2	
*Medicago romanica Prodan – люцерна румунська, л. степова					+2	
*Melilotus albus Medik. – буркун білий					+2	
*Melilotus officinalis (L.) Pall. – буркун лікарський					+2	
*Onobrychis tanaitica Spreng. – еспарцет донський					+2	
*Securigera varia (L.) Lassen (Coronilla varia L.) – секироплідник барвистий (в'язіль барвистий)					+2	
*Trifolium repens L. – конюшина повзуча, к. біла					+2	
*Vicia tenuifolia Roth – горошок тонколистий						+2
Dictamnus albus L. – ясенець білий	+	+				
Haplophyllum suaveolens (DC.) – гаплофіл запашний	+					
Linum czerniaevii Klokov – льон Черняєва	+					
? Linum flavum L. – льон жовтий						
Linum linearifolium Jav. – льон лінійнолистий	+					

Назва виду (українська, латинська)	Червона книга Дніпропетров- ської області	Червона книга України	Бернсь- ка кон- венція	CITES	Європейський червоний список	МСОП
* <i>Daucus carota</i> L. – морква дика					+2	
? <i>Palimbria salsa</i> (L. F.) Besser – палімба солончакова		+				
<i>Seseli pallasii</i> besser	+					
<i>Fraxinus ornus</i> L. – Ясен білоцвітний		+				
<i>Syringa josikaea</i> J. Jacq. Ex Rchb. – бузок угорський		+	+		+2	+2
<i>Viburnum lantana</i> L. – калина гордовина	+					
<i>Adoxa moschatellina</i> L. – адокса мускусна	+					
<i>Valeriana officinalis</i> L. – валеріана лікарська	+					
<i>Valeriana stolonifera</i> Czern. – валеріана пагононосна	+					
<i>Galium volhynicum</i> Pobed. – підмаренник волинський					+	
? <i>Centaureum pulchellum</i> (Sw.) Druce – золототисячник гарний						+2
<i>Vincetoxicum intermedium</i> Taliev – ластовень проміжний	+				+	
<i>Trachomitum venetum</i> (L.) Woodson s.l. (T. Sarmatiense Woodson) – кендир венеційський (к. сарматський)		+				
<i>Vincetoxicum maeoticum</i> (Kleopow) Barbar. – ластовень азовський	+				+	
<i>Scopolia carniolica</i> Jacq. – Скополія карніолійська		+				
<i>Convolvulus lineatus</i> L. – березка лінійнолиста	+					
<i>Aegonychon purpureo- caeruleum</i> (L.) Holub – егоніхон фіолетово-голубий	+					
<i>Echium russicum</i> J.F.Gmel. – синяк руський	+		+		+2	
<i>Staphylea pinnata</i> L. – клокичка периста		+				
<i>Digitalis grandiflora</i> Mill. – наперстянка великоквіткова	+					
<i>Linaria biebersteinii</i> Besser – льонок Біберштейна	+					+

Назва виду (українська, латинська)	Червона книга Дніпропетров- ської області	Червона книга України	Бернсь- ка кон- венція	CITES	Європейський червоний список	МСОП
<i>Linaria macroua</i> (M. Bieb.) M. Bieb. – льонок довгошпорковий	+					+
<i>Cymbochasma borysthenica</i> (Pall. Ex Schlecht.) Klokov et Zoz – цимбохазма дніпровська (повстанка дніпровська)	+	+			+	
<i>Betonica officinalis</i> L. – буквиця лікарська	+					
* <i>Glechoma hirsuta</i> Waldst. Et Kit. – розхідник шорсткий						+2
* <i>Lycopus eugoraeus</i> L. – вовконіг європейський					+2	
? <i>Phlomis hybrida</i> Zelen – залізник гібридний					+	
<i>Prunella grandiflora</i> (L.) Scholl. – суховершки великоквіткові	+					
<i>Salvia austriaca</i> Jacq. – шавлія австрійська	+					
<i>Salvia scabiosifolia</i> Lam. – шавлія скабіозолиста		+				
<i>Scutellaria altissima</i> L. – шоломниця висока	+					
<i>Scutellaria cretica</i> Juz. – шоломниця крейдяна		+				
<i>Scutellaria verna</i> Besser – шоломниця весняна	+	+				
<i>Thymus dimorphus</i> Klokov et Des.-Shost. – чебрець двовидний	+					
<i>Campanula glomerata</i> L. – дзвоники скупчені	+					
<i>Campanula trachelium</i> L. – дзвоники кропиволисті	+					
<i>Artemisia pontica</i> L. – полин понтійський	+					
<i>Aster alpinus</i> L. – айстра альпійська		+				
<i>Aster bessarabicus</i> Bernh. Ex Rchb. – айстра бессарабська	+					
* <i>Bidens tripartita</i> L. – череда трироздільна					+2	
<i>Centaurea marschalliana</i> Spreng. – волошка Маршала	+					
<i>Centaurea orientalis</i> L. – волошка східна	+					
? <i>Centaurea ruthenica</i> Lam. – волошка руська						

Назва виду (українська, латинська)	Червона книга Дніпропетров- ської області	Червона книга України	Бернсь- ка кон- венція	CITES	Європейський червоний список	МСОП
<i>Centaurea taliewii</i> Kleopow – Волошка Талієва		+				+
** <i>Cichorium intybus</i> L. – цикорій дикий, петрові батogi					+2	
<i>Inula helenium</i> L. – оман високий	+					
<i>Inula oculus-christi</i> L. – оман очний	+					
<i>Jurinea brachycephala</i> Klokov – юринєя короткоголова	+					
? <i>Klasea bulgarica</i> (Acht. Et Stoj.) – клазея болгарська					+	+
* <i>Lactuca saligna</i> L. – Латук (молокан) солончаковий					+2	
* <i>Lactuca tatarica</i> (L.) C.A.Mey. – Латук (молокан) татарський					+2	
<i>Petasites hybridus</i> (L.) P. Gaertn., B. Mey. Et Scherb. – кремена гібридна	+					
* <i>Pterotheca sancta</i> (L.) K. Koch (<i>Lagoseris sancta</i> (L.) K. Maly) – птеротека палестинська (лагозеріс палестинський)	+					
<i>Pyrethrum corymbosum</i> (L.) Scop. – маруна щиткова	+					
<i>Serratula bracteifolia</i> (Iljin ex Grossh.) Stank (<i>Klasea</i> <i>bracteifolia</i>) – клазея приквіткова (Серпій приквітковий)	+					
** <i>Vallisneria spiralis</i> L. – валіснерія спіральна					+2	+2
* <i>Alisma plantago-aquatica</i> L.– частуха подорожникова					+2	+2
* <i>Potamogeton crispus</i> L. – рдесник кучерявий					+2	+2
* <i>Potamogeton pectinatus</i> L. – рдесник гребінчастий					+2	+2
* <i>Potamogeton perfoliatus</i> L. – рдесник пронизанолистий					+2	+2
<i>Bulbocodium versicolor</i> (Ker.Gawl.) Spreng. (<i>Colchicum versicolor</i> Ker.Gawl.) – брандушка різнокольорова	+	+				
<i>Colchicum umbrosum</i> (Ker.Gawl.) Steven – пізньоцвіт тіньовий		+				

Назва виду (українська, латинська)	Червона книга Дніпропетров- ської області	Червона книга України	Бернсь- ка кон- венція	CITES	Європейський червоний список	МСОП
<i>Crocus angustifolius</i> Weston – шафран вузьколистий		+				+
<i>Crocus heuffelianus</i> <u>Herb.</u> – шафран Гейфелів		+				
<i>Crocus reticulatus</i> Steven ex Adams – шафран сітчастий	+	+				
<i>Iris halophila</i> Pall. – півники солелюбні	+					
<i>Iris hungarica</i> <u>Waldst. et Kit.</u> (<i>Iris aphylla</i> L. subsp. <i>hungarica</i> (<u>Waldst. et Kit.</u>) <u>Hegi</u>) – півники угорські					+2	
<i>Iris pontica</i> Zapal. – півники понтичні	+	+			+2	
<i>Iris pseudacorus</i> <u>L.</u> – півники болотні					+2	
<i>Iris pumila</i> L. – півники карликові (п. маленькі)	+					
<i>Fritillaria ruthenica</i> Wikstr. – рябчик руський	+	+				
<i>Gagea lutea</i> (L.) Ker Gawl. – зірочки жовті	+					
<i>Lilium martagon</i> L. – лілія лісова (л. кучерява)	+	+				
<i>Tulipa hypanica</i> Klokov et Zoz – тюльпан бізкий	+	+				
<i>Tulipa quercetorum</i> Klokov – тюльпан дібровний	+	+				
<i>Tulipa schrenkii</i> Regel – тюльпан Шренка	+	+				
<i>Anthericum ramosum</i> L. – віхалка гілляста	+					
<i>Asphodeline lutea</i> (L.) Rchb. – асфоделіна жовта		+				
<i>Eremurus spectabilis</i> M. Bieb. – еремур показний		+			+	
<i>Hyacinthella leucophaea</i> (C. Koch) – гіацинтик блідий	+					
<i>Bellevalia sarmatica</i> (Pall. Ex Georgi) Woronow – белевалія сарматська	+					
<i>Hyacinthella pallasiana</i> (Steven) Losinsk. – гіацинтик Палласа	+	+				+
<i>Muscari neglectum</i> Guss. Ex Ten. – гадюча цибулька занедбана	+					
<i>Ornithogalum boucheanum</i> (Kunth) Asch. – рястка Буше	+	+				
<i>Ornithogalum fimbriatum</i> Willd. – рястка торочкувата	+					

Назва виду (українська, латинська)	Червона книга Дніпропетров- ської області	Червона книга України	Бернсь- ка кон- венція	CITES	Європейський червоний список	МСОП
? Ornithogalum fischerianum Krasch. – рястка Фішера						
Ornithogalum kochii Pall. – рястка Коха	+					
O. refractum Schlecht. – рястка відігнута		+				
Scilla bifolia L. – проліска дволиста	+					
Scilla siberica Haw. – проліска сибірська	+					
? Allium angulosum L. – цибуля гранчаста					+2	
Allium decipiens Fisch. Ex Schult. Et Schult. F. – цибуля оманна	+				+2	
Allium guttatum Steven – цибуля крапчаста	+				+2	
Allium inaequale Janka – цибуля нерівна					+2	
Allium lineare L. – цибуля лінійна	+	+			+2	
? Allium oleraceum L. – цибуля овочева					+2	
Allium podolicum (Asch. Et Graebn.) Blocki ex Racib. – цибуля подільська	+				+2	+2
Allium schoenoprasum L. – цибуля скорода					+2	
Allium sphaerocephalon L. – цибуля круглоголова					+2	
Allium ursinum L. – цибуля ведмежа, черемша		+			+2	
Galanthus nivalis L. – підсніжник білосніжний	+	+		+	+2	+2
G. plicatus M. Bieb. – підсніжник складчастий		+		+	+,+2	+2
Convallaria majalis L. – конвалія травнева, к. звичайна	+					
Polygonatum hirtum (Bocs ex Poir.) Pursh (P. Latifolium (Jacq.) Desf.) – купина шорстка (к. широколиста)	+					
Polygonatum odoratum (Hill.) Druce – купина пахуча	+					
Asparagus officinalis L. – холодок лікарський					+2	
Asparagus verticillatus L. – холодок кільчастий	+				+2	
Dactylorhiza majalis (Rchnb.) P.F.Hunt – пальчатокорінник травневий		+			+2	

Назва виду (українська, латинська)	Червона книга Дніпропетров- ської області	Червона книга України	Бернсь- ка кон- венція	CITES	Європейський червоний список	МСОП
*Juncus articulatus L. – ситник колінчастий				+2	+2	
*Juncus bufonius L. – ситник жаб'ячий					+2	+2
*Juncus inflexus L. – ситник пониклий						+2
*Bolboschoenus maritimus (L.) Palla – бульбокомиш приморський				+2	+2	
Carex pilosa Scop. – осока волосиста	+					
*Scirpus tabernaemontani C.C.Gmel. (Schoenoplectus tabernaemontani (C.C.Gmel.) Palla) – комиш Табернемонтана (куга Табернемонтана)					+2	
*Aëgilops cylindrica Host – егілопс циліндричний					+2	
*Agrostis stolonifera L. – мітлиця повзуча					+2	
Anthoxanthum odoratum L. – пахуча трава звичайна	+					
? Beckmannia eruciformis (L.) Host – бекманія звичайна					+2	
Briza media L. – трясучка середня	+					
**Echinochloa crusgalli (L.) P. Beauv. – плоскуха звичайна, півняче просо						+2
Elytrigia stipifolia (Czern. Ex Nevski) Nevski – пирій ковилолистий	+	+			+	+
? Koeleria brevis Steven – келерія коротка (кипець короткий)						
? Koeleria moldavica M. Alexeenko – келерія молдавська (кипець молдавський)					+	
*Phragmites australis (Cav.) Trin. Ex Steud. – очерет звичайний					+2	+2
*Poa angustifolia L. – тонконіг вузьколистий						+2
*Poa annua L. – тонконіг однорічний						+2
*Poa pratensis L. – тонконіг лучний					+2	
Stipa asperella Klokov et Ossvcznjuk – ковила шорстка	+	+				

Назва виду (українська, латинська)	Червона книга Дніпропетров- ської області	Червона книга України	Бернсь- ка кон- венція	CITES	Європейський червоний список	МСОП
Stipa borysthena Klovov – ковила дніпровська	+	+				
Stipa brauneri (Pacz.) Klovov – ковила Браунера		+				
Stipa capillata L. – ковила волосиста	+	+				
Stipa dasyphylla (Czern ex. Lindem.) Trautv. – ковила пухнастолиста	+	+				+
Stipa donetzica Czupryna – ковила донецька		+				
Stipa grafiana Steven (S. Pulcherrima K. Koch) – ковила Граффа (к. найкрасивіша)	+	+				
? Stipa granitica Klovov – ковила гранітна		+				
Stipa lessingiana Trin. Et Rupr. – ковила Лессінга	+	+				+2
Stipa lithophila P. Smirn. – ковила каменелюбна		+				
Stipa oreades Klovov – ковила гірська		+				
Stipa pennata L. (S. Joannis Celak.) – ковила пірчаста	+	+				
Stipa tirsia Steven – ковила вузьколиста	+	+				
Stipa ucrainica P. Smirn. – ковила українська	+	+				
Stipa zaleskii Wilensky – ковила Залеського		+	+		+,+2	+
Acorus calamus L. – айр звичайний (лепеха звичайна)	+					+2
*Lemna minor L. – ряска маленька				+2	+2	
*Typha angustifolia L. – рогіз вузьколистий				+2	+2	
*Typha latifolia L. – рогіз широколистий				+2		
**Typha laxmannii Lepech.				+2		

Примітка: (Криворізький ботанічний сад НАН України): * - включені до останнього світового Червоного списку (2013 р.), але для Дніпропетровщини є звичайними і не потребують охорони;

** - те ж саме, але ще й адвентивні та інвазійні; ? – види, які пропонуються до охорони на території області.

Примітка: (Дніпровсько-Орільський)1. * - Всі указані види рослин і грибів, що зареєстровані в межах заповідника, підлягають також особливій охороні і на території області.

2. Статус:

Залежно від стану та ступеня загрози зникнення видів тваринного й рослинного світу, що заносяться до Червоних списків, вони поділяються на 5 основних та 2 додаткові категорії:

Основні:

зниклі (0) – види, про які немає сучасної інформації після неодноразових пошуків, проведених у типових місцевостях або в інших відомих та можливих місцях поширення, відсутня будь-яка інформація про їх існування в дикій природі протягом приблизно 50 років;
зникаючі (1) – види, які перебувають під загрозою зникнення у природних умовах і збереження яких є малоімовірним, якщо триватиме дія факторів, що негативно впливають на стан популяцій;

вразливі (2) – види, які в найближчому майбутньому можуть бути віднесені до категорії зникаючих, якщо триватиме дія факторів, що негативно впливають на стан популяцій; рідкісні (3) – види, популяції яких невеликі й на цей час не належать до категорії „зникаючі” чи „вразливі”, хоча їм і загрожує небезпека; недостатньо вивчені (неоцінені) (4) – види, про які відомо, що вони можуть належати до категорії „зникаючі”, „вразливі” чи „рідкісні”, але ще не віднесені до неї.

Додаткові:

недостатньо відомі (5) – види, які не можна віднести до жодної із зазначених категорій через відсутність необхідної повної і достовірної інформації; зниклі у природі (6) – види, які зникли у природі, але збереглися, чи відновлені у спеціально створених умовах.

Для МСОП:

Extinct (зниклі) EX

Extinct in the Wild (зниклі у дикій природі) EW

Critically Endangered (у критичному стані) CR

Endangered (під загрозою) EN

Vulnerable (вразливі) VU

Near Threatened (близько до вразливих) NT

Least Concern (знаходяться під найменшою загрозою) LC

Data Deficient (недостатньо відомі) DD

Not Evaluated (неоцінена загроза) NE

3. – Інформація про інші види, не зареєстровані на території заповідника, але є такими, що підлягають особливій охороні, міститься в Регіональному Червоному Списку Дніпропетровської області і налічують 432 види (Додаток 3 до рішення обласної ради 27 грудня 2011 р № 219-10/VI), тому їх список в інформації про безпосередньо по заповіднику не наводиться.

5.2.4. Охорона, використання та відтворення зелених насаджень

На територіях міст та районів Дніпропетровської області згідно з представленої виконавчими комітетами міських рад та районними державними адміністраціями інформації протягом 2020 року було видалено 7466 одиниці дерев, 33 одиниці кущів та висаджено 18866 одиниць дерев, 5846 одиниці кущів, проведено ремонт газонів на площі 21,6633 га, висаджено квітників на площі 7,4613 га. Динаміку озеленення наведено в таблиці 5.2.6.1.

Таблиця 5.2.4.1. Озеленення населених пунктів

Заходи	Рік					
	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.	2020 р.
Створено нових зелених насаджень, га	43,219	23,6957	22,1664	28,7383	684,265	21,6633
Проведено ландшафтну реконструкцію насаджень, га	95,3052	21,3448	25,62133	13,9535	24,9882	7,4613
Проведено догляд за насадженнями, га	-	-	-	-	-	-

5.2.5. Чужорідні види рослин

На території області зареєстровано 313 видів адвентивних судинних рослин. Це складає 17,2 % від загальної кількості видів рослин.

Частина їх є інвазійними видами, які добре пристосувалися до місцевих умов, є постійними у складі природних рослинних угруповань, а, іноді і заміщують домінантні види у цих угрупованнях.

Міграція рослин, розселення видів на нові території існувала завжди. Цей процес вважається одним із пускових механізмів в еволюції рослинного світу.

Але сучасні величезні масштаби та небачена інтенсивність цих процесів, безумовно, несуть значну загрозу довкіллю.

Неконтрольовані інвазії все нових та нових рослин на нові для них території, особливо видів небезпечних для сільськогосподарських культур, тварин та людини веде до біологічного забруднення довкілля, в тому числі загрожує порушенням та зруйнуванням унікальної аборигенної рослинності.

Таблиця 5.2.5.1. Інформація про інвазійні (чужорідні) види рослин

<i>Назва виду (українська, латинська)</i>	<i>Занесення виду до карантинного списку</i>	<i>Заходи із запобігання розповсюдженню виду</i>
Acer negundo L. – клен ясенелистий	агроіепокофіт	збирання та знищення насіння, викошування паростків
Amaranthus powellii L. – щириця Пауелла	інвазійний	викошування, викошування
Amaranthus retroflexus L. – щириця загнута	інвазійний	викошування, викошування
Asclepias syriaca L. – ваточник сирійський	інвазійний	багаторазове викошування до цвітіння
Trichomanes arifolium L. – кендир коноплевий	інвазійний	багаторазове викошування до цвітіння
Ambrosia artemisiifolia L. – амброзія полинолиста	епокофіт	механічне видалення рослин до цвітіння, створення на газонах щільного травостою із злакових, бобових та ін. видів.
Centaurea diffusa Lam. – волошка розлога	інвазійний	викошування, викошування
Conyza canadensis (L.) Cronq. – злиночка канадська	епокофіт	багаторазове викошування до цвітіння
Iva xanthiifolia Nutt. – чорнощир нетреболистий	інвазійний	викошування, викошування
Phalacrogloma annuum (L.) Dumort. – фалакролома однорічна	інвазійний	викошування, викошування
Ph. Septentrionale (Fernald et Wiegand) Tzvelev – фалакролома північна	інвазійний	викошування, викошування
Impatiens parviflora DC. – розрив-трава дрібноквіткова	агроіепокофіт	викошування, викошування
Capsella bursa-pastoris (L.) Medik. – грицики звичайні	інвазійний	викошування восени та навесні
Sisymbrium loeselii L. – сухоребрик Лозелієв	інвазійний	викошування, викошування
Atriplex tatarica L. – лутига татарська	інвазійний	викошування, викошування
Cuscuta campestris Junck – повитиця польова	карантинний	викошування до цвітіння
Robinia pseudoacacia L. – робінія псевдоакація (біла акація)	епокофіт	збирання та знищення насіння, викошування паростків
Anisantha sterilis (L.) Nevski – нерівноплідник (анізанта) неплідний	інвазійний	викошування до цвітіння
Anisantha tectorum (L.) Nevski – нерівноплідник (анізанта) покривельний	агроіепокофіт	викошування до цвітіння
Digitaria sanguinalis (L.) Scop. – пальчатка кров'яна	інвазійний	викошування до цвітіння
Echinochloa crus-galli (L.) P. Beauv. – плоскуха звичайна (півняче просо)	інвазійний	викошування до цвітіння
Portulaca oleracea L. – портулак городній	інвазійний	викошування до цвітіння
Ailanthus altissima (Mill.) Swingle – айлант найвищий (китайський ясен)	регульований некарантинний, інвазійний	збирання та знищення насіння, викошування паростків

Назва виду (українська, латинська)	Занесення виду до карантинного списку	Заходи із запобігання розповсюдженню виду
<i>Celtis occidentalis</i> L. – каркас західний	інвазійний	збирання та знищення насіння, виколювання паростків
<i>Ulmus pumila</i> L. – в'яз низький	інвазійний	збирання та знищення насіння, виколювання паростків
<i>Parthenocissus quinquefolia</i> (L.) Planch. – дикий виноград п'ятилисточковий	інвазійний	збирання та знищення насіння, виколювання паростків
<i>Parthenocissus inserta</i> (A.Kern) Fritsch. – дикий виноград прикріплений	інвазійний	збирання та знищення насіння, виколювання паростків
Степовий гірчак звичайний <i>Acroptilon repens</i> (L.) DC.	карантинний	карантин
<i>Amorpha fruticosa</i> L. – аморфа кущова	епекофіт	знищення порослі
Ехіноцистис шипуватий <i>Echinocystis lobata</i> (Michx) Torr. et Gray	карантинний	карантин
Паслін рогатий <i>Solanum cornutum</i> Lam.	карантинний	карантин
<i>Asclepias syriaca</i> L. – ваточник сирійський	епекофіт	знищення порослі та самосіву
<i>Galinsoga parviflora</i> Cav. – галінсога дрібноцвітна	агріоепекофіт	скошування, прополка
<i>Setaria viridis</i> L. – миший зелений	агріоепекофіт	скошування, прополка
<i>Solidago canadensis</i> L. – золотушник канадський	агріоепекофіт	знищення порості та самосіву

5.2.6. Використання та відтворення природних рослинних ресурсів на території природно-заповідного фонду

Території та об'єкти природно-заповідного фонду з додержанням вимог, встановлених Законом України “Про природно-заповідний фонд України” та іншими актами законодавства України, можуть використовуватися:

- у природоохоронних цілях;
- у науково-дослідних цілях;
- в оздоровчих та інших рекреаційних цілях;
- в освітньо-виховних цілях;
- для потреб моніторингу навколишнього природного середовища.

Використання рослинних ресурсів на території природно-заповідного фонду може здійснюватися лише за умови, що така діяльність не суперечить цільовому призначенню територій та об'єктів природно-заповідного фонду, встановленим вимогам щодо охорони, відтворення та використання їх природних комплексів та окремих об'єктів.

На території природних заповідників забороняється будь-яка господарська та інша діяльність, що суперечить цільовому призначенню заповідника, порушує природний розвиток процесів та явищ або створює загрозу шкідливого впливу на його природні комплекси та об'єкти.

5.3. Охорона, використання та відтворення тваринного світу

5.3.1. Загальна характеристика тваринного світу

Фауна хребетних нараховує 384 види тварин. Їх сучасний вигляд сформований за рахунок лісових та гігрофільних видів. З лісовими ландшафтами пов'язані 47 % видів, із гідроценозами – 37 %, із степовими та польовими – 17 %, із населеними пунктами – 6 % видів тварин. Теріофауна включає 62 види (Булахов, Пахомов, 2006 р.).

У степових системах домінуюче положення займають мишоподібні гризуни, ховрах сірий, сліпак звичайний, заєць сірий, лисиця звичайна. У заплавних лісах – численний кріт європейський, бурозубка звичайна, вовк, ласка, куниця, кабан дикий.

На прикладі досліджень орнітофауни Присамар'я А.А. Губкін (1972) вказує на високу щільність розміщення птахів в умовах степових екосистем (до 6,4 ос./га). В.В. Стаховський наводить реєстр тієї ж території, до якого включено 240 видів птахів. У степовому Придніпров'ї А.А. Губкіним зареєстровано на гніздуванні 145 видів гніздових птахів (1972). Учений зауважує, що для степових ділянок характерні жайворонок польовий (*Alauda arvensis*), жовта трясогузка (*Motacilla flava*), перепілка (*Coturnix coturnix*).

Фауна амфібій степу налічує 10 видів (Булахов та ін., 2007), найхарактерніші серед яких – часничниця звичайна (*Pelobates fuscus*), ропуха зелена (*Bufo viridis*), жаба озерна (*Rana ridibunda*) та інші. У межах степового Придніпров'я також знайдено 11 видів рептилій (Булахов та ін., 2007).

Зарегулювання стоку більшості малих річок і Дніпра спричинило трансформацію екологічних комплексів риб і майже повну заміну реофільного комплексу лімнофільним. Іхтіофауна за сучасними даними налічує 50 видів риб і круглоротих, що належать до 13 родин 7 фауністичних комплексів (Біологічне різноманіття ..., 2008).

Як відомо, головною особливістю фауни є її динамічність, що визначається можливостями та історично сформованими особливостями її видів до зміни свого місця у просторі і надзвичайно динамічній структурі угруповань у часі. На відміну від інших груп живих організмів, тварини активно переміщуються у просторі, змінюючи своє положення відповідно до змін факторів середовища та змін ресурсів. Тому всі заходи і програми щодо охорони фауни повинні враховувати цю її особливість, яка виявляється як в сезонних циклах, так і в багаторічних (при тому доволі стрімких) змінах ареалів, у міграціях, інвазіях, хвилях чисельності тощо. Сезонні та багаторічні зміни локальних угруповань вимагають розробки динамічної системи охорони біорізноманіття загалом і раритетних видів зокрема.

Питання збереження біорізноманіття включені до Дніпропетровської обласної комплексної програми (стратегії) екологічної безпеки та запобігання змінам клімату на 2016 – 2025 роки (рішення Дніпропетровської обласної ради

від 21.10.2015 № 680-34/VI). Аналіз багаторічних даних свідчить про те, що заповідний режим та заходи з охорони безумовно позитивно впливають на стан мешкання та перебування усіх рідкісних видів тварин на території Дніпропетровської області.

Динаміка чисельності основних видів мисливських тварин наведена в таблиці 5.3.1.1.

Таблиця 5.3.1.1. Динаміка чисельності основних видів мисливських тварин (особин)

<i>Види мисливських тварин</i>	<i>2018 рік</i>	<i>2019 рік</i>	<i>2020 рік</i>
Кабан	932	1046	1140
Козуля	5160	5140	5557
Заєць-русак	115846	108904	109300
Фазан	44488	43214	44656
Сіра куріпка	92318	89467	81634
Ондатра	1680	–	–
Лисиця	1366	–	1595
Вовк	48	–	–
Єнотовидна собака	340	–	–
Борсук	626	–	660
Видра	79	–	109
Куниця	499	–	552
Тхір	20	–	–

– інформація відсутня

5.3.2. Стан і ведення мисливського та рибного господарств

Стан та ведення мисливського господарства

Площа мисливських угідь, наданих у користування становить 2414,689 тис. га, в тому числі: Дніпропетровської обласної організації Українського товариства мисливців та рибалок – 2174,11 тис. га, Дніпропетровської гарнізонної організації товариства військових мисливців та рибалок Збройних Сил України – 44,0 тис. га, ДП “Верхньодніпровське лісове господарство” – 22,064 тис. га (рішення Дніпропетровської обласної ради від 21.06.2013 № 451-19/VI), Криничанське районне товариство мисливців та рибалок – 147,98 тис. га (рішення Дніпропетровської обласної ради від 20.06.2014 № 544-26/VI), ТОВ “Технометсервіс” – 6,918 тис. га (рішення Дніпропетровської обласної ради від 25.09.2008 № 450-16/V, Криворізька гарнізонна організація Товариства військових мисливців та рибалок Збройних Сил України – 9,185 тис. га (рішення Дніпропетровської обласної ради від 21.10.2015 № 690-34/VI), ДП “Васильківське лісове господарство” – 10,430 тис. га (рішення Дніпропетровської обласної ради від 25.10.2019 № 511-18/ VII).

Динаміка добування мисливських тварин наведена у таблиці 5.3.2.1.

Таблиця 5.3.2.1. Добування основних видів мисливських тварин (особин)

Рік	Види мисливських тварин	Затверджений ліміт добування	Видано ліцензій	Добуто	Не використано ліцензій	Причина невикористання
2018*	кабан	-	-	-		
	козуля	-	-	-		
2019	кабан	77	77	71		
	козуля	65	65	61		
2020	кабан	93	93	81	12	
	козуля	88	88	88		

* Відсутність затверджених лімітів використання мисливських тварин державного мисливського фонду у сезон полювання 2018/2019 років на території Дніпропетровської області відповідним наказом Мінагрополітики.

Стан та ведення рибного господарства

Питання ведення рибного господарства, організацію та контроль вилучення водних живих ресурсів на водоймах Дніпропетровської області здійснює Управління Державного агенства рибного господарства у Дніпропетровській області. Обсяги вилучення водних живих ресурсів, режими СТРГ визначаються на основі біологічних обґрунтувань, які розробляє НДІ біології Дніпропетровського національного університету та Інститут рибного господарства УААН. Динаміка вилову риби наведена в таблиці 5.3.2.2.

З метою забезпечення охорони, відтворення водних біоресурсів у рибогосподарських водних об'єктах Дніпропетровської області, на період нересту, в рамках операції "Нерест-2020", підготовлено розпорядження голови облдержадміністрації від 11.03.2020 № Р-184/0/3-20 "Про створення у 2020 році обласної міжвідомчої робочої групи з охорони та відтворення водних живих біоресурсів".

Таблиця 5.3.2.2. Динаміка вилову риби

Рік	Назва водного об'єкту	Затверджений ліміт вилову*, т/рік	Фактичний вилов, т/рік
2018	Дніпровське (Запорізьке) водосховище, в межах Дніпропетровської обл.	430	1061,195
	Каховське водосховище, в межах Дніпропетровської обл.	962,1	1186,268
	Кам'янське водосховище, в межах Дніпропетровської обл.	1,137	1031,967
Усього по області		-	3279,430
2019	Дніпровське (Запорізьке) водосховище, в межах Дніпропетровської обл.	407*	1068.909
	Каховське водосховище, в межах Дніпропетровської обл.	908*	1059,335
	Кам'янське водосховище, в межах Дніпропетровської обл.	1,073*	1153,613
Усього по області		-	3281,857
2020	Дніпровське (Запорізьке) водосховище, в межах Дніпропетровської обл.	426*	1083,215

	Каховське водосховище, в межах Дніпропетровської обл.	807*	973,397
	Кам'янське водосховище, в межах Дніпропетровської обл.	1,001*	916,088
Усього по області		-	2972,700

* ліміти спеціального використання водних біоресурсів зазначені на все водосховище

На виконання вищезазначеного розпорядження була проведена велика кампанія та вжито наступні основні заходи:

затверджено перелік нерестових ділянок на водоймах, підконтрольних Управлінню державного агентства рибного господарства у Дніпропетровській області (далі - Управління);

встановлено терміни щодо заборони промислового, любительського рибальства з плавзасобів під час руху риби на нерест та на період її нересту у водоймах, підконтрольних Управлінню;

заборонено проведення днопоглиблюваних, вибухових, гідротехнічних та інших робіт на рибогосподарських водних об'єктах та пересування плавзасобів на нерестових ділянках;

проведено посилене патрулювання водних об'єктів області з метою оперативного реагування щодо своєчасного факту браконьєрства;

забезпечено цілодобову роботу гарячої лінії з метою швидкого реагування на виявлення фактів браконьєрства;

встановлено графік патрулювання та план проведення рейдових заходів по рибогосподарських водних об'єктах, підконтрольних Управлінню;

проведено спільні заходи з територіальними підрозділами національної поліції України у Дніпропетровській області, Головним управлінням Державної служби України з надзвичайних ситуацій у Дніпропетровській області, Головним управлінням Держпродспоживслужби в Дніпропетровській області, Державною екологічною інспекцією у Дніпропетровській області та іншими компетентними органами, якими передбачено проведення перевірок законності придбання, збуту риби та інших водних біоресурсів, посилення контролю за дотриманням вимог заборони лову водних біоресурсів в нерестовий період, здійснення заходів щодо недопущення погіршення умов існування водних біоресурсів та здійснення комплексу заходів по припиненню промислу рибодобувними організаціями.

За результатами рибоохоронної роботи Дніпропетровського рибоохоронного патруля за період з 01.01.2020 по 21.12.2020 проведено 2407 рибоохоронних рейдів, за результатами яких виявлено 3982 правопорушення природоохоронного законодавства, з яких:

- ч.4 ст.85 КУпАП (грубе порушення правил рибальства) – 735 од.;
- ч.3 ст.85 КУпАП (порушення правил рибальства) – 2051 од.;
- ч.1 ст.85 КУпАП (виготовлення, збут чи зберігання заборонених знарядь лову) – 27 од.;
- ч.1 ст.88-1 КУпАП (незаконне придбання чи збут ВБР) – 159 од.;

- ч.1 ст.164 КУпАП (провадження господарської діяльності без державної реєстрації як суб'єкта господарювання) – 3 од.;
- ст. 90 КУпАП (вилучення ВБР, занесених до Червоної книги України) – 2 од.;
- складено безхазяйних актів – 1005 од.

За період з 01.01.2020 по 21.12.2020 затримано 2977 порушників. Під час проведених рибоохоронних заходів державні інспектори вилучили 6976 кг водних біоресурсів, а також 2582 одиниць заборонених знарядь лову. 852 справи направлено до судів для притягнення порушників до адміністративної відповідальності. 66 матеріалів передано органам досудового розслідування для відкриття кримінальних проваджень.

5.3.3. Охорона та відтворення видів тварин, занесених до Червоної книги України, та тих, що підпадають під дію міжнародних договорів

На території Дніпропетровської області зустрічаються 132 види тварин, занесених до Червоної книги України, з них круглих черв'яків – 1, кільчастих черв'яків – 2, членистоногих – 66, хордових – 63.

Також зустрічаються 29 видів тварин, що занесені до додатків Конвенції про міжнародну торгівлю видами дикої фауни і флори та перебувають під загрозою зникнення (CITES); 241 види тварин, занесені до додатків Конвенції про охорону дикої флори та фауни і природних середовищ існування в Європі (Бернської конвенції); 96 види, занесені до додатків Конвенції про збереження мігруючих видів диких тварин (Боннської конвенції, CMS); 52 видів, що охороняються відповідно до Угоди про збереження афро-євразійських мігруючих водно-болотних птахів (AEWA); 7 видів, що охороняються відповідно до Угоди про збереження популяцій європейських кажанів (EUROBATS).

У межах природного заповідника “Дніпровсько-Орільський” охороняються види тварин, занесених до Червоної книги України, а також ті, що підпадають під дію міжнародних договорів (див. табл. 5.3.3.1., 5.3.3.2., 5.3.3.3., 5.3.3.4.).

Збільшення чисельності деяких охоронюваних видів тварин пов'язано як із удосконаленням заходів з охорони, так і з наданням статусу охорони новим видам у кожній наступній редакції Червоної книги України.

Таблиця 5.3.3.1. Види тваринного світу, що охороняються

	2018 рік	2019 рік	2020 рік
БЕЗХРЕБЕТНІ (INVERTEBRATA)			
Клас МАЛОЩЕТИНКОВІ ЧЕРВИ (OLYGOCHAETA)			
Види тварин, занесені до Червоної книги України, од.	1	1	1
Види тварин, занесені до додатків Конвенції про міжнародну торгівлю видами дикої фауни і флори, що	–	–	–

	2018 рік	2019 рік	2020 рік
перебувають під загрозою зникнення (CITES), од.			
Види тварин, занесені до додатків Конвенції про охорону дикої флори та фауни і природних середовищ існування в Європі (Бернської конвенції), од.	—	—	—
Види, занесені до додатків Конвенції про збереження мігруючих видів диких тварин (Боннської конвенції, CMS), од.	—	—	—
Види, що охороняються відповідно до Угоди про збереження афро-євразійських мігруючих водно-болотних птахів (AEWA), од.	—	—	—
Види, що охороняються відповідно до Угоди про збереження популяцій європейських кажанів (EUROBATS), од.	—	—	—
Клас П'ЯВКИ (HIRUDINEA)			
Види тварин, занесені до Червоної книги України, од.	2	2	2
Види тварин, занесені до додатків Конвенції про міжнародну торгівлю видами дикої фауни і флори, що перебувають під загрозою зникнення (CITES), од.	—	—	—
Види тварин, занесені до додатків Конвенції про охорону дикої флори та фауни і природних середовищ існування в Європі (Бернської конвенції), од.	—	—	—
Види, занесені до додатків Конвенції про збереження мігруючих видів диких тварин (Боннської конвенції, CMS), од.	—	—	—
Види, що охороняються відповідно до Угоди про збереження афро-євразійських мігруючих водно-болотних птахів (AEWA), од.	—	—	—
Види, що охороняються відповідно до Угоди про збереження популяцій європейських кажанів (EUROBATS), од.	—	—	—
Клас БАГАТОНІЖКИ (MYRIAPODA)			
Види тварин, занесені до Червоної книги України, од.	1	1	1
Види тварин, занесені до додатків Конвенції про міжнародну торгівлю видами дикої фауни і флори, що перебувають під загрозою зникнення (CITES), од.	—	—	—
Види тварин, занесені до додатків Конвенції про охорону дикої флори та фауни і природних середовищ існування в Європі (Бернської конвенції), од.	—	—	—
Види, занесені до додатків Конвенції про збереження мігруючих видів диких тварин (Боннської конвенції, CMS), од.	—	—	—
Види, що охороняються відповідно до	—	—	—

	2018 рік	2019 рік	2020 рік
Угоди про збереження афро-євразійських мігруючих водно-болотних птахів (AEWA), од.			
Види, що охороняються відповідно до Угоди про збереження популяцій європейських кажанів (EUROBATS), од.	—	—	—
Клас КОМАХИ (INSECTA)			
Види тварин, занесені до Червоної книги України, од.	33	33	33
Види тварин, занесені до додатків Конвенції про міжнародну торгівлю видами дикої фауни і флори, що перебувають під загрозою зникнення (CITES), од.	—	—	—
Види тварин, занесені до додатків Конвенції про охорону дикої флори та фауни і природних середовищ існування в Європі (Бернської конвенції), од.	6	6	6
Види, занесені до додатків Конвенції про збереження мігруючих видів диких тварин (Боннської конвенції, CMS), од.	—	—	—
Види, що охороняються відповідно до Угоди про збереження афро-євразійських мігруючих водно-болотних птахів (AEWA), од.	—	—	—
Види, що охороняються відповідно до Угоди про збереження популяцій європейських кажанів (EUROBATS), од.	—	—	—
ХРЕБЕТНІ (VERTEBRATA)			
Клас ПРОМЕНЕПЕРІ РИБИ (ACTINOPTERYGII)			
Види тварин, занесені до Червоної книги України, од.	7	7	7
Види тварин, занесені до додатків Конвенції про міжнародну торгівлю видами дикої фауни і флори, що перебувають під загрозою зникнення (CITES), од.	—	—	—
Види тварин, занесені до додатків Конвенції про охорону дикої флори та фауни і природних середовищ існування в Європі (Бернської конвенції), од.	17	17	17
Види, занесені до додатків Конвенції про збереження мігруючих видів диких тварин (Боннської конвенції, CMS), од.	—	—	—
Види, що охороняються відповідно до Угоди про збереження афро-євразійських мігруючих водно-болотних птахів (AEWA), од.	—	—	—
Види, що охороняються відповідно до Угоди про збереження популяцій європейських кажанів (EUROBATS), од.	—	—	—

	2018 рік	2019 рік	2020 рік
Клас РЕПТИЛІЇ (REPTILIA)			
Види тварин, занесені до Червоної книги України, од.	3	3	3
Види тварин, занесені до додатків Конвенції про міжнародну торгівлю видами дикої фауни і флори, що перебувають під загрозою зникнення (CITES), од.	—	—	—
Види тварин, занесені до додатків Конвенції про охорону дикої флори та фауни і природних середовищ існування в Європі (Бернської конвенції), од.	9	9	9
Види, занесені до додатків Конвенції про збереження мігруючих видів диких тварин (Боннської конвенції, CMS), од.	—	—	—
Види, що охороняються відповідно до Угоди про збереження афро-євразійських мігруючих водно-болотних птахів (AEWA), од.	—	—	—
Види, що охороняються відповідно до Угоди про збереження популяцій європейських кажанів (EUROBATS), од.	—	—	—
Клас АМФІБІЇ (Земноводні)(AMPHIBIA)			
Види тварин, занесені до Червоної книги України, од.	—	—	—
Види тварин, занесені до додатків Конвенції про міжнародну торгівлю видами дикої фауни і флори, що перебувають під загрозою зникнення (CITES), од.	—	—	—
Види тварин, занесені до додатків Конвенції про охорону дикої флори та фауни і природних середовищ існування в Європі (Бернської конвенції), од.	8	8	8
Види, занесені до додатків Конвенції про збереження мігруючих видів диких тварин (Боннської конвенції, CMS), од.	—	—	—
Види, що охороняються відповідно до Угоди про збереження афро-євразійських мігруючих водно-болотних птахів (AEWA), од.	—	—	—
Види, що охороняються відповідно до Угоди про збереження популяцій європейських кажанів (EUROBATS), од.	—	—	—
Клас ПТАХИ (AVES)			
Види тварин, занесені до Червоної книги України, од.	23	23	23
Види тварин, занесені до додатків Конвенції про міжнародну торгівлю видами дикої фауни і флори, що перебувають під загрозою зникнення (CITES), од.	27	27	27

	2018 рік	2019 рік	2020 рік
Види тварин, занесені до додатків Конвенції про охорону дикої флори та фауни і природних середовищ існування в Європі (Бернської конвенції), од.	177	178	179
Види, занесені до додатків Конвенції про збереження мігруючих видів диких тварин (Боннської конвенції, CMS), од.	89	89	89
Види, що охороняються відповідно до Угоди про збереження афро-євразійських мігруючих водно-болотних птахів (AEWA), од.	51	51	51
Види, що охороняються відповідно до Угоди про збереження популяцій європейських кажанів (EUROBATS), од.	—	—	—
Клас ССАВЦІ (MAMMALIA)			
Види тварин, занесені до Червоної книги України, од.	10	11	12
Види тварин, занесені до додатків Конвенції про міжнародну торгівлю видами дикої фауни і флори, що перебувають під загрозою зникнення (CITES), од.	2	2	2
Види тварин, занесені до додатків Конвенції про охорону дикої флори та фауни і природних середовищ існування в Європі (Бернської конвенції), од.	26	28	28
Види, занесені до додатків Конвенції про збереження мігруючих видів диких тварин (Боннської конвенції, CMS), од.	6	7	7
Види, що охороняються відповідно до Угоди про збереження афро-євразійських мігруючих водно-болотних птахів (AEWA), од.	—	—	—
Види, що охороняються відповідно до Угоди про збереження популяцій європейських кажанів (EUROBATS), од.	6	7	8

Таблиця 5.3.3.2. Перелік видів тварин, що охороняються, в регіоні і мешкають в межах природного заповідника “Дніпровсько-Орільський” (станом на 01.01.2021)

Назва виду (українська і латинська)	Черво- на книга України	Бернсь- ка конвен- ція	CITES	CMS	AEWA	EUROBATS	Євро- пейсь- кий черво- ний список	МСОП
Клас МАЛОЩЕТИНКОВІ ЧЕРВИ (OLYGOCHAETA)								
Ейзенія гордєєва Eisenia gordejef Michaelsen, 1899	ВР	—	—	—	—	—	—	—
Усього	1	—	—	—	—	—	—	—

Назва виду (українська і латинська)	Черво- на книга України	Бернсь- ка конвен- ція	CITES	CMS	AEWA	EUROBATS	Євро- пейсь- кий черво- ний список	МСОП
Клас П'ЯВКИ (HIRUDINEA)								
П'явка медична <i>Hirudo medicinalis</i>	ЗК	3	—	—	—	—	1	—
Усього	1	1	—	—	—	—	1	—
Клас БАГАТОНОЖКИ (MYRIAPODA)								
Мухоловка звичайна <i>Scutigera coleoptrata</i> (Linnaeus, 1758)	ЗК	—	—	—	—	—	—	—
Усього	1	—	—	—	—	—	—	—
Клас КОМАХИ (INSECTA)								
Дозорець-імператор <i>Anax imperator</i> Leach, 1815	ВР	—	—	—	—	—	—	—
Красуня діва <i>Calopteryx virgo</i> (Linnaeus, 1758)	ВР	—	—	—	—	—	—	—
Ірис плямистий <i>Iris polystictica</i> (Fischer-Waldheim, 1846)	РД	—	—	—	—	—	—	—
Дибка степова <i>Saga pedo</i> (Pallas, 1771)	РД	—	—	—	—	—	V	VU
Красотіл пахучий <i>Calosoma sycophanta</i> (Linnaeus, 1758)	ВР	—	—	—	—	—	V	—
Турун угорський <i>Carabus (Pachystus)</i> <i>hungaricus</i> (Fabricius, 1792)	ВР	—	—	—	—	—	—	—
Жук-олень, рогач звичайний <i>Lucanus cervus cervus</i> (Linnaeus, 1758)	РД	—	—	—	—	—	—	—
Вусач великий дубовий <i>Cerambyx</i> <i>cergo</i> (Linnaeus, 1758)	ВР	—	—	—	—	—	E	VU
Вусач мускусний <i>Aromia moschata</i> (Linnaeus, 1758)	ВР	—	—	—	—	—	—	—
Вусач земляний хрестоносець (коренеїд хрестоносець) <i>Dorcadion equestre</i> (Laxmann, 1770)	ВР	—	—	—	—	—	—	—

Назва виду (українська і латинська)	Черво- на книга України	Бернсь- ка конвен- ція	CITES	CMS	AEWA	EUROBATS	Євро- пейсь- кий черво- ний список	МСОП
Красик (Пістрянка) веселий Zygaena laeta (Hübner, 1790)	ЗК	—	—	—	—	—	—	—
Махаон Papilio machaon (Linnaeus, 1758)	ВР	—	—	—	—	—	—	—
Подалірій Iphiclides podalirius (Linnaeus, 1758)	ВР	—	—	—	—	—	—	—
Поліксена Zerynthia polyxena ([Denis et Schifermüller], 1775)	ВР	—	—	—	—	—	—	—
Мірмідона Colias myrmidone (Esper, [1781])	—	—	—	—	—	—	—	VU
Райдужниця Metis Apatura metis Freyer, 1829	—	—	—	—	—	—	E	—
Стрічкарка тополева Limenitis populi (Linnaeus, 1758)	ВР	—	—	—	—	—	—	—
Ванесса чорно-руда Nymphalis xanthomelas (Esper 1781)	—	—	—	—	—	—	—	VU
Сонцевик фау-біле Nymphalis vaualbum ([Denis & Schifermüller], 1775)	НО	—	—	—	—	—	—	EN
Сатурнія велика Saturnia pyri ([Denis & Schifermüller], 1775)	ВР	—	—	—	—	—	E	—
Бражник мертва голова Acherontia atropos (Linnaeus, 1758)	РД	—	—	—	—	—	—	—
Бражник дубовий Marumba quercus ([Denis & Schifermüller], 1775)	РД	—	—	—	—	—	—	—
Бражник скабіозовий Hemaris tityus (Linnaeus, 1758)	РД	—	—	—	—	—	—	—

Назва виду (українська і латинська)	Черво- на книга України	Бернсь- ка конвен- ція	CITES	CMS	AEWA	EUROBATS	Євро- пейсь- кий черво- ний список	МСОП
Бражник прозерпіна Proserpinus proserpina (Pallas, 1772)	РД						V	DD
Ведмедиця- господиня Callimorpha dominula (Linnaeus, 1758)	ВР						—	—
Ведмедиця велика Pericallia matronula (Linnaeus, 1758)	ВР						—	—
Стрічкарка блакитна Catocala fraxini (Linnaeus, 1758)	РД						—	—
Стрічкарка орденська малинова Catocala sponsa (Linnaeus, 1767)	РД						—	—
Совка сокиркова Periphanes delphinii (Linnaeus, 1758)	ВР						—	—
Совка розкішна Staurophora celsia (Linnaeus, 1758)	РД						—	—
Орусус паразитичний Orussus abietinus (Scopoli, 1763)	ВР						—	—
Горіхотворка велетенська Ibalia rufpes Cresson, 1879	ВР						—	—
Сколія-гігант Megascolia maculata (Drury, 1773)	ДН						—	—
Мелітурга булавовуса Melitturga (Melitturga) clavicornis (Latreille, 1806)	ВР						—	—
Ксилокопа (бджола- тесляр) звичайна Хилогора (Хилогора) valga Gerstaecker, 1872	РД						—	—
Цератофій багаторогий Ceratophyus polyceros (Pallas, 1771)	ВР							
Усього:	33						6	6

Назва виду (українська і латинська)	Черво- на книга України	Бернсь- ка конвен- ція	CITES	CMS	AEWA	EUROBATS	Євро- пейсь- кий черво- ний список	МСОП
Клас ПРОМЕНЕПЕРІ РИБИ (ACTINOPTERYGII)								
Стерлядь Acipenser ruthenus L., 1758	ЗК	3	—	—	—	—	—	VU
Оселедець чорноморсько- азовський прохідний Alosa pontica Eich., 1838	—	3	—	—	—	—	—	VU
Ялець звичайний Leuciscus leuciscus L.,1758	ВР	—	—	—	—	—	—	LC
Білізна Aspius aspius L.,1758	—	3	—	—	—	—	—	LC
Вівсянка (верхівка) Leucaspis delineatus Heck., 1843	—	3	—	—	—	—	—	LC
Підуст звичайний Chondrostoma nasus nasus L.,1758	—	3	—	—	—	—	—	LC
Синець звичайний Abramis ballerus L., 1758	—	3	—	—	—	—	—	LC
Чехоня звичайна Pelecus cultratus L.,1758	—	3	—	—	—	—	—	LC
Гірчак Rhodeus sericeus Pall.,1776	—	3	—	—	—	—	—	—
Карась звичайний (золотий) Carassius carassius L., 1758	ВР	—	—	—	—	—	—	LC
Короп (сазан) Cyprinus caprio L.,1758	—	—	—	—	—	—	—	VU
Товстолобик білий Hypophthalmichthys molitrix Val., 1844	—	—	—	—	—	—	—	NT
Товстолобик строкатий Aristichthys nobilis Richard.,1846	—	—	—	—	—	—	—	DD
Щипавка звичайна Cobitis taenia L.,1758	—	3	—	—	—	—	—	LC
В'юн звичайний Misgurnus fossilis L., 1758	—	3	—	—	—	—	—	LC

Назва виду (українська і латинська)	Черво- на книга України	Бернсь- ка конвен- ція	CITES	CMS	AEWA	EUROBATS	Євро- пейсь- кий черво- ний список	МСОП
Сом звичайний <i>Silurus glanis</i> L., 1758	—	3	—	—	—	—	—	—
Вугор річковий <i>Anguilla anguilla</i> L., 1758	—	—	—	—	—	—	—	CR
Минь річковий <i>Lota lota</i> L., 1758	BP	—	—	—	—	—	—	LC
Колочка мала південна <i>Pungitius platygaste</i> Kessl., 1859	—	3	—	—	—	—	—	LC
Морська голка пухлюшока чорноморська, <i>Syngnathus abaster</i> <i>nigrolineatus</i> Eich., 1831	—	3	—	—	—	—	—	LC
Сонячна риба синьо- зяброва <i>Lepomis gibbosus</i> L., 1758	—	—	—	—	—	—	—	DD
Судак волзький (берш) <i>Stizostedion volgensis</i> Gmelin, 1788	BP	3	—	—	—	—	V	—
Бичок-головач <i>Neogobius kessleri</i> Gunter, 1861	—	3	—	—	—	—	—	—
Бичок пісочник <i>Neogobius fluviatilis</i> Pall., 1814	—	3	—	—	—	—	—	—
Бичок цуцик <i>Proterorhinus</i> <i>marmoratus</i> Pall., 1814	—	3	—	—	—	—	—	LC
Бичок пуголовка Браузера <i>Benthophiloides</i> <i>brauneri</i> Beling et Iljin, 1927	РД	—	—	—	—	—	—	DD
Бичок пуголовок зірчастий <i>Benthophilus stellatus</i> Sauv., 1874	РД	—	—	—	—	—	—	LC
Усього:	7	17	—	—	—	—	1	22
Клас РЕПТИЛІЇ (REPTILIA)								
Черпаха болотна <i>Emys orbicularis</i> L., 1758	—	2	—	—	—	—	NT	LC

Назва виду (українська і латинська)	Черво- на книга України	Бернсь- ка конвен- ція	CITES	CMS	AEWA	EUROBATS	Євро- пейсь- кий черво- ний список	МСОП
Ящірка прудка <i>Lacerta agilis</i> L.,1758	—	2	—	—	—	—	—	LC
Ящірка піщана <i>Eremias arguta</i> Pal.,1773	—	3	—	—	—	—	NT	—
Вуж звичайний <i>Natrix natrix</i> L.,1758	—	3	—	—	—	—	—	LC
Вуж водяний <i>Natrix tessellata</i> Laurenti, 1768	—	2	—	—	—	—	—	VU
Мідянка європейська <i>Coronella austriaca</i> Laurenti, 1768	BP	2	—	—	—	—	—	—
Гадюка степова <i>Vipera renardi</i> Christoph,1861	BP	2	—	—	—	—	VU	—
Гадюка звичайна <i>Vipera berus</i> L.,1758	—	3	—	—	—	—	—	LC
Полоз каспійський <i>Dolichophis caspius</i> Gmelin, 1779	BP	2	—	—	—	—	—	LC
Усього	3	9	—	—	—	—	3	6
Клас АМФІБІЇ (Земноводні) (AMPHIBIA)								
Тритон звичайний <i>Lissotriton vulgaris</i> L.,1758	—	3	—	—	—	—	—	LC
Ропуха сіра <i>Bufo bufo</i> L.,1758	—	3	—	—	—	—	—	LC
Ропуха зелена <i>Bufo viridis</i> Laurenti, 1768	—	2	—	—	—	—	—	LC
Жаба озерна <i>Pelophylax ridibundus</i> Pal.,1771	—	3	—	—	—	—	—	LC
Жаба гостроморда <i>Rana arvalis</i> Nisson,1842	—	2	—	—	—	—	—	LC
Райка (Квакша) звичайна <i>Hyla arborea</i> L.,1758	—	2	—	—	—	—	—	LC
Джерлянка червоночерева <i>Bombina bombina</i> L.,1761	—	2	—	—	—	—	—	LC
Землянка (Часничниця) звичайна <i>Pelobates fuscus</i> Vagler, 1830	—	2	—	—	—	—	—	LC

Назва виду (українська і латинська)	Черво- на книга України	Бернсь- ка конвен- ція	CITES	CMS	AEWA	EUROBATS	Євро- пейсь- кий черво- ний список	МСОП
Усього 8	—	8	—	—	—	—	—	8
Клас ПТАХИ (AVES)								
Гагара чорношия <i>Gavia arctica</i> (Linnaeus, 1758)	—	2	—	2	2	—	—	—
Гагара червоношия <i>Gavia stellata</i> (Pontoppidan, 1763)	—	2	—	2	2	—	—	—
Пірникоза мала <i>Podiceps ruficollis</i> (Pallas, 1764)	—	2	—	—	—	—	—	—
Пірникоза чорношия <i>Podiceps nigricollis</i> C.L.Brehm, 1831	—	2	—	—	—	—	—	—
Пірникоза сірощока <i>Podiceps grisegena</i> (Boddaert, 1783)	—	2	—	2	2	—	—	—
Пірникоза велика <i>Podiceps cristatus</i> (Linnaeus, 1758)	—	3	—	—	—	—	—	—
Пелікан кучерявий <i>Pelecanus crispus</i> Bruch, 1832	ЗК	2	1	1,2	1,2	—	—	VU
Баклан великий <i>Phalacrocorax carbo</i> (Linnaeus, 1758)	—	3	—	—	—	—	—	—
Бугай <i>Botaurus stellaris</i> (Linnaeus, 1758)	—	2	—	2	2	—	—	—
Бугайчик <i>Ixobrychus minutus</i> (Linnaeus, 1766)	—	2	—	2	2	—	—	—
Квак <i>Nycticorax nycticorax</i> (Linnaeus, 1758)	—	2	—	—	—	—	—	—
Чепура велика <i>Egretta alba</i> (Linnaeus, 1758)	—	2	—	2	2	—	—	—
Чепура мала <i>Egretta garzetta</i> (Linnaeus, 1766)	—	2	—	—	—	—	—	—
Чапля сіра <i>Ardea cinerea</i> (Linnaeus, 1758)	—	3	—	—	—	—	—	—
Чапля руда <i>Ardea purpurea</i> (Linnaeus, 1766)	—	2	—	2	2	—	—	—

Назва виду (українська і латинська)	Черво- на книга України	Бернсь- ка конвен- ція	CITES	CMS	AEWA	EUROBATS	Євро- пейсь- кий черво- ний список	МСОП
Лелека білий <i>Ciconia ciconia</i> (Linnaeus, 1758)	—	2	—	2	2	—	—	—
Лелека чорний <i>Ciconia nigra</i> (Linnaeus, 1758)	РД	2	2	2	2	—	—	—
Гуска сіра <i>Anser anser</i> (Linnaeus, 1758)	—	3	—	1,2	1,2	—	—	—
Гуменник <i>Anser fabalis</i> (Linnaeus, 1758)	—	3	—	1,2	1,2	—	—	—
Гуска білолоба велика <i>Anser albifrons</i> (Scopoli, 1769)	—	3	—	1,2	1,2	—	—	—
Лебідь-шипун <i>Cygnus olor</i> (Gmelin, 1789)	—	3	—	1,2	1,2	—	—	—
Крижень <i>Anas platyrhynchos</i> (Linnaeus, 1758)	—	3	—	1,2	1,2	—	—	—
Чирянка мала <i>Anas crecca</i> (Linnaeus, 1758)	—	3	—	1,2	1,2	—	—	—
Нерозень <i>Anas strepera</i> (Linnaeus, 1758)	РД	3	—	1,2	1,2	—	—	—
Свищ <i>Anas penelope</i> Linnaeus, 1758	—	3	—	1,2	1,2	—	—	—
Шилохвіст <i>Anas acuta</i> (Linnaeus, 1758)	—	3	—	1,2	1,2	—	—	—
Чирянка велика <i>Anas querquedula</i> (Linnaeus, 1758)	—	3	—	1,2	1,2	—	—	—
Ширококоніска <i>Anas clypeata</i> (Linnaeus, 1758)	—	3	—	1,2	1,2	—	—	—
Попелюх <i>Aythya ferina</i> (Linnaeus, 1758)	—	3	—	1,2	1,2	—	VU	VU
Чернь білоока <i>Aythya nyroca</i> (Güldenstädt, 1770)	ВР	3	—	1,2	1,2	—	—	NT
Чернь чубата <i>Aythya fuligula</i> (Linnaeus, 1758)	—	3	—	1,2	1,2	—	—	—

Назва виду (українська і латинська)	Черво- на книга України	Бернсь- ка конвен- ція	CITES	CMS	AEWA	EUROBATS	Євро- пейсь- кий черво- ний список	МСОП
Чернь морська <i>Aythya marila</i> (Linnaeus, 1761)	—	3	—	1,2	1,2	—	VU	—
Гоголь <i>Bucephala clangula</i> (Linnaeus, 1758)	РД	3	—	1,2	1,2	—	—	—
Крех малий <i>Mergus albellus</i> (Linnaeus, 1758)	—	2	—	1,2	1,2	—	—	—
Крех середній <i>Mergus serrator</i> (Linnaeus, 1758)	ВР	3	—	1,2	1,2	—	NT	—
Крех великий <i>Mergus merganser</i> (Linnaeus, 1758)	—	3	—	1,2	1,2	—	—	—
Скопа <i>Pandion haliaeetus</i> (Linnaeus, 1758)	ЗК	2	2	2	2	—	—	—
Осоїд <i>Pernis apivorus</i> (Linnaeus, 1758)	—	2	2	1,2	—	—	—	—
Орел-карлик <i>Hieraaetus pennatus</i> (Gmelin, 1788)	РД	2	2	1,2	—	—	—	—
Шуліка чорний <i>Milvus migrans</i> (Boddaert, 1783)	ВР	2	2	1,2	—	—	—	—
Лунь польовий <i>Circus cyaneus</i> (Linnaeus, 1766)	РД	2	2	1,2	—	—	NT	—
Лунь лучний <i>Circus pygargus</i> (Linnaeus, 1758)	ВР	2	2	1,2	—	—	—	—
Лунь очеретяний <i>Circus aeruginosus</i> (Linnaeus, 1758)	—	2	2	1,2	—	—	—	—
Яструб великий <i>Accipiter gentilis</i> (Linnaeus, 1758)	—	2	2	1,2	—	—	—	—
Яструб малий <i>Accipiter nisus</i> (Linnaeus, 1758)	—	2	2	1,2	—	—	—	—
Зимняк <i>Buteo lagopus</i> (Pontoppidan, 1763)	—	2	2	1,2	—	—	—	—
Канюк звичайний <i>Buteo buteo</i> (Linnaeus, 1758)	—	2	2	1,2	—	—	—	—

Назва виду (українська і латинська)	Черво- на книга України	Бернсь- ка конвен- ція	CITES	CMS	AEWA	EUROBATS	Євро- пейсь- кий черво- ний список	МСОП
Канюк степовий Buteo rufinus (Pontoppidan, 1763)	РД	2	2	1,2	—	—	—	—
Зміїд Circaetus gallicus (Gmelin, 1788)	РД	2	2	1,2	—	—	—	—
Могильник Aquila heliaca Savigny, 1809	РД	2	1	1,2	—	—	—	VU
Орлан-білохвіст Haliaetus albicilla (Linnaeus, 1758)	РД	2	1	1,2	—	—	—	—
Підсоколик великий Falco subbuteo (Linnaeus, 1758)	—	2	2	2	—	—	—	—
Підсоколик малий Falco columbarius (Linnaeus, 1758)	—	2	2	2	—	—	—	—
Кібчик Falco vespertinus (Linnaeus, 1766)	—	2	2	2	—	—	NT	NT
Боривітер звичайний Falco tinnunculus (Linnaeus, 1758)	—	2	2	2	—	—	—	—
Куріпка сіра Perdix perdix (Linnaeus, 1758)	—	3	—	—	—	—	—	—
Перепілка Coturnix coturnix (Linnaeus, 1758)	—	3	—	2	—	—	—	—
Фазан Phasianus colchicus (Linnaeus, 1758)	—	3	—	—	—	—	—	—
Журавель сірий Grus grus (Linnaeus, 1758)	РД	2	2	1,2	1,2	—	—	—
Пастушок Rallus aquaticus (Linnaeus, 1758)	—	3	—	—	—	—	—	—
Погонич звичайний Porzana porzana (Linnaeus, 1766)	—	2	—	2	2	—	—	—
Погонич малий Porzana parva (Scopoli, 1769)	—	2	—	2	2	—	—	—
Деркач Crex crex (Linnaeus, 1758)	—	2	—	—	—	—	—	—

Назва виду (українська і латинська)	Черво- на книга України	Бернсь- ка конвен- ція	CITES	CMS	AEWA	EUROBATS	Євро- пейсь- кий черво- ний список	МСОП
Курочка водяна <i>Gallinula chloropus</i> (Linnaeus, 1758)	—	3	—	—	—	—	—	—
Лиска <i>Fulica atra</i> (Linnaeus, 1758)	—	3	—	2	2	—	NT	—
Пісочник малий <i>Charadrius dubius</i> (Scopoli, 1786)	—	2	—	2	2	—	—	—
Чайка <i>Vanellus vanellus</i> (Linnaeus, 1758)	—	3	—	2	2	—	VU	—
Кулик сорока <i>Haematopus ostralegus</i> (Linnaeus, 1758)	BP	3	—	—	—	—	VU	—
Кулик-довгоніг <i>Himantopus himantopus</i> (Linnaeus, 1758)	—	3	—	—	—	—	—	—
Коловодник лісовий <i>Tringa ochropus</i> (Linnaeus, 1758)	—	2	—	1,2	1,2	—	—	—
Коловодник болотяний <i>Tringa glareola</i> (Linnaeus, 1758)	—	2	—	1,2	1,2	—	—	—
Коловодник звичайний <i>Tringa totanus</i> (Linnaeus, 1758)	—	3	—	1,2	1,2	—	—	—
Коловодник чорний <i>Tringa erythropus</i> (Pallas, 1764)	—	3	—	1,2	1,2	—	—	—
Коловодник ставковий <i>Tringa stagnatilis</i> (Bechstein, 1803)	ЗК	2	—	1,2	1,2	—	—	—
Набережник <i>Actitis hypoleucos</i> (Linnaeus, 1758)	—	2	—	1,2	1,2	—	—	—
Побережник малий <i>Calidris minuta</i> (Leisler, 1812)	—	2	—	1,2	1,2	—	—	—
Побережник білохвостий <i>Calidris temminckii</i> (Leisler, 1812)	—	2	—	1,2	1,2	—	—	—

Назва виду (українська і латинська)	Черво- на книга України	Бернсь- ка конвен- ція	CITES	CMS	AEWA	EUROBATS	Євро- пейсь- кий черво- ний список	МСОП
Баранець малий Lymnocyrtus minimus (Brönnich, 1764)	—	3	—	1,2	1,2	—	—	—
Баранець звичайний Gallinago gallinago (Linnaeus, 1758)	—	3	—	1,2	1,2	—	—	—
Слуква Scolopax rusticola (Linnaeus, 1758)	—	3	—	1,2	1,2	—	—	—
Грицик великий Limosa limosa (Linnaeus, 1758)	—	3	—	1,2	1,2	—	VU	NT
Мартин звичайний Larus ridibundus (Linnaeus, 1766)	—	3	—	—	—	—	—	—
Мартин чорнокрилий Larus fuscus Linnaeus, 1758	—	3	—	—	—	—	—	—
Мартин сивий Larus canus (Linnaeus, 1758)	—	3	—	—	—	—	—	—
Крячок чорний Chlidonias niger (Linnaeus, 1758)	—	2	—	2	2	—	—	—
Крячок білокрилий Chlidonias leucopterus (Temminck, 1815)	—	2	—	2	2	—	—	—
Крячок річковий Sterna hirundo (Linnaeus, 1758)	—	2	—	2	2	—	—	—
Крячок білощокий (Chlidonias hybrida (Pallas, 1811)	—	2	—	2	2	—	—	—
Крячок малий Sterna albifrons (Pallas, 1764)	РД	2	—	2	2	—	—	—
Горлиця садова Streptopelia decaosto (Frisvaldszky, 1838)	—	3	—	—	—	—	—	—
Горлиця звичайна Streptopelia turtur (Linnaeus, 1758)	—	3	—	—	—	—	VU	—
Зозуля звичайна Cuculus canorus Linnaeus, 1758	—	3	—	—	—	—	—	—

Назва виду (українська і латинська)	Черво- на книга України	Бернсь- ка конвен- ція	CITES	CMS	AEWA	EUROBATS	Євро- пейсь- кий черво- ний список	МСОП
Сова вухата Asio otus (Linnaeus, 1758)	—	2	2	—	—	—	—	—
Сова болотяна Asio flammeus (Pontoppidan, 1763)	РД	2	2	—	—	—	—	—
Совка Otus scops (Linnaeus, 1758)	РД	2	2	—	—	—	—	—
Сич хатній Athene noctua (Scopoli, 1769)	—	2	2	—	—	—	—	—
Сова сіра Strix aluco Linnaeus, 1758	—	2	2	—	—	—	—	—
Дрімлюга Caprimulgus europaeus Linnaeus, 1758	—	2	—	—	—	—	—	—
Серпокрилець чорний Apus apus (Linnaeus, 1758)	—	3	—	—	—	—	—	—
Сиворакша Coracias garrulus Linnaeus, 1758	ЗК	2	—	2	—	—	—	NT
Рибалочка Alcedo atthis (Linnaeus, 1758)	—	2	—	—	—	—	VU	—
Бджолоїдка звичайна Merops apiaster (Linnaeus, 1758)	—	2	—	2	—	—	—	—
Одуд Upupa epops (Linnaeus, 1758)	—	2	—	—	—	—	—	—
Крутиголовка Jynx torquilla (Linnaeus, 1758)	—	2	—	—	—	—	—	—
Жовна сива Picus canus (Gmelin, 1788)	—	2	—	—	—	—	—	—
Дятел звичайний Dendrocopos major (Linnaeus, 1758)	—	2	—	—	—	—	—	—
Дятел сирійський Dendrocopos syriacus (Hemprich et Ehrenberg, 1833)	—	2	—	—	—	—	—	—

Назва виду (українська і латинська)	Черво- на книга України	Бернсь- ка конвен- ція	CITES	CMS	AEWA	EUROBATS	Євро- пейсь- кий черво- ний список	МСОП
Дятел середній <i>Dendrocopos medius</i> (Linnaeus, 1758)	—	2	—	—	—	—	—	—
Дятел малий <i>Dendrocopos minor</i> (Linnaeus, 1758)	—	2	—	—	—	—	—	—
Ластівка берегова <i>Riparia riparia</i> (Linnaeus, 1758)	—	2	—	—	—	—	—	—
Ластівка сільська <i>Hirundo rustica</i> Linnaeus, 1758	—	2	—	—	—	—	—	—
Ластівка міська <i>Delichon urbica</i> (Linnaeus, 1758)	—	2	—	—	—	—	—	—
Посмітюха <i>Galerida cristata</i> (Linnaeus, 1758)	—	3	—	—	—	—	—	—
Жайворонок малий <i>Calandrella cinerea</i> (Gmelin, 1789)	—	3	—	—	—	—	—	—
Жайворонок степовий <i>Melanocorypha calandra</i> (Linnaeus, 1766)	—	2	—	—	—	—	—	—
Жайворонок лісовий <i>Lullula arborea</i> (Linnaeus, 1758)	—	3	—	—	—	—	—	—
Жайворонок польовий <i>Alauda arvensis</i> (Linnaeus, 1758)	—	3	—	—	—	—	—	—
Щеврик лісовий <i>Anthus trivialis</i> (Linnaeus, 1758)	—	2	—	—	—	—	—	—
Щеврик лучний <i>Anthus pratensis</i> (Linnaeus, 1758)	—	2	—	—	—	—	NT	—
Плиска жовта <i>Motacilla flava</i> (Linnaeus, 1758)	—	2	—	—	—	—	—	—
Плиска біла <i>Motacilla alba</i> (Linnaeus, 1758)	—	2	—	—	—	—	—	—
Сорокопуд терновий <i>Lanius collurio</i> (Linnaeus, 1758)	—	2	—	—	—	—	—	—

Назва виду (українська і латинська)	Черво- на книга України	Бернсь- ка конвен- ція	CITES	CMS	AEWA	EUROBATS	Євро- пейсь- кий черво- ний список	МСОП
Сорокопуд чорнолобий Lanius minor (Gmelin 1789)	—	2	—	—	—	—	—	—
Сорокопуд сірий Lanius excubitor (Linnaeus, 1758)	РД	2	—	—	—	—	VU	—
Вивільга Oriolus oriolus (Linnaeus, 1758)	—	2	—	—	—	—	—	—
Крук Corvus corax (Linnaeus, 1758)	—	3	—	—	—	—	—	—
Омелюх Bombycilla garrulus (Linnaeus, 1758)	—	2	—	—	—	—	—	—
Волове око Troglodytes troglodytes (Linnaeus, 1758)	—	2	—	—	—	—	—	—
Кобилочка солов'їна Locustella luscinioides (Savi, 1824)	—	2	—	—	—	—	—	—
Кобилочка річкова Locustella fluviatilis (Wolf, 1810)	—	2	—	—	—	—	—	—
Очеретянка лучна Acrocephalus schoenobaenus (Linnaeus, 1758)	—	2	—	—	—	—	—	—
Очеретянка чагарникова Acrocephalus palustris (Bechstein, 1798)	—	2	—	—	—	—	—	—
Очеретянка ставкова Acrocephalus scirpaceus (Hermann, 1804)	—	2	—	—	—	—	—	—
Очеретянка велика Acrocephalus arundinaceus (Linnaeus, 1758)	—	2	—	—	—	—	—	—
Берестянка звичайна Hippolais icterina (Vieillot, 1817)	—	2	—	—	—	—	—	—
Кропив'янка чорноголова Sylvia atricapilla (Linnaeus, 1758)	—	2	—	—	—	—	—	—

Назва виду (українська і латинська)	Черво- на книга України	Бернсь- ка конвен- ція	CITES	CMS	AEWA	EUROBATS	Євро- пейсь- кий черво- ний список	МСОП
Кропив'янка садова Sylvia borin (Boddaert, 1783)	—	2	—	—	—	—	—	—
Кропив'янка сіра Sylvia communis (Latham, 1787)	—	2	—	—	—	—	—	—
Кропив'янка прудка Sylvia curruca (Linnaeus, 1758)	—	2	—	—	—	—	—	—
Вівчарик весняний Phylloscopus trochilus (Linnaeus, 1758)	—	2	—	—	—	—	—	—
Вівчарик-ковалик Phylloscopus collybita (Vieillot, 1817)	—	2	—	—	—	—	—	—
Вівчарик жовтобровий Phylloscopus sibilatrix (Bechstein, 1793)	—	2	—	—	—	—	—	—
Золотомушка жовточуба Regulus regulus (Linnaeus, 1758)	—	2	—	—	—	—	—	—
Мухоловка строката Ficedula hypoleuca (Pallas, 1764)	—	2	—	2	—	—	—	—
Мухоловка білошия Ficedula albicollis (Temminck, 1815)	—	2	—	2	—	—	—	—
Мухоловка сіра Muscicapa striata (Pallas, 1764)	—	2	—	2	—	—	—	—
Трав'янка лучна Saxicola rubetra (Linnaeus, 1758)	—	2	—	2	—	—	—	—
Трав'янка чорноголова Saxicola torquata (Linnaeus, 1766)	—	2	—	2	—	—	—	—
Кам'янка звичайна Oenanthe oenanthe (Linnaeus, 1758)	—	2	—	2	—	—	—	—
Кам'янка попеляста Oenanthe isabellina (Temminck, 1829)	—	2	—	2	—	—	—	—
Горихвістка звичайна Phoenicurus	—	2	—	2	—	—	—	—

Назва виду (українська і латинська)	Черво- на книга України	Бернсь- ка конвен- ція	CITES	CMS	AEWA	EUROBATS	Євро- пейсь- кий черво- ний список	МСОП
phoenicurus (Linnaeus, 1758)								
Горихвістка чорна Phoenicurus ochruros (S.G.Gmelin, 1774)	—	2	—	2	—	—	—	—
Вільшанка Erithacus rubecula (Linnaeus, 1758)	—	2	—	2	—	—	—	—
Соловейко східний Luscinia luscinia (Linnaeus, 1758)	—	2	—	2	—	—	—	—
Синьошийка Luscinia svecica (Linnaeus, 1758)	—	2	—	2	—	—	—	—
Чикотень Turdus pilaris (Linnaeus, 1758)	—	3	—	2	—	—	—	—
Дрізд чорний Turdus merula (Linnaeus, 1758)	—	3	—	2	—	—	—	—
Дрізд співочий Turdus philomelos (C.L.Brehm, 1831)	—	3	—	2	—	—	—	—
Дрізд-омелюх Turdus viscivorus (Linnaeus, 1758)	—	3	—	2	—	—	—	—
Синиця вусата Panurus biarmicus (Linnaeus, 1758)	—	2	—	—	—	—	—	—
Синиця довгохвоста Aegithalos caudatus (Linnaeus, 1758)	—	3	—	—	—	—	—	—
Ремез Remiz pendulinus (Linnaeus, 1758)	—	2	—	—	—	—	—	—
Гаїчка болотяна Parus palustris Linnaeus, 1758	—	2	—	—	—	—	—	—
Синиця чорна Parus ater Linnaeus, 1758	—	2	—	—	—	—	—	—
Синиця блакитна Parus caeruleus (Linnaeus, 1758)	—	2	—	—	—	—	—	—
Синиця велика Parus major (Linnaeus, 1758)	—	2	—	—	—	—	—	—

Назва виду (українська і латинська)	Черво- на книга України	Бернсь- ка конвен- ція	CITES	CMS	AEWA	EUROBATS	Євро- пейсь- кий черво- ний список	МСОП
Повзик Sitta europaea (Linnaeus, 1758)	—	2	—	—	—	—	—	—
Підкоришник звичайний Certhia familiaris (Linnaeus, 1758)	—	2	—	—	—	—	—	—
Горобець польовий Passer montanus (Linnaeus, 1758)	—	2	—	—	—	—	—	—
Зяблик Fringilla coelebs (Linnaeus, 1758)	—	3	—	—	—	—	—	—
В'юрок Fringilla montifringilla (Linnaeus, 1758)	—	3	—	—	—	—	—	—
Зеленяк Chloris chloris (Linnaeus, 1758)	—	2	—	—	—	—	—	—
Чиж Spinus spinus (Linnaeus, 1758)	—	2	—	—	—	—	—	—
Щиглик Carduelis carduelis (Linnaeus, 1758)	—	2	—	—	—	—	—	—
Коноплянка Acanthis cannabina (Linnaeus, 1758)	—	2	—	—	—	—	—	—
Снігур Pyrrhula pyrrhula (Linnaeus, 1758)	—	3	—	—	—	—	—	—
Костогриз Coccothraustes coccothraustes (Linnaeus, 1758)	—	2	—	—	—	—	—	—
Просянка Emberiza calandra (Linnaeus, 1758)	—	3	—	—	—	—	—	—
Вівсянка звичайна Emberiza citrinella (Linnaeus, 1758)	—	2	—	—	—	—	—	—
Вівсянка очеретяна Emberiza schoeniclus (Linnaeus, 1758)	—	2	—	—	—	—	—	—
Вівсянка садова Emberiza hortulana (Linnaeus, 1758)	—	3	—	—	—	—	—	—
Усього: 188	23	179	27	89	52		13	7

Назва виду (українська і латинська)	Черво- на книга України	Бернсь- ка конвен- ція	CITES	CMS	AEWA	EUROBATS	Євро- пейсь- кий черво- ний список	МСОП
Клас ССАВЦІ (MAMMALIA)								
Білозубка білочерева <i>Crocidura leucodon</i> (Hermann, 1780)	НВ	3	—	—	—	—	—	—
Білозубка мала <i>Crocidura suaveolens</i> (Pallas, 1811)	—	3	—	—	—	—	—	—
Бобер європейський <i>Castor fiber</i> (Linnaeus, 1758)	—	3	—	—	—	—	—	—
Борсук європейський <i>Meles meles</i> (Linnaeus 1758)	—	3	—	—	—	—	—	—
Вечірниця велетенська <i>Nyctalus lasipterus</i> (Schreber, 1780)	ЗК	2	—	2	—	+	DD	NT
Вечірниця мала <i>Nyctalus leisler</i> (Kuhl, 1819)	РД	2	—	2	—	+	—	—
Вечірниця руда <i>Nyctalus noctula</i> (Schreber, 1774)	ВР	2	—	2	—	+	—	—
Вивірка звичайна <i>Sciurus vulgaris</i> (Linnaeus, 1758)	—	3	—	—	—	—	—	—
Видра річкова <i>Lutra lutra</i> (Linnaeus, 1758)	НО	2	1	—	—	—	NT	NT
Вовк сірий <i>Canis lupus</i> (Linnaeus, 1758)	—	2	2	—	—	—	—	—
Горностай <i>Mustela ermine</i> (Linnaeus, 1758)	НО	3	—	—	—	—	—	—
Європейська козуля <i>Capreolus capreolus</i> (Linnaeus, 1766)	—	3	—	—	—	—	—	—
Заєць сірий <i>Lepus europaeus</i> (Pallas, 1778)	—	3	—	—	—	—	—	—
Кабан звичайний <i>Sus scrofa</i> (Linnaeus, 1758)	—	3	—	—	—	—	—	—
Куниця кам'яна <i>Martes foina</i> (Erxleben, 1777)	—	3	—	—	—	—	—	—

Назва виду (українська і латинська)	Черво- на книга України	Бернсь- ка конвен- ція	CITES	CMS	AEWA	EUROBATS	Євро- пейсь- кий черво- ний список	МСОП
Куниця лісова Martes martes (Linnaeus, 1758)	—	3	—	—	—	—	—	—
Кутора велика Neomys fodiens (Pennant, 1771)	—	3	—	—	—	—	—	—
Ласка Mustela nivalis (Linnaeus, 1758)	—	3	—	—	—	—	—	—
Лилик (кажан) двоколірний Vespertilio murinus (Linnaeus, 1758)	BP	2	—	2		+		
Кажан пізній (Eptesicus serotinus) (Schreber, 1774)	BP	2	—	—	2	+		
Лось європейський Alces alces (Linnaeus, 1758)	BP	3	—	—	—	—	—	—
Мишівка степова Sicista subtilis (Pallas, 1773)	ЗК	2	—	—	—	—	NT	
Мідиця звичайна Sorex araneus (Linnaeus, 1758)	—	3	—	—	—	—	—	—
Мідиця мала Sorex minutes (Linnaeus, 1758)	—	3	—	—	—	—	—	—
Нетопир карлик (звичайний) Pipistrellus pipistrellus (Schreber, 1774)	BP	3	—	2	—	+	—	—
Нетопир Натзіїуса Pipistrellus nathusii (Keyserling and. Blasius, 1839)	НО	2	—	2	—	+	—	—
Нетопир серед-земноморський Pipistrellus kuhli (Kuhl, 1817)	НО	2	—	2	—	+	—	—
Олень благородний Cervus elaphus (Linnaeus, 1758)	—	3	—	—	—	—	—	—
Соня лісова Dryomys nitedula (Pallas, 1778)	—	3	—	—	—	—	—	—
Усього: 28	12	28	2	7		7	3	2

Примітка: Охоронний статус: Червона Книга України – BP – вразливий вид; РД – рідкісний вид; ЗК – зникаючий вид; НО – неопінений вид; МСОП – Міжнародний список охорони природи: LC – знаходиться під найменшою загрозою; VU – знаходиться у вразливому стані; EN – вид знаходиться у небезпечному стані; CR – знаходиться у критичній загрозі; DD –

даних недостатньо; NT – близький до стану загрози зникнення. Бернська конвенція: – додаток II, види, що підлягають особливій охороні, 3 – додаток III, види фауни, що підлягають охороні.

Скорочення:

Бернська конвенція – Конвенція про охорону дикої фауни і флори і природних середовищ існування в Європі;

CITES – Конвенція про міжнародну торгівлю видами дикої фауни і флори, що перебувають під загрозою зникнення;

CMS – Конвенція про збереження мігруючих видів диких тварин;

AEWA – Угода про збереження афро-євразійських мігруючих водно-болотних птахів;

EUROBATS – Угода про збереження кажанів в Європі.

Таблиця 5.3.3.3. Перелік видів тварин, які охороняються і які з'явилися чи зникли в регіоні за останні три роки

Назва виду	З'явилися	Зникли	Причина
Кулик-довгоніг (<i>Himantopus himantopus</i> (Linnaeus, 1758))	2020	-	зміна шляхів міграцій
Мартин каспійський (<i>Larus ichthyaeus</i> Pallas, 1773)	2020	-	розліт молодих особин з місць гніздування на Кременчузькому та Канівському водосховищах
Крячок білощокий (<i>Chlidonias hybrida</i> (Pallas, 1811))	2020	-	надлишкове заростання акваторій утворення умов для гніздування
Кажан пізній (<i>Eptesicus serotinus</i> (Schreber, 1774))	2020	-	охоронний статус території

Таблиця 5.3.3.4. Перелік наукових досліджень щодо стану дикої фауни і заходів, вжитих щодо охорони тваринного світу, у тому числі на виконання вимог міжнародних договорів України у галузі дикої фауни та рішень її керівних органів

Назва дослідження або заходу	Виконавець/виконавці	Основні досягнуті результати
РИБИ		
Організація та проведення досліджень Облік тварин Викладення результатів у Літописі природи та наукових і науково-популярних публікаціях	Бондарев Д. Л. – науковий співробітник	Отримано дані щодо видового складу риб, їх чисельності і розповсюдження Bondarev, D. L., Fedyushko, M. P., Gubanova, N. L., Zhukov, O. V. (2020). The specifics of forming young fish communities and regularities of their dynamics in water bodies of the "Dnipro-Orylskiy" Nature Reserve. Agrology
АМФІБІЇ ТА РЕПТИЛІЇ		
Організація та проведення досліджень Облік тварин Викладення результатів у Літописі природи та наукових і науково-популярних публікаціях	Кочет В. М. – науковий співробітник	Отримано дані щодо видового складу рептилій, їх чисельності та стану популяцій і розповсюдження по території заповідника Кочет В. М. Водно-болотне угіддя «Дніпровсько-Орільська заплава»: проблеми функціонування в умовах потужного антропогенного навантаження/ В. М. Кочет, Д. Л. Бондарев // Матеріали науково-практичного семінару: Виконання вимог Рамсарської конвенції в Україні:

		перспективи збереження водно-болотних угідь міжнародного значення. – К.: ОлдіПлюс, 2020.– С. 42-49
ПТАХИ		
Організація та проведення досліджень. Облік тварин. Викладення результатів у Літописі природи та наукових і науково-популярних публікаціях	Пономаренко О. Л. – старший науковий співробітник, кандидат біологічних наук	Отримано дані щодо видового складу птахів, їх чисельності. Пономаренко О. Л. Вплив сезонних кліматичних факторів на динаміку консортивних зв'язків птахів з липою серцелистою // Ecology and Noospherology, 31(1), 29–36. doi: 10.15421/032006
ССАВЦІ		
Організація та проведення досліджень. Облік тварин	Ганжа Д. С. – науковий співробітник заповідника, Задорожна Г. О. – старший науковий співробітник заповідника, кандидат біологічних наук.	Задорожна, Г., Ганжа, Д. Про фауну кажанів Природного заповідника «Дніпровсько-Орільський» // Novitates Theriologicae. – Київ, 2020. – Том 11 (Хорологія ссавців та знахідки раритетів). – С. 42-46.

Основна узагальнююча форма підсумків науково-дослідної роботи заповідника “Дніпровсько-Орільський”. Протягом 2020 р. здійснювалися науково-дослідні роботи з метою підготовки чергового (XXX) тому Літопису природи. У даний час завершуються роботи з надання звітів за підрозділами. Частка результатів досліджень у межах водно-болотного угіддя “Дніпровсько-Орільська заплава” (площа 2560 га) є пропорційною до загальної площі заповідника. (3766,2 га), тобто становить 70 %.

Подано до друку у 2020 році статті, в яких окремими підрозділами висвітлюються проблеми та сучасний стан водно-болотного угіддя “Дніпровсько-Орільська заплава”:

– Задорожна Г.О. По слідах ссавців Природного заповідника “Дніпровсько-Орільський”. Практичний посібник для юннатів. Еколого-натуралістичний вісник Придніпров'я;

– Kunakh, O., Bondarev, D., Fedushko, M., Gubanova, N., Zhukov, O. Quantification of the annual temperature course to explain the spawning events of the Rudd (Scardinus erythrophthalmus L., 1758). Ecological Qestions – на рецензуванні;

– Dmytro Bondarev, Marina Fedushko, Nadiya Hubanova, Roman Novitskiy, Olga Kunakh, Olexander Zhukov Temporal dynamics of the fish communities: eutrophication affects the structure of ecological guilds according to vertical preferences. Aquatic Ecology. – на рецензуванні;

– Scopos Zadorozhna G., Andrusyevych K. The relationship between soil heterogeneity and cellulolytic activity. Ekologia (Bratislava). (статус Scopus).

Вийшло друком в 2020 році роботи, в яких окремими підрозділами висвітлюються проблеми та сучасний стан водно-болотного угіддя “Дніпровсько-Орільська заплава”:

1. Бондарев Д.Л., Кочет В.М. Сучасний стан видів-інвазіантів іхтіофауни водно-болотного угіддя міжнародного значення “Дніпровсько-Орільська заплава”. Матеріали XIII Міжнародної іхтіологічної науково-практичної конференції “Сучасні проблеми теоретичної та практичної іхтіології”. Харків, 2020 – С.19-24.

2. Бондарев Д. Л., Кунах О. М. Екологічні особливості фенології нересту риб у водоймах природного заповідника “Дніпровсько-Орільський”. Матеріали XIII Міжнародної іхтіологічної науково-практичної конференції “Сучасні проблеми теоретичної та практичної іхтіології”. – Харків, 2020. – С. 24-29.

3. Бондарев Д.Л., Кочет В.М. Роль продуктивних зон водно-болотного угіддя міжнародного значення “Дніпровсько-Орільська заплава” у збереженні іхтіофауни регіону // Матеріали III міжнародної науково-практичної конференції “Проблеми функціонування та підвищення біопродуктивності водних екосистем”. – Дніпро, Україна, 2020. – С. 103-106.

4. Ганжа Д. С., Литвин Т. С. Визначення степових рослин Придніпров'я за допомогою програмного забезпечення та мобільних додатків // Молодь: наука та інновації: Матеріали VIII Всеукраїнської науково-технічної конференції студентів, аспірантів і молодих вчених – Д.: НТУ “Дніпровська політехніка”, 2020. Т. 10. – 224 с.

5. Задорожна, Г., Ганжа, Д. Про фауну кажанів Природного заповідника “Дніпровсько-Орільський” // *Novitates Theriologicae*. – Київ, 2020. – Том 11 (Хорологія ссавців та знахідки раритетів). – С. 42-46.

6. Кочет В. М. Водно-болотне угіддя “Дніпровсько-Орільська заплава”: проблеми функціонування в умовах потужного антропогенного навантаження / В. М. Кочет, Д. Л. Бондарев // Матеріали науково-практичного семінару: Виконання вимог Рамсарської конвенції в Україні: перспективи збереження водно-болотних угідь міжнародного значення. – К.: ОлдіПлюс, 2020. – С. 42-49.

7. Кочет В.М., Христов О.О., Комлик Ю.А. Особливості формування іхтіофауни техногенних акваторій Дніпропетровської області. // Сучасні проблеми теоретичної та практичної іхтіології // Матеріали XIII Міжнародної іхтіологічної науково-практичної конференції “Сучасні проблеми теоретичної та практичної іхтіології” 17-19 вересня 2020 року. Х., 2020. – С. 101-106.

8. Пономаренко О. Л. Вплив сезонних кліматичних факторів на динаміку консортивних зв'язків птахів з липою серцелистою // *Ecology and Noospherology*, 31(1), 29–36. doi: 10.15421/032006.

9. Севериновська О.В., Ляшенко В.П., Задорожна Г.О. Лабораторний практикум із курсу “Фізіологія серцево-судинної системи”. Дніпро: РВВ ДНУ, 2020. 40 с.

10. Bondarev, D. L., Fedyushko, M. P., Gubanova, N. L., Zhukov, O. V. The specifics of forming young fish communities and regularities of their dynamics in water bodies of the “Dnipro-Orylskiy” Nature Reserve. *Agrology*.

11. Ponomarenko O. L., Pakhomov O. Ye. Effect of climatic factors on the bird life activity in the main dominating tree species consortia in the native forests of the steppe zone of Ukraine // *Conception of management of the animal biodiversity*

transformations in the Steppe zone of Ukraine under climate change : monograph. Ed. by O. Y. Pakhomov. Rīga, Izdevniecība “Baltija Publishing”, 2020. P. 121-189, (Розділ в монографії);

Науковим співробітником, що опублікував найбільшу кількість робіт є Бондарев Д.Л.: науковий співробітник, іхтіолог. Науковий стаж у заповіднику – 24 роки.

1. Scopus Zadorozhna G., Andrushevych K. The relationship between soil heterogeneity and cellulolytic activity. Ekologia (Bratislava). (статус Scopus).

2. Кочет В.М. Сучасний стан іхтіофауни перспективних водно-болотних угідь Дніпропетровщини в умовах ведення господарської діяльності. Матеріали XIII міжнародної іхтіологічної науково-практичної конференції. Харків; 2020. С. 18-24.

3. Кочет В.М. Бондарев Д.Л. Вплив деградації гідрологічного режиму природного заповідника Дніпровсько-Орільський на умови відтворення іхтіофауни його акваторій. Матеріали XIII міжнародної іхтіологічної науково-практичної конференції. Харків.

4. Ганжа Д.С., Вдовиченко В. М. Рослинний покрив на згарищах арени ріки Самари в межах державного підприємства “Новомосковський військовий лісгосп”//. “Екологія і ноосферологія”, 2020. – С. 47-54.

5.3.4. Чужорідні види тварин у фауні Дніпропетровської області

Інвазивні види тварин – чужорідні немісцеві види, інтродуковані навмисно або ненавмисно поза межі їх природних середовищ існування, де вони осіли, розмножуються та поширюються способами, що чинять шкоду для середовища, до якого вони потрапили. Інформація про чужорідні види тварин наведена за даними природного заповідника “Дніпровсько-Орільський” у таблиці 5.3.4.1.

Таблиця 5.3.4.1. Інформація про чужорідні види тварин

Назва виду (українська і латинська (наукова))	Результати досліджень, заходи контролю чисельності
РИБИ	
Тюлька чорноморсько-азовська <i>Clupeonella cultriventris</i> (Nordmann, 1840)	Саморозселився з прилеглих акваторій, акліматизувався, моніторинг чисельності проводиться згідно програми Літопису природи, заходи з регулювання чисельності не проводяться. Стабільно багато чисельний, але незагрозливий вид.
Амур білий <i>Ctenopharyngodon idella</i> (Valenciennes, 1844)	Періодично зариблюється в Дніпровське водосховище, моніторинг чисельності проводиться згідно програми Літопису природи, самостійно не відтворюється. Малочисельний, незагрозливий вид.

Назва виду (українська і латинська (наукова))	Результати досліджень, заходи контролю чисельності
Чебачок амурський <i>Pseudorasbora parva</i> (Temminck&Schlegel, 1846)	Потрапив у водосховище разом із зарибком рослинної риби, адаптувався на всій акваторії, акліматизувався, моніторинг чисельності проводиться згідно програми Літопису природи, заходи з регулювання чисельності не проводяться. Багаточисельний, поширений, загрозливий вид.
Карась сріблястий <i>Carassius auratus gibelio</i> (Bloch, 1782)	Інтродукований в водосховище, акліматизувався, моніторинг чисельності проводиться згідно програми Літопису природи, Чисельність помірна, незагрозливий вид.
Білий товстолоб <i>Hypophthalmichthys molitrix</i> (Valenciennes, 1844)	Періодично зариблюється в Дніпровське водосховище, самостійно не відтворюється. Малочисельний, незагрозливий вид.
Строкатий товстолоб <i>Aristichthys nobilis</i> (Richardson, 1846)	Періодично зариблюється в Дніпровське водосховище, самостійно не відтворюється. Малочисельний, незагрозливий вид.
Вугор річковий <i>Anquilla anguilla</i> (Linnaeus, 1758)	Інтродуцент, самостійно не відтворюється. Реєструються поодинокі особини.
Атерина чорноморська <i>Atherina boyeri pontica</i> (Eichwald, 1831)	Саморозселився з прилеглих акваторій, акліматизувався, моніторинг чисельності проводиться згідно програми Літопису природи. Малочисельний, незагрозливий вид.
Колбочка триголкова <i>Gasterosteus aculeatus</i> (Linnaeus, 1758)	Саморозселився з прилеглих акваторій, акліматизувався, моніторинг чисельності проводиться згідно програми Літопису природи. Малочисельний, незагрозливий вид.
Сонячна риба синьо-зяброва, сонячний окунь <i>Lepomis gibbosus</i> (Linnaeus, 1758)	Випадковий інтродуцент, саморозселився з прилеглих акваторій, акліматизувався, моніторинг чисельності проводиться згідно програми Літопису природи, заходи з регулювання чисельності не проводяться. Загрозливий вид, прогнозується спалах чисельності.
Судак волзький <i>Stizostedion volgense</i> (Gmelin, 1789)	Саморозселився з прилеглих акваторій, акліматизувався. Стабільно мало чисельний, незагрозливий вид.
Бичок кругляк <i>Neogobius melanostomus</i> (Pallas, 1814)	Саморозселився з прилеглих акваторій, акліматизувався, моніторинг чисельності проводиться згідно програми Літопису природи.
Бичок гонець <i>Neogobius gymnotrachelus</i> (Kessler, 1857)	Саморозселився з прилеглих акваторій, акліматизувався, моніторинг чисельності проводиться згідно програми Літопису природи. Чисельність стабільно помірна, незагрозливий вид.
Бичок кнут <i>Mesogobius batrachocephalus</i> (Pallas, 1814)	Саморозселився з прилеглих акваторій, акліматизувався, моніторинг чисельності проводиться згідно програми Літопису природи. Чисельність помірна, незагрозливий вид.
Бичок пуголовочок Браунера <i>Benthophiloides brauneri</i> (Beling et Iljin, 1927)	Саморозселився з прилеглих акваторій, акліматизувався, Малочисельний незагрозливий вид.
ПТАХИ	
немає	немає
ССАВЦІ	
Єнотоподібний собака (єнотоподібний пес, собака єнотовий) <i>Nyctereutes procyonoides</i> (Gray 1834)	Саморозселився з прилеглих територій. Облік чисельності, дослідження екології виду. На даний час на території заповідника мешкає близько 8 особин
Олень плямистий (<i>Cervus nippon</i>) (Temminck, 1838)	Саморозселився з прилеглих територій. Облік чисельності, дослідження екології виду. За результатами зимового обліку на даний час на території заповідника мешкає близько 20 особин.

5.3.5. Заходи щодо збереження тваринного світу

Як відомо, головною особливістю фауни є її динамічність, що визначається можливостями та історично сформованими особливостями її видів до зміни свого місця у просторі і надзвичайно динамічній структурі угруповань у часі. На відміну від інших груп живих організмів, тварини активно переміщуються у просторі, змінюючи своє положення відповідно до змін факторів середовища та змін ресурсів. Тому всі заходи і програми щодо охорони фауни повинні враховувати цю її особливість, яка виявляється як в сезонних циклах, так і в багаторічних (при тому доволі стрімких) змінах ареалів, у міграціях, інвазіях, хвилях чисельності тощо. Сезонні та багаторічні зміни локальних угруповань вимагають розробки динамічної системи охорони біорізноманіття загалом і раритетних видів зокрема.

До критеріїв забезпечення фауни охороною необхідно відносити:

- 1) наявність в області стійких популяцій, місцезнаходження яких забезпечені загальною охороною;
- 2) внесення видів у “червоні” списки і розроблення відповідних планів дій;
- 3) формування механізмів підтримання стійкості популяцій в умовах тотальної фрагментації видових ареалів і порушення структури популяцій (вікової, статевий, просторової), життєвих і сезонних циклів тощо;
- 4) розвиток системи реабілітації популяцій на основі розплідників та системи рятування приречених популяцій з подальшим переселенням репродуктивного ядра в інші місця;
- 5) зміну ставлення пересічних людей до тих чи інших видів і зміну суспільних цінностей, включаючи ставлення до тварин як до трофею чи як до біологічного ресурсу загалом.

Ці п'ять базових факторів можуть бути ефективними при врахуванні кількох спільних для них знаменників, частина яких визначається біологічними особливостями видів, а частина особливостями нашого ставлення до видів:

динамічна просторово-часова структура популяцій і міграційна активність;

різний фактичний статус на заповідних і господарських об'єктах;

неоднакове ставлення до одних і тих самих видів в різних соціальних шарах людської популяції;

можливість переходу тварин зі статусу “раритетного” у статус “шкідника” і навпаки, залежно від його чисельності і статусу території оселення;

необхідність різного відношення до видів-аборигенів і до адвентивних видів, з урахуванням необхідності проектування квазіприродних угруповань.

Невиконання хоча б одного з п'яти базових положень першого блоку та неврахування будь-якого з положень другого блоку веде до руйнації всієї системи охорони видів дикої фауни.

Питання збереження біорізноманіття включені до Дніпропетровської обласної комплексної програми (стратегії) екологічної безпеки та запобігання

змінам клімату на 2016 – 2025 роки (рішення Дніпропетровської обласної ради від 21.10.2015 № 680-34/VI). Аналіз багаторічних даних свідчить про те, що заповідний режим та заходи з охорони безумовно позитивно впливають на стан мешкання та перебування усіх рідкісних видів тварин на території Дніпропетровської області.

За інформацією природного заповідника “Дніпровсько-Орільський” збільшення чисельності деяких охоронних видів і числа видів у першу чергу пов’язано з удосконаленням системи охоронюваних заходів. З іншого боку, удосконалення системи досліджень дало можливість виявити місця перебування одиничних особин рідкісних видів, що раніше не реєструвалися. Не зникло жодного виду, що охороняється і також не реєструється загрозливої (довготривалої) тенденції зменшення його чисельності, зареєстрованого з моменту створення заповідника по теперішній час.

Загалом, розвиток заповідної справи є потужним механізмом комплексного вирішення важливих екологічних проблем регіону. Збереження рідкісних видів тваринного світу – невід’ємна складова зазначеного механізму.

З метою збереження рідкісних видів тварин, що перебувають під загрозою зникнення на території Дніпропетровської області затверджений перелік Червоних списків тварин та рослин Дніпропетровської області (рішення Дніпропетровської обласної ради від 27.12.2011 № 219-10/VI). До Червоного списку тварин Дніпропетровської області занесені 132 види тварин.

Також одним із важливих шляхів розв’язань проблем регіону – боротьба з браконьерством.

Інформація про кількість виявлених фактів браконьерства наведена у таблиці 5.3.4.2.

Таблиця 5.3.4.2. Кількість виявлених фактів браконьерства

	2018 рік	2019 рік	2020 рік
Виявлено фактів браконьерства, од.:			
За даними ДООУЛМГ	102	103	119
За даними Дніпропетровськрибоохорона	3955	4322	4043
За даними ДЕІ у Дніпропетровській області	43	12	205

З метою охорони та відтворення водних біоресурсів у природних рибогосподарських водних об’єктах Дніпропетровської області Управління Державного агенства рибного господарства у Дніпропетровській області організовуються заходи щодо проведення нерестової кампанії під час весняно-літньої заборони лову риби, раків на Дніпровському, Дніпродзержинському, Каховському водосховищах та інших водоймах області (встановлення термінів заборони промислового, любительського рибальства та затвердження переліку нерестових ділянок).

Основним завданням проведення заходів є недопущення погіршення умов існування водних біоресурсів, припинення промислу рибодобувними організаціями, забезпечення контролю за роботою спеціальних товарних рибних господарств, а також за виконанням встановленого порядку любительського лову риби громадянами та членами громадських організацій в місцях, де дозволено любительське рибальство в період весняно-літньої

заборони.

Під час нересту риби заборонено днопоглиблювальні, вибухові, гідротехнічні роботи, видобуток гравію та пісчано-ракушкової суміші, а також пересування плавзасобів з двигунами у заборонених зонах і на нерестових ділянках, будь-яке перебування громадян (за винятком уповноважених органів, які здійснюють охорону водних біоресурсів) та лов риби у водоймах під час її масового ходу на нерестовища, в період відкладання ікри і виходу з неї мальків, з урахуванням погодних умов, а також лов раків у період вирощування ікри, першої та другої линьки.

5.4. Природні території та об'єкти, що підлягають особливій охороні

Дніпропетровська область знаходиться в степовій зоні України і займає площу 3192,3 тис. га, в тому числі землі лісового фонду становлять 193,4 тис. га, із них вкриті лісовою рослинністю 82,08 тис. га, а лісистість області – 5,6 %. Наявність потужних запасів мінеральної сировини і сприятливі ґрунтово-кліматичні умови зумовлюють високу концентрацію промислових об'єктів і розвиток аграрного сектору. У результаті більша частина земель антропогенно трансформована. В таких умовах дуже складним є питання виявлення і заповідання природних територій і об'єктів.

У Дніпропетровській області проводиться значна робота щодо розвитку і розширення заповідних територій. Заповідна справа розглядається як головний засіб для комплексного вирішення важливих екологічних проблем, таких як збереження біорізноманіття, відновлення і підтримка екологічного балансу в біосфері в умовах техногенного забруднення тощо.

Станом на 01.01.2021 мережа територій та об'єктів природно-заповідного фонду області складає 180 об'єктів, загальною площею 100,08 тис. га, що становить 3,13 % від площі області. Із них 32 об'єкта – загальнодержавного значення на площі 36640,98 га та 148 – місцевого значення на площі 63766,29 га (див. табл. 5.4.1.).

5.4.1. Стан і перспектива розвитку природно-заповідного фонду

Розвиток природно-заповідного фонду області станом на 01.01.2021 наведений в таблиці 5.4.1.1.

Природні регіони екологічної мережі у межах Дніпропетровської області зображені на рисунку 5.4.1.1.

5.4.2. Водно-болотні угіддя міжнародного значення

Водно-болотне угіддя “Дніпровсько-Орільська заплава” (рис. 5.4.2.1.), згідно Паспорту ВБУ (date of designation 29 juli 2004, site no: 1399) є угіддям міжнародного значення і знаходиться у складі природного заповідника “Дніпровсько-Орільський”. У зв'язку з цим господарська діяльність в його межах на абсолютній більшості території не проводиться. Здійснюються лише наукові дослідження, природоохоронні заходи та моніторинг стану довкілля. На 38 га лук дозволяється сінокосіння (згідно паспорту ВБУ).

Таблиця 5.4.1. Структура та динаміка природоохоронних об'єктів за роками (загальнодержавного та місцевого значення)

Категорії територій та об'єктів ПЗФ	на 01.01.2017		на 01.01.2018		на 01.01.2019		на 01.01.2020		на 01.01.2021	
	кіль- кість, од	площа, га	кіль- кість, од	площа, га	кіль- кість, од	площа, га	кіль- кість, од	площа, га	кіль- кість, од	площа, га
Природні заповідники	1	3766,2	1	3766,2	1	3766,2	1	3766,2	1	3766,2
Біосферні заповідники	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Національні природні парки	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Регіональні ландшафтні парки	4	14000,1	4	14000,1	4	14000,1	4	14077,1	4	14099,66
Заказники загальнодержавного значення	24	29036,66	24	29036,66	24	29036,66	25	32574,78	25	32573,78
Заказники місцевого значення	81	47959,4	81	47959,4	81	47959,4	81	48277,99	82	48070,39
Пам'ятки природи загальнодержавного значення	3	148	3	148	3	148	3	148	3	148
Пам'ятки природи місцевого значення	50	356,9	50	356,9	50	356,9	50	363,95	50	356,94
Заповідні урочища	3	466,4	3	466,4	3	466,4	3	466,4	3	466,4
Ботанічні сади загальнодержавного значення	2	108	2	108	2	108	2	108	2	108
Ботанічні сади місцевого значення	1	27	1	27	1	27	1	27	1	27
Дендрологічні парки загальнодержавного значення	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Дендрологічні парки місцевого значення	1	2,8	1	2,8	1	2,8	1	2,8	1	2,8
Зоологічні парки загальнодержавного значення	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Зоологічні парки місцевого значення	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва загальнодержавного значення	1	45	1	45	1	45	1	45	1	45

Продовження таблиця 5.4.1.

Категорії територій та об'єктів ПЗФ	на 01.01.2017		на 01.01.2018		на 01.01.2019		на 01.01.2020		на 01.01.2021	
	кіль- кість, од.	площа, га	кіль- кість, од.	площа, га	кіль- кість, од.	площа, га	кіль- кість, од.	площа, га	кіль- кість, од.	площа, га
Природні заповідники										
Парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва місцевого значення	7	417,5	7	417,5	7	417,5	7	417,5	7	417,5
РАЗОМ	178	96333,99	178	96333,99	178	96333,99	179	100274,68	180	100081,6
Фактична площа ПЗФ *	96333,99		96333,99		96333,99		100274,68		100081,6	
% фактичної площі ПЗФ від площі АТО	2,93		2,93		2,93		3,113		3,13	

* сумарна площа територій та об'єктів ПЗФ без урахування площі тих об'єктів ПЗФ, що входять до складу території інших об'єктів ПЗФ.

Таблиця 5.4.1.1. Розподіл територій та об'єктів природно-заповідного фонду (ПЗФ) за їх значенням, категоріями та типами (станом на 01.01.2021)

Категорії об'єктів ПЗФ	Об'єкти ПЗФ										% площі окремих категорій до загальної площі ПЗФ
	загальнодержавного значення			місцевого значення				разом			
	кіль- кість, од.	площа, га		кіль- кість, од.	площа, га		кіль- кість, од.	усьо- го	площа, га	у тому числі надана в постійне користу- вання	
усього		у тому числі надана в постійне користу- вання	усьо- го		у тому числі надана в постійне користу- вання						
Природні заповідники	1	3766,2	3766,2	-	-	-	1	3766,2	3766,2	-	
Біосферні заповідники	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Національні природні парки	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Регіональні ландшафтні парки	-	-	-	4	14099,66	-	4	14099,66	-	-	
Заказники, усього	25	32573,78	X	82	48388,99	X	107	80962,77	X	-	
у тому числі:										-	
ландшафтні	16	28538,78	X	49	39002,29	X	65	67541,07	X	-	
лісові	5	2955	X	3	1021	X	8	3976	X	-	
ботанічні	2	332	X	19	4710	X	21	5042	X	-	
загальнозоологічні	-	-	X	1	287	X	1	287	X	-	
орнітологічні	2	748	X	3	462,6	X	5	1210,6	X	-	
ентомологічні	-	-	X	4	462,1	X	4	462,1	X	-	
іхтіологічні	-	-	X	2	2422	X	2	2422	X	-	
гідрологічні	-	-	X	1	22	X	1	22	X	-	

Категорії об'єктів ПЗФ	Об'єкти ПЗФ										% площі окремих категорій до загальної площі ПЗФ
	загальнодержавного значення			місцевого значення			разом				
	кіль-кість, од.	площа, га		кіль-кість, од.	площа, га		кіль-кість, од.	площа, га			
		усього	у тому числі надана в постійне користування		усього	у тому числі надана в постійне користування		усього	у тому числі надана в постійне користування		
загальногеологічні	-	-	X	-	-	X	-	-	X	-	
палеонтологічні	-	-	X	-	-	X	-	-	X	-	
карстово-спелеологічні	-	-	X	-	-	X	-	-	X	-	
Пам'ятки природи, усього	3	148	X	50	363,94	X	53	511,94	X	-	
у тому числі:										-	
комплексні	1	30	X	1	3,7	X	2	33,7	X	-	
ботанічні	1	56	X	35	312,24	X	36	368,24	X	-	
зоологічні	-	-	X	-	-	X	-	-	X	-	
гідрологічні	-	-	X	2	3,5	X	2	3,5	X	-	
геологічні	1	62	X	12	44,5	X	13	106,5	X	-	
Заповідні урочища	-	-	X	3	466,4	X	3	466,4	X	-	
Ботанічні сади	2	108	-	1	27	-	3	135	108	-	
Дендрологічні парки	-	-	-	1	2,8	-	1	2,8		-	
Парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва	1	45	-	7	417,5	-	8	462,5	-	-	
Зоологічні парки	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
РАЗОМ	32	36640,98	-	148	63766,29	-	180	100407,27	-	-	

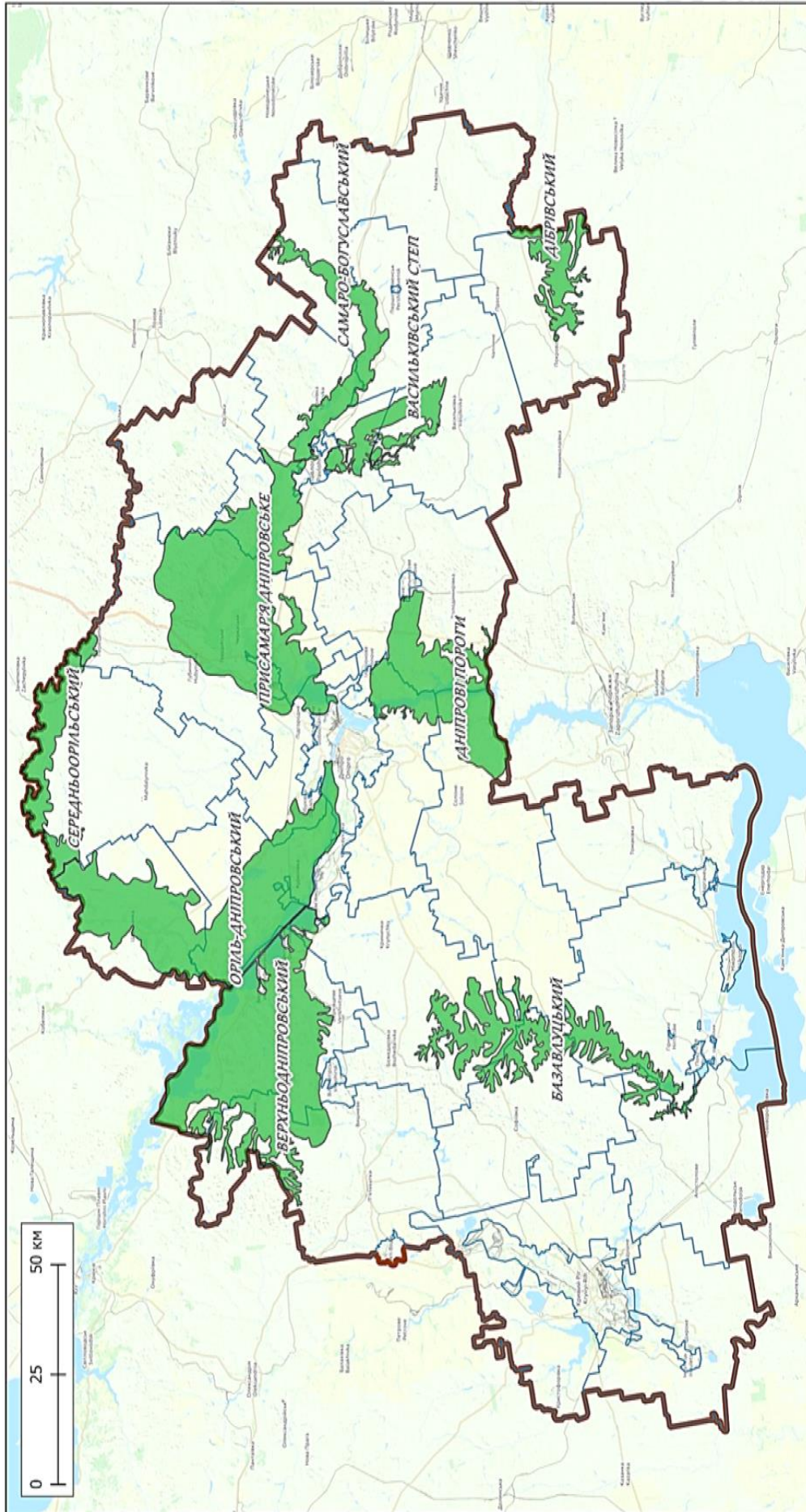

Рис. 5.4.1.1. Природні регіони екологічної мережі у межах Дніпропетровської області

Оскільки водно-болотне угіддя міжнародного значення “Дніпровсько-Орільська заплава” є ядром, основною частиною заповідника, заходи із управління водно-болотним угіддям проводяться згідно затверджених планів наукової та науково-технічної діяльності та еколого-освітньої діяльності, а також програм та індивідуальних планів робіт співробітників наукового відділу заповідника.

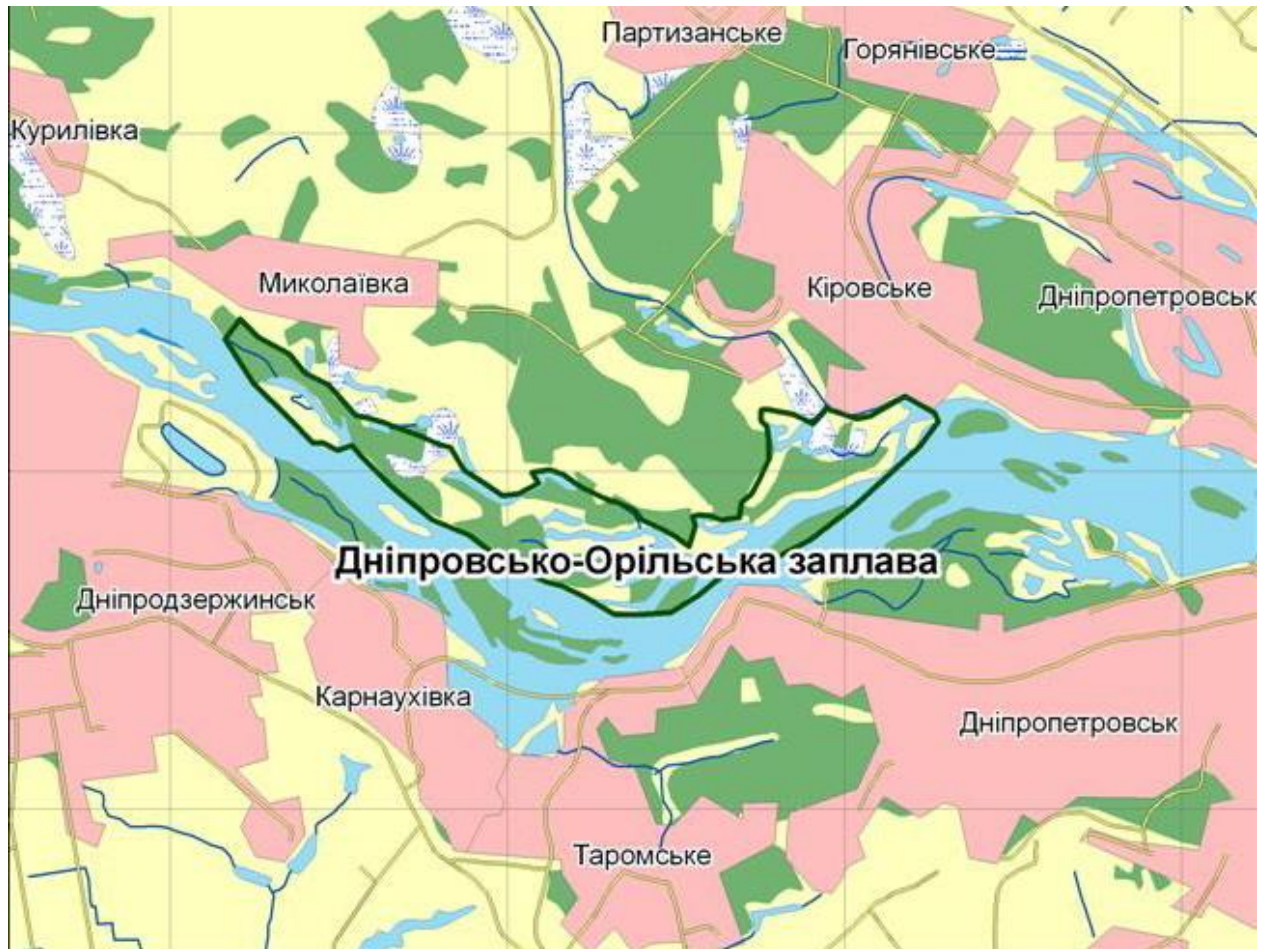

Рис. 5.4.2.1. Дніпровсько-Орільська заплава

Спільно з навчальними закладами в рамках еколого-освітньої діяльності здійснюються щорічні моніторингові дослідження стану як рідкісних видів, так і усього водно-болотного угіддя загалом.

Співробітники заповідника протягом 2020 року здійснили наступні заходи:

1. Повністю оновлено постійну виставку творчих робіт вихованців гуртків екологічного профілю за темою “Збереження біологічного різноманіття водно-болотного угіддя “Дніпровсько-Орільська заплава”;

2. Керівництво науковими роботами слухачів Малої Академії Наук:

Під керівництвом співробітників подано науково-дослідні роботи до участі у 1-му етапі Малої Академії Наук на тему 1. Сучасні ІТ технології у екологічних дослідженнях водно-болотних угідь. 2. Інвазійні видів рослин і тварин ВБУ “Дніпровсько-Орільська заплава”.

3. Прийнято особисту участь з доповідями та подальшим опублікуванням матеріалів у міжнародних та державних конференціях на загально-екологічну та природоохоронну тематику – 10 заходів. В 4 з них оремо розглянуто проблеми охорони та особливості досліджень у водно-болотних угіддях взагалі та у водно-болотному угідді “Дніпровсько-Орільська заплава” зокрема.

4. Співробітники заповідника виступили з лекціями у Вищих навчальних закладах та установах різних форм власності з просвітницькими доповідями доповідями стосовно ролі ВБУ “Дніпровсько-Орільська заплава” у збереженні цінних тварин Придніпров’я. Всі лекції (стосовно безпосередньо ВБУ їх було 14) були надані у скап-режимі.

5. Науковими співробітниками заповідника проведено 4 практичних заняття з визначення рідкісних видів тварин і рослин та рідкісних видів риб водно болотного угіддя “Дніпровсько-Орільська заплава” під час еколого-просвітницьких заходів спеціалізованих навчальних закладів екологічного спрямування. Заходи були здійснені до впровадження суворих вимог карантину.

6. Співробітниками надано 5 виступів та інтерв’ю для регіональних телеканалів щодо проблем збереження заповідних територій та основних загроз і існуванню водно-болотного угіддя “Дніпровсько-Орільська заплава”. У зв’язку з розповсюдженням хибної теорії гуманного відношення до видів-інвазіантів (зокрема-покинутих собак) в межах особливо охоронюваних територій, основна увага була приділена темі “Ми відповідаємо за тих, кого приручили”.

7. Під керівництвом наукових співробітників заповідника в межах ВБУ було проведено ландшафтну екологічну практику для 4 груп студентів-екологів

Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара (БЕ-18 (9 студентів), БЕ-19У (7 студентів) безпосередньо в межах ВБУ.

8. В рамках міжнародного співробітництва з науковими і учбовими закладами, продовжено співпрацю для проведення виробничої практики у в межах ВБУ “Дніпровсько-Орільська заплава” для студентів університету м. Лодзь (інститут Географії і Туризму, Факультет географічних наук (**Institute of Uniwersytet Lodzki, Institute of Urban Geography and Tourism, Faculty of Geographical Science**)). Забезпечено юридичне підґрунтя для проведення практики в межах ВБУ для 4 студентів-екологів цього навчального заходу в **2021 році**

9. В 2020 році співробітники наукового відділу приймали участь в наступних заходах з підвищення кваліфікації, зокрема стосовно удосконалення засобів визначення стану біотичних компонентів водно-болотних угідь:

– Співробітник заповідника Задорожна Г.О. приймала участь у VI науково-методичному семінарі “ГІС та заповідні території – 2020” з доповіддю на тему “Використання ГІС у дослідженнях неоднорідності біологічних і фізичних властивостей ґрунту”.

– Протягом звітної року наукові співробітники Ганжа Д.С. та Бондарев Д.Л. завершили підготовку дисертаційних робіт до захисту на

кафедрі зоології та екології Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара. Базовим інформативним матеріалом є дані, зібрані в межах Водно-Болотного угіддя “Дніпровсько-Орільська заплава” – 90 %.

Слід окремо підкреслити, що можливості проведення заходів з популяризації ідеї стратегічної ролі водно-болотних угідь у збереженні біотичних компонентів та безпосередньо – водних ресурсів України і планети Земля загалом, в 2020 році були вкрай суттєво обмежені розповсюдженням вірусу Covid-19. З великою повагою ставлячись до ролі ресурсу інетернет-мережі у житті людства, на даний час можливо констатувати, що поки що вона не спроможна замінити живе спілкування (гуртки, конференції, семінари, екскурсії та ін.) з різними верствами населення, у процесі позитивно-інформаційного впливу на людей особливо-молоді стосовно еколого-освітньої обізнаності населення і стосовно водно-болотних угідь в тому числі.

У зв'язку з вищенаведеним перелік робіт, здійснених в 2020 р. в межах популяризації ролі водно-болотного угіддя “Дніпровсько-Орільська заплава” з урахуванням вимог Рамсарської конвенції, не відрізняється особливим різноманіттям. Але, тим не менш, безпосередньо план у різних формах втілення був виконаний і полягає в наступному

5.5. Рекреаційна діяльність на територіях та об'єктах природно-заповідного фонду

Туристично-рекреаційні ресурси Дніпропетровської області – це об'єкти, що використовуються чи можуть бути використані для відпочинку, туризму, лікування, оздоровлення населення. Вони можуть бути поділені на природні та соціально-економічні (культурні об'єкти, пам'ятки архітектури, історії, археологічні стоянки, місця, пов'язані з перебуванням видатних діячів тощо).

На території Дніпропетровської області знаходиться 32 території та об'єкти природно-заповідного фонду загальнодержавного значення.

М'який клімат, мінеральні джерела, лікувальні грязі Дніпропетровщини – все це створює умови для лікування та відпочинку. Тут працює 40 санаторіїв, профілакторіїв та пансіонатів з лікуванням, 87 баз відпочинку, 913 дитячих таборів відпочинку (з них 25 позаміських). Природно-рекреаційний потенціал: Солоний лиман – рівнинний грязьовий і бальнеологічний курорт степової зони, розташований за 20 км від Дніпра. Лікувальні природні ресурси – грязь і рапа лиману, а також питна вода, що після промислового розливу використовується як столова та лікувальна під назвою “Знаменівська”. У літній період функціонує більше 10 міських пляжів, які є безпечними для купання: проведено очистку піску, дна водоймищ, дезінфекція пляжного обладнання, підсипано пісок або галька тощо.

6. ЗЕМЕЛЬНІ РЕСУРСИ ТА ҐРУНТИ

6.1. Структура та стан земель

Територія області займає 3192,3 тис. га, з них: сільськогосподарські землі – 2512,1 тис. га, ліси і інші лісовкриті площі – 187,5 тис. га, забудовані землі – 43,5 тис. га, відкриті заболочені землі – 26,7 тис. га, відкриті землі без рослинного покриву або з незначним рослинним покривом – 9,8 тис. га. Усього земель (суші) – 3039,6 тис. га, території, що покриті поверхневими водами – 152,7 тис. га.

Основний фонд ґрунтового покриття Дніпропетровської області складають чорноземи звичайні різної глибини гумусового шару та механічного складу від легкосуглинкових до легкоглинистих. Найбільшу питому вагу займають сільськогосподарські угіддя – 78,7 %, що свідчить про високий рівень сільськогосподарського освоєння земель.

Діяльність господарств агропромислового комплексу Дніпропетровської області в галузі рослинництва здійснюється із застосуванням заходів з підтримання вмісту органічної речовини (гумусу) у ґрунтах.

6.1.1. Структура та динаміка основних видів земельних угідь

В області найбільшу питому вагу займають сільськогосподарські угіддя, що свідчить про високий рівень сільськогосподарського освоєння земель.

Структура та динаміка основних видів земельних угідь у 2016 – 2020 роках наведена у таблиці 6.1.1.1.

6.1.2. Стан ґрунтів

Проблема збереження ґрунтового покриву сільськогосподарських угідь та родючості ґрунтів набула загрозливих масштабів. Особливо великої шкоди родючості чорноземів в області завдає водна ерозія, причинами якої є велика розораність сільськогосподарських угідь, насиченість сівозмін просапними культурами, невиконання протиерозійних заходів на схилах.

В зв'язку з цим проводиться моніторинг земель з метою оцінки ефективності родючості ґрунту, прогнозування та оброблення інформації про сучасний стан сільськогосподарських угідь, розроблення обґрунтованих рекомендацій щодо запобігання негативним змінам стану земель.

До основних джерел забруднення сільськогосподарських угідь відносять забруднення ґрунтів важкими металами, пестицидами, нітратами, радіоактивними елементами. Головною причиною забруднення ґрунтів є наднормативне внесення отрутохімікатів, мінеральних добрив.

Систематично проводиться лабораторний моніторинг за забрудненням ґрунтів. Проведення спостережень за забрудненням ґрунтів включає вибіркове визначення токсикантів промислового походження, а також спостереження за забрудненням ґрунтів сільськогосподарських угідь залишковими кількостями пестицидів та нітратів, важкими металами, радіонуклідами.

Таблиця 6.1.1.1. Структура земельного фонду регіону

	2016 рік		2017 рік		2018 рік		2019 рік		2020 рік	
	усього, тис. га	% до загальної площі території	усього, тис. га	% до загальної площі території	усього, тис. га	% до загальної площі території	усього, тис. га	% до загальної площі території	усього, тис. га	% до загальної площі території
Основні види земель та угідь										
Загальна територія	3192,3	100	3192,3	100	3192,3	100	3192,3	100	3192,3	100
у тому числі:										
1. Сільськогосподарські угіддя	2513,0	78,7	2513,0	78,7	2511,5	78,7	2513,2	78,7	2512,1	78,7
з них:										
рілля	2127,1	66,6	2127,4	66,6	2126,8	66,6	2152,7	67,4	2152,6	67,4
перелоги										
багаторічні насадження	53,1	1,7	53,1	1,7	53,1	1,7	49,94	1,6	49,9	1,6
сіножаті і пасовища	332,5	10,4	332,5	10,4	331,5	10,3	310,5	9,2	309,5	9,2
2. Ліси і інші лісовкриті площі	192,8	6,0	192,8	6,0	193,4	6,1	187,48	5,9	187,5	5,9
з них вкриті лісовою рослинністю	163,7	5,1	163,7	5,1	82,08	2,6	88,51	2,8	84,7	2,7
3. Забудовані землі	193,2	6,1	193,2	6,1	31,7	1,0	42,5	1,3	43,5	1,4
4. Відкриті заболочені землі	26,1	0,8	26,1	0,8	27,49	0,9	25,5	0,8	26,7	0,8
5. Відкриті землі без рослинного покриву або з незначним рослинним покривом (піски, яри, землі, зайняті зсувами, щебенем, галькою, голими скелями)	41,6	1,3	41,6	1,3	10,13	0,3	9,8	0,3	9,8	0,3

Основні види земель та угідь	2016 рік		2017 рік		2018 рік		2019 рік		2020 рік	
	усього, тис. га	% до загальної площі території	усього, тис. га	% до загальної площі території	усього, тис. га	% до загальної площі території	усього, тис. га	% до загальної площі території	усього, тис. га	% до загальної площі території
6. Інші землі	69,9	2,2	418,7	13,1	418,01	13,1	413,9	13,0	412,8	12,9
Усього земель (суша)	3036,6	95,1	3036,6	95,1	3036,6	95,1	3036,7	95,2	3039,6	95,2
Території, що покриті поверхневими водами	155,7	4,9	155,7	4,9	155,65	4,9	152,6	4,8	152,7	4,8

Кожного року лабораторія обстежує ґрунти населених пунктів на токсиканти промислового походження та землі адміністративних районів на залишкові кількості пестицидів. Оцінка стану забруднення ґрунтів проводиться шляхом порівняння концентрації вмісту забруднюючих речовин з встановленими граничнодопустимими концентраціями.

6.1.3. Деградація земель

До деградованих земель відносяться земельні ділянки, поверхня яких порушена внаслідок землетрусу, зсувів, карстоутворення, повеней, добування корисних копалин та земельні ділянки з еродованими, перезволоженими, з підвищеною кислотністю або засоленістю, забрудненими хімічними речовинами ґрунтами. До малопродуктивних земель відносяться сільськогосподарські угіддя, ґрунти яких характеризуються негативними природними властивостями, низькою родючістю, а їх господарське використання за призначенням є економічно не ефективним.

Основні підприємства, що порушують землі області, це гірничозбагачувальні комбінати, які проводять розробку корисних копалин відкритим способом та шахти.

Процес формування гумусового шару та процес його деградації носять довгостроковий характер, тому виділити зміни, які відбулися за останні два – три роки, не уявляється можливим.

6.2. Основні чинники антропогенного впливу на земельні ресурси та ґрунти

Одним з основних чинників антропогенного впливу на земельні ресурси є гірничо-видобувна промисловість.

Розробка корисних копалин відкритим способом потребує проведення розкривних робіт, що призводить до порушення земель. Дані стосовно порушених, відпрацьованих та рекультивованих земель на території Дніпропетровської області наведено у таблиці 6.2.1.

Таблиця 6.2.1. Порушені, відпрацьовані та рекультивовані землі

<i>Землі</i>	2016 рік	2017 рік	2018 рік	2019 рік	2020 рік
Порушені, тис. га	*	37,9500	37,9500	37,9500	37,9500
% до загальної площі території	*	1,51	1,51	1,51	1,51
Відпрацьовані, тис. га	*	6,0300	6,0300	6,0300	6,0300
% до загальної площі території	*	0,24	0,24	0,24	0,24
Рекультивовані, тис. га	0,002	0,002	4,65	4,65	
% до загальної площі території	0,0001	0,0001	0,14	0,14	

* дані не надані Головним управлінням Держгеокадастру у Дніпропетровській області

Програмою по земельній реформі на 2017 – 2021 роки, що затверджена рішенням Синельниківської міської ради від 14.12.2017 № 427-24/VII (зі змінами), передбачені заходи щодо розробки проектів землеустрою щодо відведення земельних ділянок водного фонду міста (проекти землеустрою щодо

визначення розмірів та встановлення меж прибережних захисних смуг, пляжних зон; проекти землеустрою щодо організації і встановлення меж території земель водного фонду та водоохоронних зон).

6.3. Охорона земель

Дніпропетровщина – гарний приклад для інших областей, як проводити реформу децентралізації. Перехід до нової системи адміністрування, у першу чергу, – благо для людей. Мешканці сіл самі вирішують, з якими населеними пунктами бажають об'єднатися. Від такої кооперації вони отримують багато переваг – і самостійність у прийнятті рішень, і додаткові фінансові можливості. Територіальні громади області утримують національне лідерство і за фінансовою спроможністю.

Основною метою програм розвитку земельних відносин є забезпечення ефективного використання та підвищення цінності земельних ресурсів.

Основними напрямками яких є:

- проведення робіт із інвентаризації земель;
- розроблення документації із землеустрою ;
- забезпечення подальшого розвитку відносин власності на землю;
- розвиток ринку земель;
- підготовка, організація та проведення земельних торгів у формі аукціонів;
- організація моніторингу земель громади.

Вирішення цих питань можливе лише за умови проведення землевпорядних робіт і заходів, які спрямовані на регулювання земельних відносин та раціональну організацію території населених пунктів громади.

Достовірні дані про площі, межі, склад угідь та конфігурацію земельних ділянок надають можливість прогнозувати використання земель. Важливо знати, які земельні ділянки не використовуються, або використовуються нераціонально, не за цільовим призначенням, всупереч вимогам земельного та природоохоронного законодавства. Засобом набуття таких знань служить інвентаризація. Метою інвентаризації земель є встановлення місця розташування об'єктів землеустрою, їх меж, розмірів, правового статусу, виявлення земель, що не використовуються, використовуються нераціонально або не за цільовим призначенням, виявлення і консервації деградованих сільськогосподарських угідь і забруднених земель, встановлення кількісних та якісних характеристик земель, необхідних для ведення державного земельного кадастру, здійснення державного контролю за використанням та охороною земель і прийняття на їх основі відповідних рішень органом виконавчої влади та органом місцевого самоврядування.

7. НАДРА

Надра – це частина земної кори, що розташована під поверхнею суші та дном водоймищ і простягається до глибин, доступних для геологічного вивчення та освоєння.

Відповідно до Кодексу України про надра, надра надаються у користування підприємствам, установам, організаціям і громадянам лише за наявності у них спеціального дозволу на користування ділянкою надр. Право на користування надрами засвідчується актом про надання гірничого відводу.

Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 30.12.2015 № 1174 “Про затвердження Положення про Державну службу геології та надр України” (із змінами), спеціальні дозволи на користування надрами (у тому числі на користування нафтогазоносними надрами) видає Держгеонадра.

Державне науково-виробниче підприємство “Державний інформаційний геологічний фонд України” (ДНВП “Геоінформ України”) є науково-виробничою установою Державної служби геології та надр України, яка збирає, зберігає, аналізує та надає у користування інформацію, що утворилася в процесі геологічного вивчення та використання надр.

Предметом діяльності ДНВП “Геоінформ України” є :

- створення й забезпечення функціонування галузевого державного архіву геологічних документів;
- науково-дослідні, тематичні, дослідно-методичні, проектно-технологічні роботи (у тому числі спрямовані на використання засобів комп’ютеризації та телекомунікації) щодо аналізу, систематизації, узагальнення, інтерпретації, зберігання й передавання архівної, аналітичної та картографічної інформації з геологічного вивчення та використання надр;
- державна реєстрація та облік робіт з геологічного вивчення надр України, її континентального шельфу та виключної (морської) економічної зони;
- приймання, облік, постійне зберігання, аналітично-статистичне оброблення та надання у користування документів Національного архівного фонду, що містять результати робіт з геологічного вивчення та використання надр;
- ведення системи обліку об’єктів Державного фонду родовищ, запасів та проявів корисних копалин, а саме:
 - державного кадастру родовищ і проявів корисних копалин;
 - державного кадастру родовищ підземних вод;
 - державного балансу запасів корисних копалин;
 - ведення державного обліку нафтових і газових свердловин;
- вивчення стану і перспектив розвитку мінерально-сировинної бази країни.

7.1. Мінерально-сировинна база

7.1.1. Стан та використання мінерально-сировинної бази

За різноманітністю і значимістю природних ресурсів Дніпропетровська область є однією з найбагатших в Україні. Дніпропетровщина відзначається

підземними багатствами та сприятливим кліматом, водними ресурсами, родючими ґрунтами.

Про багатство надр області відомо не тільки у державі, Європі, а й у світі, адже тут зосереджені унікальні родовища копалин, значні запаси залізної і марганцевої руд, кам'яного та бурого вугілля, є нафта, природний газ, рідкісні та кольорові метали. Потужною товщею вздовж річки Інгулець більше як на 100 км залягають залізні руди Криворізького басейну, який займає перше місце в Україні.

Область володіє близько 50 % загальнодержавних запасів корисних копалин. Забезпеченість мінеральними ресурсами більша ніж втричі у порівнянні із загальнодержавним рівнем. В області видобувається 100 % марганцевої руди, залізна руда, вугілля, уран, рідкоземельні метали, каолін та граніти, нафта та газ. За кількістю розвіданих запасів та річним обсягом видобутку Криворізький залізорудний басейн займає перше місце в Україні.

Одним із найбільших у світі є Нікопольський басейн марганцевих руд. Значні родовища руд – Оріхово-Павлоградська та Чортомлицька магнітні аномалії, Жовтянське родовище. Також є поклади титану, рутило-ільменітових руд, цирконію, нікелю, кобальту. А родовища “Сергіївське” та “Балка Золота” мають схожість з аналогічними родовищами Канади, Австралії та Південної Африки. Також у надрах області зосереджені значні поклади каменеоблицювальної сировини багатой кольорової гамаи.

У Дніпропетровській області розвідано єдине в Україні родовище тально-магнезитів, розробка якого дасть змогу на 60–70 % забезпечити потреби України у вогнетривкій сировині та значно зменшити її імпорт з інших країн. До того ж у процесі збагачення тально-магнезитів отримується високоякісний і цінний тальк. У надрах області зосереджені значні поклади каменеоблицювальної сировини багатой кольорової гамаи.

При розробці Малишівського і Балка Крута комплексних родовищ (Дніпропетровська область) добувається концентрат ставроліту. Балансові запаси ставроліту на цих родовищах становлять майже 1,24 млн т.

У краї розвідано 15 родовищ мінеральних вод, що дає можливість повністю забезпечити потреби населення у лікувальних, лікувально-столових і столових водах.

7.2. Система моніторингу геологічного середовища

7.2.1. Підземні води: ресурси, використання, якість

У відповідності до геолого-структурної будови та гідрогеологічних умов переважна частина території Дніпропетровської області належить до практично непридатної щодо організації централізованого водопостачання за рахунок підземних вод. Вона основним чином пристосована до Українського басейну тріщинних вод (Верхньодніпровський, Дніпропетровський, Синельниківський, Васильківський, Покровський, П'ятихатський, Криничанський, Солонянський, Криворізький, Софіївський, Нікопольський, Томаківський райони) та

Причорноморського артезіанського басейну (Широківський, Апостолівський райони).

До найбільш непридатної для організації водопостачання відносяться території Апостолівського, Васильківського, Криворізького, Нікопольського, Софіївського, Томаківського, Широківського районів.

Дніпропетровська область розташована у зоні нестійкого зволоження, де зв'язок режиму ґрунтових вод з кліматичними факторами менш чіткий – зарегульований.

Зони з найбільш високою водозбагаченістю горизонтів тяжіють до долин рр. Самари, Орелі, Вовчої на території Дніпровсько-Донецького басейну (Царичанський, Петриківський, Магдалинівський, Новомосковський, Юр'ївський, Павлоградський, Петропавлівський, Межівський райони), р. Дніпро у районі Дніпродзержинського водосховища (Петриківський район), Домотканьської депресії на території Українського басейну тріщинних вод (Верхньодніпровський район).

До найбільш сприятливих за умовами водопостачання підземною водою відносяться території Петриківського, Петропавлівського, Павлоградського, Верхньодніпровського, Магдалинівського районів.

Водозабезпечення Васильківського, Магдалинівського, Межівського, Петриківського, Покровського, Царичанського, Юр'ївського районів водою питної якості відбувається тільки за рахунок підземних вод.

Станом на 31.12.2019 загальні балансові прогнозні ресурси складають 1043,8 тис. м³/добу, забалансові з мінералізацією 1,5-5,0 г/дм³ – 66,9 тис. м³/добу.

Балансові прогнозні ресурси в межах гідрогеологічних басейнів підземних вод розподіляються наступним чином:

Дніпровсько-Донецький артезіанський басейн – 422,3 тис. м³/добу (40,5 %);

Український басейн тріщинних вод – 617,3 тис. м³/добу (59,1 %);

Причорноморський артезіанський басейн – 4,2 тис. м³/добу (0,4 %).

Розподіл прогнозних ресурсів в межах Дніпропетровської області є вкрай нерівномірний. Відповідно до районування території області, прогнозні ресурси підземних вод відсутні на 22,87 тис. км², а це майже 71,7 % від її загальної площі. На площі 1,86 тис. км², що складає 5,8 %, вони вкрай малі. Тобто, 77,5 % території області не забезпечена підземними водами питної якості.

Найбільша кількість прогнозних ресурсів приходить на водоносні горизонти в четвертинних алювіальних відкладах – 498,4 тис. м³/добу (47,7 %), бучацьких і бучацько-обухівських відкладах – 193,6 тис. м³/добу (18,5 %). Із загальної кількості прогнозних ресурсів (498,4 тис. м³/добу) по четвертинному водоносному горизонту – 424,9 тис. м³/добу – це затверджені запаси по Орільському родовищу підземних вод.

Всі ділянки родовищ підземних вод з затвердженими запасами, які знаходяться в експлуатації, та найбільша кількість підземних вод, що відбираються, приходить на Дніпровсько-Донецький артезіанський басейн (Петриківський, Петропавлівський, Павлоградський, Юр'ївський,

Магдалинівський райони). Основне навантаження відмічається на перший від поверхні водоносний комплекс при максимальному водовідборі (58-64 %), основним джерелом формування якого є природні ресурси.

У 2019 році освоєність прогнозних ресурсів у межах області складає – 2,4 %. З 25 ділянок родовищ підземних вод (ДРПВ), розвіданих та затверджених ДКЗ, ТКЗ, у 2019 році в експлуатації знаходились – 5 із загальним водовідбором 6,6 тис. м³/добу.

Переважна частина підземних вод (56,0 %) в області використовується на виробничо-технічні потреби.

На території країни функціонує спостережна мережа державного моніторингу підземних вод, яка станом на 01.01.2020 р. складалась із 846 спостережних пунктів (далі – с.п.). У межах Дніпропетровської області мережа складалась з 57 с.п., які призначені вивчати формування природного і слабопорушеного режиму, в тому числі: на ґрунтові води – 18 с.п., на міжпластові води – 13 с.п., на ділянках водозаборів – 26 с.п.

Станом на 01.01.2020 забруднення підземних вод на території Дніпропетровської області в межах басейну мало локальний характер і формувалось, в основному, під впливом техногенних чинників: розробка корисних копалин з інтенсивним водовідливом, скид і утилізація забруднених промислових стічних і шахтних вод у фільтруючі накопичувачі у Нікопольському басейні та в зоні діяльності металургійних (гірничозбагачувальні комбінати (ГЗК) Кривбасу, ВАТ “Нікопольський завод феросплавів”), енергетичних (Придніпровська ТЕС) та хімічних підприємств (ВАТ “Дніпроазот”, ДП “Придніпровський хімзавод”).

Освоєність експлуатаційних запасів підземних вод у 2019 році складає лише 0,9 %.

Сучасне водопостачання міст, селищ, сільських населених пунктів базується на використанні поверхневих та підземних вод. Водопостачання населених пунктів, віддалених від водопровідних магістралей поверхневих вод, організовано за рахунок підземних вод, що каптуються груповими та поодинокими водозаборами, а при відсутності підземних вод – за рахунок води, що підвозиться.

Підземні води у загальному водоспоживанні області складають лише 0,6 %, у споживанні води питної якості з підземних джерел – 2,1 %.

За 2019 рік фактично відвітувалось 367 підприємств, у веденні яких знаходяться 757 експлуатаційних свердловин і 58 шахтних колодязів, в тому числі 16 свердловин на ділянці дренажних водовідливів на підтоплених масивах.

Сумарний відбір підземних вод з мінералізацією, в основному, до 1,5 г/дм³, що використовуються організаціями водоспоживачами для водопостачання населення, сільськогосподарських об'єктів, технічних цілей, зрошення земель, а також, що відкачуються на підтоплених територіях, складає 25,9 тис. м³/добу (таблиця 1).

За цільовим призначенням підземні води питної та технічної якості використовуються для цілей: господарсько-питного – 12,11 тис. м³ (46,8 %),

виробничо-технічного – 11,68 тис. м³ (45,0 %), зрошення земель – 2,1 тис. м³ (8,1 %), скид без використання – 0,01 тис. м³ (0,04 %).

7.2.2. Екзогенні геологічні процеси

Екзогенні геологічні процеси (ЕГП), як і всі природні процеси, є динамічною частиною природного середовища. Їх розвиток відбувається у верхній частині літосфери, контролюється її властивостями та проявляється як зміна її форм, складу та властивостей. Мінливість інженерно-геологічних умов у межах України пов'язана з структурно-геологічною будовою, зонально-кліматичними, геоморфологічними, гідрогеологічними та сейсмічними факторами. Разом з техногенними чинниками це визначає площі поширення екзогенних геологічних процесів (ЕГП) і явищ. Протягом останніх десятиліть активна урбанізація, залучення в сферу господарської діяльності територій з розвитком природних екзогенних геологічних процесів призвели до значного зростання техногенних навантажень на верхню зону геологічного середовища (ГС) та активізацію ЕГП у регіональному плані.

Моніторинг ЕГП – це система спостережень, збирання, передавання, зберігання та аналізу інформації щодо стану ЕГП, прогнозування їх змін. Пріоритетними завданнями цієї системи є відведення кризових змін екологічного стану довкілля, передбачення надзвичайних екологічних ситуацій та розробки науково обґрунтованих рекомендацій для прийняття управлінських рішень щодо подолання негативних впливів розвитку ЕГП.

Основою моніторингу ЕГП є спостережна мережа по вивченню режиму екзогенних геологічних процесів та чинників, що їх обумовлюють (природні та техногенні). Об'єктами моніторингу ЕГП є окремі їх прояви або групи проявів та ділянки розвитку, які характеризуються однорідними геологічними умовами та режимом швидкоплинних чинників.

Моніторингові роботи по вивченню переробки берегів водосховищ, процесів абразії, ерозії, карсто- та селеутворення, просідань земної поверхні над гірничими виробками проектом не передбачені.

У 2020 році моніторингові ділянки на території Дніпропетровської області не обстежувались (рис. 7.2.2.1).

7.2.2.1 Зсувні процеси

Зсуви займають домінуюче положення серед ЕГП внаслідок значного поширення майже у всіх адміністративних областях, насамперед, на територіях інтенсивного господарського освоєння. Вони виникають на порівняно незначній площі, проте їх активізація має значні негативні наслідки через швидкоплинність їх розвитку та значні деформації та руйнування інженерно-господарських об'єктів. Головними природними чинниками активізації зсувів є метеорологічні, гідрологічні, гідрогеологічні, сейсмічні тощо. Сучасна активізація зсувів, що розвиваються на схилах різного генезису, досить часто пов'язана з проявом супутніх процесів – ерозійного та абразійного, що є

чинниками підсилення основного процесу.

Вплив господарської діяльності на розвиток зсувів часто обумовлюється додатковим навантаженням, підрізкою схилів під час будівельних робіт, створенням динамічних навантажень тощо. Розвиток зсувного процесу викликає руйнування та деформації багатьох промислових, інженерних, житлових та громадських споруд. Особливо активного прояву процес набув на правобережжі Дніпра та його правих приток. Активізація зсувів у місцях забудови негативно впливає на безпеку споруд і будівель, функціонування господарських об'єктів і територій в цілому.

Рис. 7.2.2.1. Моніторингові ділянки спостережень за зсувами та абразією

Територія найбільшого поширення зсувів – правий берег р. Дніпро та його притоки, басейн р. Самара.

У результаті виконаних попередніх робіт на території області виділяється 382 зсуви і потенційно-зсувні ділянки, загальною площею зсувів 20,84 км² (рис. 7.2.2.1.1).

У Дніпропетровській області зсувні ділянки, що розташовані в балках міст Дніпро та Кам'янське, залишаються небезпечними для інженерних споруд та життя людей. У м. Дніпро в активному стані знаходяться зсуви у центральній частині міста на лівому схилі балки Красна, на правому схилі балки Рибальська. Причини утворення зсувів техногенні – замочування лесів витокami з водокомунікацій.

Схильними до активізації у м. Дніпро є зсувні ділянки на правому схилі та верхів'ї балки Краснопільська, на правому схилі балки Аптекарьська.

Рис. 7.2.2.1.1. Поширення зсувів у межах Дніпропетровської області

У м. Кам'янське активною є зсувна ділянка, яка розташована на правому схилі балки Шамишина в центральній частині міста, ділянка у верхів'ї балки Баранникова.

Активною є зсувна ділянка на правому схилі Каховського водосховища в районі с. Вищетарасівка Томаківського району. Причина утворення зсуву техногенна – внаслідок підмивання схилу водосховищем і зрошення навколишніх орних полів. Спостерігається активізація зсуву у с. Привовчанське Павлоградського району, на лівому схилі долини р. Вовча. Причини утворення зсуву природно-техногенні – активізація ерозії схилів річки, зрошення орних полів і розвантаження ґрунтових вод. Загальна площа порушеної ділянки близько 3,0 га.

Схильними до активізації є зсувні ділянки: у Новомосковському районі – с. Новостепанівка, на лівому схилі верхів'я балки Іскова, загальна площа 1,8 га; с. Андріївка, на правому схилі долини р. Самара, загальна площа 0,6 га; с. Губиниха, на правому схилі балки Огланова, загальна площа 0,4 га; у Солонянському районі – с. Військове, на лівому схилі яру, загальна площа 2,0 га.

Процеси сповзання берегів Каховського водосховища у межах Дніпропетровської області відмічені в с. Новокиївка, с. Добра Надія (обидва Томаківський р-н) та між сс. Капулівка і Покровське (Нікопольський р-н).

7.2.2.2. Карст

Карст є особливо небезпечним екзогенним процесом, що розвивається при взаємодії води з розчинними гірськими породами, і це призводить до порушення стійкості території – її здатності зберігати функціональні несучі властивості під впливом інженерних споруд.

Породи, що здатні до карстування, є найбільш чутливими до змін довкілля. Закономірності розвитку карсту пов'язані з літологічним складом порід, просторовим їх розповсюдженням та потужністю покривних порід,

ступенем і умовами водопроникності, взаємодією поверхневих і підземних вод на породи, що карстуються, а також з антропогенними чинниками.

Деформації, що виникають у зв'язку з господарським освоєнням закарстованих територій (провали, воронки, осідання), супроводжуються руйнуванням будівель і споруд, розривами підземних комунікаційних мереж, ускладненням експлуатації гірничих виробок, втратами водних ресурсів із водосховищ і каналів, зменшенням площ орних земель тощо.

У 2020 році не проводились польові роботи відносно карстопрояву на території області. За даними попередніх років на території області зафіксовано 3 карсопрояви. Площа поширення порід, що здатні до карстування складає 17,63 тис. км².

7.2.2.3. Моніторингові ділянки підтоплення

Процес підтоплення є найбільш поширеним серед сучасних ЕГП, що проявляється як у природних умовах, так і під впливом техногенних чинників. Суть даного процесу – це підйом рівня ґрунтових вод та стійке порушення природного режиму зволоження, що викликає несприятливі зміни геологічного середовища.

В Дніпропетровській області – підтоплюються населені пункти, що використовують значні обсяги води без належного водовідведення.

Зважаючи на метеорологічні умови останніх років, а саме, збільшення середньорічних температур повітря та зменшення кількості опадів, складається тенденція до поступового зменшення природно підтоплених територій. Але на урбанізованих територіях та ділянках господарського освоєння (зрошення, сховища рідких побутових і промислових відходів, ставків та водосховищ) площі підтоплення можуть зростати.

8. ВІДХОДИ

8.1. Структура утворення та накопичення відходів

Дніпропетровська область – одна з найбільш промислово розвинених областей України. На підприємствах області протягом 2020 р. утворилося 309 398,4 тис. тонн відходів. Із загального обсягу утворених відходів 25,9 тис. тонн становили відходи I-III класів небезпеки. Близько 28,2 % (87 132,9 тис. тонн) утилізовано, решта – спалено, у тому числі з метою одержання енергії, передано іншим підприємствам з метою утилізації або видалення та направлено в сховища організованого складування (поховання).

Найбільшу частку утворення відходів у 2020 р. складають:
 відходи чорних металів – 1204,57 тис. тонн;
 змішані та недиференційовані матеріали – 3413,27 тис. тонн;
 інші мінеральні відходи – 291540,03 тис. тонн;
 пуста порода від днопоглиблювальних робіт – 9278,13 тис. тонн;
 відходи згоряння – 317,78 тис. тонн;
 шлами рідкі та відходи очисних споруд – 702,73 тис. тонн;

Протягом 2020 року утилізовано 87,1 млн тонн відходів.

На кінець 2020 року у спеціально відведених місцях чи об'єктах накопичено 11,35 млрд тонн відходів.

8.2. Поводження з відходами (збирання, зберігання, утилізація та видалення)

Протягом 2020 року на підприємствах області утворено 309,4 млн тонн відходів, близько 28,2 % з них утилізовано.

Детальна інформація стосовно відходів наведена у таблиці 8.2.1.

Таблиця 8.2.1. Динаміка основних показників поведження з відходами I - IV класів небезпеки (тис. т)

№ з/п	Показники	2018 рік, тис. тонн	2019 рік, тис. тонн	2020 рік, тис. тонн
1	Утворено	243 598,8	252 234,5	309 398,4
2	Одержано від інших підприємств	3 245,5	2 518,3	–
3	Спалено	26,1	26,3	27,36
3.1	у тому числі з метою отримання енергії	25,3	25,9	26,98
4	Використано (утилізовано)	85 056,3	90 474,5	87 132,92
5	Направлено в сховища організованого складування (поховання)	104 550,5	107 315,8	–
6	Передано іншим підприємствам			
	- для утилізації	1 512,0	1 567,9	–
	- для видалення	1 599,2	716,7	–
7	Втрати відходів внаслідок витікання, випаровування, пожеж, крадіжок	0,7	0,7	–
8	Наявність на кінець звітнього року у сховищах організованого складування та на території підприємств	10 712 436,6	10 689 891,96	11 345 562,36

8.3. Транскордонне перевезення небезпечних відходів

Згідно ст. 197 МКУ на окремі товари встановлюються обмеження щодо їх переміщення через митний кордон України. Пропуск таких товарів через митний кордон України та/або їх випуск залежно від вимог відповідного закону здійснюються митними органами на підставі отриманих від державних органів, інших установ та організацій, уповноважених на здійснення дозвільних або контрольних функцій щодо переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України, з використанням механізму “єдиного вікна” відповідних дозвільних документів.

Інформація про ввезення та вивезення у 2020 році вантажів, які підлягають контролю за транскордонними перевезеннями небезпечних відходів, згідно ПКМУ від 13.07.2000 № 1120 “Про затвердження Положення про контроль за транскордонними перевезеннями небезпечних відходів та їх утилізацією/видаленням і Жовтого та Зеленого переліків” наведена у таблиці 8.3.1.

Таблиця 8.3.1. Ввезення та вивезення у 2020 році вантажів, які підлягають контролю за транскордонними перевезеннями небезпечних відходів

<i>Напрямок переміщення</i>	<i>Назва товару</i>	<i>Кількість тонн</i>
ввезення	Селен	0,58
вивезення	Цинковмісні відходи	84,57
ввезення	Полімери пропілену	1270,23
вивезення	Брухт дорогоцінних металів	0,0097
ввезення	Рідкоземельні метали	1
ввезення	Брухт алюмінію	17,52
вивезення	Шлак доменний	24584,83
ввезення	Теплоізоляційні матеріали	13,92
вивезення	Скловолокно	0,004
ввезення	Хімічна продукція	8,82
ввезення	Смола іонообмінна	84,65
вивезення	Смола іонообмінна	852,43
ввезення	Вироби з картону	0,11
ввезення	Одяг та взуття, що були використанні	86,22
ввезення	Невулканізовані гумові суміші	133,29
вивезення	Поліацеталі	21,25
ввезення	Поліацеталі	75,13
вивезення	Поліефіри	0,05
ввезення	Смоли епоксидні	0,04
ввезення	Клеї	3,45
вивезення	Клеї	1,40
вивезення	Біомаса з вмістом каротину	236,13
вивезення	Фарби олійні	1,84
ввезення	Фарби олійні	0,70
ввезення	Фарби для обробки шкіри	0,15
ввезення	Фарби художні	24,29
ввезення	Фарби акрилові	2,24
вивезення	Фарби акрилові	471,88
ввезення	Чорнила	1,32
ввезення	Пластиковий шпат	6208,56

вивезення	Відходи від виробництва крохмалю	9536,60
ввезення	Натрієво-кальцієвий польовий шпат	21454,80
вивезення	Відходи виробництва чорних металів (залізовмісні шлаки)	399,10
ввезення	Відходи, обрізки та скраб із пластмас	1127,88
ввезення	Залізовмісні відходи виробництва чорних металів (окалина)	13972,39
ввезення	Макулатура	40,38
вивезення	Паливна пелета з відходів деревини хвойних порід	183,77
ввезення	Скляний листовий несортований	136,00
ввезення	Неорганічна речовина певного хімічного складу: силікагель	22,00
ввезення	Відходи від прядіння бавовни, гребінний пачос	60,00
ввезення	Відходи бавовни, розщипана сировина з текстильних лоскутів	240,22
ввезення	Диоксид кремнію	84,11
ввезення	Відходи полімерів етилену LDPE: рвані, кручені поліетиленові обрізки, мусорні пакети та лантухи	74,29
ввезення	Відходи з нетвердої гуми у вигляді крихти (гранулят)	40,00
ввезення	Відходи поліпропілену – бувші у використанні	19,56
ввезення	Взуття чоловіче, дитяче, жіноче, що було у використанні	557,94
ввезення	Одяг та додаткові речі до одягу, чоловічий, жіночий, дитячий, що був у використанні	2900,87
ввезення	Домашній текстиль та інші предмети обіходу, що був у використанні	1437,16
ввезення	Сірка технічна газова	25 702,21
вивезення	Шлак доменний гранульований для цементів, бетонів та будівельних розчинів	298 283,25
ввезення	Текстильні вироби, одяг та взуття, що використовувались	40,02
ввезення	Відходи, обрізки та лом полімерів етилену з LDPE та LLDPE (ПЕ ВТ та ПЕ ЛВТ) змішаний, завтовшки до 80 мкр	221,95
ввезення	Відходи картону після переробки іноземних товарів	7,60
вивезення	Відходи від виробництва крохмалю – порошкоподібний глютен	5914,00

9. ЕКОЛОГІЧНА БЕЗПЕКА

Екологічна безпека сьогодні розглядається як один з невід’ємних елементів національної безпеки. Дніпропетровська область є одним з найбільш індустріально-розвинених регіонів України.

9.1. Екологічна безпека як складова національної безпеки

На території Дніпропетровської області розташовано більше 500 промислових підприємств.

Однією з найбільш екологічно небезпечних галузей промисловості Дніпропетровської області є металургія, яка включає в себе коксове, прокатне виробництво та інше. Технології, що використовуються на значній частині підприємств металургійної галузі, застарілі, їх вплив на навколишнє природне середовище проявляється в гігантських відвалах кар’єрів та шламонакопичувачах Кривбасу, міст Кам’янське, Дніпро та ін.

Внаслідок діяльності підприємств гірничо-металургійного комплексу виникають значні забруднення атмосферного повітря, зсувонебезпечні явища, підтоплення населених пунктів та сільськогосподарських угідь. Негативний вплив на навколишнє природне середовище здійснюють утворені гігантські відвали кар’єрів та шламонакопичувачів.

Чотири найбільші шламонакопичувачі створили зону екологічної небезпеки для м. Кривий Ріг, а один з них – для більшості сільської території Широківського району. Техногенне навантаження складають гігантські хвостосховища і шламонакопичувачі м. Жовті Води та Західного Донбасу, а також теплових електростанцій; кар’єри мм. Марганця, Покрову, Вільногірська; провали земної поверхні під шахтами Західного Донбасу і Кривбасу, десятки відстійників і накопичувачів токсичних відходів.

Кривий Ріг є одним з основних центрів розвитку промисловості України та, зокрема, Дніпропетровської області. Місто має великий промисловий потенціал та належить до найбільш екологічно напружених міст України. Основою народногосподарського комплексу міста є залізорудна промисловість, що базується на одному із самих великих родовищ залізної руди у світі. Видобуток та переробка залізної руди пов’язана, зокрема зі значними викидами забруднюючих речовин в атмосферне повітря.

Ще одним техногенно-напруженим містом в Дніпропетровській області є м. Кам’янське, на території якого розташований потужний промисловий комплекс, що суттєво впливає не тільки на екологічний стан міста, а й на екологічну ситуацію в області та країні в цілому. Техногенні геохімічні перетворення атмосфери, забруднення повітря та води, радіаційна спадщина – одні з найактуальніших проблем для міста. На відносно невеликій території знаходиться більше 50-ти промислових підприємств різних галузей промисловості: металургійної, хімічної, коксохімічної, машинобудівної, енергетичної та інших, деякі з них розташовані в центральній частині міста.

Ще одним з факторів забруднення території міста є велика кількість небезпечних відходів, яка залишилась у “спадщину” з радянських часів. Це залишки уранового виробництва від діяльності державного підприємства “Придніпровський хімічний завод”, залишки виробничої діяльності цехів переробки аміаку приватного акціонерного товариства “ДніпроАзот” та інші.

Відмінністю м. Кам’янське від інших потужних промислових центрів України залишається наявність потенційно небезпечних 10 хвостосховищ, в яких накопичено близько 42 млн тонн радіоактивних відходів загальною активністю $3,1 \times 10^{15}$ Бк. Безпосередньо у межах міста розташовано 5 хвостосховищ, в яких накопичено 13 млн тонн радіоактивних відходів, тобто на одного мешканця міста припадає 53 тонни радіоактивних відходів.

Хвостосховища, що утворилися протягом 1948-1991 років внаслідок уранового виробництва на виробничому об’єднанні “Придніпровський хімічний завод”, залишаються джерелом забруднення довкілля і разом з виробничими приміщеннями – джерелом опромінення персоналу і населення міста, обумовлюючи можливість шкоди для їх здоров’я, та сприяють перетворенню прилеглої території на територію з постійними небезпечними екологічними умовами проживання.

Екологічна безпека оборонної діяльності

У 2020 році Державною екологічною інспекцією у Дніпропетровській області планових перевірок дотримання вимог природоохоронного законодавства України на території військових частин не здійснювалось.

9.2. Об’єкти, що становлять підвищену екологічну небезпеку

Інформацію щодо об’єктів, що становлять екологічну небезпеку, наведено у таблиці 9.2.1.

Таблиця 9.2.1. Перелік екологічно небезпечних об'єктів

№ з/п	Підприємства (найбільші забруднювачі)	Вид економічної діяльності	Відомча належність (форма власності)	Примітка
1	ПАТ “Арселор Міттал Кривий Ріг”, м. Кривий Ріг	Виробництво чавуну, сталі та феросплавів	Згідно з даними Міністерства юстиції України	
2	ПрАТ “ДТЕК Павлоградвугілля”	Добування кам'яного вугілля	-//-	
3	ПАТ “Дніпровський меткомбінат”	Виробництво чавуну сталі та феросплавів	-//-	
4	АТ “Південний гірничозбагачувальний комбінат”	Добування залізних руд	-//-	
5	ВП Криворізька ТЕС ПАТ ДТЕК “Дніпроенерго”	Виробництво електричної енергії	-//-	
6	АТ “Нікопольський завод феросплавів”	Виробництво чавуну сталі та феросплавів	-//-	
7	АТ “Покровський гірничозбагачувальний комбінат”	Добування залізних руд	-//-	
8	ПрАТ “Північний гірничо-збагачувальний комбінат”	Добування залізних руд	-//-	
9	ПрАТ “Інгулецький гірничо-збагачувальний комбінат”	Добування руд інших кольорових металів	-//-	
10	ПрАТ “Центральний гірничо-збагачувальний комбінат”	Добування залізних руд	-//-	
11	ДЕРЖАВНЕ ПІДПРИЄМСТВО ДЕРЖАВНЕ НАУКОВО-ВИРОБНИЧЕ ПІДПРИЄМСТВО “УКРМЕХАНОБР”	Виробництво чавуну сталі та феросплавів	-//-	
12	ПрАТ “Суша Балка”	Добування залізних руд	-//-	
13	ДП “Східний гірничо-збагачувальний комбінат”	Добування уранових і торієвих руд	-//-	
14	АТ “Марганецький гірничо-збагачувальний комбінат”	Добування залізних руд	-//-	
15	ПАТ “Криворізький залізрудний комбінат”	Добування залізних руд	-//-	

Продовження таблиці 9.2.1. Перелік екологічно небезпечних об'єктів

№ з/п	Підприємства (найбільші забруднювачі)	Вид економічної діяльності	Відомча належність (форма власності)	Примітка
16	ПАТ “Дніпровський Меткомбінат”	Виробництво чавуну сталі та феросплавів	-//-	
17	КП “Дніпроводоканал” Дніпровської міської ради	Забір, очищення та постачання води	-//-	
18	ТОВ ВКФ “НАЙС”	Каналізація, відведення й очищення стічних вод	-//-	
19	КП ДОР “Аульський водовід”	Забір, очищення та постачання води	-//-	
20	ПРАТ “Петриківський рибгосп”, Петриківський р-н	Прісноводне рибицтво (аквакультура)	-//-	
21	КВП КМР “Міськводоканал”, м. Кам'яньке	Забір, очищення та постачання води	-//-	
22	ПРАТ “Енергоресурси”	Виробництво електричної енергії	-//-	
23	Комунальне підприємство “Павлоградське виробниче управління водопровідно-каналізаційного господарства”	Забір, очищення та постачання води	-//-	
24	ПРАТ “Дніпровський металургійний завод”	Виробництво чавуну сталі та феросплавів	-//-	
25	КП “Жовтоводський водоканал” ДОР	Забір, очищення та постачання води	-//-	
26	ПРИВАТНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО “КРИВИЙ РІГ ЦЕМЕНТ”	Виробництво цементу	-//-	

9.3. Радіаційна безпека

Інформація представлена за даними Центральної державної інспекції з ядерної та радіаційної безпеки, яка здійснює нагляд за діяльністю у сфері використання ядерної енергії на територіях Дніпропетровської та Кіровоградської областей.

9.3.1. Поводження з радіоактивними відходами

Дніпропетровський державний міжобласний спецкомбінат УкрДО “Радон”

Діяльність по збору, перевезенню та довгостроковому зберігання (захороненню) радіоактивних відходів, які утворюються на підприємствах, установах та організаціях Дніпропетровської області, здійснює Дніпровська міжобласна філія Державного спеціалізованого підприємства “Об’єднання “Радон”.

Основна частина радіоактивних відходів, що приймаються на довгострокове зберігання, це зняті з експлуатації радіонуклідні ДІВ та радіоактивно забруднений металобрухт.

Протягом 2020 року до Пункту захоронення радіоактивних відходів (далі – ПЗРВ) Дніпровської міжобласної філії Державного спеціалізованого підприємства “Об’єднання “Радон” було прийнято на довгострокове зберігання наступні РАВ:

- тверді РАВ (ТРВ): 287,0 кг загальною активністю $4,0E+08$ Бк.
- відпрацьовані ДІВ у біозахисті: 15 од. загальною активністю $8,482E+08$ Бк; вага біозахисту 1,0 кг.

Відповідно до програми радіаційного контролю до “Програми радіаціно-дозиметричного контролю та моніторингу навколишнього природного середовища Дніпровської міжобласної філії ДСП “Об’єднання “Радон” (далі – ДМФ), протягом 2020 року проведений скринінговий аналіз стану забруднення природного середовища у зонах впливу розташування ПЗРВ та ДМФ.

Результати радіометричних спостережень щодо вмісту радіонуклідів в ґрунті, повітрі, воді та рослинності в санітарно-захисній зоні та зоні спостереження не показують тенденцій до приросту та не мають помітних відмінностей від типових для даної місцевості фонових значень. Коливання показників не виходять за типові для накопиченого ряду значень статистичні межі.

Концентрація техногенного нукліду цезію-137 в пробах ґрунту ПЗРВ, санітарно-захисної зони та зони спостереження не виходить за межі типових для даної місцевості значень за рахунок глобальних випадінь. Техногенних радіонуклідів в повітрі, воді та рослинності СЗЗ та зони спостереження не виявлено на рівні чутливості наявних засобів вимірювань. В показниках випадінь з повітря не виявлено присутності радіонуклідів від технологічної діяльності ПЗРВ.

Наявні результати не показують суттєвої різниці по екологічній ситуації між санітарно-захисною зоною та зоною спостереження. Дослідження проб повітря, осадків та рослинності на ПЗРВ засобами сцинтиляційної спектрометрії не виявляє присутності техногенного забруднення.

В цілому за результатами моніторингу довкілля за останні п'ять років приросту значень вмісту радіонуклідів в об'єктах довкілля, де виконуються постійні вимірювання, не спостерігається. Результати радіометричних спостережень не виявляють очевидних тенденцій змін результатів моніторингу довкілля за останні п'ять років.

Проводився вибірковий гамма-дозиметричний моніторинг території ПЗРВ в місцях відбору проб ґрунтів щодо виявлення локальних аномалій із підвищеними рівнями дози зовнішнього гама-випромінювання поверхні ґрунтів. Локальних аномалій забруднення ґрунтів на окремих ділянках не виявлено. Радіаційний фон на території ПЗРВ складає 0,10-0,12 мкЗв/год.

У таблицях 9.3.2.1. та 9.3.2.2. наведена інформація щодо експлуатації атомних електростанцій та пунктів захоронення радіоактивних відходів (ПЗРВ) та використання джерел іонізуючого випромінювання (ДІВ) відповідно.

Таблиця 9.3.2.1. Експлуатація атомних електростанцій та пунктів захоронення радіоактивних відходів (ПЗРВ)

Назва адміністративно-територіальної одиниці (область, район), назва АЕС та підприємства	Кількість ядерних та радіаційно-небезпечних об'єктів (усього), од.	АЕС		Підприємства, що здійснюють захоронення радіоактивних відходів (РАВ)		
		кількість реакторів, од.	радіаційний фон в 30-ти км зоні АЕС, мкЗв/год	кількість ПЗРВ, од.	кількість РАВ, загальна активність, Бк	Радіаційний фон на території ПЗРВ, мкЗв/год
Дніпровська міжобласна філія ДСП "ОБ'ЄДНАННЯ РОДОН"	-	-	-	1	Відпрацьованих ДІВ 177341 од. активністю $8,20129 \times 10^{14}$ Бк; твердих РАВ 81914,90 кг активністю $6,34029 \times 10^{11}$ Бк	0,10 - 0,12

Таблиця 9.3.2.2. Використання джерел іонізуючого випромінювання (ДІВ)

№ з/п	Власник ДІВ	Адреса власника ДІВ	Примітка
1	Приватне акціонерне товариство “Кривий Ріг Цемент”	49044, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, вул. Барикадна, буд. 15А	
2	Товариство з обмеженою відповідальністю “МЕТАЛУРГІЙНИЙ ЗАВОД “ДНІПРОСТАЛЬ”	49051, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, вул. Дніпростапівська, буд. 4	
3	Приватне акціонерне товариство “ДНІПРОВСЬКИЙ МЕТАЛУРГІЙНИЙ ЗАВОД”	49064, м. Дніпро, вул. Маяковського, буд. 3	
4	Державне підприємство “Виробниче об’єднання Південний машинобудівний завод ім. О.М. Макарова”	49008, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, вул. Криворізька, буд. 1	
5	Публічне акціонерне товариство “ДНІПРОВАЖМАШ”	49000, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, вул. Сухий Острів, буд. 3	
6	Державне підприємство “Дніпропетровський регіональний державний науково-технічний центр стандартизації, метрології та сертифікації”	49044, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, вул. Барикадна, буд. 23	
7	Комунальне некомерційне підприємство “Міська клінічна лікарня № 4” Дніпровської міської ради”	49102, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, вул. Близня, буд. 31	
8	Комунальне підприємство “Дніпропетровська обласна клінічна лікарня ім. І.І. Мечникова” Дніпропетровської обласної ради”	49005, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, пл. Соборна, буд. 14	
9	Комунальне підприємство “Дніпровський обласний клінічний онкологічний диспансер” Дніпропетровської обласної ради”	49055, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, вул. Гавриленка, буд. 1	
10	Публічне акціонерне товариство “Дніпровський металургійний комбінат”	51925, Дніпропетровська обл., м. Кам’янське, вул. Соборна, 18 Б	
11	Акціонерне товариство “Нікопольський завод феросплавів”	53200, Дніпропетровська область, м. Нікополь, вул. Електрометалургів, буд. 310	
12	Товариство з обмеженою відповідальністю “Інтерпайп Ніко Тяб”	53201, Дніпропетровська обл., м. Нікополь, просп. Трубників, буд. 56	
13	Приватне акціонерне товариство “ДТЕК ПАВЛОГРАДВУГІЛЛЯ”	51400, Дніпропетровська область, м. Павлоград, вул. Соборна, 76	

№ з/п	Власник ДПВ	Адреса власника ДПВ	Примітка
14	Приватне акціонерне товариство "Північний гірничо-збагачувальний комбінат"	50079, Дніпропетровська обл., м. Кривий Ріг, Тернівський район	
15	Публічне акціонерне товариство "Криворізький залізорудний комбінат"	50029, Дніпропетровська обл., м. Кривий Ріг, вул. Симбірцева, буд. 1А	
16	Приватне акціонерне товариство "СУХА БАЛКА"	50029, Дніпропетровська обл., м. Кривий Ріг, вул. Конституційна, буд. 5	
17	Приватне акціонерне товариство "Центральний гірничо-збагачувальний комбінат"	50066, Дніпропетровська обл., м. Кривий Ріг, Жовтневий район	
18	Приватне акціонерне товариство "Інгولهцький гірничо-збагачувальний комбінат"	50064, Дніпропетровська обл., м. Кривий Ріг, вул. Рудна, 47	
19	Публічне акціонерне товариство "Південний гірничо-збагачувальний комбінат"	50026, Дніпропетровська обл., м. Кривий Ріг, Інгولهцький район	
20	Публічне акціонерне товариство "АРСЕЛОРМІТТАЛ КРИВИЙ РІГ"	50095, Дніпропетровська обл., м. Кривий Ріг, вул. Криворіжсталі, буд.1	
21	Державний вищий навчальний заклад "Криворізький національний університет"	50027, Дніпропетровська обл., м. Кривий Ріг, вул. Віталія Матусевича, буд. 11	
22	Комунальний заклад "Криворізький онкологічний диспансер" Дніпропетровської обласної ради	50048, Дніпропетровська обл., м. Кривий Ріг, вул. Дніпровське шосе, 41	
23	Товариство з обмеженою відповідальністю "Приладний завод Електрон"	52204, Дніпропетровська обл., м. Жовті Води, вул. Гагаріна, буд. 40/4	
24	Державне підприємство "Східний гірничо-збагачувальний комбінат"	52210, Дніпропетровська обл., м. Жовті Води, вул. Горького, буд. 2	
25	Комунальне некомерційне підприємство "Центр первинної медико-санітарної допомоги" Межівської селищної ради	52900, Дніпропетровська обл., Межівський район, смт Межова, вул. Сонячна, буд. 12	
26	Товариство з обмеженою відповідальністю "Спільне українсько-німецьке підприємство "Товариство технічного нагляду "ДІЕКС"	49040, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, провулок Джинчарадзе, буд. 8	

№ з/п	Власник ДПВ	Адреса власника ДПВ	Примітка
27	Комунальне некомерційне підприємство “Центральна районна лікарня” Межівської селищної ради”	52900, Дніпропетровська обл., Межівський район, смт Межова, вул. Сонячна, буд. 12	
28	Комунальне некомерційне підприємство “Міська поліклініка № 2” Дніпровської міської ради”	49100, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, пр. Героїв, буд. 22	
29	Комунальне некомерційне підприємство “Міська поліклініка № 4” Дніпровської міської ради”	49041, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, вул. Панікахи, буд. 19	
30	Товариство з обмеженою відповідальністю “СТАЛЬМОНТАЖСЕРВІС”	49000, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, вул. Калинова, буд. 82, кв. 151	
31	Комунальне некомерційне підприємство “Криворізька міська клінічна лікарня № 8” Криворізької міської ради”	50082, Дніпропетровська обл., м. Кривий Ріг, вул. Сергія Колачевського, буд. 55	
32	Комунальне підприємство “Магдалинівська центральна районна лікарня” Магдалинівської міської ради”	51100, Дніпропетровська обл., Магдалинівський район, смт Магдалинівка,	
33	Комунальне підприємство “Слобожанська центральна лікарня” Слобожанської селищної ради”	52005, Дніпропетровська обл., Дніпровський район, смт Слобожанське, вул. Василя Сухомлинського, буд. 72	
34	Комунальне некомерційне підприємство “Перещепинська міська лікарня” Перещепинської міської ради”	51220, Дніпропетровська обл., Новомосковський район, м. Перещепине, вул. Шевченка, буд. 28	
35	Комунальне некомерційне підприємство “Міська клінічна лікарня № 9” Дніпровської міської ради”	49023, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, пр. Мануйлівський, буд. 29	
36	Комунальне некомерційне підприємство Кам’янської міської ради “Центр первинної медико-санітарної допомоги № 3”	51931, Дніпропетровська обл., м. Кам’янське, пр. Свободи, буд. 20А	
37	Комунальне підприємство “Дніпропетровське обласне клінічне лікувально-профілактичне об’єднання “Фтизіатрія” Дніпропетровської обласної ради”	49115, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, вул. Бехтерева, буд. 12	
38	Товариство з обмеженою відповідальністю “Медичний центр “Клініка сімейної медицини”	49038, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, вул. Княгині Ольги, буд. 16	
39	Комунальне підприємство “Томаківська центральна районна лікарня” Томаківської селищної ради”	53500, Дніпропетровська обл., Томаківський район, смт Томаківка, вул. Шосейна, буд. 22	

№ з/п	Власник ДІВ	Адреса власника ДІВ	Примітка
40	Комунальне некомерційне підприємство Кам'янської міської ради "Міська лікарня № 7"	51900, Дніпропетровська обл., м. Кам'янське, вул. Сергія Слісаренка, буд. 3	
41	Комунальне некомерційне підприємство Кам'янської міської ради "Міська лікарня № 5"	51918, Дніпропетровська обл., м. Кам'янське, вул. Освітня, буд. 12	
42	Товариство з обмеженою відповідальністю "ЕКОДНПРО"	49000, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, пр. О. Поля, буд. 141-А	
43	Комунальне некомерційне підприємство Кам'янської міської ради "Міська лікарня № 1"	51918, Дніпропетровська обл., м. Кам'янське, вул. Коваленко, буд. 1	
44	Комунальне некомерційне підприємство "Міська дитяча клінічна лікарня № 6" Дніпровської міської ради"	49017, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, вул. Караваєва, буд. 68	
45	51918, Дніпропетровська обл., м. Кам'янське, вул. Коваленко, буд. 1	49061, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, пр. О. Поля, буд. 82 Г	
46	Комунальне некомерційне підприємство Кам'янської міської ради "Центр первинної медико-санітарної допомоги № 1"	51940, Дніпропетровська обл., м. Кам'янське, бульвар Будівельників, буд. 23	
47	Комунальне некомерційне підприємство "Вільногірська центральна міська лікарня" Дніпропетровської обласної ради"	51700, Дніпропетровська обл., м. Вільногірськ, вул. ім. Ю.М. Устенка, буд. 72	
48	Комунальне некомерційне підприємство Кам'янської міської ради "Міська лікарня швидкої медичної допомоги"	51909, Дніпропетровська обл., м. Кам'янське, вул. В'ячеслава Чорновола, буд. 79А	
49	Товариство з обмеженою відповідальністю "АР ДИ ПИ ЮКРЕЙН"	49000, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, вул. Обсерваторна, буд. 7 Б	
50	Комунальне некомерційне підприємство "Міська клінічна лікарня № 16" Дніпровської міської ради"	49069, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, пр. Богдана Хмельницького, буд. 19	
51	Державна установа "Український державний науково-дослідний інститут медико-соціальних проблем інвалідності Міністерства охорони здоров'я"	49027, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, пров. Феодосія Макаревського, буд. 1-А	
52	Державна установа "Український науково-дослідний інститут промислової медицини"	50096, Дніпропетровська обл., м. Кривий Ріг, вул. Виноградова, буд. 40	

№ з/п	Власник ДПВ	Адреса власника ДПВ	Примітка
53	Комунальне підприємство “Криворізька міська лікарня № 1” Криворізької міської ради”	50007, Дніпропетровська обл., м. Кривий Ріг, вул. Святогеоргіївська, буд. 8А	
54	Державна установа “Територіальне медичне об’єднання Міністерства Внутрішніх Справ України по Дніпропетровській області”	49005, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, вул. Полігонна, буд. 16	
55	Комунальне некомерційне підприємство “Царичанська центральна лікарня” Царичанської селищної ради”	51000, Дніпропетровська обл., Царичанський район, смт Царичанка, вул. Царичанська, буд. 134 А	
56	Комунальне підприємство “Апостолівська центральна районна лікарня” Дніпропетровської обласної ради”	53800, Дніпропетровська обл., Апостолівський район, м. Апостолове, вул. Медична, буд. 63	
57	Комунальне некомерційне підприємство “Криворізька міська лікарня № 1” Криворізької міської ради”	50026, Дніпропетровська обл., м. Кривий Ріг, вул. Добролюбова буд. 6	
58	Приватне підприємство “ІМПУЛЬС ДЦ”	53200, Дніпропетровська обл., м. Нікополь, вул. Карла Лібкнехта, буд. 169	
59	Комунальне підприємство “Верхньодніпровська центральна районна лікарня” Верхньодніпровської районної ради”	51600, Дніпропетровська обл., Верхньодніпровський район, м. Верхньодніпровськ, вул. Гагаріна, буд. 16	
60	Комунальне некомерційне підприємство “Тернівська центральна міська лікарня” Тернівської міської ради”	51500, Дніпропетровська обл., м. Тернівка, вул. Маяковського буд. 22;	
61	Товариство з обмеженою відповідальністю “СВРО СЕРВІС УКРАЇНА КРИВИЙ РІГ”	50042, Дніпропетровська обл., м. Кривий Ріг, пр. 200-річчя Кривого Рогу, буд.1 прим. 110	
62	Товариство з обмеженою відповідальністю “НЕЙРОМЕД ПЛЮС”	49106, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, пр. Богдана хмельницького, буд. 19	
63	Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара	49010, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, пр. Гагаріна, буд. 72	
64	Комунальне некомерційне підприємство “Криворізька міська лікарня № 5” Криворізької міської ради”	50049, Дніпропетровська обл., м. Кривий Ріг, вул. Поперечна, буд. 1А	
65	Колективне підприємство “ДНІПРОСАНТЕХМОНТАЖ”	49083, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, пр. Слобожанський, буд. 35А	

№ з/п	Власник ДПВ	Адреса власника ДПВ	Примітка
66	Публічне акціонерне товариство “Дніпропетровський агрегатний завод”	49052, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, вул. Щепкіна, буд. 53	
67	Акціонерне товариство “ДНІПРОАЗОТ”	51909, Дніпропетровська обл., м. Кам’янське, вул. С.Х. Горобця, буд. 1	
68	Акціонерне товариство “Оператор газорозподільної системи “ДНІПРОГАЗ”	49029, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, вул. Олександра Кониського, буд. 5	
69	Комунальне некомерційне підприємство Кам’янської міської ради “Міська лікарня № 9”	51934, Дніпропетровська обл., м. Кам’янське, просп. Аношкіна, буд. 72	
70	Комунальне некомерційне підприємство “Синельниківська центральна міська лікарня” Синельниківської міської ради”	52500, Дніпропетровська обл., м. Синельникове, вул. Миру, буд. 52	
71	Комунальне некомерційне підприємство “Павлоградська центральна районна лікарня” Вербківської сільської ради”	51473, Дніпропетровська обл., м. Павлоград, вул. Плеханова, буд. 9	
72	Публічне акціонерне товариство “Дніпропетровський стрілочний завод”	49000, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, вул. Любарського буд. 181	
73	Комунальне підприємство “Дніпропетровська обласна дитяча клінічна лікарня” Дніпропетровської обласної ради”	49000, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, вул. Космічна, буд. 13	
74	Товариство з обмеженою відповідальністю “Виробниче об’єднання “СОЮЗЕНЕРГОМАШ”	49127, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, вул. Гаванська, буд. 8	
75	Комунальне підприємство “Дніпропетровська багатопрофільна клінічна лікарня з надання психіатричної допомоги ” Дніпропетровської обласної ради”	49115, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, вул. Бехтерева, буд. 1	
76	Акціонерне товариство “Оператор газорозподільної системи “КРИВОРІЖГАЗ”	50051, Дніпропетровська обл., м. Кривий Ріг, пр. Металургів, буд. 1	
77	Комунальний підприємство “Криворізька міська клінічна лікарня № 2” Криворізької міської ради”	50056, Дніпропетровська обл., м. Кривий Ріг, майдан 30-річчя Перемоги, буд. 2	
78	Акціонерне товариство “Оператор газорозподільної системи “Дніпропетровськгаз”	49000, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, вул. Шевченка, буд. 2	

№ з/п	Власник ДПВ	Адреса власника ДПВ	Примітка
79	Комунальне некомерційне підприємство “Міська поліклініка № 6” Дніпровської міської ради”	49000, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, вул. Воскресенська, буд. 21 а	
80	Комунальне некомерційне підприємство “Міська клінічна лікарня № 6” Дніпровської міської ради”	49074, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, вул. Багумська, буд. 13	
81	Комунальне некомерційне підприємство “Криворізький міський клінічний пологовий будинок № 1” Криворізької міської ради”	50000, Дніпропетровська обл., м. Кривий Ріг, пл. Визволення, буд. 11	
82	Комунальне некомерційне підприємство “Міська лікарня № 12” Дніпровської міської ради	49127, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, вул. Електрична, буд. 15	
83	Державне підприємство “Криворізький науково-виробничий центр стандартизації, метрології та сертифікації”	50005, Дніпропетровська обл., м. Кривий Ріг, вул. Криворіжсталі, буд. 23	
84	Комунальний підприємство “Обласний медичний психіатричний центр з лікування залежностей зі стаціонаром” Дніпропетровської обласної ради”	49054, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, вул. Новосільна, буд. 1	
85	Товариство з обмеженою відповідальністю “ПРОМТЕХДІАГНОСТИКА”	50086, Дніпропетровська обл., м. Кривий Ріг, вул. Галенка, буд. 4, кв. 24	
86	Приватне акціонерне товариство завод “ПАВЛОГРАДХІММАШ”	51400, Дніпропетровська обл., м. Павлоград, вул. Харківська, буд. 15	
87	Комунальне некомерційне підприємство “Криворізька міська лікарня № 9” Криворізької міської ради”	50031, Дніпропетровська обл., м. Кривий Ріг, вул. Жєневська, буд. 6 Б	
88	Товариство з обмеженою відповідальністю “ЦЕНТР ТОМОГРАФІЇ”	49000, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, пр. Миру, буд. 4, кв. 37	
89	Державне підприємство “Придніпровський експертно-технічний центр держпраці”	49050, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, вул. Казакова, буд. 1Д	
90	Комунальне некомерційне підприємство “Міська клінічна лікарня № 8” Дніпровської міської ради”	49100, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, вул. Космічна, буд. 19	
91	Комунальне некомерційне підприємство “Новомосковська центральна міська лікарня” Новомосковської міської ради”	51200, Дніпропетровська обл., м. Новомосковськ, вул. Сучкова, буд. 40	

№ з/п	Власник ДІВ	Адреса власника ДІВ	Примітка
92	Комунальне некомерційне підприємство “Павлоградська міська лікарня № 1” Павлоградської міської ради	51400, Дніпропетровська обл., м. Павлоград, вул. Шевченка, буд. 63	
93	Комунальне некомерційне підприємство “Жовтоводська міська лікарня” Жовтоводської міської ради	52210, Дніпропетровська обл., м. Жовті Води, пров. Капітальний, буд. 1	
94	Комунальне некомерційне підприємство Кам’янської міської ради “Міський консультативно-діагностичний центр”	51917, Дніпропетровська обл., м. Кам’янське, просп. Аношкіна, буд. 67	
95	Комунальне некомерційне підприємство Кам’янської міської ради “Міська дитяча лікарня”	51921, Дніпропетровська обл., м. Кам’янське, вул. Йосипа Манаєнкова, буд. 24	
96	Комунальне некомерційне підприємство “Міська клінічна лікарня № 21 ім. проф. Є.Г. Попкової” Дніпровської міської ради”	49006, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, вул. Канатна, буд. 17	
97	Комунальне підприємство “Дніпропетровський обласний перинатальний центр зі стаціонаром” Дніпропетровської обласної ради”	49100, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, вул. Космічна, буд. 17	
98	Комунальне некомерційне підприємство “Міська дитяча клінічна лікарня № 5” Дніпровської міської ради”	49027, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, вул. Івана Акінфієва, буд. 5	
99	Держаний заклад “Спеціалізована багатопрофільна лікарня № 1 Міністерства охорони здоров’я України”	49089, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, вул. Титова, буд. 29	
100	Комунальне підприємство “Кам’янський протитуберкульозний диспансер” Дніпропетровської обласної ради”	51934, Дніпропетровська обл., м. Кам’янське, просп. Аношкіна, буд. 70	
101	Комунальне некомерційне підприємство “Криворізька міська дитяча лікарня № 4” Криворізької міської ради”	50008, Дніпропетровська обл., м. Кривий Ріг, вул. Володимира Великого, буд. 33	
102	Управління Служби Безпеки України у Дніпропетровській області	49000, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, вул. Святослава Хороброго, буд. 23	
103	Комунальне підприємство “Широківська центральна районна лікарня” Широківської райради Дніпропетровської області”	53700, Дніпропетровська обл., Широківський район, смт Широке, вул. Казбек, буд. 17	
104	Комунальне некомерційне підприємство “Криворізька міська лікарня № 17” Криворізької міської ради”	50102, Дніпропетровська обл., м. Кривий Ріг, вул. Каткова, буд. 2	

№ з/п	Власник ДПВ	Адреса власника ДПВ	Примітка
105	Дніпропетровська міська державна лікарня ветеринарної медицини	52071, Дніпропетровська обл., Дніпровський район, смт. Дослідне, вул. Наукова, буд. 67	
106	Комунальне підприємство “Дніпропетровський обласний клінічний центр кардіології та кардіохірургії” Дніпропетровської обласної ради”	49070, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, вул. Князя Володимира Великого, буд. 28	
107	Комунальне підприємство “Новомосковська центральна регіональна лікарня інтенсивного лікування”	51208, Дніпропетровська обл., м. Новомосковськ, вул. Гетьманська, буд. 238	
108	Комунальне некомерційне підприємство “Криворізька міська лікарня № 7” Криворізької міської ради”	50089, Дніпропетровська обл., м. Кривий Ріг, вул. Маршак, буд. 1А	
109	Державна установа “Інститут гастроентерології національної академії медичних наук України”	49074, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, пр. Слобожанський, буд. 96	
110	Державний заклад “Дніпропетровська медична академія Міністерства охорони здоров’я України”	49044, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, вул. В.Вернадського, буд. 9	
111	Комунальне підприємство “Васильківська центральна районна лікарня” Васильківської селищної ради”	52600, Дніпропетровська обл., Васильківський район, смт Васильківка, вул. Михайлівська, буд. 76-Д	
112	Товариство з обмеженою відповідальністю “Міжнародний аеропорт “ДНІПРОПЕТРОВСЬК”	49042, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, Аеропорт цивільної авіації	
113	Комунальне підприємство “Гейківська багатопрофільна лікарня з надання психіатричної допомоги” Дніпропетровської обласної ради”	53054, дніпропетровська обл., криворізький район, с. Кривбас, вул. Вишнева, буд. 31-а	
114	Комунальне некомерційне підприємство “Центральна лікарня” Криничанської селищної ради”	52300, Дніпропетровська обл., Криничанський район, смт Кринички, вул. Героїв Чорнобиля, буд. 22	
115	Публічне акціонерне товариство “ДНІПРОВАГОНМАШ”	51925, Дніпропетровська обл., м. Кам’янське, вул. Українська, буд. 4	
116	Комунальне підприємство “Дніпропетровський спеціалізований клінічний медичний центр матері та дитини ім. проф. М.Ф. Руднева” Дніпропетровської обласної ради”	49006, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, пр. Пушкіна, буд. 26	
117	Публічне акціонерне товариство “ІНТЕРПАЙП НИЖНЬОДНІПРОВСЬКИЙ ТРУБОПРОКАТНИЙ ЗАВОД”	49081, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, вул. Столетова, буд. 21	

<i>№ з/п</i>	<i>Власник ДІВ</i>	<i>Адреса власника ДІВ</i>	<i>Примітка</i>
118	Комунальне підприємство “Нікопольська міська лікарня № 4” Нікопольської міської ради	53201, Дніпропетровська обл., м. Нікополь, пр. Трубників, буд. 50	
119	Комунальне підприємство “Криворізький протитуберкульозний диспансер” Дніпропетровської обласної ради”	50037, Дніпропетровська обл., м. Кривий Ріг, вул. Кемерівська, буд. 35	
120	Товариство з обмеженою відповідальністю “Науково-впроваджувальний центр нетрадиційних технологій “ЕЛЕНТ А”	49000, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, вул. Гоголя, буд. 15	
121	Комунальне некомерційне підприємство “Павлоградська лікарня інтенсивного лікування” Павлоградської міської ради”	51400, Дніпропетровська обл., м. Павлоград, вул. Дніпровська, буд. 541	
122	Комунальне підприємство “Нікопольська центральна районна лікарня” Дніпропетровської обласної ради”	53207, Дніпропетровська обл., м. Нікополь, вул. Першотравнева, буд. 58	
123	Комунальне некомерційне підприємство “П’ятихатська центральна міська лікарня” П’ятихатської міської ради”	52100, Дніпропетровська обл., П’ятихатський район, м. П’ятихатки, вул. Прокопенко, буд. 13	
124	Товариство з обмеженою відповідальністю “Нікопольський кранобудівний завод”	53207, Дніпропетровська обл., м. Нікополь, вул. Карла Лібкнехта, буд. 169	
125	Комунальне підприємство “Дніпропетровський обласний госпіталь ветеранів війни” Дніпропетровської обласної ради	49000, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, площа Соборна, буд. 14	
126	Комунальне підприємство “Обласний дитячий спеціалізований центр” Дніпропетровської обласної ради”	49127, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, вул. 20-річчя Перемоги, буд. 30А	
127	Комунальне підприємство “Юр’ївська центральна районна лікарня” Дніпропетровської обласної ради”	51300, Дніпропетровська обл., Юр’ївський район, смт Юр’ївка, вул. Вишнева, буд. 61	
128	Комунальне некомерційне підприємство “Клінічна лікарня швидкої медичної допомоги” Дніпровської міської ради”	49006, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, вул. Володимира Антоновича, буд. 65	
129	Комунальне підприємство “Центральна міська лікарня Покровської міської ради” Дніпропетровської обласної ради”	53300, Дніпропетровська обл., м. Покров, вул. Медична, буд. 19	
130	Комунальне підприємство “Марганецька центральна міська лікарня” Марганецької міської ради”	53403, Дніпропетровська обл., м. Марганець, вул. Паркова, буд. 15	

<i>№ з/п</i>	<i>Власник ДІВ</i>	<i>Адреса власника ДІВ</i>	<i>Примітка</i>
131	Фізична особа-підприємець Ровенський Дмитро Володимирович	50000, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, вул. Янтарна, буд. 83, к. 2, кв. 95	
132	Комунальне підприємство “Центральна міська лікарня м. Покров” Покровської міської ради”	53600, Дніпропетровська обл., Покровський район, смт Покровське, вул. Дмитра Яворницького, буд. 121	
133	Комунальне некомерційне підприємство “Криворізька інфекційна лікарня № 1” Криворізької міської ради”	50027, Дніпропетровська обл., м. Кривий Ріг, вул. Юрія Камінського, буд. 5	
134	Комунальне некомерційне підприємство “Криворізька міська лікарня № 3” Криворізької міської ради”	50002, Дніпропетровська обл., м. Кривий Ріг, вул. Пушкіна, буд. 13 К	
135	Товариство з обмеженою відповідальністю “Експертмед”	52005, Дніпропетровська обл., Дніпропетровський район,	
136	Товариство з обмеженою відповідальністю “СВРО СЕРВІС Україна”	49005, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, пл. Соборна, буд. 14	
137	Товариство з обмеженою відповідальністю “Придніпровський атестаційний центр неруйнівного контролю і технічної діагностики”	49061, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, пр. О. Поля, буд. 82Г	
138	Приватне підприємство “Клініка доктора Куликовича”	49003, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, вул. Шевченка, буд. 18-Б, кв. 12	
139	Товариство з обмеженою відповідальністю “ЕНДОТЕХНОМЕТ”	49074, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, вул. Батумська, буд. 7а	
140	Комунальне некомерційне підприємство “Міська клінічна лікарня № 2” Дніпровської міської ради”	49064, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, пр. Сергія Нігояна, буд. 53	
141	Державне підприємство “Центр сертифікації і контролю якості будівництва об’єктів нафтогазового комплексу держпраці”	49038, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, вул. Ленінградська, буд. 68, корп. 9	
142	Комунальне підприємство “Криворізька міська лікарня № 4” Криворізької міської ради”	50071, Дніпропетровська обл., м. Кривий Ріг, вул. Володимира Великого, буд. 21	
143	Комунальне некомерційне підприємство “Криворізька міська поліклініка № 5” Криворізької міської ради”	50000, Дніпропетровська обл., м. Кривий Ріг, пл. Визволення, буд. 2/1	

№ з/п	Власник ДПВ	Адреса власника ДПВ	Примітка
144	Комунальне некомерційне підприємство “Міська клінічна лікарня № 11” Дніпровської міської ради”	49068, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, вул. Ганни Барвінок, буд. 1	
145	Комунальне некомерційне підприємство “Солонянська багатопрофільна лікарня” Солонянської селищної ради”	52400, Дніпропетровська обл., Солонянський район, смт Солоне, вул. Усенко, буд. 13 А	
146	Фізична особа-підприємець Ровенський Дмитро Володимирович	51931, Дніпропетровська обл., м. Кам’янське, вул. Сировця, буд. 16, кв. 14	
147	Товариство з обмеженою відповідальністю “ЄВРО СЕРВІС УКРАЇНА ПЛЮС”	49000, Дніпропетровська обл., м. Нікополь, вул. 50 років НЗФ, буд. 2А	
148	Комунальне некомерційне підприємство “Петриківська центральна лікарня” Петриківської селищної ради”	51800, Дніпропетровська обл., Петриківський район, смт Петриківка, просп. Петра Калнишевського, буд. 56	
149	Комунальне підприємство “Софіївська центральна районна лікарня” Дніпропетровської обласної ради”	53100, Дніпропетровська обл., Софіївський район, смт Софіївка, вул. Карпенка, буд. 1	
150	Товариство з обмеженою відповідальністю “МЕДІКОМ КРИВБАС”	50000, Дніпропетровська обл., місто Кривий Ріг, мікрорайон Сонячний, буд.59	
151	Товариство з обмеженою відповідальністю “БМДЦ”	50036, Дніпропетровська обл., м. Кривий Ріг, вул. Філатова, буд. 10	
152	Комунальне некомерційне підприємство Кам’янської міської ради “Міська лікарня № 4”	51901, Дніпропетровська обл., м. Кам’янське, вул. Колеусівська, буд. 12	
153	Товариство з обмеженою відповідальністю “Ендоскопічна нейрохірургія”	49000, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, вул. Космічна, буд. 21	
154	Фізична особа-підприємець Черепівський Володимир Васильович	50005, Дніпропетровська обл., м. Кривий Ріг, вул. Солов’їна, буд. 58	
155	Товариство з обмеженою відповідальністю “МЕДІКУМ-МРІЯ”	50050, Дніпропетровська обл., м. Кривий Ріг, вул. Мистецька, буд. 11	
156	Товариство з обмеженою відповідальністю “МЕДІКУМ-ЛП”	51911, Дніпропетровська обл., м. Кам’янське, вул. Республіканська, буд. 44, кв. 2	
157	Військова частина А4615	49600, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, вул. Старокозацька, буд. 63	

№ з/п	Власник ДПВ	Адреса власника ДПВ	Примітка
158	Товариство з обмеженою відповідальністю "СВРО СЕРВІС УКРАЇНА ДНІПРОПЕТРОВСЬК"	49000, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, вул. Князя Володимира Великого, буд. 28	
159	ФОП Міроненко Оксана Іванівна	50066, Дніпропетровська обл., м. Кривий Ріг, вул. Вадима Гурова, буд. 2, кв. 15	
160	Приватне підприємство "СТІЛ СЕРВІС"	50095, Дніпропетровська обл., м. Кривий Ріг, вул. Орджонікідзе, буд. 5А	
161	Товариство з обмеженою відповідальністю "Медичний центр ОН КЛІНІК ДНПРО"	49000, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, просп. Дмитра Яворницького, буд. 107А	
162	Товариство з обмеженою відповідальністю "Медичний центр ТОМОМЕД"	49101, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, вул. Виконкомівська, буд. 38, квартира 9 Б	
163	Товариство з обмеженою відповідальністю "Єврейський медичний центр ДЖЕ ЙЕМ СІ"	49130, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, вул. Генерала Захарченка, буд. 10, кімната 107	
164	Комунальне некомерційне підприємство "Криворізька міська лікарня № 16" Криворізької міської ради"	50053, Дніпропетровська обл., м. Кривий Ріг, вул. Мусорського, буд. 32А	

10. ПРОМИСЛОВІСТЬ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ДОВКІЛЛЯ

Дніпропетровська область – одна з ключових промислових регіонів України. Основні галузі виробництва Дніпропетровської області: гірничо-видобувна, вугільна, металургійна, машинобудівна, у тому числі ракето-космічна, хімічна, сільськогосподарська, будівельна та інші. На Дніпропетровщині виробляється майже п'ята частина (17,3 % або 427,7 млрд грн) усієї реалізованої промислової продукції України.

10.1. Структура та обсяги промислового виробництва

Структура базових підприємств промислового виробництва.

СЕКЦІЯ В – Добувна промисловість і розроблення кар'єрів.

Розділ 07 – добування металевих руд

Група 07.1 – добування залізних руд

Клас 07.10 – добування залізних руд: ПАТ “Криворізький залізорудний комбінат”, ПрАТ “Суша Балка”, ПАТ “Південний ГЗК”, ПрАТ “Центральний ГЗК”, ПрАТ “Північний ГЗК”, ПрАТ “Інгулецький ГЗК”, структурний підрозділ ПАТ “ММК ім. Ілліча” гірничо-збагачувальний комплекс “Укрмеханобр”.

Клас 07.29 – добування руд інших кольорових металів: АТ “Покровський ГЗК”, АТ “Марганецький ГЗК”; філія “Вільногірський гірничо-металургійний комбінат” АТ “Об'єднана гірничо-хімічна компанія”.

СЕКЦІЯ С – Переробна промисловість

Розділ 19 – виробництво коксу та продуктів нафтоперероблення

Група 19.1 – виробництво коксу та коксопродуктів

Клас 19.10 – виробництво коксу та коксопродуктів: ПрАТ “Дніпровський КХЗ”, ПрАТ “Южжкокс”.

Розділ 20 – виробництво хімічних речовин і хімічної продукції: АТ “ДНПРОАЗОТ”; ДП “НВО “Павлоградський хімічний завод”; ТОВ “ЗІП”; ПАТ “ХІМДИВІЗІОН”.

Розділ 22 – виробництво гумових і пластмасових виробів

Група 22.1 – виробництво гумових виробів

Клас 22.11 – виробництво гумових шин, покришок і камер; відновлення протектора гумових шин і покришок: ТОВ “Український завод понад великогабаритних шин”.

Розділ 24 – металургійне виробництво

Група 24.1 – виробництво чавуну, сталі та феросплавів

Клас 24.10 – виробництво чавуну, сталі та феросплавів: ПАТ “АрселорМіттал Кривий Ріг”, ПАТ “Дніпровський металургійний комбінат”, ПрАТ “Дніпровський металургійний завод”, АТ “Нікопольський завод феросплавів”.

Група 24.2 – виробництво труб, порожнистих профілів і фітінгів зі сталі

Клас 24.20 – виробництво труб, порожнистих профілів і фітінгів зі сталі: ПАТ “Інтерпайп Нижньодніпровський трубопрокатний завод”, АТ “Інтерпайп Новомосковський трубний завод”, ТОВ “Інтерпайп Ніко Тьюб”, ТОВ “ДМЗ Комінмет”, ТОВ “ВНЦ “Трубосталь”, ПрАТ “Сентравіс Продакшн Юкрейн”, ЗАТ “Нікопольський завод сталевих труб “ЮТіСТ”, ТОВ “ВСМПО Титан Україна”.

Група 24.3 – виробництво іншої продукції первинного оброблення сталі

Клас 24.34 – холодне волочіння дроту: ПАТ “Дніпрометиз”, ТДВ “Завод Метиз”.

Група 24.5 – лиття металів

Клас 24.52 – лиття сталі: ТОВ “Металургійний завод “Дніпросталь” (Інтерпайп Сталь).

Розділ 25 – виробництво готових металевих виробів, крім машин і устаткування

Група 25.9 – виробництво інших готових металевих виробів

Клас 25.99 – виробництво інших готових металевих виробів, н.в.і.у.: ТОВ “Новомосковський посуд”.

Розділ 27 – виробництво електричного устаткування

Група 27.2 – виробництво батарей і акумуляторів

Клас 27.20 – виробництво батарей і акумуляторів: ТОВ ДДЗ “Енергоавтоматика”; ПрАТ “ІСТА – Центр”.

Розділ 28 – виробництво машин і устаткування, н.в.і.у.: ПАТ “Дніпропетровський завод прокатних валків”.

Розділ 29 – виробництво автотранспортних засобів, причепів і напівпричепів

Група 29.3 – виробництво вузлів, деталей і приладдя для автотранспортних засобів

Клас 29.32 – виробництво інших вузлів, деталей і приладдя для автотранспортних засобів.

Розділ 30 – виробництво інших транспортних засобів: ПАТ “Дніпропетровський агрегатний завод”; ПАТ “Дніпропетровський стрілочний завод”; ДП “Дніпровський електровозобудівний завод”, ПАТ “Дніпровагонмаш”.

Індекс промислового виробництва Дніпропетровської області у 2020 році до 2019 року склав 86,8 %.

За даними Головного управління статистики у Дніпропетровській області індекс промислової продукції за основними видами діяльності за 2020 рік та виробництво основних видів промислової продукції області у 2020 році у натуральному виразі наведено у таблицях 10.1.1., 10.1.2.

Таблиця 10.1.1. Індекс промислової продукції за основними видами діяльності

	2020 р. до 2019 р., %
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	86,6
Текстильне виробництво, виробництво одягу, шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів	146,5
Виробництво коксу та продуктів нафтоперероблення	95,2
Виробництво хімічних речовин і хімічної продукції	100,0
Виробництво гумових і пластмасових виробів, іншої неметалевої мінеральної продукції	95,3
Металургійне виробництво, виробництво готових металевих виробів, крім машин і устаткування	83,9
Машинобудування, крім ремонту і монтажу машин і устаткування	73,5

Таблиця 10.1.2. Виробництво найважливіших видів промислової продукції

	2020	% до 2019
Руди та концентрати залізні агломеровані, млн. т	21,0	87,5
Руди та концентрати марганцеві, включаючи марганцевисті залізні руди та концентрати із вмістом марганцю 20% або більше в перерахунку на сухий продукт, млн. т	2,0	86,1
Азот, млн. м ³	824,0	104,8
Кислота сірчана; олеум, тис. т H ₂ SO ₄	121,8	79,2
Фарби та лаки на основі поліакрилових чи вінілових полімерів, дисперговані чи розчинені у водному середовищі (уключаючи емалі та політури), тис. т	31,8	104,7
Фарби та лаки, включаючи емалі та політури, на основі складних поліефірів, дисперговані чи розчинені в летких органічних розчинниках (крім тих, які з вмістом розчинника більше 50% маси розчину), тис.т	15,4	109,7
Засоби мийні та для чищення, які містять або не містять мило, включаючи допоміжні засоби для миття, розфасовані для роздрібної торгівлі (крім тих, що їх використовують як мило та поверхнево-активні речовини), тис.т	105,8	107,0
Кокс і напівкокс із вугілля кам'яного; кокс газовий, млн. т	4,3	95,1
Чавун переробний і дзеркальний у чушках, болванках чи формах первинних інших, млн. т	7,3	94,2
Зливки, форми первинні інші, зі сталі нелегованої, млн. т	4,4	99,8
Зливки, форми первинні інші, напівфабрикати для виробництва труб безшовних, зі сталі легованої (крім неіржавної), млн. т	1,1	36,2
Зливки, форми первинні та напівфабрикати, інші, зі сталі легованої (крім неіржавної), млн.т	1,5	203,2
Труби обсадні, насосно-компресорні та бурильні для буріння нафтових і газових свердловин, безшовні, зі сталі іншої, крім неіржавної, тис. т	60,4	40,2
Труби та трубки, зварні, круглого поперечного перерізу, гарячого або холодного формування, із зовнішнім діаметром не більше 406,4 мм, зі сталі іншої, крім неіржавної, тис. т	151,0	121,9
Профілі холоднодеформовані, отримані з прокату плоского, зі сталі нелегованої, з цинковим покриттям, тис. т	29,9	133,3
Вагони вантажні та вагони-платформи, залізничні або трамвайні, несамоходні, шт	963	36,6

Обсяг реалізованої промислової продукції за 2020 рік по області наведено у таблиці 10.1.3.

Таблиця 10.1.3. Обсяг реалізованої промислової продукції за основними видами діяльності у 2020 році

	Обсяг реалізованої промислової продукції (товарів, послуг) без ПДВ та акцизу	
	млрд грн	у % до всієї реалізованої продукції
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	122,25	32,1
Текстильне виробництво, виробництво одягу, шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів	1,42	0,4
Виробництво коксу та продуктів нафтоперероблення	9,20	2,4
Виробництво хімічних речовин і хімічної продукції	14,30	3,8
Виробництво гумових і пластмасових виробів, іншої неметалевої мінеральної продукції	17,10	4,5
Металургійне виробництво, виробництво готових металевих виробів, крім машин і устаткування	123,60	32,5
Машинобудування, крім ремонту і монтажу машин і устаткування	16,28	4,3

10.2. Вплив на довкілля

10.2.1. Гірничодобувна промисловість

Дніпропетровська область є унікальною за різноманітністю і запасами корисних копалин, тут зосереджені унікальні родовища. Область володіє близько 50 % загальнодержавних запасів корисних копалин 100 % марганцевої руди, 70 % залізної руди, 45 % розвіданих запасів вугілля. В області видобувається 40 видів мінеральної сировини. На території області розташоване єдине в Україні родовище талько-магнезитів.

Область має потужний промисловий потенціал. Він характеризується високим рівнем розвитку важкої індустрії. На підприємства ГМК припадає майже 65 % всієї реалізованої продукції області. У регіоні здійснюють господарську діяльність більше 4 тис. промислових підприємств майже всіх основних видів економічної діяльності, з загальним рівнем зайнятості – близько 267 тис. осіб.

За підсумками 2020 року індекс промислової продукції склав 87,8 % у порівнянні з відповідним періодом 2019 року.

Питома вага добувної промисловості в обсязі реалізації промислової продукції області складає 31,9 % (136,5 млрд грн).

Базу гірничо-добувної промисловості області складають 10 підприємств з видобутку залізних руд та руд інших кольорових металів. На АТ “Марганецький ГЗК”, АТ “Покровський ГЗК” добувається 100,0 % марганцевої руди в Україні.

Видобуток руд та концентратів залізних агломерованих у 2020 році склав 21 млн тонн.

Мінеральні ресурси є основою для розвитку господарства регіону, особливо виробництв чорної металургії, оскільки наявна як головна так і

допоміжна сировина.

Обсяг реалізованої продукції переробної промисловості області у 2020 році склав 251 млрд грн, або 58,7 % усієї реалізованої промислової продукції в області.

Гірничопромисловий комплекс, як один із видів економічної діяльності, виступає серйозним забруднювачем навколишнього природного середовища, що проявляється в трьох основних напрямках: порушення земної поверхні, викиди забруднюючих речовин та парникових газів в атмосферне повітря, забруднення водних ресурсів рідкими відходами гірничих підприємств.

Найбільшим фактором негативного впливу на довкілля є порушення земної поверхні при розробці родовищ корисних копалин, що призводить до зміни структури і погіршення якості, або взагалі зникнення родючого шару, до змін рельєфу, ландшафтних порушень. Це викликає, в свою чергу, загибель або деградацію рослинного та тваринного світів.

Значні порушення земної поверхні відбуваються при проведенні відкритих гірничих та розкривних робіт і видобуванні корисних копалин в кар'єрах.

Відводи земель під гірниче виробництво пов'язані з вилученням більшої чи меншої земельної ділянки у землекористувачів на певний період часу, і, відповідно, скороченням земельних ресурсів країни. Характерно те, що вилучені у інших землекористувачів і порушені землі стають малопридатними для продуктивного використання в сільському і лісовому господарствах та для інших цілей. При цьому процеси природного відновлення рослинних покривів, ґрунтів і рельєфів порушених земель протікають повільно або взагалі не відбуваються. Самі ж порушення земної поверхні, як правило, не зникають і стають сталими техногенними формуваннями, тому такі землі підлягають штучному відновленню.

Для вирішення проблеми техногенних порушень ландшафтів використовують різні способи і методи рекультивації земель. Головна мета рекультивації – повернути до активного народногосподарського використання землі, порушенні внаслідок гірничих і деяких інших специфічних робіт, створити на них сільськогосподарські, лісові та інші угіддя, поліпшити умови навколишнього середовища.

10.2.2. Металургійна промисловість

Металургія належить до числа основних галузей промисловості України. Більше 10 % від загальної чисельності зайнятих у промисловості складають робітники металургійної галузі. Чорні метали та вироби з них займають одне з найважливіших місць у структурі українського експорту.

Основна галузь переробної промисловості – металургія та оброблення металу, яка забезпечує 32,6 % (або 139,6 млрд грн) в загальному обсязі реалізованої промислової продукції області. На металургійних підприємствах зайнято майже 67 тис. осіб. Основні підприємства: ПАТ “АрселорМіттал

Кривий Ріг”, ПАТ “Дніпровський меткомбінат”, ТОВ “Металургійний завод “Дніпросталь”

На Дніпропетровщині виробляється більше третини чавуну переробного і дзеркального у чушках, болванках чи формах первинних інших від загальнодержавного обсягу виробництва такої продукції. Металургійні підприємства області виробляють високоякісну сталь та конкурентоспроможний прокат. Більша частина продукції сертифікована і відповідає світовому рівню якості.

На трубних підприємствах області (ПАТ “Інтерпайп Нижньодніпровський трубопрокатний завод”, АТ “Інтерпайп Новомосковський трубний завод”, ТОВ “Інтерпайп Ніко Тьюб”, ПрАТ “Сентравіс Продакшн Юкрейн” та інші) виготовляються труби великого і малого діаметрів, профілі пустотілі гарячої і холодної деформації, центробіжного литва, методом зварювання.

З метою підвищення конкурентоспроможності продукції та зміцнення конкурентних позицій на внутрішньому та зовнішньому ринках протягом 2020 року реалізувалися проекти, спрямовані на підвищення ефективності промислової діяльності, збільшення обсягів виробництва, розширення асортименту та підвищення якості продукції. джерелом фінансування капіталовкладень є власні кошти підприємств.

До основних інвестиційних проектів слід віднести:

на ПАТ “АрселорМіттал Кривий Ріг”

- розпочато гарячі випробування нової двохпозиційної установки піч-ківш і машини безперервного лиття заготовок № 2 (МБЛЗ-2) та виведення на проектну потужність машини безперервного лиття заготовок № 3 (МБЛЗ-3);

- продовжується будівництво нового відвалу “Степной-2” з суворим дотриманням екологічних зобов’язань;

- виконано планову заміну 2 копрових шківів скіпового підйому в шахтоуправлінні гірничого департаменту. Шківви безпосередньо задіяні у виробничому процесі видачі руди з горизонтів шахти. Нове обладнання забезпечить стабільну і безпечну роботу скіпового підйому в найближчі 10 років;

на ПАТ “Дніпровський металургійний комбінат”

- капітальний ремонт агломашини № 10 агломераційного цеху, який сприятиме мінімізації впливу на навколишнє середовище при виробництві агломерату, збільшенню міжремонтного періоду і підвищенню надійності роботи агломашини;

- капітальний ремонт установки піч-ковш № 2 у конверторному цеху, який сприятиме відновленню комплектуючого обладнання установки, покращить процес доведення сталі в піч-ковші та дозволить збільшити темпи розливання і відповідно підвищити продуктивність МБЛЗ;

- капітальний ремонт сортопрокатного стану 400/200 (обладнання лінії стану) та нагрівальної печі у прокатному цеху, який сприятиме підвищенню надійності роботи агрегатів та стабілізації роботи обладнання, збільшенню

якості нагріву заготовок;

- освоєння виробництва розширеного сортаменту прокатної продукції:

- у прокатному цеху – випуск арматури діаметром 8 мм; на трубозаготовочному стані випуск кола–40, проведено промислову прокатку заготовки круглого перетину діаметром 70 мм;

на Українська промислова компанія “ІНТЕРПАЙП”:

- освоєно та випробувано нове з’єднання Intrepid-SP, яке було спеціально розроблено для північноамериканського ринку. Цей продукт призначений для будівництва похило-спрямованих і горизонтальних свердловин, з яких видобуваються “сланцеві” нафта і газ, що залягають в важкодоступних шарах – сланцях, щільних пісковиках і вапняках;

на АТ “Інтерпайп Новомосковський трубний завод”

- з метою зниження витрат енергоресурсів виконано модернізацію системи подання теплоносія до структурних підрозділів в опалювальний період та заміну схеми газопостачання. Крім цього на підприємстві освоєно виробництво труб діаметром 168 мм;

на ПрАТ “Сентравіс Продакшн Юкрейн”

- освоєно виготовлення холоднодеформованих труб марки сталі lean-duplex 1.4362/S32304 інструментального сортаменту OD менш 12.7 mm та товарних холоднодеформованих труб карбамідної марки сталі 1.4335 (Mod. 310) тощо.

10.2.3. Хімічна та нафтохімічна промисловість

Хімічній галузі області належить 4,9 % загального обсягу виробництва. В її структуру входить 38 підприємств, у тому числі 14 базових, на яких виробляється майже 12 % аміаку синтетичного, 16 % сірчаної кислоти, 32 % соди каустичної, 16 % мінеральних добрив, 9 % синтетичних смол і пластичних мас, 38 % шин від обсягів їх виробництва в Україні.

Загальний стратегічний прогноз для хімічної галузі є не дуже сприятливим. Основна тенденція галузі – це істотне перевищення пропозиції мінеральних добрив над попитом на ключових світових ринках, яке супроводжується падінням цін і, як наслідок, зниженням прибутковості хімічних компаній.

Зростання попиту на азотні мінеральні добрива на внутрішньому ринку суттєво не впливає на збільшення обсягів їх виробництва, оскільки цей попит в більшості своїй не забезпечений фінансово. Тому, актуальним залишається питання підтримки вітчизняних виробників і мінеральних добрив, і сільгосппродукції, наприклад, через пільгове кредитування.

Обсяг реалізованої продукції у галузі виробництва хімічних речовин і хімічної продукції складає 3,7 % (або 15,7 млрд грн) обсягу промислового виробництва області. Чисельність працюючих – 9,6 тис. осіб. Мінеральні добрива, лакофарбові матеріали, промислові гази та вибухові речовини – далеко не повний перелік продукції, що виробляється нині на підприємствах галузі.

АТ “Дніпроазот” є одним з найбільших хімічних підприємств не тільки Дніпропетровської області, але й країни вцілому. На виробничих потужностях підприємства виробляється аміак, карбамід, каустична сода, рідкий хлор і соляна кислота та інша продукція, яка користується стабільним попитом. Продукція АТ “Дніпроазот” експортується в країни Азії і Латинської Америки, Центральної та Східної Європи.

Найбільшим державним підприємством хімічної галузі області є ДП “НВО “Павлоградський хімічний завод”, основною номенклатурою якого є вибухові речовини для гірничо-збагачувальних комбінатів України. Наукові розробки, програмне забезпечення, технології та продукція підприємства успішно використовуються в Україні та експортуються до країн ЄС, Південно-Східної Азії, Австралії, Америки та Африки.

У регіоні також виробляються нові синтетичні матеріали, конструкції, гумотехнічні вироби для багатьох галузей – космосу, повітряного транспорту, науки та інші.

10.2.4. Харчова промисловість

За підсумками роботи підприємств харчової промисловості за 2020 рік індекс виробництва харчових продуктів, напоїв і тютюнових виробів склав 99,2 % у порівнянні до минулого року.

Виробництвом продуктів харчування і переробкою сільсько-господарських продуктів зайнято більше 130 основних підприємств, на яких середньооблікова кількість штатних працівників у 2020 році складала 31,0 тис. осіб.

За 2020 рік, у порівнянні з минулим роком, зросло виробництво: свинини свіжої чи охолодженої (туші, напівтуші) – на 5,3 %; виробів ковбасних та подібних продуктів з м'яса, субпродуктів чи крові тварин та подібних виробів і харчових продуктів на їхній основі – на 5,3 %; риби сушеної і в'яленої – на 26,2 %; сиру свіжого неферментованого – на 18,1 %; борошна пшеничного та пшенично-житнього – на 2,3 %; крупи та борошна грубого помелу з м'якої пшениці та полби – на 32,7 %; виробів макаронних неварених – на 26,3 %; пива солодового – на 50,5 % тощо.

Обсяг реалізованої продукції, а саме: харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів за 2020 рік склав 36,4 млрд грн, що до всієї реалізованої промислової продукції області складає 8,5 %.

Стосовно виробництва продуктів харчування підприємствами області у співвідношенні до загального виробництва в Україні спостерігається наступна ситуація з виробництва: виробів ковбасних та подібних м'ясних складає 28,0 % до загального його виробництва в Україні; риби сушеної і в'яленої – 36,4 %; молока та вершків незгущених й без додавання цукру – 11,5 %; сиру свіжого неферментованого і невитриманого – 6,4 %; молока та вершків коагульованих, йогурту, кефіру, сметани та інших ферментованих продуктів – 10,8 %; йогурту рідкого та сквашеного молока ароматизованого – 28,1 %; борошна пшеничного

чи пшенично-житнього – 11,0 %; хліба та хлібобулочних виробів нетривалого зберігання – 12,5 % тощо.

На підприємствах харчової та переробної промисловості є достатній запас сировини, матеріалів, створені всі умови для виробництва продукції і забезпечення споживачів з урахуванням попиту. Підприємства галузі працюють на замовлення споживачів та постачають продукцію в широкому асортименті торговельним мережам, бюджетним установам.

З метою підвищення конкурентоспроможності продукції підприємства харчової та переробної промисловості області значну увагу приділяють впровадженню міжнародних та європейських стандартів (отримання відповідних сертифікатів систем управління якістю та безпечністю харчових продуктів), що дозволяє використовувати досвід і досягнення розвинутих країн та дає можливість відстояти свої позиції на сучасному ринку.

За інформацією отриманою від підприємств харчової промисловості та організацій області: Система управління якістю (ISO серій 9000, 14000, 22000) впроваджена на сто двадцяти восьми підприємствах харчової промисловості області. У стані впровадження – на трьох підприємствах області. Система управління безпечністю харчових продуктів (НАССР) впроваджена – на сорока п'яти підприємствах харчової промисловості. У стані впровадження – на двадцяти двох підприємствах області.

У 2020 році з метою економії енергоресурсів вживалися заходи щодо модернізації виробництва по підприємствам: ПрАТ “Криворізький міськмолкозавод № 1” – виконано роботи по відновленню резервного водогону; ТОВ “Виналь” – виконано роботи по технічному переозброєнню підприємства; ТОВ “Хлібозавод № 10” – виконані роботи по встановленню охолоджувачів випарного типу в цех основного виробництва та випуск нових видів продукції, виконані роботи з переобладнання лабораторії; модернізовано насосне обладнання дріжджового цеху.

Відповідно до статистичної інформації за 2020 рік експортовано: продуктів рослинного походження – на суму 62897,5 тис. дол. США (71,4 % у порівнянні до 2019 року); жирів та олії тваринного або рослинного походження – на суму 268594,0 тис. дол. США (85,7 % у порівнянні до 2019 року); готових харчових продуктів – на суму 103418,0 тис. дол. США (97,2 % у порівнянні до 2019 року) та живих тварин та продуктів тваринного походження – на суму 36143,9 тис. дол. США (100,5 % у порівнянні до 2019 року).

Експорт продукції у 2020 році здійснювався більше ніж до ста країн світу.
Збалансоване виробництво та споживання.

Сьогодні продукція агропромислового комплексу області міцно закріпила високу якість дніпропетровської марки не тільки на обласному і вітчизняному ринках, а і за межами країни. Виробничі потужності харчової галузі Дніпропетровщини завантажені з урахуванням попиту споживачів.

Обсяги виробництва продуктів харчування задовольняють потребу населення області в основних продовольчих товарах з урахуванням

переміщених осіб за винятком споживання картоплі.

Згідно інформації Державної служби статистики України споживання основних продуктів харчування населенням Дніпропетровській області у 2020 році становило:

	фонд споживання, (тис тонн)	норма споживання, (кг на одну особу на рік).	
		Україна	область
молока та молочних продуктів	630,3	200,5	197,5
соняшниковій олії	40,3	12,0	12,6
картоплі	364,2	135,7	114,1
овочевої продукції	567,7	164,7	177,9

За оцінками споживчого попиту та ресурсного наповнення ринків Дніпропетровської області основними видами продовольчих товарів, можна зробити висновок, що в регіоні виробляється достатня кількість продовольчих ресурсів. Рівень виробництва дозволяє в цілому забезпечити потребу населення в харчових продуктах відповідно до норм споживання.

10.3. Заходи з екологізації промислового виробництва

З метою підвищення конкурентоспроможності продукції та зміцнення конкурентних позицій на внутрішньому та зовнішньому ринках основна частка капітальних інвестицій у металургійному комплексі спрямована на розвиток основних фондів: розширення, реконструкцію, технічне та технологічне переозброєння діючих виробництв. Основним джерелом фінансування капіталовкладень є власні кошти підприємств.

На промислових підприємствах регіону продовжує реалізовуватись низка інвестиційних проектів з підвищення технологічного рівня виробництва, реконструкції і технічного переоснащення підприємств, впровадження сучасних енергоефективних технологій і обладнання та заходів щодо збільшення обсягів виробництва та розширення асортименту товарів, робіт і послуг.

11. СІЛЬСЬКЕ ГОСПОДАРСТВО ТА ЙОГО ВПЛИВ НА ДОВКІЛЛЯ

11.1. Тенденції розвитку сільського господарства

Основними напрямками виробничої діяльності агропромислового комплексу Дніпропетровської області є вирощування зернових, технічних і овочевих культур, виробництво м'ясо-молочної продукції. Власне виробництво продукції сільського господарства та тісна співпраця підприємств агропромислового комплексу і багатогалузевої харчової та переробної промисловості майже повністю задовольняє потреби населення в основних продуктах харчування.

Загальна площа сільськогосподарських земель, що входять до адміністративно-територіальних одиниць Дніпропетровської області – 2581,4 тис. га. Площа сільськогосподарських угідь становить 2511,5 тис. га, з яких рілля – 2126,8 тис. га.

Агроформуваннями області у 2020 році з площі 1093,4 тис. га намолочено 3 млн 573 тис. тонн зернових культур, у тому числі озимої пшениці намолочено 1 млн 977 тис. тонн на рівні попереднього року; таким чином, потреба області в продовольчому зерні на маркетинговий рік – 535,0 тис. тонн, в тому числі для потреб хлібопекарської промисловості – 250,0 тис. тонн (або 187,0 тис. тонн борошна) задоволена в повному обсязі.

У 2020 році господарствами всіх форм власності зібрано кукурудзи на зерно 741,6 тис. тонн, накошено насіння соняшника 1 млн 9 тис. тонн.

Овочівництво в області займає одне з провідних місць серед інших галузей рослинництва. У 2020 році всіма категоріями господарств області отримано 464,0 тис. тонн картоплі, овочів відкритого ґрунту – 678,9 тис. тонн. Урожай картоплі та овочів повністю задовольняє потребу населення.

11.2. Вплив на довкілля

11.2.1. Внесення мінеральних і органічних добрив на оброблювані землі та під багаторічні насадження

Мінеральні добрива – один з найефективніших засобів підвищення родючості ґрунтів, урожайності сільськогосподарських культур та поліпшення якості продукції рослинництва. Проведення регулярного моніторингу агрохімічного стану ґрунтів дозволяє найбільш точно визначати потребу ґрунту в основних макроелементах з подальшим внесенням необхідних доз мінеральних добрив і хімічних засобів проявляється в підвищенні врожайності с/г культур, у поліпшенні якості продукції та зниженні її собівартості. Завдяки застосуванню добрив приріст основних сільськогосподарських культур у середньому зростає на 40 – 50 % що значно вище, ніж частка приросту врожаю від сорту насіння, засобів захисту рослин чи обробітку ґрунту.

У 2020 році обсяг внесених добрив на 1 га сільськогосподарськими підприємства Дніпропетровській області нижче ніж в середньому по Україні.

Під урожай 2021 року внесено мінеральних добрив 1222,9 тис. ц, удобрена площа мінеральними добривами склала 1100 тис. га. На 1 га обробленої добривами площі внесено 102,0 кг поживних речовин.

Площа удобрена органічними добривами склала 66,3 тис. га, (5,5 % від посівної площі), органічних добрив внесено 486,2 тис. тонн (на 21,6 % більше ніж у 2019 року). На 1 га уточненої посівної площі внесено 402 кг.

11.2.2. Використання пестицидів

Для догляду за посівами сільгоспвиробниками області застосовують хімічні засоби захисту рослин. За даними управління фітосанітарної безпеки Головного управління Держпродспоживслужби в Дніпропетровській області у 2020 році агропідприємствами області було використано різних препаративних форм пестицидів 2232,6 тонн, в тому числі: інсектицидів – 348,7 тонн; гербіцидів – 1376,3 тонн; десикантів – 49,4 тонн; фунгіцидів – 328,2 тонн; протруйників – 124,9 тонн, родентицидів – 35,1 тонн. Кожна партія продукції, що реалізується супроводжується товарно-транспортною накладною та сертифікатом якості. Пестициди і агрохімікати, що реалізуються, упаковані і промарковані. Кожний пестицид застосовується суворо за призначенням і лише на певних культурах.

11.2.3. Екологічні аспекти зрошення та осушення земель

Одним з напрямів інтенсифікації сільського господарства є меліорація. Дніпропетровська область розташована у степовій зоні де недостатнє зволоження. Літні дощі, в основному, не систематичні, мають характер злив. Це створює нестабільні умови водного режиму ґрунтів у вегетаційний період. З метою збільшення врожаїв, використовуються системи штучного зрошування.

На сьогоднішній день у Дніпропетровській області в структурі загальної площі земель сільськогосподарського призначення майже 200 тисяч гектар або 9 % становлять зрошувані землі.

Поливні землі забезпечують не тільки збільшення врожайності сільськогосподарських культур, але й підвищення продуктивності земель, особливо при екстремальних погодних умовах.

Підприємства агропромислового комплексу області, які вирощують овочі, плоди та ягоди застосовують крапельне зрошення. Це дає можливість регулювання глибини зволоження, кількості, якості та періодичності зрошення, економне витрачання зрошуваної води. В області побудовано більше чотирьох тисяч гектарів краплинного зрошення.

Для порівняння: середня урожайність зернових і зернобобових культур у 2020 році по Дніпропетровській області склала 32,7 ц/га, на зрошуваних землях 74,3 ц/га. Середня урожайність овочів відкритого ґрунту склала 171,7 ц/га, на зрошуваних землях – 470,8 ц/га, картоплі – 87,4 ц/га, на зрошуваних землях – 286,6 ц/га (*інформація стосовно середньої урожайності на зрошуваних землях – за оперативними даними*).

11.2.4. Тенденції в тваринництві

Роль галузі тваринництва – це перш за все забезпечення населення основними продуктами харчування, переробну та харчову промисловість – сировиною, галузь рослинництва – органічними добривами, населення – робочими місцями.

За результатами роботи агропромислового комплексу області за 2020 р. серед регіонів України Дніпропетровська область займає третє місце за обсягом виробництва м'яса та за чисельністю поголів'я птиці.

У 2020 році в усіх категоріях господарств реалізовано на забій сільськогосподарських тварин усіх видів – 329,6 тис. тонн, вироблено молока – 275,8 тис. тонн, яєць – 761,2 млн шт.

У порівнянні з попереднім роком зросли обсяги реалізації на забій сільськогосподарських тварин усіх видів на 7,5 тис. тонн (на 2,3 %).

За рахунок ефективного розвитку промислового птахівництва сільськогосподарськими підприємствами області виробляється – 88,2 % м'яса, та 69,2 % харчових яєць.

Основними виробниками молока залишаються особисті господарства населення, в яких виробляється 74,7 % продукції.

Станом на 1 січня 2021 року в усіх категоріях господарств утримується: великої рогатої худоби – 111,9 тис. голів, у тому числі корів – 63,5 тис. гол., свиней – 332,0 тис. гол., птиці усіх видів – 19589,1 тис. гол.

У всіх категоріях господарств зберігається тенденція до зменшення чисельності поголів'я сільськогосподарських тварин та птиці. З метою поліпшення та стабілізації ситуації в галузі впроваджуються інвестиційні проекти.

У 2020 році агропідприємствами Дніпропетровської області впроваджені проекти із залученням власних коштів.

У галузі тваринництва:

ДП “Націонал-Плюс” ПП “Націонал” Царичанського району – молочно - товарна ферма з доїльною залогою;

ТОВ “Птахокомплекс “Дніпровський” Нікопольського району:

будівництво I черги птахоферми по вирощуванню курчат-бройлерів на м'ясо, с. Катеринівка;

будівництво II черги по вирощуванню курчат-бройлерів на м'ясо птахоферми с. Південне.

Проекти із залученням іноземних інвестицій

Канадський проект “Розвиток молочного бізнесу в Україні”.

Починаючи з 2012 року, за участю Дніпропетровської обласної громадської організації “Сільськогосподарська консультаційна служба”, кооперативами впроваджується проект “Розвиток молочного бізнесу в Україні” (далі – Проект), який фінансується Міністерством міжнародних справ Канади та має велике значення для агропромислового комплексу області.

На сьогоднішній день Проект впроваджується на території Синельниківського (Покровського) району Дніпропетровської області,

кошторисна вартість якого складає майже 19,7 млн канадських доларів. Бенефіціаром Проєкту є Дніпропетровська облдержадміністрація, координатором – Дніпропетровська обласна громадська організація “Сільськогосподарська консультаційна служба”. Інформація щодо результатів моніторингу Проєкту міжнародної технічної допомоги двічі на рік подається облдержадміністрацією до Секретаріату Кабінету Міністрів України за підсумками півріччя та поточного року.

За період впровадження Проєкту було створено 10 демонстраційних ферм сімейного типу та надано допомогу в реконструкції понад 60 молочних сімейних ферм (чисельність поголів'я 5-10 корів). Фермерів забезпечили доїльним та вентиляційним обладнанням, лампами та поїлками. Під час реалізації проєкту в регіоні були створені 7 молочних кооперативів та 2 зернових. Кооперативам за кошти партнерів були надані танки охолоджувачі, лабораторне обладнання для контролю якості молока, обладнання для заготівлі кормів для сімейних ферм, трактори, силосні причепні комбайни, силісопакувальна машина, преспідбірщики, придбані молоковози.

Створена незалежна лабораторія з аналізів якості молока (юридична особа ТОВ “Дейрі Менеджмент Систем”), яка отримала відповідну сертифікацію. Щороку лабораторією проводиться понад 55 тисяч аналізів молока.

Наразі кооперативи “Добробут Андріївки”, “Жовтневе”, “Любава”, “Первоцвіт”, “Молочна Ріка” об'єднані в кооперативне об'єднання “Господар”, метою якого є організація гуртового продажу молока та спільні закупівлі.

11.3. Органічне сільське господарство

Агропромисловий комплекс Дніпропетровської області, як і України в цілому, має потенціал для виробництва органічної сільськогосподарської продукції, реалізації її на експорт та внутрішнього споживання. Переробка органічної продукції та виробництво органічних продуктів харчування знаходяться на початковій стадії розвитку. Згідно інформації отриманої від райдержадміністрацій на території області здійснює діяльність більше ніж 30 виробників органічної продукції сільського господарства.

З метою сприяння підвищенню конкурентоспроможності органічної продукції області і розширенню зовнішніх ринків її збуту у вересні 2020 року проведено регіональний форум “Органічна Україна”. Захід проведено на платформі Zoom за сприянням Громадської спілки органічних сертифікованих продуктів “Органічна Україна”, Департаменту економічного розвитку Дніпропетровської облдержадміністрації, під патронатом Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України та за підтримки Швейцарії в рамках швейцарсько-української програми “Розвиток торгівлі з вищою доданою вартістю в органічному та молочному секторах України”, що впроваджується Дослідним інститутом органічного сільського господарства (FiBL, Швейцарія) у партнерстві із SAFOSOAG (Швейцарія).

12. ЕНЕРГЕТИКА ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ДОВКІЛЛЯ

12.1. Структура виробництва та використання енергії

Дніпропетровська область – одна з найбільш енергонасичених в Україні. Електроенергетика являє собою високорозвинену галузь економіки області, до складу якої входять енергогенеруючі підприємства: ВП “ДТЕК Криворізька ТЕС” ПАТ “ДТЕК Дніпроенерго” та ВП “ДТЕК Придніпровська ТЕС” ПАТ “ДТЕК Дніпроенерго”, філія “Середньодніпровська ГЕС” ПАТ “Укргідроенерго” та АТ “Дніпровська ТЕЦ”.

Інформація про використання, споживання паливно-енергетичних ресурсів та викиди забруднюючих речовин у Дніпропетровській області наведено у таблиці 12.1.1.; 12.1.2.

Таблиця 12.1.1. Динаміка використання електроенергії

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020*
Електроенергія, (млн кВт·год)	23481	21535	22410	22298	22677	22846,6	21345,1

* Використання електроенергії на виробничо-експлуатаційні та господарські потреби підприємств без урахування обсягів власного споживання енергогенеруючих (підприємств) установок та обсягів, відпущених населенню

Таблиця 12.1.2. Використання палива¹

	2018	2019	2020
Усього, млн. т умов. палива			
Україна	91,5	102,3	84,7
у тому числі			
Дніпропетровська область	18,5	19,1	17,2
Вугілля кам'яне, тис. т			
Україна	45042,9	42439,2	37797,1
у тому числі			
Дніпропетровська область	9091,7	8730,3	8644,6
Газ природний, млн м ³			
Україна	20732,9	27837,6	21702,1
у тому числі			
Дніпропетровська область	2424,6	3515,6	2721,4
Бензин моторний ² , тис. т			
Україна	540,0	1711,6	415,7
у тому числі			
Дніпропетровська область	43,9	140,9	39,1
Газойлі (паливо дизельне) ² , тис. т			
Україна	4294,6	5791,7	3956,2
у тому числі			
Дніпропетровська область	463,4	539,5	464,9
Мазути паливо важкі, тис. т			
Україна	244,4	86,7	98,2
у тому числі			
Дніпропетровська область	5,2	3,5	3,0

¹ Без обсягів палива, реалізованих населенню.

² Без урахування обсягів роздрібного продажу через автозаправні станції.

12.2. Ефективність енергоспоживання та енергозбереження

Інформація щодо використання палива у 2020 році у Дніпропетровській області у тому числі за видами економічної діяльності наведена у таблицях 12.2.1., 12.1.2.

Таблиця 12.2.1. Використання палива¹

	2020
Усього, тис.т умов.палив	17162,9
у тому числі	
вугілля кам'яне, тис.т	8644,6
газ природний, тис.м ³	2721420,2
дрова для опалення, м ³ щільн	11273,4
кокс та напівкокс з вугілля кам'яного; кокс газовий, тис. т	4040,4
бензин авіаційний, т	к
бензин моторний ² , т	39135,0
дистиляти нафтові легкі, фракції легкі інші, т	108,6
паливо для реактивних двигунів типу гас, т	365,8
гас, т	635,8
газойлі (паливо дизельне) ² , т	464853,3
мазути паливні важкі, т	3045,0
оливи та мастила нафтові; дистиляти нафтові важкі, т	22518,9
пропан і бутан скраплені ² , т	44729,3
вазелін нафтовий, парафін, воски нафтові та інші, т	к
бітум нафтовий (уключаючи сланцевий), т	10718,3
інші види нафтопродуктів, т	975,3
коксівий газ, отриманий як попутний продукт, тис. м ³	1931672,6

¹ Без обсягів палива, реалізованих населенню.

² Без урахування обсягів роздрібного продажу через автозаправні станції.

к – дані не оприлюднюються з метою забезпечення виконання вимог Закону України “Про державну статистику” щодо конфіденційності статистичної інформації.

Таблиця 12.2.2. Використання основних видів палива за видами економічної діяльності у 2020 році

	Усього витрачено ¹ , тис. т умов. палив	Витрати палива в натуральному вимірі			
		вугілля кам'яне, тис. т	газ природний, млн. м ³	бензин моторний ² , тис. т	газойлі (паливо дизельне) ² , тис. т
Усього	17162,9	8644,6	2721,4	39,1	464,9
Сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство	122,8	к	13,1	5,1	66,2
Промисловість	16696,9	8637,5	2655,8	15,5	248,8
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	498,4	к	169,4	2,6	155,5

Переробна промисловість	14043,6	6816,3	1823,1	10,1	83,4
у тому числі виробництво харчових продуктів та напоїв	244,5	1,7	104,9	2,5	10,0
виробництво коксу та продуктів нафтоперероблення	1556,0	к	–	к	к
металургійне виробництво	10999,4	к	794,7	к	к
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	2126,5	к	662,1	1,5	2,3
Водопостачання; каналізація, поводження з відходами	28,3	к	1,3	1,2	7,6
Будівництво	52,8	0,0	1,3	3,1	27,3
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів мотоциклів	32,9	0,0	2,5	3,7	13,7
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	183,7	0,9	10,1	4,3	102,8
Операції з нерухомим майном	10,1	к	6,7	0,3	0,8
Державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування	20,5	4,0	10,6	1,8	0,9
Освіта	14,7	0,8	11,2	0,4	0,2
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	12,9	0,6	5,7	2,2	1,2
Інші види діяльності	15,8	0,3	4,5	2,8	2,9

¹ Без обсягів палива, реалізованих населенню.

² Без урахування обсягів роздрібного продажу через автозаправні станції.

к – дані не оприлюднюються з метою забезпечення виконання вимог Закону України “Про державну статистику” щодо конфіденційності статистичної інформації.

Примітка. В окремих випадках сума складових може не дорівнювати підсумку у зв'язку з округленням даних.

12.3. Вплив енергетичної галузі на довкілля

Дніпропетровщина за основними економічними показниками займає провідне місце серед інших регіонів України. Для успішного вирішення питань розвитку і досягнення високого рівня самодостатності економіки області, насамперед, необхідно надійне і достатнє забезпечення населення, соціальної сфери та суспільного виробництва паливно-енергетичними ресурсами.

На сьогодні область, господарський комплекс якої є одним з найбільш енергоємних у країні, за рахунок власних енергоресурсів забезпечує близько половини потреб власної економіки.

Стійка залежність між обсягами виробництва та споживання енергоресурсів перетворює енергоспоживання на визначальний фактор

конкурентоспроможності та стабільності економічного розвитку області і добробуту суспільства. Виходячи з цього, постає стратегічне питання щодо ефективного, раціонального та заощадливого використання паливно-енергетичних ресурсів.

Неефективне використання енергоресурсів є в усіх секторах економіки області, у першу чергу у складових паливно-енергетичного комплексу: виробництво, транспортування та споживання енергії. Це призводить до підвищених витрат енергоресурсів та забрудненню довкілля.

Раціональна й економічна витрата палива, тепла і електроенергії, зниження втрат, прискорений перехід до ресурсозберігаючих технологій – одне з основних завдань, що входить в енергетичну програму будь-якої країни. Вирішувати ці завдання покликана і Дніпропетровська обласна комплексна програма (стратегія) екологічної безпеки та запобігання змінам клімату на 2016 – 2025 роки.

У 2020 р. підприємствами-забруднювачами заплановано реалізацію 25 заходів з підвищення енергоефективності та енергозбереження, 7 з яких – з кінцевим терміном виконання у 2020 р.

Так, на ПАТ “Дніпровський меткомбінат” продовжується реалізація заходу “Реконструкція доменного цеху з будівництвом установки приготування й вдування ПВП у ДП № 1М, 8, 9, 12” (2016 – 2019 рр.), (п. 5.5), зокрема виконується пусконаладжувальні роботи. Фактично профінансовано за 2020 р. – 69,8 млн грн.

ПРАТ “ІнГЗК” на реалізацію заходу “Облаштування дренажних насосних станцій на гор. ± 0 м кар’єру для перехоплення потоків кар’єрних вод” (2017 – 2021 рр.), (п. 5.35) витрачено у звітному періоді 8,04 млн грн.

За підсумками 2020 р. за даним напрямом завершено виконання 5 заходів, а саме:

На ПРАТ “ДКХЗ” виконано Установка перетворювача частоти на електропривід димососа котла № 3 (2018-2019 рр), (п. 5.20). Ефект – зниження рівня споживання енергоносіїв на 104,2 тис. кВт/рік;

Установка перетворювача частоти на електропривод вентилятора котла № 3 (2018-2019 рр), (п. 5.21). Ефект – зниження рівня споживання енергоносіїв;

Установка перетворювача частоти на електропривод вентилятора котла № 4 (2019-2020 рр.), (п. 5.22). Ефект – зниження рівня споживання енергоносіїв;

Установка перетворювача частоти на насосному електричному агрегаті складу смоли (2017 – 2018 рр), (п. 5.26). Ефект – зниження рівня споживання енергоносіїв.

На КП “Дніпроводоканал” ДМР” завершено виконання “Реконструкція систем водопостачання та водовідведення м. Дніпропетровськ (насосна станція водовідведення № 1)” (2016 – 2025 рр), (п. 5.41). Ефект – захід спрямований на енергозбереження. Зменшення складе 2500 тис. кВт/год на рік

12.4. Використання відновлювальних джерел енергії та розвиток альтернативної енергетики

Рішенням Дніпропетровської обласної ради від 01.12.2017 № 275-11/VII затверджена “Стратегія енергозбереження, енергоефективності та розвитку відновлюваних джерел енергії Дніпропетровської області на 2018 – 2035 роки” (далі – Стратегія). Головною метою Стратегії є формування умов для забезпечення енергетичної безпеки області на шляху до сталого розвитку. Основними критеріями такої безпеки є поступовий повний перехід на відновлювані джерела енергії та відмова від використання викопного палива.

Постійно в області проводиться інформаційно-роз’яснювальна робота, спрямована на формування у суспільстві свідомого ставлення до необхідності підвищення енергоефективності, розвитку та використанню відновлювальних джерел енергії та альтернативних видів палива, а також надання державної фінансової підтримки населенню, ОСББ та ЖБК для впровадження енергоефективних заходів шляхом відшкодування частини суми кредиту, залученого на придбання енергоефективного обладнання та/або матеріалів.

Важливим аспектом розбудови сталої енергетичної системи області є зменшення попиту на паливно-енергетичні ресурси (далі – ПЕР) за рахунок підвищення рівня енергоефективності будівель закладів, підприємств та установ, які фінансуються за рахунок бюджетних коштів. Запровадження систем енергетичного менеджменту та моніторингу використання ПЕР дозволяє скоротити витрати бюджетних коштів на оплату енергоносіїв. Станом на 01.01.2021 кількість об’єктів бюджетної сфери охоплених системою енергетичного моніторингу з урахуванням Національної бази даних будівель (проект Мінрегіону) дорівнює 1231, що на 13 % більше показників аналогічного періоду минулого року.

Система дозволяє оцінити динаміку енергоспоживання будівлями по видах ресурсів, здійснити порівняльний аналіз показників питомого споживання, обрахувати індекси енергозатратності будівель, відслідкувати показники фактичних видатків та оплати по споживанню ПЕР, оцінити стан дотримання установами лімітів енергоспоживання, обрахувати очікувані обсяги енергоспоживання та оцінити потребу в ПЕР та коштах на їх оплату, а також представити інформацію щодо показників енергоспоживання у графічному вигляді за допомогою графіків та діаграм.

Одним з перспективних напрямків енергозбереження в області є енергосервіс. Загальна кількість укладених енергосервісних договорів на 01.01.2021 дорівнює 20, у тому числі: 18 по бюджетним установам Криворізької міської ради на загальну суму 19,1 млн грн, середнє очікуване скорочення споживання ПЕР – 18,6 %, очікуване скорочення витрат на комунальні послуги у термін дії договору близько 22,2 млн грн та 2 по закладах освіти обласного підпорядкування на загальну суму 3,03 млн грн, очікуване скорочення споживання ПЕР – 20 %, очікуване скорочення витрат на комунальні послуги у термін дії договору близько 3,52 млн грн.

Аналіз споживання ПЕР в натуральних показниках свідчить про те, що результати роботи з енергозаощадження в цілому по області мають позитивний характер.

Обсяг розподілу електроенергії всього по області у 2020 році становив 26475,8 млн кВт*год, що на 5 % або на 1392,9 млн кВт*год менше ніж за 2019 рік. За окремими категоріями споживачів обсяги розподілу електроенергії у 2020 році: промисловість – 18285,2 млн кВт*год (зменшено на 7,1 %), підприємства ЖКГ – 1208,4 млн кВт*год (зменшено на 9,6 %), у тому числі підприємства водопровідно-каналізаційного господарства – 352,9 млн кВт*год, бюджетні установи – 436 млн кВт*год (зменшено на 5,9 %).

За 2020 рік обсяг споживання природного газу всіма категоріями споживачів області становив 3179,1 млн м³, що на 0,7 % або 20,8 млн м³ більше ніж у 2019 році. При цьому підприємствами промисловості спожито 1912,6 млн м³ природного газу (на 2,6 % або 48,6 млн м³ більше відповідного показника 2019 року). Підприємства теплоенергетики зменшили споживання природного газу на 5,0 % порівняно з 2019 роком, використав при цьому природного газу в обсязі 546,7 млн м³. В 2020 році споживання природного газу бюджетними установами становило 39,7 млн м³, що на 9,9 % або 4,4 тис. м³ менше, ніж у 2019 році.

Альтернативна енергетика в Дніпропетровській області представлена сонячними та вітровою електростанціями, сонячними електростанціями приватних домогосподарств, тепловими насосами, гідроелектростанціями, обладнанням для виробництва електричної та теплової енергії з біогазу та біомаси, а також використанням вторинних енергоресурсів – промислових газів (коксівного, доменного, феросплавного). По області ведеться активна робота з розвитку альтернативної енергетики.

Станом на 01.01.2021 загальна кількість об'єктів альтернативної енергетики з урахуванням філії “Середньодніпровська ГЕС” ПАТ “Укргідроенерго” дорівнює 4539, що у 1,5 рази перевищує показники минулого року.

Сумарна електрична потужність об'єктів альтернативної енергетики з урахуванням філії “Середньодніпровська ГЕС” ПАТ “Укргідроенерго” – 1700 МВт, що на 9,3 % перевищує показники минулого року, а тепла – 2057,63 МВт, яка збільшилась на 1,1 % відповідно показників 2019 року.

За 2020 рік об'єктами альтернативної енергетики вироблено 2067,2 млн кВт*год. електричної енергії та 2,4 млн Гкал теплової енергії.

Напрямок відновлюваної енергетики, який найбільш динамічно розвивається в області останнім часом – сонячна енергетика.

Сонячна енергетика

За період 2012 – 2020 у Дніпропетровській області була введена в експлуатацію 121 черга будівництва сонячних електростанцій (106 сонячних електростанцій) загальною потужністю 1125,5 МВт, на яких здійснюють

господарську діяльність 83 суб'єкта господарювання, з них 81 наземна сонячна електростанція загальною потужністю 1073,5 МВт.

У 2020 році введено в експлуатацію 25 об'єктів сонячної енергетики, сумарною потужністю 102,8 МВт.

Слід зазначити, що всі сонячні електростанції на території області побудовані за рахунок коштів інвесторів без залучення будь-яких бюджетних коштів.

Дніпропетровська область є лідером серед регіонів України з загальною кількості приватних домогосподарств, що встановили сонячні електростанції, станом на 01.01.2021 їх налічується 4192, що на 55 % рази перевищує показники 2019 року, потужністю 114,467 МВт.

У січні – грудні 2020 року інсталювані 1488 сонячних електростанцій приватних домогосподарств, сумарною потужністю 42,39 МВт.

Рис. 12.4.2. Встановлення сонячних електростанцій приватних домогосподарств, шт.

Обсяг електричної енергії виробленої об'єктами сонячної енергетики області у 2020 році – 1300,97 млн кВт*год, що у 3 рази більше ніж за 2019 рік, у тому числі наземними сонячними електростанціями 1172,88 млн кВт.*год.

Вітроенергетика

У 2013 році у м. Кривий Ріг встановлено об'єкт вітроенергетики ТОВ “Екоспецтранс” потужністю 0,003 МВт.

Теплові насоси

На території ДП “НВО “Павлоградський хімічний завод” встановлені теплові насоси, сумарною тепловою потужністю 0,08 МВт, якими за 2020 рік вироблено 139,61 Гкал теплової енергії, що на 9 % більше ніж за минулий рік.

Гідроенергетика

На території області працює 2 об'єкта гідроенергетики: філія “Середньодніпровська ГЕС” ПАТ “Укргідроенерго” (велика гідроелектростанція – потужністю 388 МВт) та Васильківська міні ГЕС (мікрогідроелектростанція – потужністю 0,130 МВт). За 2020 рік гідроелектростанціями області вироблено 629,2 млн кВт*год електроенергії.

ВЕР

На території області розвинуто виробництво енергії з вторинних енергетичних ресурсів, а саме промислових газів: доменного, коксівного, феросплавного, сумарна теплова потужність обладнання 1142,8 МВт, за звітний період вироблено 1105,9 тис. Гкал теплової енергії. Також, на вторинних енергоресурсах працюють 2 когенераційні установки, сумарною електричною потужністю 42 МВт, тепловою – 547,2 МВт, якими за звітний період вироблено 19,5 млн кВт*год електричної енергії та 359,9 тис. Гкал теплової енергії.

За 12 місяців 2020 року вироблено 526,9 млн м³ коксівного газу, 3333,8 млн м³ доменного газу, 352,9 млн м³ феросплавного газу.

Біогаз

Станом на 01.01.2021 загальна кількість біогазових установок побудованих на території області – 8, сумарною електричною потужністю 14,2 МВт, тепловою – 17,7 МВт, у тому числі 5 встановлено “зелений тариф”.

За 2020 рік біогазовими установками вироблено 48 млн кВт*год електричної енергії, що на 10% більше показника минулого року.

Біомаса

На 01.01.2021 в області встановлено 209 об’єктів, що виробляють теплову енергію з біомаси (пелети, деревина, відходи сільського господарства тощо), сумарною тепловою потужністю 254,8 МВт, загальний обсяг виробленої теплової енергії за 2020 рік склав 241,1 тис. Гкал, що на 8 % більше ніж торік.

За 12 місяців 2020 року введено в експлуатацію 7 комерційних об’єктів відновлюваної енергетики, що виробляють теплову енергію з біомаси, потужністю 10,8 МВт.

13. ТРАНСПОРТ ТА ЙОГО ВПЛИВ НА ДОВКІЛЛЯ

13.1. Транспортна мережа Дніпропетровської області

Транспортний комплекс області є важливою складовою у галузевій структурі економіки. У системі комплексу функціонує залізничний, автомобільний, річковий, авіаційний транспорт.

Розвиток транспортного комплексу області створює передумови для реформування інших галузей економіки, тому є важливою складовою у галузевій структурі.

13.1.1. Структура та обсяги транспортних перевезень

За даними Головного управління статистики у Дніпропетровській області у січні-листопаді 2020 році вантажообіг підприємств транспорту склав 22,2 млрд ткм, або 94,6 % від обсягу січня-листопада 2019 року (рис. 13.1.1.1.).

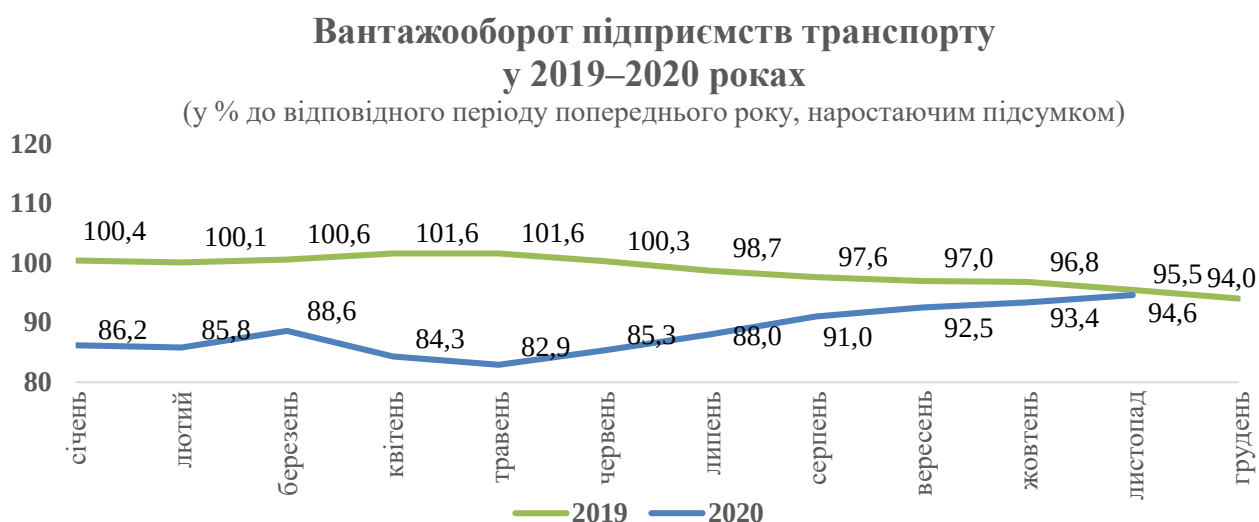

Рис. 13.1.1.1. Вантажообіг підприємств транспорту

Підприємствами транспорту перевезено 98,2 млн т вантажів, що становить 98,6 % від обсягів відповідного періоду 2019 року (див. табл. 13.1.1.1.).

Таблиця 13.1.1.1. Вантажні перевезення

	Вантажообіг		Перевезено вантажів	
	млн ткм	у % до січня-листопада 2019	тис. т	у % до січня-листопада 2019
Транспорт	22235,8	94,6	98184,2	98,6
залізничний ¹	19559,1	96,2	78373,0	103,0
автомобільний ²	2650,7	85,0	19412,0	84,7
водний	... ³	... ³	... ³	... ³
авіаційний	... ³	... ³	... ³	... ³

¹ Обсяг відправлених вантажів.

² З урахуванням вантажних перевезень, виконаних фізичними особами-підприємцями.

³ Дані не оприлюднюються з метою забезпечення виконання вимог Закону України “Про державну статистику” щодо конфіденційності статистичної інформації.

У січні-листопаді 2020 року пасажирообіг підприємств транспорту дорівнював 2,5 млрд пас. км, або 51,6 % від обсягу січня-листопада попереднього року. Послугами пасажирського транспорту скористались 161 млн пасажирів, або 60,6 % від показника відповідного періоду 2019 року.

Пасажирооборот підприємств транспорту у 2019–2020 роках

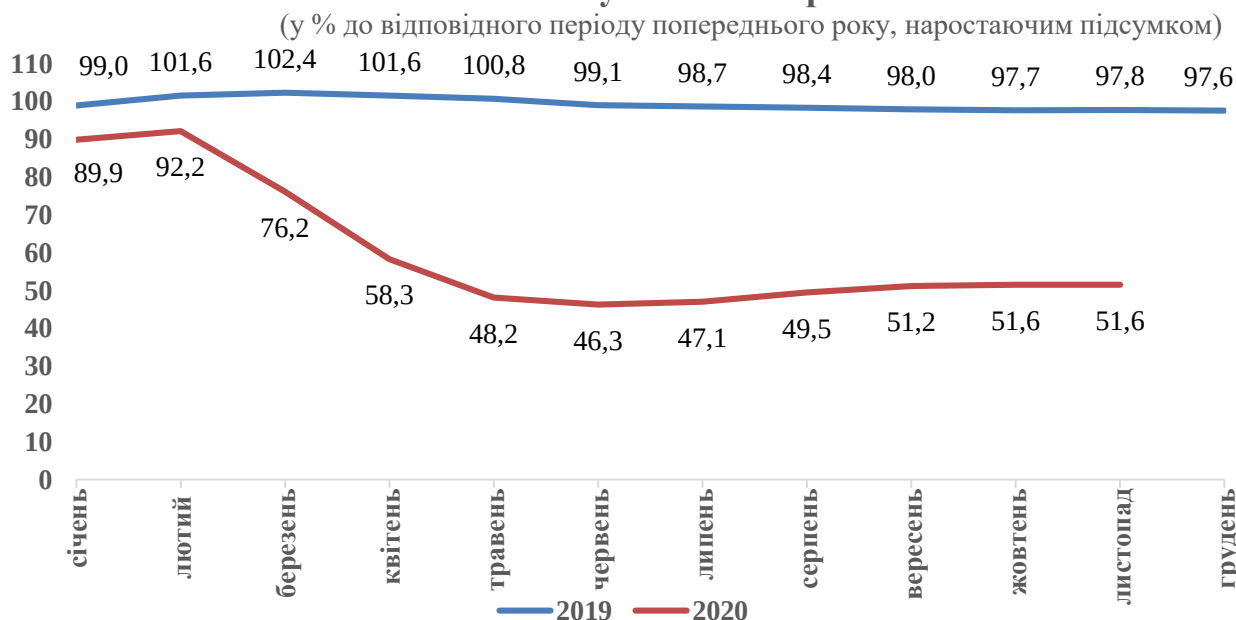

Рис. 13.1.1.2. Пасажирообіг підприємств транспорту

Послугами пасажирського транспорту скористались 161,0 млн пасажирів, що на 39,4 % менше, ніж у 2019 р. Дані по пасажирським перевезенням наведені у таблиці 13.1.1.2.

Таблиця 13.1.1.2. Пасажирські перевезення

	Пасажирообіг		Перевезено пасажирів	
	млн пас. км	у % до січня-листопада 2019	тис.	у % до січня-листопада 2019
Транспорт	2453,9	51,6	161000,1	60,6
залізничний ¹	703,9	39,7	5660,0	47,9
автомобільний ²	1117,1	55,8	58610,0	56,9
водний	... ³	... ³	... ³	... ³
авіаційний	... ³	... ³	... ³	... ³
трамвайний	367,6	61,9	59302,8	61,9
тролейбусний	249,9	70,4	34226,7	70,4
метрополітенівський	15,3	50,8	3185,1	50,8

¹ Кількість відправлених пасажирів.

² З урахуванням пасажирських перевезень, виконаних фізичними особами-підприємцями.

³ Дані не оприлюднюються з метою забезпечення виконання вимог Закону України “Про державну статистику” щодо конфіденційності статистичної інформації.

Динаміка викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря від окремих видів автотранспорту підприємств області та пересувними джерелами забруднення від використання окремих видів палива, наведено у таблицях 13.1.1.3. та 13.1.1.4. відповідно.

Таблиця 13.1.1.3. Динаміка викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря від окремих видів автотранспорту підприємств області, тис. т

Роки	Вантажні автомобілі	Пасажирські автобуси	Пасажирські легкові автомобілі	Спеціальні легкові автомобілі	Спеціальні нелегкові автомобілі
2013	30,0	4,7	11,6	1,2	4,9
2014	27,6	3,7	9,5	1,0	4,3
2015	25,9	3,6	9,4	0,9	3,8
2016	*	*	*	*	*
2017	*	*	*	*	*
2018	*	*	*	*	*
2019	*	*	*	*	*
2020	*	*	*	*	*

* інформація відсутня

Таблиця 13.1.1.4. Динаміка викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря пересувними джерелами забруднення від використання окремих видів палива

Роки	Обсяги викидів, тис.т.	У тому числі від використання			Частка викидів забруднюючих речовин від використання бензину у загальних обсягах викидів, %
		бензину	газойлів (дизельного палива)	зрідженого та стисненого газу	
2013	203,3	129,8	58,6	14,4	63,8
2014	181,3	108,8	55,9	13,7	60,0
2015	152,6	85,3	48,1	18,8	55,9
2016	*	*	*	*	*
2017	*	*	*	*	*
2018	*	*	*	*	*
2019	*	*	*	*	*
2020	*	*	*	*	*

* інформація відсутня

13.2. Вплив транспорту на довкілля

Через Дніпропетровську область проходять 3 міжнародні та 3 національні автомагістралі. Також в області зосереджені великі промисловий та агропромисловий комплекси. Отже, враховуючи географічне розташування Дніпропетровщини – область є великим логістичним транспортним центром, що супроводжується значним навантаженням транзитним транспортом.

При цьому, донедавна місто Дніпро було одним з небагатьох обласних центрів, який не мав об'їзних доріг, що негативно впливало на стан навколишнього середовища.

13.3. Заходи щодо зменшення впливу транспорту на довкілля

Для зменшення впливу транспорту на довкілля, транспортними підприємствами вживаються заходи щодо оновлення рухомого складу, який

відповідає високому рівню екологічної норми з метою збереження навколишнього середовища.

Окрім того, зменшення забруднення довкілля досягається шляхом раціональної експлуатації автобусів, а саме – підтримка транспортних засобів в технічно справному стані. При цьому, в процесі технічного обслуговування та огляду, особлива увага приділяється забезпеченню оптимальних налаштувань та своєчасному виявленню та усуненню несправностей механізмів і систем автомобільного двигуна.

Стратегію розвитку Дніпропетровської області на період до 2020 року (рішення Дніпропетровської обласної ради від 26.09.2014 № 561-27/VI) передбачається вирішення питань, спрямованих на розвиток та вдосконалення організації пасажирських перевезень на міському електротранспорті, а саме:

будівництво об'їзних автодоріг біля крупних населених пунктів області, що дасть змогу вивести за межі міста більш, ніж 25 тисяч одиниць транзитного автотранспорту на добу;

будівництво та введення в експлуатацію 3-х станцій метрополітену, що сприятиме розв'язанню транспортної проблеми центральної частини м. Дніпра та дасть можливість підвищити майже втричі рентабельність пасажироперевезень, а також збільшити обсяги перевезених пасажирів на метрополітені, як одному з екологічно чистих видів громадського транспорту;

будівництво нових тролейбусних та трамвайних ліній;

часткове оновлення рухомого складу пасажирського електротранспорту, термін експлуатації якого перевищує 15 років;

оновлення рухомого складу автобусів, які використовуються на автобусних маршрутах загального користування області, щорічно на 7 – 15 %, що в свою чергу сприятиме поліпшенню екологічного стану, при цьому щорічні витрати пального при перевезенні пасажирів зменшуватимуться до 2 %.

14. СТАЛЕ СПОЖИВАННЯ ТА ВИРОБНИЦТВО

Принципи сталого розвитку закладають основу для задоволення економічних, екологічних та соціальних інтересів суспільства. Порушення рівноваги між цими складовими впливає на якість життя.

В 2019 р. у сфері державної діяльності щодо сталого споживання та виробництва був Указ Президента України “Про цілі сталого розвитку України на період до 2030 року”, підписаний ним 30 вересня 2019 року № 722/2019. Указ визначав мету: “забезпечення національних інтересів України щодо сталого розвитку економіки, громадянського суспільства і держави для досягнення зростання рівня та якості життя населення, додержання конституційних прав і свобод людини і громадянина” та постановляв “забезпечувати дотримання Цілей сталого розвитку України на період до 2030 року”. Цей Указ “Підтримуючи проголошені резолюцією Генеральної Асамблеї Організації Об’єднаних Націй від 25 вересня 2015 року № 70/1 глобальні цілі сталого розвитку до 2030 року та результати їх адаптації з урахуванням специфіки розвитку України” містив, зокрема, напрям “12) забезпечення переходу до раціональних моделей споживання і виробництва”. Також Указом передбачалося “упровадження дієвої системи моніторингу реалізації Цілей сталого розвитку України на період до 2030 року та оприлюднення результатів щороку до 1 березня року, який настає за звітним”. Крім того, рекомендувалося Національній академії наук України, серед інших, враховувати Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року під час визначення напрямів наукових досліджень.

На виконання зазначеного Указу Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 21 серпня 2019 р. № 686 р “Питання збору даних для моніторингу реалізації цілей сталого розвитку” затверджено індикатори, у розрізі яких здійснюється збір даних для моніторингу реалізації цілей сталого розвитку. На Державну службу статистики покладено координацію робіт, пов’язаних з розробленням метаданих за індикаторами, затвердженими цим розпорядженням. Забезпечення збору даних та розроблення метаданих зазначених індикаторів і подання таких даних Державній службі статистики покладено на Центральні органи виконавчої влади за участю державних органів та інших відповідальних за розрахунок індикаторів, у розрізі яких здійснюється збір даних для моніторингу реалізації цілей сталого розвитку.

14.1. Тенденції та характеристика споживання

Сталий розвиток – це такий розвиток суспільства, який задовольняє потреби нинішніх поколінь і не ставить під загрозу можливості наступних поколінь задовольняти свої потреби. Стале споживання – це раціональне використання природних ресурсів.

Сталий розвиток відноситься до моделі людського розвитку, в рамках якої використання ресурсів спрямоване на задоволення людських потреб з

одночасним забезпеченням сталості природних систем та навколишнього середовища, щоб ці потреби могли бути задоволені не тільки для нинішнього, а й для майбутніх поколінь.

Сталий розвиток вимагає чіткого підходу до використання ресурсів. Такий підхід пов'язаний з нашою здатністю розумно використовувати, створювати і фінансувати ресурси, що становлять основу нашої економіки.

Україна задекларувала своє бажання перейти на шлях до сталого розвитку ще на Конференції ООН з довкілля та розвитку в Ріо-де-Жанейро у 1992 р., підписавши Декларацію з навколишнього середовища і розвитку та Порядок денний на XXI століття.

З того часу в Україні на виконання рішень Конференції ООН 1992 року вживалися певні заходи, проте значною ефективністю та результативністю вони не відзначилися.

Позитивним є те, що, незважаючи на відсутність стратегії сталого розвитку, деякі стратегічні та програмні документи спрямовані на впровадження принципів сталого розвитку. Також, розвивається спрямованість на екологізацію економіки. Про це свідчать, наприклад: Стратегія державної екологічної політики України на період до 2020 року, Транспортна стратегія України на період до 2020 року, Державна програма розвитку внутрішнього виробництва, Державна цільова економічна програма розвитку легкового автомобілебудування на період до 2020 року та ін., а також проект Концепції державної політики розвитку “зеленої” економіки до 2020 року та проект Концепції впровадження в Україні більш чистого виробництва.

Останнім часом рівень споживання природних ресурсів зростає й причиною найбільшого екологічного впливу в рамках життєвого циклу є продукти харчування та напої, особистий транспорт, житлове господарство (включаючи будівництво і споживання енергії, тепла, води).

В сукупності ці категорії споживання надають від 70 % до 80 % впливу на навколишнє середовище і складають 60 % споживчих витрат. У такій ситуації основним завданням є усунення залежності між економічним розвитком і деградацією навколишнього середовища, пов'язаної зі споживанням, використанням ресурсів і утворенням відходів.

Вплив споживання на навколишнє середовище можна пом'якшити через переміщення попиту від категорій споживання з більш високим рівнем впливу до категорій з меншим впливом, тобто через зміну традиційних підходів до споживання на сталі підходи.

14.2. Запровадження елементів сталого споживання та виробництва

Дніпропетровська область одна з найбільш економічно розвинених областей України.

Область має потужний промисловий потенціал. Він характеризується високим рівнем розвитку важкої індустрії. На підприємства гірничо-металургійного комплексу (далі – ГМК) припадає більше 67 % всієї

реалізованої продукції області. У регіоні здійснюють господарську діяльність більше 2 тис. промислових підприємств майже всіх основних видів економічної діяльності, з загальним рівнем зайнятості – близько 276 тис. осіб. На Дніпропетровщині виробляється майже п'ята частина (18,3 % або 454,1 млрд грн) усієї реалізованої промислової продукції України.

Дніпропетровська область є унікальною за різноманітністю і запасами корисних копалин, тут зосереджені унікальні родовища. Область володіє близько 50 % загальнодержавних запасів корисних копалин. В області видобувається 100 % загальноукраїнського обсягу марганцевої руди і майже 80 % залізної руди. Мінеральні ресурси є основою для розвитку господарства регіону, особливо виробництв чорної металургії, оскільки наявна як головна, так і допоміжна сировина.

На підприємствах Дніпропетровщини модернізується обладнання, впроваджуються енергозберігаючі технології, значна увага приділяється дотриманню екологічних стандартів. Все це дозволяє нарощувати темпи промислового виробництва та зберігати одні з перших позицій Дніпропетровщини серед регіонів у промисловій галузі України.

Металургійні підприємства виробляють високоякісну та конкурентоспроможну продукцію, що переважно експортується.

З діяльністю гірничо-металургійного комплексу мають прямий і зворотний зв'язок енергетика, вуглевидобуток, машинобудування, будівництво, фінансова сфера тощо. Зазначені та багато інших галузей спираються і працюють на металургійну промисловість.

Процеси глобалізації економіки, які набирають обертів, призводять до створення наднаціональних ринків з новими, жорсткими правилами.

Враховуючи те, що визначальним вектором розвитку економіки Дніпропетровщини є передусім забезпечення стійкого зростання виробничих показників підприємств ГМК – підвищення конкурентоспроможності економіки регіону, це, в першу чергу, модернізація базових виробництв гірничо-металургійного комплексу.

Модернізація та структурна перебудова ГМК Дніпропетровщини спрямована на забезпечення підтримки виробничих потужностей, підвищення конкурентоздатності шляхом підвищення якості і зниження собівартості продукції, поліпшення технологічної структури виробництва та впровадження нових сучасних ресурсозберігаючих, екологічно чистих технологій.

У цьому напрямі ГМК розвивається, не дивлячись на виклики економічно-складного часу.

Першочергові зусилля підприємств ГМК спрямовуються на зниження енерговитратності виробництва на кожному виробничому циклі, на кожному агрегаті.

Ще один пріоритет в роботі ГМК та основний елемент регіональної екологічної політики – зменшення забруднення навколишнього середовища.

Підвищення екологічної безпеки в області – одна зі стратегічних цілей у розвитку регіону.

Одним із кращих проєктів є впровадження “Дніпропетровської обласної комплексної програми (стратегії) екологічної безпеки та запобігання змінам клімату на 2016 – 2025 роки”, яку затверджено рішенням Дніпропетровської обласної ради від 21.10.2015 № 680-34/VI (зі змінами).

Її виконавці – 25 найбільших промислових підприємств області, загальний обсяг впливу на довкілля яких становить понад 96 %. Реалізація Програми дозволить залучити кошти самих підприємств-забруднювачів на впровадження та модернізацію підприємств із залученням новітніх природоохоронних технологій.

Так, за 2020 рік інвестиції підприємств-учасників Програми склали майже 4,4 млрд грн.

Оцінка роботи підприємств паливно-енергетичного комплексу у 2020 р.

На підприємствах паливно-енергетичного комплексу області продовжувались впроваджуватись заходи, спрямовані на забезпечення надійного, безперебійного та якісного енерго- та газозабезпечення усіх категорій споживачів у Дніпропетровській області.

У 2020 році підприємства паливно-енергетичного комплексу області працювали відповідно до потреб господарського комплексу області та забезпечили у повному обсязі потреби в паливно-енергетичних ресурсах.

На всіх підприємствах розроблені конкретні вичерпні заходи щодо забезпечення сталого функціонування відповідних галузей економіки, особливо техногенно-небезпечних об’єктів, об’єктів соціальної сфери.

15. ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ОХОРОНИ НАВКОЛИШНЬОГО ПРИРОДНОГО СЕРЕДОВИЩА

15.1. Національна та регіональна екологічна політика Дніпропетровської області

Відповідно до Указу Президента України від 12.01.2015 № 5/2015 “Про стратегію сталого розвитку “Україна – 2020”, Закону України “Про основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року” у Дніпропетровській області спільно з міжнародними експертами розроблено Стратегію розвитку Дніпропетровської області на період до 2020 року, затверджену рішенням Дніпропетровської обласної ради від 26.09.2014 № 561-27/VI (далі – Стратегія), якою враховані основні засади екологічної збалансованості, зменшення антропогенного навантаження на довкілля, підвищення рівня екологічної безпеки та поліпшення якості життя населення. Вагомою ціллю Стратегії визначено стратегічну ціль “Екологічна та енергетична безпека”.

З метою забезпечення досягнення Стратегічної цілі “Екологічна та енергетична безпека” розроблено проект Дніпропетровської обласної комплексної програми (стратегії) екологічної безпеки та запобігання змінам клімату на 2016 – 2025 роки (далі – Програма), яку затверджено рішенням Дніпропетровської обласної ради від 21.10.2015 № 680-34/VI.

До Програми увійшли 25 найбільших промислових підприємств області, загальний обсяг впливу на довкілля яких становить понад 96 %. Реалізація Програми, яка базується на основних принципах та засадах сталого розвитку, передбачається у два етапи, перший з яких становить 5 років.

Для виконання заходів Програми в основному передбачається залучення власних коштів підприємств-забруднювачів. Крім цього, фінансування заходів планується також за рахунок інших джерел, у тому числі бюджетів різного рівня, які не заборонені чинним законодавством. Орієнтовний обсяг фінансування складає більше 34 млрд грн.

Головною метою Програми є створення екологічно безпечних та комфортних умов для життя населення Дніпропетровської області шляхом зменшення антропогенного навантаження та відновлення довкілля за рахунок упровадження інноваційних технологій виробництва, зменшення викидів парникових газів та підвищення рівня екологічної культури і свідомості суспільства, що передбачено стратегічною ціллю “Екологічна та енергетична безпека” Стратегії.

Мета Програми досягається шляхом реалізації відповідних цілей і конкретних завдань, а саме:

- розбудова системи екологічного моніторингу області;
- зменшення забруднення повітряного басейну;
- захист водних ресурсів від виснаження та забруднення;
- відновлення, рекультивація порушених земель та родючості ґрунтів, скорочення відчуження земель;

формування екологічної культури населення;
 поліпшення та вдосконалення сфери збору, утилізації та переробки твердих побутових відходів;
 підвищення ефективності у сфері поводження та утилізації промислових відходів;
 збереження та відтворення біорізноманіття Дніпропетровської області, формування територіально-функціональної системи екологічної мережі;
 розвиток рекреаційних зон;
 відновлення лісів, сприяння природному відновленню лісів;
 створення захисних лісових насаджень на землях, що не зайняті лісом, а саме: деградованих, еродованих, малопродуктивних, уздовж водних об'єктів);
 підвищення ефективності управління енергетичними ресурсами;
 розвиток альтернативної енергетики;
 підвищення енергоефективності та енергозбереження.

Крім того, передбачено впровадження заходів у сфері гарантування біологічної безпеки та контролю за генетично модифікованими організмами та сприяння збереженню лісів, зелених насаджень.

До основних цільових показників, які свідчать про ефективність виконання Програми, належать результати, які досягнуто до 2025 року. В якості базових для порівняння обрані показники станом на кінець 2013 року, як найбільш показові з точки зору врахування кореляції між станом довкілля та обсягами виробництва в області.

Конкретними запланованими результатами виконання Програми є зниження техногенного навантаження на навколишнє середовище за основними екологічними показниками:

- зниження індексу забруднення атмосфери з 11,8 до 8;
- зниження обсягів викидів забруднюючих речовин у атмосферне повітря від стаціонарних джерел забруднення на 30 %;
- зниження обсягів викидів парникових газів (CO₂) в атмосферне повітря на 20 %;
- зниження викидів шкідливих речовин в атмосферне повітря від пересувних джерел забруднення на 15 %;
- зменшення кількості забруднюючих речовин, що скидаються із зворотними водами у поверхневі водні об'єкти на 40 %;
- зменшення обсягу скиду забруднених стічних вод на 60 %;
- збільшення екологічної стабільності землекористування з 0,28 до 0,4;
- зменшення площі земель, що потребують рекультивації на 15 %;
- збільшення частки екологічних навчальних курсів у програмах середніх та вищих навчальних закладів на 5 %;
- зменшення обсягів утворення твердих побутових відходів на 30 %;
- рівень охоплення населення послугами зі збору ТПВ – 100 %;
- щорічне заплановане зменшення обсягу видалених відходів I – IV класів у спеціально відведені місця чи об'єкти становить 15 %;
- збільшення показника заповідності території області з 2,81 % до 9 %;

кількість видів рослин та тварин на території області не повинна зменшитися;

збільшення площі лісів, зменшення загрози деградації земель;

зменшення енергомісткості валового регіонального продукту (використання паливно-енергетичних ресурсів на виробничо-експлуатаційні та комунально-побутові потреби/валовий регіональний продукт з урахуванням інфляції) заплановано на 25 %.

Для вирішення першочергових питань екологічної галузі визначені джерела фінансування та пріоритетні напрями реалізації комплексу взаємопов'язаних програмних заходів шляхом зменшення антропогенного навантаження та відновлення довкілля за рахунок упровадження інноваційних технологій виробництва, зменшення викидів парникових газів та підвищення рівня екологічної культури і свідомості суспільства.

За результатами виконання Програми за 2020 р. спостерігається тенденція до зменшення техногенного навантаження на довкілля, зокрема у порівнянні з 2019 роком викиди в атмосферне повітря підприємствами-учасниками Програми зменшились на **6,7 %** та склали **523,0** тис. тонн, обсяги скидів зворотних вод у поверхневі водні об'єкти зменшились на **16,5 %** та склали **501,0** млн м³ (рис. 15.1.1.).

підсумки 2020

ВИКИДИ В АТМОСФЕРНЕ ПОВІТРЯ

Рис. 15.1.1. Обсяги викидів в атмосферне повітря за підсумками 2020 року

Разом з тим відбулось **збільшення** обсягів розміщення відходів на **12,2 %** (**182,6** млн тонн за 2020 р. проти 162,7 млн тонн за 2019 р.), що пов'язано з виробничою діяльністю гірничо-збагачувальних комбінатів Кривбасу (рис. 15.1.2.).

ПІДСУМКИ 2020

ВПЛИВ НА ДОВКІЛЛЯ за результатами 2020

Рис. 15.1.2. Скиди зворотніх вод та розміщення відходів

У рамках Програми підприємствами-забруднювачами за власні кошти заплановано до виконання **416** заходів, (у тому числі **6** заходів, що виконуються щорічно). За період дії Програми **виконано 167 заходів** або 40,1 % від загальної кількості, у т.ч. за звітний період **виконано 27 заходів**, з яких 8 – із терміном виконання у 2020 році, 8 – із терміном виконання у попередніх роках, 5 – достроково, із термінами виконання у 2021 р, 2022 р та 2025 р. та 6 заходів, що виконуються щорічно.

У звітному періоді підприємствами інвестовано майже **4,4 млрд грн**, що на 18,9 % більше аналогічного показника минулого року (3,7 млрд грн).

1. Джерела та обсяги фінансування Програми

За підсумками 2020 р. на реалізацію програмних заходів усього спрямовано **4651,745 млн грн**, з них:

власних коштів основних підприємств-забруднювачів – 4367,84 млн грн, які направлялись на фінансування природоохоронних заходів за такими напрямками Програми:

- охорона та поліпшення стану атмосферного повітря – 1330,97 млн грн;
- охорона та раціональне використання водних ресурсів – 223,21 млн грн;
- поводження з відходами – 875,6 млн грн;
- охорона та раціональне використання земель – 1826,57 млн грн;
- підвищення енергоефективності та енергозбереження – 82,5 млн грн;

- розбудова об'єктового моніторингу довкілля на підприємствах області – 18,28 млн грн;
- охорона, збереження та відтворення біоресурсів, формування екологічної мережі та розвитку природно-заповідного фонду – 0,99 млн грн;
- інші природоохоронні заходи – 9,72 млн грн;

Дніпропетровського обласного управління лісового та мисливського господарства – власних коштів 2,19 млн грн, спрямованих на фінансування збереження та відновлення лісів.

підсумки 2020

Стан виконання Дніпропетровської обласної комплексної програми (стратегії) екологічної безпеки та запобігання змінам клімату на 2016-2025 роки

ЗА ПЕРІОД ДІЇ ПРОГРАМИ

Рис. 15.1.3. Обсяги фінансування

бюджетних коштів:

з державного бюджету – 6,135 млн грн на заходи збереження та відтворення лісів;

з обласного бюджету – 255,67 млн грн на:

- заходи з розчищення та регулювання русел річок і водойм, відновлення і підтримання сприятливого гідрологічного режиму та санітарного стану річок і водойм – 12,11 млн грн;
- заходи з ліквідації наслідків підтоплення на забудованих територіях, у першу чергу тих, що потребують термінового захисту – 37,83 млн грн;
- будівництво, реконструкцію систем водовідведення, упровадження прогресивних методів очистки стічних вод – 45,78 млн грн;
- придбання сучасної спецтехніки для виконання робіт із санітарного очищення та благоустрою населених пунктів – 90,65 млн грн;

- проектування, будівництво, реконструкція полігонів, заводів, станцій, комплексів, звалищ для складування, обробки, сортування, утилізації та захоронення ТПВ – 44,83 млн грн;
- організацію, розбудову та вдосконалення регіональної автоматизованої мережі спостережень за станом навколишнього природного середовища – 1,15 млн грн;
- організацію та розбудову мережі спостережень за станом атмосферного повітря – 11,81 млн грн;
- організацію та розбудову мережі спостережень за станом поверхневих вод та підземних водоносних горизонтів, удосконалення спостережень за їх якісними показниками та гідрологічними умовами – 7,86 млн грн;
- розробку проєктів створення (розширення), реконструкції та розвитку об'єктів природно-заповідного фонду місцевого значення – 1,998 млн грн;
- винесення меж об'єктів природно-заповідного фонду в натуру – 1,652 млн грн.

з місцевого бюджету – 19,91 млн грн, які виділялись на виконання заходів по КП “Кривбасводоканал”:

“Будівництво ділянки самопливного каналізаційного колектору від мкр. Сонячний (L=1,244 км)” – 10,23 млн грн;

“Будівництво напірного каналізаційного колектору від КНС № 8 до Центральної станції аерації (L=3,649 км)” – 9,68 млн грн.

2. Охорона та поліпшення стану атмосферного повітря

У 2020 р. підприємствами-забруднювачами заплановано реалізацію 74 заходів з охорони та поліпшення стану атмосферного повітря (у тому числі 1 – щорічно), з яких 21 захід – з кінцевим терміном виконання у 2020 році.

На ПАТ “АрселорМіттал Кривий Ріг” продовжується реалізація проєкту реконструкції ГОУ від агломашини № 1-3 (2019-2020 рр.), (п. 1.45). На теперішній час проводяться пусконаладжувальні роботи на агломашині № 1 та поставка електрофільтрів на агломашини № 2, № 3. Фактично профінансовано у 2020 р. – 299,79 млн грн. Крім того, виконується захід “Вогнетривно-вапняний цех. Реалізація проєкту реконструкції діючих ГОУ від обертових печей №№ 1–5” (2016 – 2023 рр.), (п. 1.57). Вже виконано реконструкцію ГОУ ОП-2; на ОП-3 – будівельно-монтажні та електромонтажні роботи, збудовано рукавний фільтр, проведено ПНР ГОУ з досягненням концентрації пилу з 381,5 мг/м³ до 50 мг/м³.

На ПрАТ “Южкокс” виконується захід “Ремонт камер коксування коксових батарей № 5, № 6 коксового цеху з використанням керамічного виплавлення для усунення прососів із камер у опалювальні простінки (7 камер щорічно)” (2016 – 2025 рр.), (п. 1.73). У звітному періоді проведено ремонт 116 камер коксування коксових батарей №№ 5, 6. Фактично профінансовано – 10,85 млн грн.

На АТ “Нікопольський завод феросплавів” виконується захід “Джерело викидів № 115. Розвантажувальні частини агломашин № 1, № 2, В-4, В-6. Реконструкція газоочистки з будівництвом комплексу рукавних фільтрів загальною потужністю 1 млн м³/год” (2016 – 2021 рр.), (п. 1.80). Фактично профінансовано у звітному періоді – 114,9 млн грн.

Крім того, на гірничо-металургійних підприємствах Кривбасу постійно застосовуються природоохоронні заходи при проведенні масових вибухів, спрямовані на скорочення техногенного навантаження на довкілля: використовують внутрішню і зовнішню гідрозабійку, застосовують виключно безтритові вибухові речовини та інше. Зменшення викидів забруднюючих речовин у звітному періоді склало понад 10,5 тис. тонни.

З метою запобігання пилоутворенню на відвалах, хвостосховищах, шламонакопичувачах підприємствами постійно здійснюється закріплення поверхонь речовинами, які затримують пил, зволоження “сухих” пляжів хвостосховищ, полив технологічних автодоріг, зрошення складів готової продукції. Зменшення викидів забруднюючих речовин за результатами 2020 р. склало майже 3,5 тис. тонни.

За підсумками 2020 р. за даним напрямом завершено виконання 9 заходів, а саме:

на ПАТ “Дніпровський меткомбінат” достроково виконано “Монтаж інерційного фільтру на агломашинах № 12, 9” (2020 – 2021 рр.), (п. 1.139), “Монтаж інерційного фільтру на агломашинах № 7, 8, 11” (2019 – 2020 рр.), (п. 1.138), “Модернізація батарейного циклона при проведенні капітального ремонту агломашини у двоступеневий очисний апарат із підвищеною ефективністю уловлення однієї агломашини з двох” (2025 р.), (п. 1.32) та “Модернізація системи подачі повітря в зону спікання агломашини № 10 з метою зниження викидів забруднюючих речовин у повітря” (2019 – 2020 рр.), (п. 1.131). Запланований загальний екологічний ефект – зменшення викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря в обсязі 1865 т/рік.

На ПАТ “АрселорМіттал Кривий Ріг” виконано заходи “Мартенівський цех. Виведення з експлуатації” (2016 – 2017 рр), (п. 1.54) та “Мартенівський цех. Зупинка ДСПА – 6” (2016 – 2017 рр), (п. 1.55) та “Коксовий цех №1. Реалізація проекту реконструкції коксових батарей КБ: № 5” (2017 – 2020 рр), (п. 1.59). Запланований загальний екологічний ефект – ліквідація джерел викидів та зменшення викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря в обсязі 26800 т/рік.

На ПрАТ “Кривий Ріг Цемент” завершено виконання заходу “Установка нового фільтру на цементному млині № 2 СП КРЗ” (2016 – 2017 рр), (п. 1.113). Запланований екологічний ефект – зменшення викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря – 5 т/рік.

На ПрАТ “Північний ГЗК” Установка інтенсивного змішувача шихти типу “Eirich” на випалювальній машині “Lurgi-278-A” ЦВО-1 (2020 – 01.02.2020 рр), (п. 1.146). Екологічний ефект – зменшення викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря – 19,3 т/рік.

3. Охорона та раціональне використання водних ресурсів

У 2020 р. підприємствами-забруднювачами заплановано реалізацію **61 заходу** у сфері охорони та раціонального використання водних ресурсів (у тому числі 1 – щорічно), 12 – з кінцевим терміном виконання у 2020 році.

В рамках Програми для захисту прилеглих територій від забруднення та підтоплення підприємствами – учасниками виконуються заходи, спрямовані на поліпшення якості стічних вод, зменшення скиду забруднюючих речовин, розширення хвостового господарства та систем оборотного водопостачання, заміну водопровідних мереж.

Запобігання впливу на водний баланс річок Інгулець та Саксагань за рахунок перехоплення та повернення високомінералізованих вод до системи оборотного водопостачання та зменшення обсягу витoku фільтраційної води до дренажної системи від діючих хвостосховищ складає понад 37,3 млн м³.

На КП “Дніпроводоканал” ДМР” продовжуються роботи із заміни водопровідних мереж (п. 2.59). Фактично профінансовано у звітному періоді 31,19 млн грн. Крім того, виконується захід “Реконструкція будівлі решіток із заміною обладнання на Південній станції аерації м. Дніпропетровська - виконання робіт” (2018-2020 рр.), (п. 2.57). Фактично профінансовано – 18,51 млн грн. Також, на Південній та Лівобережній станціях аерації почав застосовуватися залізовмісний коагулянт “Fer-Agua - 17” у рамках реалізації заходу “Упровадження технології очищення стічних вод від фосфатів за допомогою коагулянтів на станціях аерації” (п. 2.99). Фактично профінансовано – 28,5 млн грн.

За підсумками 2020 р. за даним напрямом завершено виконання 2 заходів, а саме:

На ПАТ “АрселорМіттал Кривий Ріг” виконано захід “Реконструкція очисних споруд на випуску № 6” (2016 – 2020 рр), (п. 2.14). Ефект – припинення скиду нормативно очищених стічних вод з випуску № 6 в Держжинське водосховище на р. Саксагань (V=11,0 тис. м³ на рік)

На ПрАТ “ЮЖКОКС” завершено виконання “Ремонт аеротенків № № 4, 5, 6 на дільниці біохімічного цеху енерго та водопостачання” (2018 – 2020 рр), (п. 2.19). Ефект – забезпечення раціонального використання водних ресурсів та дотримання умов дозволу на викиди.

Крім того, у рамках Програми за рахунок коштів обласного бюджету по департаменту екології та природних ресурсів облдержадміністрації шляхом надання субвенції з обласного бюджету державному бюджету на виконання програм соціально-економічного розвитку регіонів (на природоохоронні заходи) по Регіональному офісу водних ресурсів у Дніпропетровській області здійснювались роботи по 3 перехідним об’єктам, а саме:

“Протиповеневі заходи та поліпшення гідрологічного стану р. Кам’янка в смт Софіївка Дніпропетровської області (у тому числі проектування)” – влаштовано 3 переходи водопроводів, у т.ч. дюкер – 1 шт., влаштовано водопропускну споруду – 1 од., лоткова мережа – 55 м (16 лотків), вивезено

вийнятий ґрунт на постійне місце складування та виконано роботи з благоустрою території у безпосередній близькості до житлових будинків, роботи виконано в повному обсязі, готуються документи для отримання сертифікату готовності об'єкту у 2021 році;

“Відновлення водності та екологічного стану р. Заплавка в Магдалинівському районі (у тому числі проектування)” – виконано: капітальний ремонт дамб – 2 одиниці в районі сіл Михайлівка і Заорілля та берегоукріплення; роботи виконано в повному обсязі, готуються документи для отримання сертифікату готовності об'єкту у 2021 році.

“Відновлення гідрологічного режиму та санітарного стану старого русла річки Оріль на території Царичанського та Петриківського районів Дніпропетровської області – капітальний ремонт (у тому числі ПКД та експертиза)” – проектом передбачено розчищення русла річки протяжністю 16,1 км, площа ділянки поліпшення умов – 75,62 га.

Також, за рахунок коштів обласного бюджету, передбачених на здійснення природоохоронних заходів, реалізовувались наступні заходи:

“Покращення гідрологічного режиму та санітарного стану р. Мокра Сура в межах села Сурсько-Литовське Дніпровського району Дніпропетровської області – капітальний ремонт (у тому числі ПКД та експертиза)” – виконано капітальний ремонт 3-х водопропускних споруд, через погодні умови роботи за об'єктом не завершені в повному обсязі, влаштування огороження пішохідного містка та підходи до нього заплановано у 2021 році, у зв'язку з чим договір на виконання робіт пролонговано;

“Відновлення гідрологічного режиму та санітарного стану р. Чаплинка на території Іванівської сільської ради Петриківського району Дніпропетровської області – капітальний ремонт (у тому числі ПКД та експертиза)” – за проектом сумарна довжина розчистки плес – 4,4 км, влаштування 3-х трубчатих переїздів, виконано коригування проектно-кошторисної документації та проведено оцінку впливу на довкілля, отримано експертний звіт;

“Протиповеневі заходи на річках Самара і Бик Дніпропетровської області (у тому числі ПКД та експертиза)” – за проектом протяжність розчистки річки складає 4,285 км, розчищення водовідвідних каналів – 0,587 км, переказ – 1 шт., завершено коригування проектно-кошторисної документації, проведено оцінку впливу на довкілля, отримано експертний звіт;

“Захист від підтоплення території с. Терно-Лозуватка П'ятихатського району Дніпропетровської області – капітальний ремонт (у тому числі ПКД та експертиза)” – проектом передбачено: розчищення р. Лозуватка – 0,513 км, розчищення водовідвідних каналів – 3,812 км, капітальний ремонт водопропускних споруд – 8 шт, завершено коригування проектно-кошторисної документації та процедуру оцінки впливу на довкілля, отримано експертний звіт;

“Захист від підтоплення центральної частини міста Апостолове Дніпропетровської області – капітальний ремонт (у тому числі ПКД та експертиза)” – проектом передбачено 2 пускових комплекси із загальними

характеристиками: дощова мережа – 1,802 м, колодязі та камери 54 шт, локальні очисні споруди – 2 шт., завершено коригування проєктно-кошторисної документації та укладено договір на виконання робіт за результатами відкритих торгів;

“Захист від підтоплення та поліпшення екологічного стану річки Мокра Сура в смт Кринички Криничанського району Дніпропетровської області (капітальний ремонт) (у тому числі ПКД та експертиза)” – проєктом заплановано розчистку русла річки протяжністю 4,7 км та влаштування 2 водопропускних споруд, потребує коригуванню та проведення оцінки впливу на довкілля;

“Послуги з визначення та аналізу гідрогеологічних умов прилеглої території та еколого-геологічного випробування стану ґрунтів тіла греблі накопичувача шахтної води на балці Свистунова” – переможцем відкритих торгів не виконано умови договору.

4. Поводження з відходами та раціональне використання земель

У 2020 р. підприємствами-забруднювачами заплановано реалізацію **25 заходів** у сфері поведження з відходами (у тому числі 1 – щорічно) та **26** – з охорони та раціонального використання земель (у тому числі 3 – щорічно), з яких 2 заходи – з кінцевим терміном виконання у 2020 році.

З метою зменшення обсягів розміщення відходів виробництва підприємствами здійснюється використання розкривних порід для засипки зон обвалення шахт та кар’єрів, будівництва хвостосховищ, виробництва щебеню, будівництва (ремонту) автомобільних доріг, переробки відходів феросплавного виробництва (шлаків та шламів) з використанням у якості вторинної сировини та будівельних матеріалів тощо.

В рамках реалізації Програми з метою зменшення обсягів розміщення відходів виробництва підприємствами гірничо-збагачувального комплексу Кривбасу за рахунок використання розкривних порід у звітному періоді повторно використано та утилізовано понад 30 млн тонн промислових відходів.

Окрім цього, на АТ “Покровський ГЗК” з метою зменшення техногенного навантаження на довкілля та мінімізації великотоннажних відходів (шламів збагачення марганцевої руди), у виробництво у якості сировини залучено 2175,623 тис. тонн шламів збагачення (у сухій вазі), з якої отримано марганцевого концентрату 368,526 тис. тонн (п. 3.26).

На АТ “Нікопольський завод феросплавів” здійснюється переробка відходів феросплавного виробництва (шлаків та шламів) з використанням у якості вторинної сировини та будівельних матеріалів (п. 3.18). На теперішній час перероблено 735,23 тис. тонн шлаків, 222,415 тис. тонн шламів.

На ПАТ “Дніпровський меткомбінат” забезпечено утилізацію залізовмістких шламів (п. 4.1) у кількості 242,498 тис. м³.

На ПАТ “Кривбасзалізрудком” по заходу “Проведення гірничотехнічної рекультивациі на порушених землях шахт” (4.22, 4.23, 4.24) здійснюється

засипка зон зсуву та відпрацьованих кар'єрів в обсязі 311,024 тис. тонн або 110,123 тис. м³.

За підсумками 2020 р. за даним напрямом завершено виконання 5 заходів, а саме:

на ПАТ “АрселорМіттал Кривий Ріг”:

Аглодоменний департамент. Реконструкція полігону для захоронення промислових та будівельних відходів (2016 – 2018 рр.), (п. 3.9). Ефект – збільшення проєктної ємності полігону з метою збільшення терміну його експлуатації;

Сталеплавильний департамент. Виведення з експлуатації мартенівського цеху (2016 р.), (п. 3.11). Екологічний ефект – зменшення обсягів розміщення шлаку сталеплавильного;

Гірничий департамент. Будівництво хвостосховища “Центральне” 1 черга будівництва хвостосховища в балці Велика Кроква (частина 1 етапу 1) (2016 – 2020 рр.), (п. 4.4.). Екологічний ефект – раціональне використання земель.

Реконструкція хвостосховища в районі с. Миролюбівка з наросуванням дамб обвалювання до позначки +150 м, +155 м (2016 – 2022 рр.), (п. 4.5). Екологічний ефект – раціональне використання земель.

На ПрАТ ЮЖКОКС завершено виконання “Коригування номенклатури відходів, які подаються на установку утилізації відходів основних технологічних виробництв шляхом їх переробки та присаджування в шихту” (2020 – 2022), (п. 3.15). Екологічний ефект – утилізація на підприємстві відходів допоміжного виробництва у кількості до 1 т щорічно

У рамках Програми за рахунок коштів обласного фонду, передбачених на здійснення природоохоронних заходів, по департаменту екології та природних ресурсів облдержадміністрації, планувалось виконати захід “Послуги з обстеження та аналізу поточного стану території потенційно небезпечного об’єкту по вул. Кодацька (вул. Лазо) м. Кам’янське та визначення (обґрунтування) напрямків його використання”, але процедура відкритих торгів не відбулася, відхилено всі пропозиції.

По департаменту житлово-комунального господарства та будівництва облдержадміністрації – придбано 35 од. сучасної спецтехніки для виконання робіт санітарної очистки.

5. Підвищення енергоефективності та енергозбереження

У 2020 р. підприємствами-забруднювачами заплановано реалізацію **25 заходів** з підвищення енергоефективності та енергозбереження, 7 з яких – з кінцевим терміном виконання у 2020 р.

Так, на ПАТ “Дніпровський меткомбінат” продовжується реалізація заходу “Реконструкція доменного цеху з будівництвом установки приготування й вдування ПВП у ДП № 1М, 8, 9, 12” (2016 – 2019 рр.), (п. 5.5), зокрема виконується пусконаладжувальні роботи. Фактично профінансовано за 2020 р. – 69,8 млн грн.

ПрАТ “ІнГЗК” на реалізацію заходу “Облаштування дренажних насосних станцій на гор. ± 0 м кар’єру для перехоплення потоків кар’єрних вод” (2017 – 2021 рр.), (п. 5.35) витрачено у звітному періоді 8,04 млн грн.

За підсумками 2020 р. за даним напрямом завершено виконання 5 заходів, а саме:

На ПРАТ “ДКХЗ” виконано Установка перетворювача частоти на електропривід димососа котла № 3 (2018-2019 рр), (п. 5.20). Ефект – зниження рівня споживання енергоносіїв на 104,2 тис. кВт/рік;

Установка перетворювача частоти на електропривод вентилятора котла № 3 (2018-2019 рр), (п. 5.21). Ефект – зниження рівня споживання енергоносіїв;

Установка перетворювача частоти на електропривод вентилятора котла № 4 (2019-2020 рр.), (п. 5.22). Ефект – зниження рівня споживання енергоносіїв;

Установка перетворювача частоти на насосному електричному агрегаті складу смоли (2017 – 2018 рр), (п. 5.26). Ефект – зниження рівня споживання енергоносіїв.

На КП “Дніпроводоканал” ДМР” завершено виконання “Реконструкція систем водопостачання та водовідведення м. Дніпропетровськ (насосна станція водовідведення № 1)” (2016 – 2025 рр), (п. 5.41). Ефект – захід спрямований на енергозбереження. Зменшення складе 2500 тис. кВт/год на рік.

6. Розбудова та вдосконалення регіональної системи моніторингу довкілля Дніпропетровської області

В рамках Програми розбудовується мережа державного та відомчого контролю за станом довкілля шляхом впровадження автоматизованої системи екологічного моніторингу навколишнього природного середовища.

Одним із важливих заходів з поліпшення екологічного стану є створення автоматизованої системи комплексного екологічного моніторингу стану довкілля, пріоритетними функціями якої повинні стати захист життєво важливих екологічних інтересів людини і суспільства, а також запобігання надзвичайним екологічним ситуаціям.

У 2020 р. підприємствами-забруднювачами здійснювалася реалізація **37 заходів** по розбудові об’єктового моніторингу довкілля на підприємствах області, 1 – з кінцевим терміном виконання у 2020 р.

Так, на Філії “ВГМК” АТ “ОГХК” продовжується виконуватися захід “Моніторинг атмосфери, вод, фізичних факторів впливу” (2018-2025 рр.), (п. 6.1.47). На теперішній час проведені вимірювання забруднення атмосферного повітря шляхом лабораторного аналізу відібраних проб на межі санітарно-захисної зони, від стаціонарних джерел викидів, підфакельних спостережень. Відбувались спостереження: за фізичними чинниками: параметрами мікроклімату робочих зон, за показниками забруднення поверхневих і підземних вод шляхом лабораторного визначення забруднюючих речовин. Всього було виконано 15949 проб. Фактичні витрати у звітному періоді склали 5,352 млн грн.

На ПрАТ “Північний ГЗК” виконуються заходи з моніторингу навколишнього природного середовища, а саме стану атмосферного повітря, поверхневих вод (п.п. 6.1.20, 6.1.21). Фактично профінансовано за 2020 р. – 2,423 млн грн.

По департаменту екології та природних ресурсів облдержадміністрації в рамках Програми за рахунок коштів обласного бюджету, передбачених на здійснення природоохоронних заходів, реалізовувались наступні заходи:

“Створення регіональної інформаційно-аналітичної системи моніторингу навколишнього природного середовища” – розроблено програмний продукт, який буде складовою регіональної системи моніторингу навколишнього природного середовища;

придбання та обладнання стаціонарних станцій аналізу якості повітря (референтний метод) – придбано 1 одиницю;

придбання та обладнання стаціонарних станцій аналізу якості поверхневих вод – придбано 1 одиницю;

організація роботи станцій аналізу якості повітря – отримано 12 сертифікатів повірки обладнання на 4-х стаціонарних станціях автоматизованої системи моніторингу атмосферного повітря у Дніпропетровській області.

7. Охорона, збереження та відтворення біоресурсів, формування екологічної мережі та розвитку природно-заповідного фонду та інші природоохоронні заходи

На АТ “Покровський ГЗК” триває реалізація заходу “Утримання об’єктів природно-заповідного фонду – заказник Богданівський” (2016 –2025 рр.), (п. 7.14). На утримання тварин та на обслуговування заказника станом на 01.01.2021 фактично витрачено 3,864 млн грн, у тому числі за 2020 р. – 0,987 млн грн.

По департаменту екології та природних ресурсів облдержадміністрації в рамках Програми за рахунок коштів обласного бюджету, передбачених на здійснення природоохоронних заходів, реалізовувались наступні заходи:

“Встановлення меж територій природно-заповідного фонду Дніпропетровської області” – виготовлено 12 проєктів землеустрою з встановлення меж територій природно-заповідного фонду на 944 га;

“Розробка проєктів створення (оголошення) об’єктів природно-заповідного фонду” – розроблено 2 проєкти об’єктів природно-заповідного фонду на території Варварівської ОТГ на 314 га;

Крім того, на підприємствах триває виконання заходів з озеленення та збереження існуючих смуг посадки зелених насаджень, висадки лісових насаджень на рекультивованих землях, збереження біорізноманіття та благоустрою територій.

15.2. Удосконалення нормативно-правового регулювання у сфері охорони навколишнього природного середовища

З метою удосконалення правового регулювання використання природних ресурсів, охорони навколишнього природного середовища та забезпечення екологічної безпеки в області, протягом 2020 року сесіями Дніпропетровської обласної ради були прийняті наступні рішення:

1. № 561-21/VII від 14.02.2020 “Про внесення змін до рішення обласної ради від 21 жовтня 2015 року № 680-34/VI “Про Дніпропетровську обласну комплексну програму (стратегію) екологічної безпеки та запобігання змінам клімату на 2016 –2025 роки” (зі змінами);

2. № 583-22/VII від 27.03.2020 “Про внесення змін до рішень обласної ради від 21 жовтня 2015 року № 680-34/VI “Про Дніпропетровську обласну комплексну програму (стратегію) екологічної безпеки та запобігання змінам клімату на 2016 –2025 роки” (зі змінами);

3. № 609-23/VII від 05.06.2020 “Про зміну меж та категорії об'єкта природно-заповідного фонду ландшафтного заказника місцевого значення “Отченашкові наділи” на регіональний ландшафтний парк”;

4. № 608-23/VII від 05.06.2020 “Про зняття з контролю рішення обласної ради від 29 квітня 2011 року № 110-6/VI “Про довгострокову програму по вирішенню екологічних проблем Кривбасу та поліпшення стану навколишнього природного середовища на 2011 – 2022 роки” (зі змінами);

5. № 605-23/VII від 05.06.2020 “Про внесення змін до рішення обласної ради від 03 лютого 2012 року № 247-11/VI “Про створення природно-заповідного фонду місцевого значення”;

6. № 604-23/VII від 05.06.2020 “Про внесення змін до рішення обласної ради від 21 жовтня 2015 року № 680-34/VI “Про Дніпропетровську обласну комплексну програму (стратегію) екологічної безпеки та запобігання змінам клімату на 2016 – 2025 роки” (зі змінами)”;

7. № 656-25/VII від 09.10.2020 “Про створення першої черги ландшафтного заказника місцевого значення “Лівобережний”.

15.3. Державний нагляд (контроль) за додержанням вимог природоохоронного законодавства

Державна екологічна інспекція у Дніпропетровській області (на даний час Придніпровський округ (Дніпропетровська та Кіровоградська області)) (далі – Інспекція) здійснює діяльність на підставі Положення про територіальні та міжрегіональні територіальні органи Держекоінспекції, яке закріплено Наказ Міністерства енергетики та захисту довкілля України від 07 квітня 2020 року № 230.

Інспекція здійснює державний нагляд (контроль) за додержанням територіальними органами центральних органів виконавчої влади, місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування в частині здійснення делегованих їм повноважень органів виконавчої влади,

підприємствами, установами та організаціями незалежно від форми власності і господарювання, громадянами України, іноземцями та особами без громадянства, а також юридичними особами-нерезидентами вимог законодавства:

- охорони земель, надр;
- екологічної та радіаційної безпеки;
- охорони і використання територій та об'єктів природно-заповідного фонду;
- охорони, захисту, використання і відтворення лісів;
- збереження, відтворення і невиснажливого використання біологічного та ландшафтного різноманіття;
- раціонального використання, відтворення і охорони об'єктів тваринного та рослинного світу;
- ведення мисливського господарства та здійснення полювання;
- охорони, раціонального використання та відтворення вод і відтворення водних ресурсів;
- охорони атмосферного повітря;
- формування, збереження і використання екологічної мережі;
- стану навколишнього природного середовища;
- поводження з відходами, небезпечними хімічними речовинами, пестицидами та агрохімікатами.

Протягом 2020 року інспекторським складом Інспекції перевірено 694 об'єкта. Усього здійснено 2298 ресурсних перевірок дотримання вимог природоохоронного законодавства України на території Дніпропетровської області, у т. ч. 11 перевірок об'єктів, занесених до “Переліку ТОП-100 найбільших підприємств-забруднювачів”.

За звітний період було складено 2333 протоколи про адміністративні правопорушення, у т. ч. 126 передано до органів суду, до адмінвідповідальності притягнуто 1854 відповідальні особи, на правопорушників накладено штрафи на загальну суму 678 470,0 грн, з яких 664 207,0 грн стягнуто до Державного бюджету України.

Загальна сума розрахованих збитків, нанесених державі внаслідок порушення вимог природоохоронного законодавства України становить 35 743 647,0 грн (у тому числі невстановленими особами 11 745 615,0 грн). Для відшкодування збитків, заподіяних державі внаслідок порушення природоохоронного законодавства, у тому числі і за результатами лабораторно-аналітичного контролю, до підприємств, організацій та громадян області пред'явлено 304 претензій на суму 24 009 705,0 грн, стягнуто 225 збитків на загальну суму 13 873 604,0 грн (з урахуванням збитків, які були пред'явлені в минулі роки – 1 545 634,86 грн).

За звітний період Інспекцією передано 45 матеріалів перевірки до правоохоронних органів, 43 матеріали передано до органів НП, СБУ та інших правоохоронних органів, 3 – до органів прокуратури, 24 з ознаками кримінального правопорушення, відкрито 12 кримінальних проваджень.

Станом на 01.01.2021 року до Інспекції надходила наступна інформація про факти аварійного забруднення навколишнього природного середовища (надзвичайну ситуацію):

11.01.2020 зафіксовано пожежу, спалах сірки у мішках на відкритій території ДП “СХІДНИЙ ГЗК” сірчано-кислотний цех по вул. Горького, 2, місто Жовті Води, Дніпропетровська обл., 52210. Співробітниками ДСНС м. Дніпро вжито заходів щодо гасіння пожежі. Постраждали відсутні. Згідно припису, який направлено на підприємство від 11.01.2020 № 4-183-10-3 щодо фактів наявності аварійної ситуації, погіршення якості атмосферного повітря в санітарно-захисній зоні СКЦ ГМЗ не відбулося. Інспекцією підготовлено наказ та направлення для проведення позапланової перевірки та встановлення обставин аварійної ситуації. За виїздом на місце держінспекторів не допущено до проведення перевірки, про що складено відповідний акт про відмову в проведенні перевірки.

19.02.2020 в соцмережі Фейсбук зафіксовано повідомлення про залповий викид в атмосферне повітря на ВП “ПРИДНІПРОВСЬКА ТЕС” АТ “ДТЕК ДНІПРОЕНЕРГО” вул. Гаванська, 1, м. Дніпро. На підприємство направлено припис від 19.02.2020 № 4-1540-11-3 щодо наявності фактів аварійної ситуації. Згідно листа, наданого ВП “ПРИДНІПРОВСЬКА ТЕС” АТ “ДТЕК ДНІПРОЕНЕРГО”, аварійної ситуації не зафіксовано, підприємство працювало в штатному режимі та погіршення якості атмосферного повітря в санітарно-захисній зоні ДТЕК ПРИДНІПРОВСЬКА ТЕС не виникало.

За звітний період здійснено 422 перевірки водних ресурсів, у тому числі 74 – щодо підземних вод. За порушення природоохоронного законодавства до адміністративної відповідальності притягнуто 158 відповідальні особи у вигляді штрафів на загальну суму 28 560,0 грн, які сплачено до Державного бюджету України в повному обсязі. Пред’явлено 55 претензій за збитки, заподіяні державі на суму 4 300 851,0 грн, сплачено 49 на загальну суму 1 808 956,0 грн (з урахуванням збитків, які були пред’явлені в минулі роки – 1 332 709,08 грн).

Основні порушення виявлені при перевірках: порушення правил експлуатації водогосподарських споруд, порушення правил водокористування, порушення правил охорони водних ресурсів.

Наприклад:

Інспекторським складом Інспекції в ході планової перевірки ПРАТ “ПРОМЕНЕРГОВУЗОЛ” (11.02.2020 – 17.02.2020) встановлено:

- індивідуальні балансові норми водоспоживання та водовідведення (технологічні нормативи використання води) не розроблено, що є порушенням ст. ст. 40, 44 Водного кодексу України;

- статзвітність 2-ТП (водгосп) та первинний облік у сфері охорони водних ресурсів ведеться не в повному обсязі, що є порушенням абзацу 1, 2 ст. 24 Закону України “Про охорону навколишнього природного середовища”;

- територія підприємства не в повному обсязі обладнана твердим суцільним покриттям, збирання зливових стічних вод влаштовано не в повному обсязі. Документи щодо передачі зливових стічних вод не надано, що є

порушенням пунктів 4, 6, 8 ст. 44, частини 3 ст. 70, пункту 1 частини 1 ст. 98 Водного кодексу України, абзацу 1, 2, 3 ст. 35 Закону України “Про охорону земель”, ст. пункт б) ст. 96, Земельного кодексу України, пункт д) ст. 20² Закону України “Про охорону навколишнього природного середовища”, абзац 4 ст. 11 Закону України “Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності”.

В ході планової перевірки ПП “ЛЕНДФОРТ ДНІПРО”, проведеної в період з 29.07.2019 по 09.08.2019 року, встановлено, що підприємство в період з 02.08.2018 по 03.09.2018 року здійснювало забір підземної води із свердловини без дозволу на спеціальне водокористування, що є порушенням вимог ст.ст. 44, 49 Водного кодексу України. За даним фактом у 2020 році (претензія від 11.01.2020 № 4-179-2-3) інспекцією нараховано збитки за самовільне використання водних ресурсів при відсутності дозвільних документів на суму 4 074,0 грн. Збитки сплачені на добровільних засадах у повному обсязі.

В ході планової перевірки ТОВАРИСТВА З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ “КАРАВАЙ” (25.02.2020 – 03.03.2020) встановлено:

– питомі балансові норми водоспоживання та водовідведення не розроблені, журнали первинної облікової документації у сфері водопостачання та водовідведення не ведуться, що є порушенням ст. ст. 40, 44 Водного кодексу України, ст. 24 Закону України “Про охорону навколишнього природного середовища”.

В наявності на підприємстві дозвіл на спеціальне водокористування від 26.06.2019 № 596/ДП/49д19, а попередній дозвіл від 27.04.2016 № 00654 терміном дії до 01.05.2019, таким чином з 02.05.2019 по 25.06.2019 підприємство здійснювало забір води без дозволу на спеціальне водокористування, що є порушенням ст. ст. 44, 49 Водного кодексу України.

Підприємству нараховано збитки, обумовлені самовільним використанням водних ресурсів при відсутності дозвільних документів та пред’явлені у вигляді претензії на загальну суму 1 002,20 грн (сплачено).

В ході позапланової перевірки ТОВАРИСТВА З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ “НОВА ЗОРЯ ДНІПРА” (21.10.2020 – 03.11.2020) встановлено:

Підприємством отримано дозвіл на спеціальне водокористування від 27.08.2020 № 114/ДП/49д-20, однак підприємство здійснює свою діяльність з (витяг з єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань від 06.08.2020 № 1007001430), таким чином з 06.08.2020 по 26.08.2020 підприємство здійснювало забір води без дозволу на спеціальне водокористування, що є порушенням ст. ст. 44, 48, 49 Водного кодексу України.

Підприємству нараховано збитки, обумовлені відсутністю дозволу на спецводокористування, та пред’явлені у вигляді претензії на загальну суму 4697, 32 грн (сплачено).

Протягом 12 місяців 2020 року здійснено 498 ресурсні перевірки щодо дотримання вимог природоохоронного законодавства. За порушення

природоохоронного законодавства до адмінвідповідальності притягнуто 354 відповідальних осіб у вигляді штрафу на загальну суму 82 246,0 грн, з яких 81 481,0 грн сплачено до Державного бюджету України. Пред'явлено 143 претензій за збитки, заподіяних державі внаслідок наднормативних викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря та викидів без відповідних дозволів на суму 12 630 611,0 грн, сплачено 136 на загальну суму 11 856 231,0 грн (з урахуванням збитків, які були пред'явлені в минулі роки – 206 208,14 грн).

Основні порушення: викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря без дозволу спеціально уповноваженого органу виконавчої влади або недодержання вимог, передбачених наданим дозволом та за порушення правил експлуатації газоочисного устаткування.

Наприклад:

В ході планової перевірки ПНВП “МАГНІТА” (13.02.2020 – 19.02.2020) встановлено:

- під час візуального огляду виробничої будівлі ПНВП “МАГНІТА” виявлені джерела утворення викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря: камера фарбування – 2 од., камера спікання – 2 од., місце ручного нанесення порошкової фарби. Інвентаризація викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря не проведена, дозвіл на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря відсутній, що є порушенням вимог ст. ст. 10, 11 Закону України “Про охорону атмосферного повітря”;

- за результатами інспекційного інструментально-лабораторного контролю зафіксовано викиди без дозволу фенолу та формальдегіду від камери запікання пофарбованих деталей, що є порушенням вимог ст. 11 Закону України “Про охорону атмосферного повітря”;

- підприємством не здійснюється виробничий контроль за охороною атмосферного повітря, що є порушенням вимог ст. ст. 10, 29 Закону України “Про охорону атмосферного повітря”.

ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ “НЬЮ СЕРВІС” (06.10.2020 – 07.10.2020):

- в матеріалах інвентаризації джерел викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря та відповідно у діючому дозволі не в повному обсязі обліковуються джерела викидів. Статистична звітність по формі 2-ТП (повітря) та розрахунок податкового зобов'язання з екологічного податку складаються без врахування обсягів викидів забруднюючих речовин від джерел утворення викидів не облікованих в матеріалах інвентаризації викидів забруднюючих речовин в атмосферу, первинний облік у сфері охорони атмосферного повітря не ведеться. Вищевикладене є порушенням ст. ст. 10, 11 Закону України “Про охорону атмосферного повітря”, ст. 24 Закону України “Про охорону навколишнього природного середовища”.

Протягом звітнього періоду здійснено 416 ресурсних перевірок дотримання природоохоронного законодавства з охорони земельних ресурсів. За виявлені порушення чинного законодавства до адмінвідповідальності

притягнуто 82 відповідальні особи у вигляді штрафу на суму 70 431,0 грн (сплачено). За шкоду, заподіяну державі внаслідок забруднення навколишнього природного середовища, пред'явлено 64 претензій до підприємств та організацій області на суму 4 368 484,0 грн, сплачено до Державного бюджету України 33 – на суму 172 684,0 грн (з урахуванням збитків, які були пред'явлені в минулі роки – 6 717,64 грн), сума розрахованих збитків нанесених невідновленими особами – 4 703,0 грн, 10 матеріалів передано до правоохоронних органів.

Основні порушення виявлені при перевірках: засмічення або забруднення земельних ділянок.

Наприклад:

В ході позапланової перевірки ПРАТ “МАРГАНЕЦЬКИЙ РУДОРЕМОНТНИЙ ЗАВОД”, проведеної в період з 16.07.2019 по 29.07.2019 року, встановлено повторний факт засмічення земельної ділянки, а саме: на ґрунтовій поверхні розміщено відходи утворені в процесі виробництва підприємства (шлак пічний, брукт вогнетривких виробів (вогнетривка цегла), будівельні відходи). Зазначений факт свідчить про порушення підприємством, ст. ст. 44, 105 Водного кодексу України, ст. 35 Закону України “Про охорону земель”, ст. ст. 96, 164 Земельного кодексу України, ст. ст. 17, 32, 33 Закону України “Про відходи”. За даним фактом у 2020 році розраховано збитки (претензія від 27.01.2020 № 4-783-2-3). Загальний розмір шкоди, зумовленої засміченням земельних ресурсів через порушення природоохоронного законодавства України ПРАТ “МАРГАНЕЦЬКИЙ РУДОРЕМОНТНИЙ ЗАВОД” складає 566 678,44 грн. Матеріали перевірки направлено до правоохоронних органів для внесення відомостей до ЄДР.

За результатами позапланової перевірки ТОВ “ЛИВАРНО-МЕХАНІЧНИЙ ЗАВОД”, проведеної в період з 01.08.2019 по 14.08.2019 року, інспекторами Інспекції здійснено розрахунок розміру відшкодування збитків за засмічення земель на суму 318 774,00 грн, які пред'явлені в лютому 2020 року підприємству для добровільної сплати. Станом на теперішній час збитки по претензії не сплачені, матеріали перевірки направлено до Національної поліції (лист від 24.02.2020 № 3-1624-4-3) та до прокуратури Дніпропетровської області (лист від 24.02.2020 № 3-1624-4-3).

На підставі ухвали слідчого судді Магдалинівського районного суду Дніпропетровської області проведено позапланову перевірку дотримання вимог природоохоронного законодавства України під час використання земельної ділянки площею 7,710 га розташованої на території Топчинської сільської ради Магдалинівського району Дніпропетровської області (22.05.2020 – 01.06.2020). В ході проведення перевірки встановлено, що гр. Горбонос В.Г. використовує вищевказану земельну ділянку для вирощування сільськогосподарських культур без правовстановлюючих документів, що є порушенням ст. ст. 125, 126 Земельного кодексу України. За самовільне зайняття земельної ділянки розраховано збитки, загальний розмір шкоди складає 11 247,96 грн. Претензію направлено на добровільну сплату.

Додатково повідомляю, за результатами планової перевірки ПрАТ “Агро-Союз” від 10.10.2019 – 21.10.2019 року інспекторами Інспекції було нараховано та пред’явлено збитки за засмічення земель відходами з ознаками кримінального правопорушення на суму 1 098 240,00 грн (претензія від 09.04.2020 № 13-03/20). На підставі вищезазначеного, було підготовлено матеріали та направлено до ГУНП в Дніпропетровській області (лист від 21.04.2020 № 3-3098-3-3) для відповідного реагування.

Протягом 12 місяців 2020 року здійснено 29 ресурсних перевірок додержання вимог природоохоронного законодавства з охорони земель водного фонду. За виявлені порушення до адмінвідповідальності притягнуто 7 відповідальні особи у вигляді штрафу на суму 3 910,0 грн (сплачено). За шкоду, заподіяну державі внаслідок забруднення навколишнього природного середовища, ДМП ВКГ “Дніпро-Західний Донбас” пред’явлено претензію на суму 873,50 грн. Збитки сплачено до Державного бюджету України в повному обсязі.

Станом на 01.01.2021 здійснено 44 ресурсних перевірок щодо дотримання вимог природоохоронного законодавства. За порушення природоохоронного законодавства до адмінвідповідальності притягнуто 11 відповідальні особи у вигляді штрафу на загальну суму 5 321,0 грн (сплачено).

Протягом звітнього періоду здійснено 496 ресурсні перевірки додержання вимог природоохоронного законодавства у сфері поводження з відходами. За виявлені порушення до адмінвідповідальності притягнуто 513 особи у вигляді штрафів на загальну суму 432 395,0 грн, з яких сплачено до Державного бюджету України 428 995,0 грн.

Наприклад:

Відповідно до доручення прем’єр-міністра України від 29.01.2020 № 2777/1/1-20, в період з 11.03.2020 по 12.03.2020 року проведено позапланову перевірку дотримання вимог природоохоронного законодавства України ТОВ “ПОЛІГОН СД № 32”. В ході проведення перевірки встановлено порушення правил експлуатації полігонів затверджених наказом № 435, а саме, проїзд транспортних засобів через контрольню-дезінфікуючу зону є обов’язковим при температурі повітря понад +5 град. С.; дизбар’єр порожній, дезінфікуючий розчин відсутній, що свідчить про порушення екологічної безпеки. Розчин із дизбар’єру необхідно відкачувати один раз на 10 днів у цистерну з подальшим транспортуванням асенізаційними машинами на очисні споруди каналізації, будь-яка інформація щодо очищення та утилізації розчину відсутня. Передбачено проведення хімічного аналізу фільтрату, фактично підприємством не здійснюється контроль за якістю та кількістю фільтрату. Інспекцією надано приписи на усунення порушень. Направлено виклик для явки відповідальних осіб для надання пояснень по факту виявлених порушень.

В ході планової перевірки ПРИВАТНЕ ПІДПРИЄМСТВО “СІГМА” проведеної в період з 02.03.2020 по 16.03.2020 року, встановлено, що інвентаризація відходів не розроблена відповідно до фактичного стану підприємства з урахуванням всіх видів відходів, що утворюються при

діяльності підприємства, норми утворення відходів, їх якісний склад і властивості не визначено, облік відходів за формою 1-ВТ не ведеться, декларацію про відходи та статистична звітність за формою 1-відходи (річна) не надано, моніторингу місць утворення, зберігання відходів не здійснюється, технічні паспорти відходів розроблено не на всі види відходів. Не організовані місця зберігання активного мулу, інформація щодо утилізації відсутня, що є порушенням ст. ст. 7, 17, 26, 29, 31, 32, 33, 34 Закону України “Про відходи”, ст. 55 Закону України “Про охорону навколишнього природного середовища”. На адресу підприємства направлялися виклики щодо явки відповідальних осіб підприємства, які винні у допущенні порушень, викладених в акті перевірки для надання пояснень в межах адміністративного впровадження. Але станом до теперішнього часу вимоги Інспекції проігноровано. Інспекцією направлено лист до правоохоронних органів для сприяння в притягненні відповідальних посадових осіб підприємства до адміністративної відповідальності.

В ході позапланової перевірки ПРИВАТНОГО АКЦІОНЕРНОГО ТОВАРИСТВА “ПІДПРИЄМСТВО З ІНОЗЕМНИМИ ІНВЕСТИЦІЯМИ “ІНТЕРКЕРАМА” (03.06.2020 – 17.06.2020) встановлено:

- в матеріалах інвентаризації не враховано всі види відходів, які утворюються на підприємстві, склад, властивості, ступінь небезпечності для навколишнього природного середовища та норми утворення не визначено, відповідно показник загального утворення відходів (Пзув) розраховано не достовірно та не в повному обсязі. Технічні паспорти відходів розроблені не на всі види відходів, реєстрові картки об’єктів утворення, оброблення та утилізації відходів розроблені не на всі види відходів. Дозвіл у сфері поводження з відходами відсутній. Статистична звітність у сфері поводження з відходами складається не в повному обсязі. Первинний поточний облік кількості відходів, які утворюються на підприємстві (за формою 1-ВТ) ведеться не в повному обсязі, що є порушенням ст. ст. 7, 17, 26, 27, 32 Закону України “Про відходи”.

В ході позапланової перевірки ПРАТ “ДЗМЗБК” (30.10.2020 – 02.11.2020) встановлено:

- норми утворення відходів підлягають перегляду та перерахунку у відповідності до фактичного стану підприємства, відповідно Пзув розраховано не достовірно, декларація про утворення відходів підприємством не складається, технічні паспорти відходів (ТПВ) відсутні, реєстрові карти об’єктів утворення, оброблення та утилізації відходів не розроблені. статистична звітність у сфері поводження з відходами не складається, первинний поточний облік кількості відходів, які утворюються на підприємстві (за формою 1-ВТ) не ведеться, що є порушенням ст. 7, 17, 26, 27, 32, 33 Закону України “Про відходи”.

Інспекцією проведено 139 ресурсних перевірок дотримання вимог природоохоронного законодавства в сфері рослинного світу. Основними порушеннями, що були виявлені під час проведення перевірок є: порушення встановленого порядку використання лісосічного фонду, знищення або пошкодження підросту в лісах, здійснення лісових користувань не у

відповідності з метою або вимогами, передбаченими в лісорубному квитку (ордері) або лісовому квитку, самовільне знесення зелених насаджень. За виявлені правопорушення складено 72 протоколи про адміністративні правопорушення, 26 з яких направлено до органів суду, 48 осіб притягнуто до адмінвідповідальності у вигляді штрафів на загальну суму 16 898,0 грн, з яких 14 603,0 грн сплачено до Державного бюджету України. За шкоду, заподіяну державі, пред'явлено 12 претензій на суму 2 246 447,0 грн, сплачено до Державного бюджету України 2 – на суму 600,0 грн. Сума розрахованих збитків нанесених невинуватими особами – 11 740 912,0 грн. За виявлені порушення чинного законодавства 31 матеріал передано до правоохоронних органів, відкрито 4 кримінальні провадження.

Інспекцією розраховано та пред'явлено збитки гр. Фостаченко О.А. за фактом видалення зелених насаджень поблизу с. Гірки на території Славгородської селищної ради Синельниківського району Дніпропетровської області з ознаками кримінального правопорушення на загальну суму 1 958 091,97 грн. На підставі вищезазначеного, було підготовлено матеріали та направлено до ГУНП в Дніпропетровській області (зараз Придніпровський округ) (лист від 08.05.2020 №3-3407-3-3) для відповідного реагування.

Протягом звітнього періоду проведено 24 перевірки дотримання вимог природоохоронного законодавства України на об'єктах природно-заповідного фонду, складено 15 протоколів про адміністративні правопорушення, 12 з яких направлено до органів суду, 4 посадові особи притягнуто до адмінвідповідальності у вигляді штрафів на загальну суму 1 955,0 грн, з яких 3 на 1 785,0 грн сплачено до Державного бюджету України. За шкоду, заподіяну державі, пред'явлено 6 претензій на суму 412 943,0 грн, з яких сплачено 22 537,0 грн. За виявлені порушення чинного законодавства 2 матеріали передано до правоохоронних органів.

Протягом січня-вересня 2020 року проведено 70 перевірок дотримання вимог природоохоронного законодавства в сфері мисливського господарства. Виявлено 31 випадків порушень правил полювання та вимог Закону України “Про мисливське господарство та полювання”, складено 42 протоколи про адміністративні правопорушення, 42 особи притягнуто до адмінвідповідальності у вигляді штрафів на загальну суму 14 178,0 грн, сплачено 13 413,0 грн.

Інспекцією проведено 160 ресурсних перевірок дотримання вимог природоохоронного законодавства в сфері охорони водних живих ресурсів. За порушення порядку придбання чи збуту об'єктів тваринного світу та порушення правил рибальства, складено 195 адміністративних протоколів, 81 з яких передано до органів суду, 130 осіб притягнуто до адмінвідповідальності у вигляді штрафів на загальну суму 25 347,0 грн, сплачено 17 714,0 грн. За грубе порушення правил рибальства нараховано 22 збитків та пред'явлено порушникам на суму 46 495,0 грн, сплачено до Державного бюджету України 3 – на 11 722,0 грн.

За 12 місяців 2020 року сектором державного ринкового нагляду

проведено 37 планових та 5 позапланових перевірок характеристик продукції та 4 недопуски до проведення перевірки. За результатами перевірок винесено 103 рішення про вжиття обмежувальних (корегувальних) заходів, 65 рішень про скасування попередніх рішень про вжиття обмежувальних заходів, 61 рішень про внесення змін до попередніх рішень, складено 12 протоколів (10 протоколів про виявлені порушення вимог Закону України “Про державний ринковий нагляд і контроль нехарчової” та Закону України “Про загальну безпечність нехарчової продукції” та 1 протокол про адміністративне правопорушення), винесено 23 постанов про накладення штрафних санкцій на загальну суму 1 108 740,0 грн (сплачено 122 400,0 грн).

15.4. Виконання державних цільових екологічних програм

Державна цільова програма радіаційного та соціального захисту населення м. Жовті Води на 2013-2022 роки

Облдержадміністрація є ініціатором розроблення та замовником “Державної цільової програми радіаційного та соціального захисту населення м. Жовті Води на 2013 – 2022 роки”, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 25.06.2012 № 579 (зі змінами та доповненнями), (далі – Програма). Керівник Програми – голова Дніпропетровської облдержадміністрації. Виконавець заходів Програми – виконавчий комітет Жовтоводської міської ради.

Метою Програми є забезпечення захисту мешканців м. Жовті Води від радіаційного впливу та пов’язаних з ним шкідливих чинників, поліпшення соціального захисту населення, а також збереження здоров’я населення міста.

Основними завданнями Програми є:

створення та забезпечення функціонування системи постійного моніторингу території м. Жовті Води;

приведення радіаційного фону в житлових, адміністративних будівлях і спорудах до рівня, визначеного Нормами радіаційної безпеки України (НРБУ - 97);

проведення комплексу робіт з реабілітації забрудненої території міста для зниження дозових навантажень на населення;

поліпшення соціального захисту населення, яке проживає на територіях з підвищеним радіаційним фоном;

приведення відділення функціональної діагностики та відділення відновлювального лікування Державного закладу “Спеціалізована медико-санітарна частина МОЗ” № 9 до сучасних вимог;

оздоровлення жителів міста у зазначеному відділенні відновлювального лікування;

забезпечення Державного закладу “Спеціалізована медико-санітарна частина МОЗ” № 9 медичним обладнанням та медикаментами для повноцінного її функціонування.

15.5. Державна політика у сфері моніторингу навколишнього природного середовища

Одним з перспективних напрямів дій Програми є розбудова та вдосконалення регіональної системи моніторингу довкілля. За період дії Програми загальний обсяг бюджетного фінансування за цим напрямом склав майже 70 млн грн.

З метою удосконалення мережі спостережень за станом атмосферного повітря та практичного впровадження системи регіонального моніторингу довкілля у рамках Програми за рахунок коштів обласного бюджету розроблено регіональний проєкт “Організація, розбудова та удосконалення регіональної автоматизованої мережі спостережень за станом атмосферного повітря Дніпропетровської області” (далі – Проєкт), який дозволив визначити та обґрунтувати необхідну кількість стаціонарних постів спостереження, місця їх розташування, а також індивідуальний перелік забруднюючих речовин, що мають підлягати контролю.

У рамках Проєкту одночасно здійснюється встановлення у містах області автоматизованих постів спостереження за станом атмосферного повітря безпосередньо у житлових зонах. Так, на території області вже встановлено 15 автоматизованих постів спостереження, які дають змогу цілодобово у режимі реального часу відстежувати ситуацію стосовно: концентрації в атмосфері забруднюючих речовин (двооксид сірки (SO_2); двооксид азоту (NO_2); оксид вуглецю (CO); сірководень (H_2S); озон (O_3); аміак (NH_3); дрібнодисперсний пил (PM_{10}); дрібнодисперсний пил ($\text{PM}_{2,5}$)), а також метео- та радіаційних параметрів. Обладнання знаходиться на балансі КП “ЦЕНТР ЕКОЛОГІЧНОГО МОНІТОРИНГУ” Дніпропетровської обласної ради”.

Дані – у відкритому доступі на Єдиному державному веб-порталі відкритих даних (<https://data.gov.ua>). Крім того, за сприяння департаменту, вперше на офіційному веб-сайті Дніпропетровської облдержадміністрації (<https://adm.dp.gov.ua> – Екомоніторинг) у відкритому доступі запроваджено механізм online трансляції даних щодо стану атмосферного повітря (рис. 15.5.1.) у наступних містах області: Дніпро, Жовті Води, Зеленодольськ, Нікополь, Павлоград, Покров. Відтепер кожен мешканець області зможе відстежувати ситуацію за станом атмосферного повітря у режимі реального часу. Інформація оновлюється кожні 2 хвилини.

Роботи із розбудови мережі спостережень за станом атмосферного повітря планується продовжувати з тим, щоб повністю охопити територію області автоматизованими приладами. Протягом 2020 року за рахунок коштів обласного бюджету, передбачених на здійснення природоохоронних заходів, придбано та обладнано одну референтну станцію аналізу якості поверхневих вод.

Крім того, в області функціонують три мобільні лабораторії, які дозволяють здійснювати оперативні спостереження за станом атмосферного повітря у будь-якій точці Дніпропетровщини.

Систематичні спостереження за станом атмосферного повітря у межах Дніпропетровської області також здійснюються на постах спостереження, що належать Дніпропетровському регіональному центру з гідрометеорології (12), виконавчим комітетам Дніпровської, Криворізької і Кам'янської міських рад (12) та основним підприємствам-забруднювачам (44).

Загалом існуюча мережа спостережень за станом атмосферного повітря в Дніпропетровській області складається з 83 постів спостереження, з яких 60 – автоматизовані, 23 – неавтоматизовані.

Рис. 15.5.1. Відображення інформації з автоматизованого поста спостереження м. Дніпро, вул. Космонавта Волкова, 11а.

Разом з тим, спостереження за станом атмосферного повітря здійснює ДУ “Дніпропетровський обласний лабораторний центр міністерства охорони здоров’я України” (підфакельні виміри та маршрутні пости).

Крім того, за ініціативи департаменту, у 2020 році в області реалізовано проєкт “Створення регіональної інформаційно-аналітичної системи моніторингу навколишнього природного середовища” (далі – Система).

Метою проєкту є забезпечення системи постійного контролю за станом навколишнього природного середовища у регіоні з надмірним рівнем техногенного навантаження задля створення сприятливих та екологічно безпечних умов життєдіяльності громадян.

У результаті створено єдину інтерактивну мапу щодо стану атмосферного повітря Дніпропетровської області на основі відображення інформації в online режимі від автоматизованих постів спостереження. Мапа знаходиться у відкритому доступі як для органів влади, так і для громадськості.

Крім того, інформаційні шари Системи містять дані щодо стану поверхневих вод, відходів, родовищ корисних копалин та природно-заповідного фонду.

Наразі Система працює у тестовому режимі (<https://ecosystem.dp.gov.ua/>) (рис. 15.5.2).

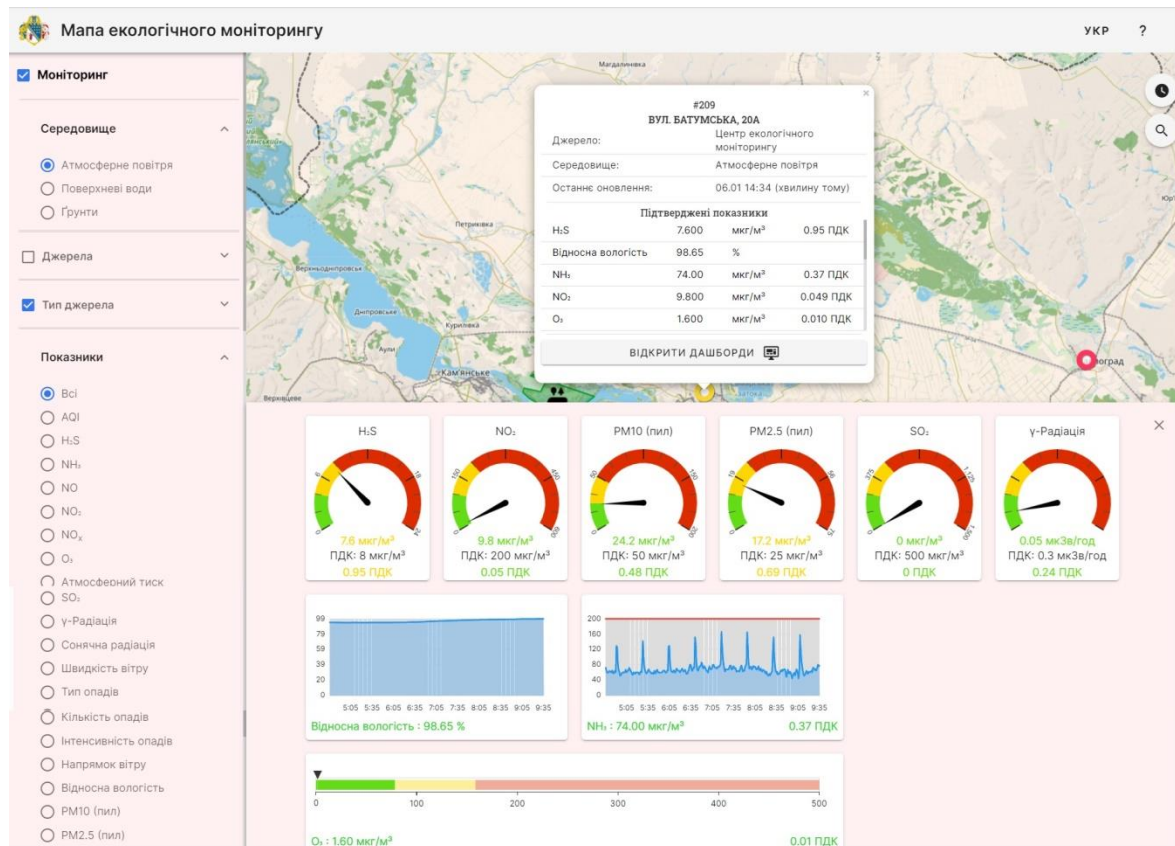

Рис. 15.5.2. Мапа екологічного моніторингу

Розвиток системи екомоніторингу в області виходить на якісно новий рівень. Такий проєкт є вкрай актуальним для промислового регіону з надмірним рівнем техногенного навантаження.

У Дніпропетровській області функціонує мережа державного моніторингу за станом забруднення навколишнього природного середовища. (таблиця 15.5.1.).

Таблиця 15.5.1. Мережа спостережень за станом довкілля

№ з/п	Суб'єкти моніторингу довкілля	Кількість точок спостережень, од.								
		атмосферне повітря	стаціонарні джерела викидів в атмосферне повітря	поверхневі води	джерела скидів зворотних вод у поверхневі води	морські води	джерела скидів зворотних вод у морські води	підземні води	джерела скидів зворотних вод у глибокі підземні водоносні горизонти	грунти
1	Дніпропетровський регіональний центр з гідрометеорології, у т.ч.	15	-	10	-	-	-	-	-	-
2	Регіональний офіс водних ресурсів у Дніпропетровській області *	-	-	16	-	-	-	-	-	-

№ з/п	Суб'єкти моніторингу довкілля	Кількість точок спостережень, од.								грунти
		атмосферне повітря	стаціонарні джерела викидів в атмосферне повітря	поверхневі води	джерела скидів зворотних вод у поверхневі води	морські води	джерела скидів зворотних вод у морські води	підземні води	джерела скидів зворотних вод у глибокі підземні водоносні горизонти	
3	ДУ “Дніпропетровський обласний лабораторний центр Держсанепідслужби України”, у т. ч.	75	1	125	-	-	-	-	-	1057
4	КП “Центр екологічного моніторингу” ДОР”	15	-	-	-	-	-	-	-	-
5	Інші (органи місцевого самоврядування)	12	-	-	-	-	-	-	-	-

Протягом року проводились систематичні спостереження за рівнем забруднення атмосферного повітря, зворотних, поверхневих, підземних вод та ґрунтів.

Атмосферне повітря

Дніпропетровський регіональний центр з гідрометеорології (далі – ДРЦГМ) проводив спостереження за рівнем забруднення атмосферного повітря на стаціонарних та маршрутних постах спостереження (далі – ПСЗ). На стаціонарних ПСЗ у 2020 році було відібрано та проаналізовано 94 140 проб атмосферного повітря. Лабораторії ДРЦГМ акредитовані на право проведення вимірювань по 9-ти інгредієнтам.

Спостереження проводились по всім інгредієнтам, на які акредитовані лабораторії. Крім того, на деяких ПСЗ був здійснений відбір проб повітря на вміст важких металів. Визначення концентрацій важких металів проведено в Київській регіональній лабораторії.

У 2020 році лабораторіями ДРЦГМ проводились спостереження за забрудненням атмосферного повітря по повній програмі:

за станом забруднення атмосферного повітря у м. Дніпрі спостереження проводилися на 6 стаціонарних ПСЗ, у м. Кам'янське – на 4 стаціонарних постах, у м. Кривому Розі – на 5 стаціонарних постах.

Згідно комплексному індексу забруднення атмосфери пріоритетними речовинами (ІЗА), обчисленому за даними спостережень 2020 року (табл. 15.5.2), рівень забруднення атмосферного повітря міст Дніпропетровської області вище середнього.

Аналізуючи хід величин індексу забруднення атмосфери міст Дніпропетровської області у 2020 році в порівнянні з 2019 роком, необхідно відмітити зменшення рівня забруднення у місті Дніпро, та збільшення рівня забруднення у містах Кам'янське та Кривий Ріг. Якщо значення $ІЗА \leq 5$, рівень

забруднення повітря міста вважається нижче середнього, якщо $5 < IЗА \leq 8$ – приблизно дорівнює середньому, якщо $8 < IЗА \leq 15$ – вище середнього, якщо $IЗА > 15$ – значно вище середнього (див. рис. 15.5.3).

Таблиця 15.5.2. Індекс забруднення атмосфери (ІЗА) у містах Дніпропетровської області за 2020 рік

Перелік пріоритетних домішок	ІЗА		
	Дніпро	Кам'янське	Кривий Ріг
Формальдегід	8,1	6,1	8,8
Двооксид азоту	2,5	2,0	1,0
Пил	2,0	2,0	2,7
Оксид вуглецю			0,7
Фенол	1,0	3,6	0,6
Аміак	1,0	1,2	
Комплексний ІЗА	14,6	14,9	13,8

У 2020 році в повітрі міст Дніпропетровської області спостерігається така тенденція:

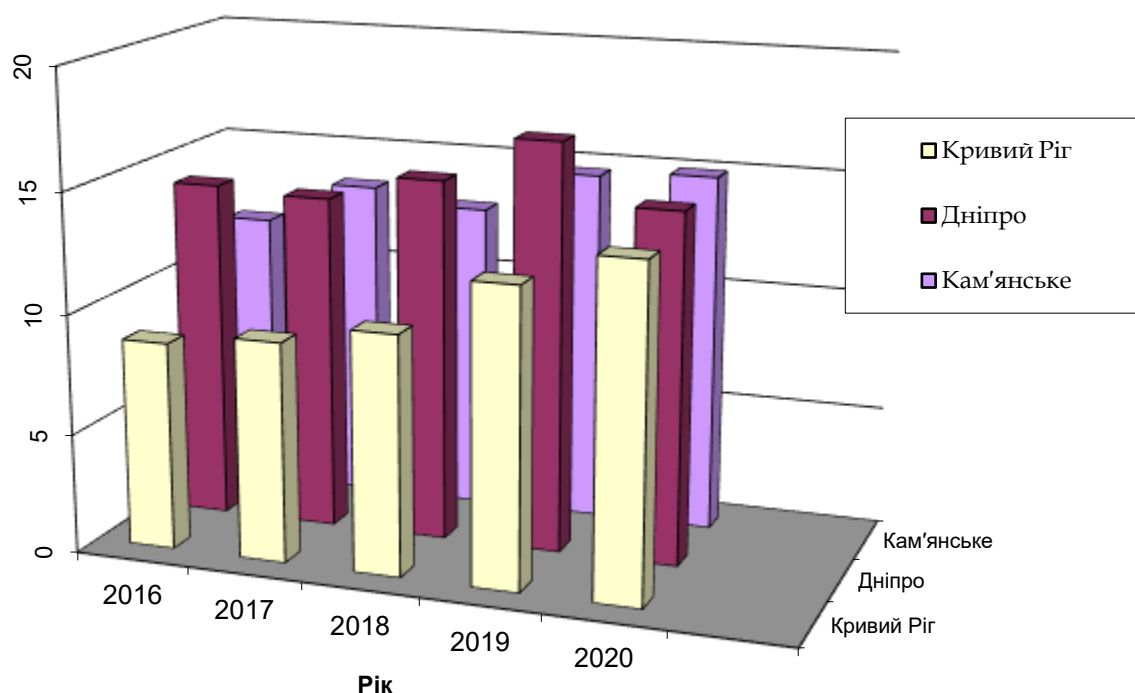

Рис. 15.5.3. Індекс забруднення атмосферного повітря у містах Дніпропетровської області за 2016 – 2020 роки

Практично з усіх джерел в атмосферне повітря потрапляють двооксид сірки, пил, оксид вуглецю, оксиди азоту. Тенденція змін середнього рівня забруднення атмосферного повітря наведена у таблиці 15.5.3.

Таблиця 15.5.3. Зміна середнього рівня забруднення атмосферного повітря за 5 років (2016 – 2020 роки) у містах Дніпропетровської області

Домішки	Тенденція за 5 років (2016-2020 р.р.)		
	Дніпро	Кам'янське	Кривий Ріг
Пил	-0,02	-0,02	0
Двооксид сірки	-0,0001	+0,0004	+0,0002
Оксид вуглецю	-0,1	+0,1	0
Двооксид азоту	-0,004	+0,002	-0,002
Оксид азоту	-0,003	+0,002	+0,001
Сірководень	+0,0002	+0,0006	0
Фенол	0	+0,0005	0
Аміак	0	0	-0,002
Формальдегід	+0,0009	+0,009	+0,0021

У 2020 році в повітрі міст Дніпропетровської області спостерігається така тенденція:

м. Дніпро:

зниження рівня забруднення повітря по пилу, двооксиду сірки, оксиду вуглецю, двооксиду азоту, оксиду азоту; середні концентрації збільшились по сірководню, формальдегіду; на тому ж рівні залишились середні концентрації по фенолу та аміаку.

м. Кам'янське:

зниження рівня забруднення повітря по пилу, середні концентрації збільшились по двооксиду сірки, оксиду вуглецю, двооксиду азоту, оксиду азоту, сірководню, фенолу, формальдегіду; на тому ж рівні залишились величини середніх концентрацій по аміаку.

м. Кривий Ріг:

зниження рівня забруднення повітря по двооксиду азоту, аміаку; на тому ж рівні залишились величини середніх концентрацій по пилу, оксиду вуглецю, сірководню, фенолу; концентрації збільшились по двооксиду сірки, оксиду азоту, формальдегіду.

Характеристики забруднення атмосферного повітря (середньорічні та максимальні концентрації, мг/м³ та у частках ГДК) у містах Дніпропетровської області наведені у табл. 15.5.4. та 15.5.5.

Таблиця 15.5.4. Характеристики забруднення атмосферного повітря у містах Дніпропетровської області за 2020 рік

Назва забруднюючої речовини	Місто	Середньорічний вміст, мг/м ³	Середньодобові ГДК, мг/м ³	Максимальні разові ГДК, мг/м ³	Максимальний вміст, мг/м ³
Пил	Дніпро	0,3	0,15	0,5	1,0
Двооксид сірки	Дніпро	0,012	0,05	0,5	0,293
Оксид вуглецю	Дніпро	2	3,0	5,0	10
Двооксид азоту	Дніпро	0,10	0,04	0,2	0,33
Оксид азоту	Дніпро	0,05	0,06	0,40	0,11
Сірководень	Дніпро	0,003	-	0,008	0,037
Фенол	Дніпро	0,003	0,003	0,010	0,016
Аміак	Дніпро	0,04	0,04	0,20	0,13
Формальдегід	Дніпро	0,015	0,003	0,035	0,049

Назва забруднюючої речовини	Місто	Середньорічний вміст, мг/м^3	Середньодобові ГДК, мг/м^3	Максимальні разові ГДК, мг/м^3	Максимальний вміст, мг/м^3
Пил	Кам'янське	0,3	0,15	0,5	0,8
Двооксид сірки	Кам'янське	0,008	0,05	0,5	0,024
Оксид вуглецю	Кам'янське	3	3,0	5,0	7
Двооксид азоту	Кам'янське	0,08	0,04	0,2	0,22
Оксид азоту	Кам'янське	0,04	0,06	0,40	0,09
Сірководень	Кам'янське	0,007	-	0,008	0,016
Фенол	Кам'янське	0,008	0,003	0,010	0,030
Аміак	Кам'янське	0,05	0,04	0,20	0,21
Формальдегід	Кам'янське	0,012	0,003	0,035	0,098
Пил	Кривий Ріг	0,4	0,15	0,5	2,1
Двооксид сірки	Кривий Ріг	0,016	0,05	0,5	0,058
Оксид вуглецю	Кривий Ріг	2	3,0	5,0	7
Двооксид азоту	Кривий Ріг	0,04	0,04	0,2	0,40
Оксид азоту	Кривий Ріг	0,02	0,06	0,40	0,13
Сірководень	Кривий Ріг	0,001	-	0,008	0,008
Фенол	Кривий Ріг	0,002	0,003	0,010	0,019
Аміак	Кривий Ріг	0,01	0,04	0,20	0,06
Формальдегід	Кривий Ріг	0,016	0,003	0,035	0,079

Таблиця 15.5.5. Концентрації забруднюючих речовин атмосферного повітря у Дніпропетровській області у 2020 році (в частках ГДК)

Домішки	Середньорічна концентрація		
	Максимальна концентрація		
	Дніпро	Кам'янське	Кривий Ріг
Пил	20	2,0	2,7
	2,0	1,6	4,2
Двооксид сірки	0,2	0,2	0,3
	0,6	0,05	0,1
Оксид вуглецю	0,7	1,0	0,7
	2,0	1,4	1,4
Двооксид азоту	2,5	2,0	1,0
	1,7	1,1	2,0
Оксид азоту	0,8	0,7	0,5
	0,3	0,2	0,3
Сірководень	-	-	-
	4,6	2,0	1,0
Фенол	1,0	2,7	0,7
	1,6	3,0	1,9
Аміак	1,0	1,3	0,3
	0,7	1,1	0,3
Формальдегід	5,0	4,0	5,3
	1,4	2,8	2,3
Свинець	0,1	0,1	0,1
	0,2	0,2	0,1
Манган	0,07	0,2	0,01
	0,2	0,3	0,03

Хром	0,007	0,01	0,007
	0,02	0,02	0,01
Залізо	0,03	0,05	0,01
	0,08	0,06	0,03
Кадмій	0,01	0,02	0,02
	0,03	0,03	0,07
Мідь	0,02	0,02	0,01
	0,2	0,05	0,02
Нікель	0,01	0,02	0,01
	0,02	0,04	0,02
Цинк	0,02	0,04	0,01
	0,04	0,2	0,02

Поверхневі, зворотні, підземні води

На протязі 2020 року санітарно-гігієнічними лабораторіями ДУ “Дніпровський ОЛЦ МОЗ України” було досліджено 7 354 проби питної води централізованого водопостачання, з яких 2 252 проби не відповідали санітарно-гігієнічним вимогам (30,6 %); 735 проб води із сільських систем водопостачання, з них 358 проб нестандартних (48,7%) та 2112 проб води питної децентралізованого водопостачання, з яких 779 проби не відповідали санітарно-гігієнічним вимогам (36,9 %).

Середньорічні концентрації речовин в контрольних створах водних об’єктів регіону за 2020 рік наведені у таблицях 15.5.6. – 15.5.10., наданих Дніпропетровським обласним управлінням водних ресурсів та Дніпропетровським регіональним центром з гідрометеорології.

Таблиця 15.5.6. Середньорічні концентрації забруднюючих речовин у контрольних створах водних об'єктів регіону за 2020 рік за даними Регіонального офісу водних ресурсів у Дніпропетровській області

Місце спостереження за якістю води	Показники складу та властивостей																
	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
Кам'янське водосховище																	
м. Верхньодніпровськ, питний в/з	-	3,3	273	40,0	29,7	0,32	-	0,04	31,5	-	-	-	0,02	-	0,12	-	-
смт Аули, питний в/з	-	2,6	274	40,9	29,7	0,33	-	0,04	31,2	-	-	-	0,03	-	0,13	-	-
м. Дніпро та м. Кам'янське	-	2,6	274	40,9	29,7	0,33	-	0,04	31,2	-	-	-	0,03	-	0,13	-	-
Дніпровське водосховище																	
м. Дніпро, Кайдакський питний в/з	-	2,8	286	44,1	33,1	0,34	-	0,05	31,4	-	-	-	0,04	-	0,13	-	-
м. Дніпро, Люмовський питний в/з	-	2,7	283	43,8	31,5	0,34	-	0,04	31,3	-	-	-	0,03	-	0,13	-	-
м. Дніпро, ВП "ПдТЕС" ПАТ "ДТЕК Дніпроенерго", питний в/з	-	2,8	309	52,8	39,5	0,34	-	0,05	31,1	-	-	-	0,03	-	0,13	-	-
с. Воронове, питний в/з водоводу ДМП ВКП "Дніпро-Західний Донбас"	-	2,9	295	47,8	37,9	0,31	-	0,04	30,3	-	-	-	0,03	-	0,15	-	-
с. Войськове, питний в/з Солонянського району	-	3,1	300	50,1	38,9	0,33	-	0,04	31,4	-	-	-	0,04	-	0,14	-	-
Каховське водосховище																	
м. Марганець, питний в/з	-	2,8	309	50,8	38,0	0,3	-	0,04	30,5	-	-	-	0,04	-	0,14	-	-

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
КП "Дніпро" Придніпровської с/р, с. Придніпровське, Нікопольського району	-	2,7	321	55,9	39,7	0,31		0,04	30,6	-	-	-	0,04	-	0,14	-	-
м. Нікополь, питний в/з	-	2,7	302	48,5	33,45	0,36	-	0,04	30,8	-	-	-	0,04	-	0,13	-	-
м. Покров, питний в/з	-	2,9	315	51,3	38,6	0,31	-	0,04	31,6	-	-	-	0,04	-	0,14	-	-
с. Мар'янське, ГВС каналу Дніпро-Кривий Ріг	-	2,8	320	53,5	40,4	0,32	-	0,03	30,5	-	-	-	0,04	-	0,14	-	-
канал Дніпро-Кривий Ріг, Південне в-ще, питний в/з	-	2,5	322	49,6	40,1	0,29	-	0,04	30,4	-	-	-	0,04	-	0,15	-	-
р. Інгулець																	
Карачунівське вище, питний в/з м. Кривий Ріг	-	2,5	984	361,6	109,6	0,28	-	-	30,8	-	-	-	-	-	0,12	-	-
с. Андріївка	-	2,8	3652	753,3	1265,5	0,31	-	-	32,5	-	-	-	-	-	0,18	-	-
р. Саксагань																	
Макортовське водосховище, м. П'ятихатки, КП ПМР "Житлокомплекс", питний в/з	-	2,7	3506	1445,7	470,8	0,32	-	0,04	32,1	8,39	0,17	-	0,04	-	0,15	-	-

[illegible]

Таблиця 15.5.8. Інструментально-лабораторний контроль якості поверхневих вод за даними Регіонального офісу водних ресурсів у Дніпропетровській області

Назва водного об'єкта	Кількість контрольних створів, в яких здійснювались вимірювання, од.		Відібрано та проаналізовано проб води, од.	Кількість показників, од.	Кількість випадків та назва речовин з перевищенням ГДК, од.
	усього	у т. ч., з перевищенням ГДК			
Кам'янське водосховище	2	2	24	528	Нафтопродукти – 3 Нітрити – 4
Дніпровське водосховище	5	5	60	1320	Нафтопродукти – 12 Нітрити – 6
Каховське водосховище	4	5	72	1584	Амоній – 1 Нафтопродукти – 7 Нітрити – 3
р. Інгулець	2	2	24	528	Хлориди – 12 Сульфати – 24 Нітрити – 6 Нафтопродукти – 4
р. Саксагань	1	1	12	264	Сульфати – 12 Хлориди – 12 Амоній – 3

* – ГДК використовувались з “Узагальненого переліку гранично допустимих концентрацій (ГДК) та орієнтовно безпечних рівнів впливу (ОБВР) шкідливих речовин для води рибогосподарських водойм” (1990 р.). Враховувались ГДК показників, а саме: сульфати, хлориди, амоній сольовий, нітрати, нітрити, нафтопродукти, в межах сфери технічної компетенції лабораторії РОВР у Дніпропетровській області.

Таблиця 15.5.9. Інструментально-лабораторний контроль якості поверхневих вод (за даними Дніпропетровського регіонального центру з гідрометеорології)

Назва водного об'єкта	Кількість контрольних створів, у яких здійснювались вимірювання, од.		Відібрано та проаналізовано проб води, од.	Кількість показників, од.	Кількість випадків та назва речовин з перевищенням ГДК, од.
	усього	у т. ч., з перевищенням ГДК			
р. Самара – м. Новомосковськ	2	0	8	8	0
р. Вовча – м. Павлоград	2	0	8	8	0
р. Солона – с. Новопавлівка	1	0	7	8	0
р. Вовча – смт Васильківка	1	0	7	8	0
р. Інгулець – м. Кривий ріг	2	0	24	8	0

Таблиця 15.5.10. Інструментально-лабораторний контроль якості поверхневих вод за даними Державної екологічної інспекції у Дніпропетровській області

Назва водного об'єкту	Кількість контрольних створів, у яких здійснювались вимірювання, од.		Відібрано та проаналізовано проб води, од.	Кількість показників, од.	Кількість випадків та назва речовин з перевищенням ГДК
	усього	у тому числі з перевищенням ГДК			
р. Дніпро	10	4	25	24 – рН, температура, розчинений кисень, БСК ₅ , ХСК, завислі речовини, сухий залишок, хлориди, сульфати, амоній сольовий, нітрати, нітрити, фосфати, залізо загальне, цинк, мідь, нафтопродукти, АПАР, хром, свинець, нікель, кобальт, кадмій, алюміній	4 – завислі речовини
р. Самара	6	6	15	21 – рН, температура, розчинений кисень, БСК ₅ , ХСК, завислі речовини, сухий залишок, хлориди, сульфати, амоній сольовий, нітрати, нітрити, фосфати, залізо загальне, мідь, цинк, хром, марганець, нафтопродукти, АПАР, алюміній	1 – ХСК 1 – БСК ₅ 2 – завислі речовини 7 – сухий залишок 3 – СІ 3 – SO ₄ 1 – NH ₄ 1 – PO ₄ 1 – залізо загальне
р. Інгулець	4	3	21	15 – рН, розчинений кисень, БСК ₅ , ХСК, завислі речовини, сухий залишок, хлориди, сульфати, амоній сольовий, нітрати, нітрити, фосфати, залізо загальне, нафтопродукти, феноли	15 – завислі речовини 7 – СІ 15 – SO ₄ 16 – сухий залишок 8 – ХСК 1 – БСК ₅ 6 – NO ₃
р. Саксагань	1	1	1	3 – температура, розчинений кисень, сухий залишок	1 – сухий залишок
р. Татарка	1	1	3	14 – рН, розчинений кисень, БСК ₅ , ХСК, завислі речовини, сухий залишок, хлориди, сульфати, амоній сольовий, нітрати, нітрити, фосфати, залізо загальне, нафтопродукти	3 – завислі речовини 3 – БСК ₅ 3 – сухий залишок 1 – ХСК 1 – NH ₄
р. Вовча	2	2	2	15 – рН, розчинений кисень, БСК ₅ , ХСК, завислі речовини, сухий залишок, хлориди, сульфати, амоній сольовий, нітрати, нітрити, фосфати, залізо загальне,	2 – завислі речовини 2 – сухий залишок 2 – БСК ₅ 1 – ХСК

Назва водного об'єкту	Кількість контрольних створів, у яких здійснювались вимірювання, од.		Відібрано та проаналізовано проб води, од.	Кількість показників, од.	Кількість випадків та назва речовин з перевищенням ГДК
	усього	у тому числі з перевищенням ГДК			
				нафтопродукти, АПАР	2 – СІ 2 – SO ₄ 1 – нафтопродукти
Ставок, який знаходиться на території с. Катюшине, Томаківський р-н	1	1	1	15 – рН, розчинений кисень, БСК ₅ , ХСК, завислі речовини, сухий залишок, хлориди, сульфати, амоній сольовий, нітрати, нітроти, фосфати, залізо загальне, цинк, мідь, нафтопродукти, АПАР	1 – завислі речовини 1 – сухий залишок 1 – СІ 1 – SO ₄
Водойма, яка розташована між вул. Малиновського та вул. Самарський узвіз в м. Дніпро	1	1	1	14 – рН, розчинений кисень, БСК ₅ , ХСК, завислі речовини, сухий залишок, хлориди, сульфати, амоній сольовий, нітрати, нітроти, фосфати, залізо загальне, нафтопродукти	1 – залізо загальне 1 – БСК ₅ 1 – завислі речовини 1 – ХСК 1 – NH ₄
Канал, в р-ні АЗС “Укрнафта по вул. Електро-заводська м. Кривий Ріг”	1	1	1	14 – рН, розчинений кисень, БСК ₅ , ХСК, завислі речовини, сухий залишок, хлориди, сульфати, амоній сольовий, нітрати, нітроти, фосфати, залізо загальне, нафтопродукти	1 – завислі речовини 1 – сухий залишок 1 – SO ₄
Ставок № 2 зі сторони вул. Свято-георгіївської, Металургійного району м. Кривий Ріг	1	1	1	15 – рН, розчинений кисень, БСК ₅ , ХСК, завислі речовини, сухий залишок, хлориди, сульфати, амоній сольовий, нітрати, нітроти, фосфати, залізо загальне, нафтопродукти, АПАР	1 – завислі речовини 1 – сухий залишок 1 – SO ₄ 1 – СІ 1 – БСК ₅ 1 – ХСК

15.6. Оцінка впливу на довкілля

Закон України “Про оцінку впливу на довкілля” встановлює правові та організаційні засади оцінки впливу на довкілля, спрямованої на запобігання шкоді довкіллю, забезпечення екологічної безпеки, охорони довкілля, раціонального використання і відтворення природних ресурсів, у процесі прийняття рішень про провадження господарської діяльності, яка може мати значний вплив на довкілля, з урахуванням державних, громадських та приватних інтересів. Вперше законом встановлено порядок громадських слухань та громадське обговорення планованої діяльності суб'єктів

господарювання, також визначено порядок проведення процедури з ОВД, надання висновку про оцінку впливу на довкілля та затверджені критерії постановами КМУ, а саме:

Постанова КМУ від 13.12.2017 № 989 “Про затвердження Порядку проведення громадських слухань у процесі оцінки впливу на довкілля”;

Постанова КМУ від 13.12.2017 № 1010 “Про затвердження критеріїв визначення планованої діяльності, яка не підлягає оцінці впливу на довкілля, та критеріїв визначення розширень і змін діяльності та об’єктів, які не підлягають оцінці впливу на довкілля”;

Постанова КМУ від 13.12.2017 № 1026 “Про затвердження Порядку передачі документації для надання висновку з оцінки впливу на довкілля та фінансування оцінки впливу на довкілля та Порядку ведення Єдиного реєстру з оцінки впливу на довкілля”.

За підсумком 2020 р. надійшло 45 повідомлення про ОВД та 27 звітів з ОВД, з яких по 20 видано позитивні висновки.

15.7. Економічні засади природокористування

15.7.1. Економічні механізми природоохоронної діяльності

На виконання вимог статті 250.3 Податкового кодексу України щоквартально надається перелік підприємств, установ, організацій, фізичних осіб-підприємців, яким в установленому порядку видано дозволи на викиди, спеціальне водокористування до Головного управління ДФС у Дніпропетровській області.

Впродовж 2020 року здійснювалось управління в галузі охорони довкілля із застосуванням економічного механізму забезпечення охорони атмосферного повітря, поверхневих вод, надр та заповідних територій.

15.7.2. Стан фінансування природоохоронної галузі

У 2020 році на виконання природоохоронних заходів за рахунок надходжень до місцевих фондів охорони навколишнього природного середовища спрямовано 448,9 млн грн, з них за рахунок коштів, які надходять до обласного фонду охорони навколишнього природного середовища – 255,7 млн грн.

Станом на 01.01.2021 на рахунках місцевих бюджетів обліковуються залишки коштів, що надходять до місцевих фондів охорони навколишнього природного середовища, у сумі 224,8 млн грн.

У 2020 році за спеціальне використання природних ресурсів до бюджетів усіх рівнів надійшло 7 493,5 млн грн.

Дані щодо платежів у розрізі видів природних ресурсів наведено в табл. 15.7.2.1; інформація щодо надходження та використання коштів місцевих фондів охорони навколишнього природного середовища наведена в табл. 15.7.2.2; 15.7.2.3.

Таблиця 15.7.2.1. Надходження платежів за використання природних ресурсів, тис. грн

Податкові надходження	Фактичні надходження за 2020 рік до бюджетів:		
	Державного	обласного	місцевих (без обласного бюджету)
Рентна плата за спеціальне використання природних ресурсів			
Рентна плата за спеціальне використання лісових ресурсів			1 261,5
Рентна плата за спеціальне використання води	99 746,7	81 610,9	-29,6
Рентна плата за користування надрами	2 274 230,7	694 779,8	172 903,6
Земельний податок (у складі місцевих податків і зборів)			4 168 586,5
Рентна плата за спеціальне використання рибних та інших ресурсів		409,4	
Усього	2 373 977,4	776 800,1	4 342 722,0

Таблиця 15.7.2.2. Надходження та використання коштів обласного фонду охорони навколишнього природного середовища, тис. грн

	2020 рік
Залишок коштів на початок звітного періоду	53 313,6
Надійшло коштів у звітному періоді - всього	228 041,5
Залишок коштів на кінець звітного періоду	25 682,3
Витрачено коштів - всього	255 672,8
% використання коштів (дані пункту 4 поділити на ((дані п.1 + дані п.2)x100))	90,9

Таблиця 15.7.2.3. Надходження та використання грошових коштів місцевих (село, селище, місто) фондів охорони навколишнього природного середовища, тис. грн

	2020 рік
Залишок коштів на початок звітного періоду (з урахуванням коригувальних операцій)	196 889,6
Надійшло коштів у звітному періоді – всього	195 497,3
Залишок коштів на кінець звітного періоду	199 080,5
Витрачено коштів – всього	193 311,1
% використання коштів (дані пункту 4 поділити на ((дані п.1 + дані п.2)x100))	49,3

15.8. Технічне регулювання у сфері охорони навколишнього природного середовища, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки

У 2020 році видано підприємствам та організаціям Дніпропетровської області:

затверджено паспортів місць видалення відходів – 0;

видано дозволів на здійснення операцій у сфері поводження з відходами – 0.

15.9. Державне регулювання у сфері природокористування

Відповідно до статті 11 Закону України “Про охорону атмосферного повітря” викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами можуть здійснюватися після отримання дозволу, виданого суб’єкту господарювання, об’єкт якого належить до другої або третьої групи, обласними, Київською, Севастопольською міськими державними адміністраціями, органом виконавчої влади Автономної Республіки Крим з питань охорони навколишнього природного середовища за погодженням з центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері санітарного та епідемічного благополуччя населення.

Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами можуть здійснюватися на підставі дозволу, виданого суб’єкту господарювання, об’єкт якого належить до першої групи, центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони навколишнього природного середовища, за погодженням з центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері санітарного та епідемічного благополуччя населення.

Відповідно до статті 4 Закону України “Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності” від 06.09.2005 № 2806-IV (зі змінами), (далі – Закон) суб’єкт господарювання набуває права на провадження певних дій щодо здійснення господарської діяльності або видів господарської діяльності на підставі відповідного документу, наданого дозвільним органом.

Для отримання дозволу на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря суб’єкту господарювання необхідно подати на розгляд до центру дозвільно-адміністративних процедур “Єдине вікно” за адресами м. Дніпро, пр. Слобожанський, 31Д та пр. Дмитра Яворницького, 75 документи, у яких обґрунтовуються обсяги викидів у порядку, встановленому постановою Кабінету Міністрів України від 13.03.2002 № 302 “Про порядок затвердження Порядку проведення та оплати робіт, пов’язаних з видачею дозволів на викиди забруднюючих речовин у атмосферне повітря стаціонарними джерелами, обліку підприємств, установ, організацій та громадян-суб’єктів підприємницької діяльності, які отримали такі дозволи” (зі змінами) та відповідно до Наказу Мінприроди України від 27.06.2006 № 309 “Про затвердження нормативів граничнодопустимих викидів забруднюючих речовин із стаціонарних джерел”, зареєстрованого в Мін’юсті України від 01.08.2006 за № 912/12786.

Документи, у яких обґрунтовуються обсяги викидів, розробляються з урахуванням вимог “Інструкції про загальні вимоги до оформлення документів, у яких обґрунтовуються обсяги викидів, для отримання дозволу на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами для підприємств, установ, організацій та громадян-підприємців”, затвердженої наказом Мінприроди України від 09.03.2006 № 108 та зареєстрованої у Міністерстві юстиції України від 29.03.2006 № 341/12215.

Відповідно до змін у Водному Кодексі, починаючи з 04.06.2017, повноваження щодо видачі дозволу на спеціальне водокористування передано територіальним органам центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері розвитку водного господарства. Тому, протягом 2020 року видано Дніпропетровським обласним управлінням водних ресурсів 168 дозволів на СВК.

З метою впровадження ефективної системи контролю за рухом та операціями у сфері поводження з відходами, а також підвищення якості надання адміністративних послуг створено першу електронну послугу в екологічній сфері “Декларація про відходи”. 18 лютого 2016 року набрала чинності постанова Кабінету Міністрів України № 118 “Про затвердження Порядку подання декларації про відходи та її форми”, якою регламентується порядок одержання декларації про відходи.

Подання декларації відбувалось через електронну систему здійснення дозвільних процедур у сфері поводження з відходами (e – eco.gov.ua) з використанням електронного цифрового підпису та через Центр надання адміністративних послуг.

Так, протягом 2020 року було зареєстровано 281 декларацій про відходи.

З метою систематизації та уніфікації інформації щодо об’єктів утворення, оброблення та утилізації відходів, здійснення контролю за їх станом, оцінки обсягів утворення відходів і рівня їх екологічної безпеки облдержадміністрацією здійснюється ведення реєстру об’єктів утворення, оброблення та утилізації відходів, який складається з двох частин: перша – об’єкти утворення відходів, друга – об’єкти оброблення та утилізації відходів. Протягом 2020 року до реєстру внесено 20 об’єктів утворення відходів та 1 об’єкт оброблення та утилізації відходів.

15.10. Стан та перспективи наукових досліджень у галузі охорони довкілля

Інститутом природокористування та екології Національної академії наук України (далі – Інститут) у 2020 році виконувались наукові дослідження по наступних основних напрямках природничих та технічних наук:

- розробка та обґрунтування методології вибору стратегії сталого розвитку техногенно навантажених регіонів України;
- розробка наукових основ регіональної системи екологічного моніторингу;
- оцінка та прогноз екологічних наслідків застосування технологій природокористування та схем розміщення гірничопромислового виробництва.

Усі роботи, що виконувались Інститутом, продовжуючи попередні напрацювання, вирішують нові інноваційно спрямовані завдання фундаментальних проблем збереження і відновлення довкілля, переходу територій на засади сталого розвитку, включаючи один із найбільш техногенно навантажених Придніпровський регіон.

В частині розробки основ збереження та поліпшення навколишнього середовища і використання природних ресурсів у 2020 році отримано наступні вагомі результати фундаментальних та прикладних досліджень:

1. Виконання досліджень щодо обґрунтування наукових підходів до створення гармонізованих з довкіллям технологій природокористування.

На основі аналізу функціонування техногенних систем та природних екосистем вперше були сформульовані принципи розробки природогармонізованих технологій природокористування: екологічний імператив, зменшення технологічного споживання ресурсів, узгодження ресурсних протиріч, розвиток технологічного різноманіття, розробка біотехнологій, замикання техно-природних циклів речовини, формування енергетичного балансу, збереження біорізноманіття, екосистем і рослинного покриву, комплексна каскадна переробка сировини й відходів, економічна доцільність.

Для замикання техно-природних циклів речовини запропоновано використати, виявлені Інститутом на основі аналізу кореляційних коефіцієнтів між валовими та рухомими формами вмісту хімічних елементів, закономірності їх впливу на міграційні характеристики таких небезпечних забруднювачів, як *Zn*, *Co*, *Ni*, *Cu* і *Cr*. Вміст *Pb* значно посилює рухомість всіх досліджуваних елементів, тобто *Pb* є активатором переведення в рухому форму елементів: *Zn* (коефіцієнт кореляції $K=0,91$), *Cr* ($K=0,79$), *Cu* ($K=0,50$) *Co* ($K=0,50$), *Ni* ($K=0,31$). Вміст *Mn* обмежує рухомість *Cr*, *Co*, *Zn* і *Cu*, що підтверджується негативними коефіцієнтами кореляції його з рухомими формами відповідних елементів. Для *Cu* валовий вміст *Mn* слугує геохімічним бар'єром ($K<-0,5$).

Встановлено, що *Fe*, його гідроксиди й оксиди створюють як у ґрунтах, так і у водному середовищі геохімічні бар'єри для *Cu*, *Pb*, *Cr*, *As*, що дозволяє значно спростити спосіб їх закріплення в цілях покращення екологічного стану ґрунтів на територіях функціонування техноекосистем.

2. Виконання досліджень щодо розробки методології запобігання та мінімізації наслідків надзвичайних ситуацій у геологічному середовищі внаслідок видобутку корисних копалин.

Досліджено взаємодію ґрунтових вод, пилових викидів, і кислотних опадів у районах гірничодобувних підприємств. Забруднення пилом ґрунтів в середньому складає 1000 – 200 кг/га щорічно на відстані від джерела 150 – 2000 м. відповідно. Пил містить широкий спектр геохімічне активних речовин – *Fe*, *Pb*, *Zn*, *Co*, *Ni*, *Mo*, *Cu*, *Cr*, *V*, *Mn*, *As*. Реакція середовища (рН) кислотних опадів може досягати значень 3,75 - 4,1. Взаємодія активних речовин у кислому середовищі приводить до осолонцювання ґрунтів.

3. Виконання досліджень щодо розробка наукових основ технологій освоєння трансформованого ресурсного потенціалу порушених гірничими роботами.

Виконано систематизацію порушених гірничими роботами територій та проведено оцінку природно-ресурсного потенціалу в контексті ефективного використання посттехногенних ландшафтів, в тому числі для розвитку

поновлювальної енергетики.

Встановлено, що в умовах порушених гірничими роботами територій найбільш ефективним є застосування сучасних віторогенераторів з вертикальною віссю обертання турбіни, потужністю 100 кВт при її магнітно-левітуючому підвісі, кожен з яких за рік може виробити біля 390 МВт годин електроенергії, що на порядок більше за середньостатистичні показники.

4. Виконання досліджень щодо науково-технічних засад низьковуглецевих технологій використання порушених гірничими роботами земель.

Розроблені низьковуглецеві технології землекористування порушених земель. Розміщення на території відвалів та хвостосховищ сонячних батарей дасть можливість виробити електроенергію без викидів двоокису вуглецю. Потенціал генерації від розміщення на відвалах гірничо-збагачувальних підприємств Кривбаса, за оцінками Інституту, складає 2685 МВт. Ізолювання поверхні відвалів інертними матеріалами дозволить запобігти виділенню з 1 м² вапняку (при розрахунковій глибині 0,01 м) до 16 кг CO₂ та з кожного вугільного відвалу, що горить до 60 т CO, 951 т CO₂ на рік. Впровадження технологій формування вторинних екосистем замість традиційної рекультивації дозволяє зменшити викиди двоокису вуглецю на 2 т/га. Вторинні екосистеми здатні поглинати до 68 т/га вуглецю на рік.

У галузі гірничих наук отримано наступні вагомі результати фундаментальних і прикладних досліджень:

- на основі встановлених взаємозв'язків між основними технологічно-геологічними і економічними параметрами відкритих гірничих робіт з урахуванням впливу на них ландшафтно-екологічних особливостей родовищ корисних копалин розроблено критерій визначення області і параметрів їх ефективного освоєння, що дозволяє оперативно встановити гранично-допустиму глибину відпрацювання кар'єрного поля відкритим способом;

- для реалізації каскадного принципу поводження з відходами гірничого виробництва (взаємна їх нейтралізація) розроблено еколого-орієнтовану технологічну схему відпрацювання кар'єрного поля з внутрішнім відвалоутворенням, яка дозволяє:

- знизити використання сільськогосподарських земель в процесі гірничого виробництва шляхом усунення необхідності їх відчуження для формування зовнішніх відвалів і отримати економічний ефект у розмірі 77 млн грн;

- здійснити зниження дальності транспортування розкривних порід, що забезпечить підвищення ефективності роботи гірничодобувних підприємств, яка складе 72 млн грн/рік;

- істотно поліпшити екологічну ситуацію регіону за рахунок значного скорочення об'єму виробленого простору кар'єрних полів і укладання розкривних порід у внутрішній відвал до рівня земної поверхні.

Наукові дослідження Інституту у 2020 році мали практичне впровадження у виробництво, а саме:

- на ПрАТ “ІнГЗК” – Оцінка результатів запровадження заповідного режиму ландшафтного заказника “Візирка” і розробка заходів щодо вдосконалення його функціонування (рекреація, туризм, створення зелених насаджень, охорона біорізноманіття, екологічна освіта).

- на ПП “Фрюлінг” – Польові дослідження із залученням фахових науковців (в тому числі гідробіологів та гідрохіміків), щодо стану видів флори та фауни, їх угруповань та взаємозв'язки між ними та території планової діяльності.

15.11. Участь громадськості у процесі прийняття рішень з питань, що стосуються довкілля

Право на участь громадськості у процесі прийняття рішень з питань, що стосуються довкілля, є одним із важливих екологічних прав, спрямованих не лише на раціональне використання природних ресурсів та охорони довкілля, й розглядається як важливий механізм побудови демократичного суспільства.

З метою сприяння захисту права кожної людини нинішнього і прийдешніх поколінь жити в навколишньому середовищі, сприятливому для її здоров'я та добробуту, кожна із Сторін гарантує права на доступ до інформації, на участь громадськості в процесі прийняття рішень і на доступ до правосуддя з питань, що стосуються навколишнього середовища, у відповідності до положень Орхуської Конвенції (стаття 1 Орхуської Конвенції).

15.11.1. Діяльність громадських рад

Для створення сприятливих умов вирішення екологічних проблем на обласному рівні та для більш широкого залучення громадськості до участі у підготовці та прийнятті важливих рішень, направлених на здійснення природоохоронних заходів у 2020 році продовжувала працювати громадська екологічна рада при Дніпропетровській облдержадміністрації.

Громадська екологічна рада є тимчасовим консультативно-дорадчим органом, утвореним для сприяння участі громадянськості у формуванні та реалізації державної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища. Основними завданнями громадської екологічної ради є: сприяння реалізації громадянами конституційного права на участь в управлінні державними справами в екологічній сфері; здійснення громадського контролю за діяльністю облдержадміністрації в екологічній сфері; сприяння врахуванню облдержадміністрацією громадської думки під час формування та реалізації державної екологічної політики.

На засіданнях громадської екологічної ради впродовж року розглядались найважливіші екологічні питання, серед яких: встановлення меж об'єктів ПЗФ; ситуація із забрудненням р. Татарки; приведення у безпечний стан об'єктів і майданчика колишнього уранового виробництва “Придніпровський хімічний завод”; будівництво на Каховському водосховищі парку відновлювальних

джерел енергії; проведення екологічних акцій щодо відновлення природного стану довкілля; вирішення проблеми спалювання опалого листя; вплив підприємств області на довкілля тощо.

Департамент екології та природних ресурсів облдержадміністрації постійно взаємодіє з громадською екологічною радою для досягнення погодженості дій державних і громадських органів у галузі навколишнього природного середовища та конструктивного співробітництва з громадськістю.

Таким чином, відбувається постійний та ефективний діалог влади та громадськості та проводяться спільні заходи, спрямовані на вирішення актуальних екологічних проблем.

15.11.2. Участь громадськості в процедурі оцінки впливу на довкілля.

Оцінка впливу на довкілля – перший європейський інструмент у природоохоронній сфері, який запровадив урахування екологічної складової в усіх сферах економіки. Отримання висновку про оцінку впливу на довкілля є обов’язковим для отримання дозволу на провадження господарської діяльності. Впровадження цього Закону в Україні скасувало пострадянську модель – екологічну експертизу і запроваджує нову європейську форму оцінки впливу на довкілля.

Процедура оцінки впливу на довкілля передбачає підготовку суб’єктом господарювання звіту з оцінки впливу на довкілля, проведення його громадського обговорення, аналіз уповноваженим органом інформації, наданої у звіті з оцінки впливу на довкілля, будь-якої додаткової інформації, яку надає суб’єкт господарювання, а також інформації, отриманої від громадськості під час громадського обговорення, надання уповноваженим органом мотивованого висновку з оцінки впливу на довкілля.

Однією із визначальних рис процедури оцінки впливу на довкілля є залучення громадськості з ранніх стадій брати участь в обговоренні планованої діяльності шляхом формування переліку питань, які будуть досліджуватися під час проведення процедури ОВД, впливати на вибір альтернативного місця здійснення планованої діяльності, а також на впровадження переліку заходів, які зменшуватимуть вплив на довкілля такої діяльності.

Участь громадськості дає низку переваг як підприємству, так і уповноваженому органу влади, який прийматиме рішення щодо видачі дозволу на провадження діяльності: процедура ОВД забезпечує відкритість та прозорість на всіх етапах завдяки відображенню всього процесу онлайн в Єдиному реєстрі ОВД та узгодженню із думкою громади.

Загалом, протягом 2020 року департаментом екології та природних ресурсів облдержадміністрації були проведені громадські слухання, мета яких – поінформувати громадськість про плановану діяльність і її наслідки, зібрати від громадськості зауваження та пропозиції щодо планованої діяльності, а також надання суб’єктом господарювання відповідей на запитання громадськості.

15.12. Екологічна освіта та інформування

Екологічна освіта і виховання на сучасному етапі є найважливішою складовою освітньої системи української держави.

В Дніпропетровській області функціонує розгалужена мережа закладів позашкільної освіти еколого-натуралістичного напрямку (рис. 15.12.1), координацію та методичне забезпечення яких здійснює комунальний заклад освіти “Обласний еколого-натуралістичний центр дітей та учнівської молоді” (далі – КЗО “ОЕНЦДУМ”). Головною метою діяльності закладу в 2020 році було підвищення доступності конкурентоспроможної позашкільної освіти еколого-натуралістичного напрямку для здобувачів освіти відповідно до вимог сталого розвитку суспільства, забезпечення особистісного розвитку дитини згідно з її індивідуальними задатками, здібностями та потребами. Окрім цього КЗО “ОЕНЦДУМ” сприяє проведенню екологічної просвіти у комунальних закладах загальної середньої освіти сільських, селищних та міських територіальних громад області.

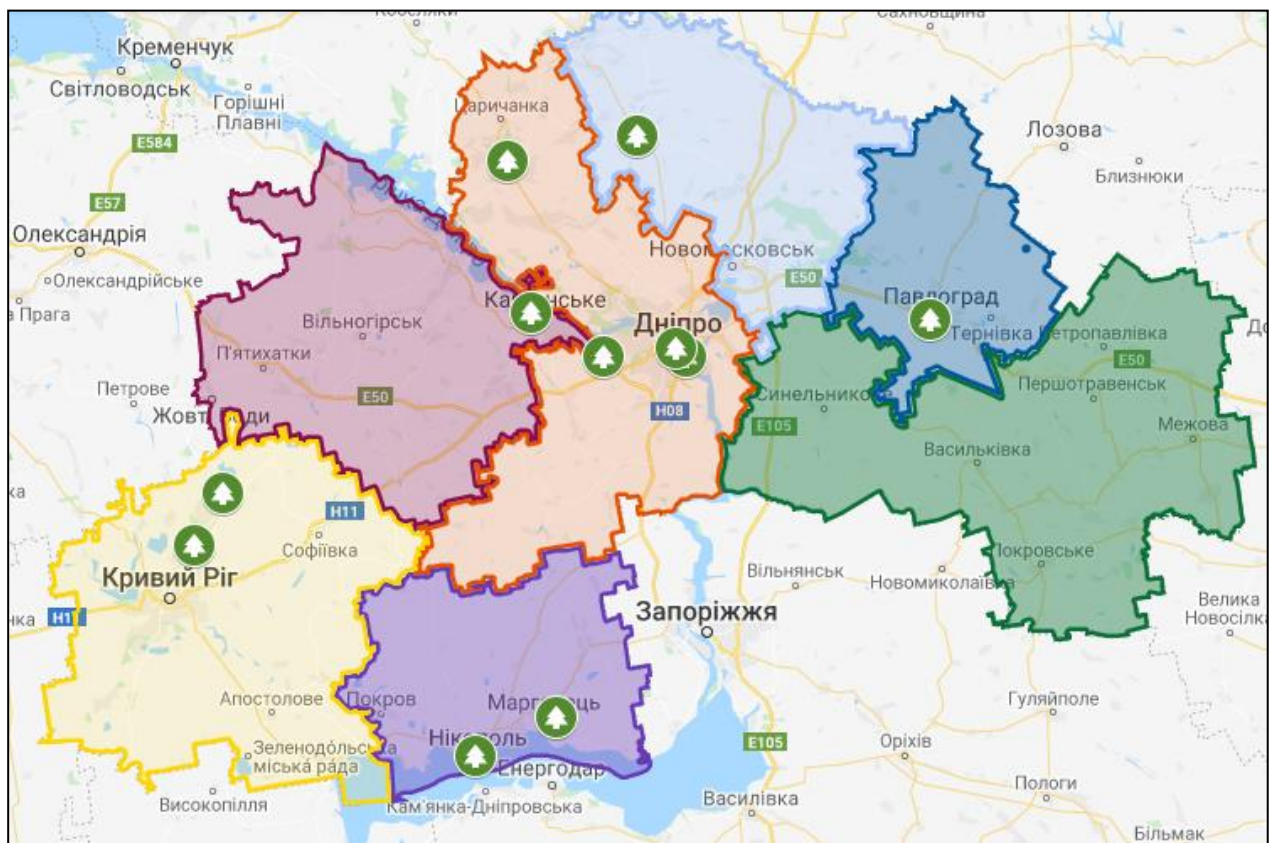

Рис. 15.12.1. Мережа закладів позашкільної освіти еколого-натуралістичного напрямку у Дніпропетровській області

У 2020 році мережа профільних закладів позашкільної освіти еколого-натуралістичного напрямку області склала 11 установ, в яких функціонувало 385 гуртків, якими охоплено 5148 дітей та учнівської молоді.

Методична служба КЗО “ОЕНЦДУМ” приділяє значну увагу видавничій діяльності, забезпеченню закладів освіти області методичними матеріалами, необхідними для організації змістовного освітнього процесу за еколого-натуралістичним напрямом.

На допомогу педагогічним працівникам закладів освіти області фахівцями КЗО “ОЕНЦДУМ” підготовлено: серію навчально-методичних посібників “Еколого-натуралістичний вісник Придніпров’я”; серію плакатів “На допомогу керівнику гуртка та вчителю біології”; довідники, календарі, банери, буклети за основними напрямками позашкільної еколого-натуралістичної діяльності та інше.

Навчально-видавнича продукція КЗО “ОЕНЦДУМ” розповсюджується серед закладів освіти всіх рівнів і форм власності і є додатковим сучасним наочним методичним матеріалом для організації позашкільної та позакласної роботи з учнями та вихованцями з біології, екології, дослідництва, виконує важливу інформаційно-просвітницьку функцію, а також сприяє розвитку нової екологічної свідомості дітей та молоді та підвищенню рівня екологічних знань.

Серед функцій КЗО “ОЕНЦДУМ” важлива роль відводиться семінарській та практичній діяльності. У 2020 році фахівцями КЗО “ОЕНЦДУМ” було проведено (очно/дистанційно): семінари (семінари-практикуми) “Заклад позашкільної освіти і регіон: енергія інноваційної взаємодії”, “Концептуальні засади діяльності закладів позашкільної освіти у вимірі нових соціальних перспектив”, “Інноваційний заклад освіти-запорука успіху”; обласні онлайн-наради; семінари (семінари-тренінги) “Спільна діяльність учнівської молоді, держаних та громадських організацій екологічного спрямування у вирішенні проблем збереження природних комплексів Дніпропетровщини”, “Формування системних підходів в організації роботи гуртків аграрного та квітково-декоративного напрямку”, “Розвиток креативного мислення та творчих здібностей обдарованих дітей та молоді у позашкільному освітньому просторі”.

У 2020 році робота гуртків еколого-натуралістичного напрямку була організована і в закладах загальної середньої освіти області, а також багатопрофільних закладах позашкільної освіти, де крім профільних гуртків діяли студії, клуби, відеоклуби, екотеатри, агітбригади, експедиційні загони, юннатівські та екологічні секції, учнівські виробничі бригади та виробничі ланки, учнівські лісництва, наукові товариства тощо.

З метою популяризації еколого-натуралістичного напрямку позашкільної освіти, формування екологічної свідомості у дітей та учнівської молоді, покращення рівня знань про навколишнє середовище та актуальні екологічні проблеми, поліпшення стану довкілля в закладах освіти області протягом 2020 року було проведено заходи інформаційно-просвітницького та природоохоронного спрямування:

- акції: “День натураліста”, “Птах року”, “Годівничка”, “День зустрічі птахів”;

- конкурси: “До чистих джерел”, “Природна скарбниця Придніпров’я”, “Лелека”, “Юний дослідник”, колективів екологічної просвіти “Земля – наш

спільний дім”, “Зоологічна галерея”, “Вчимося заповідувати”, “В об’єктиві натураліста”, еколого-натуралістичний похід “Біоцит”, “Гуманне ставлення до тварин” тощо.

Всього у 2020 році в організаційно-масових заходах еколого-природоохоронного та біологічного напрямку на обласному рівні взяли участь 1034 індивідуальних та колективних учасників, визначено 448 переможців; на всеукраїнському – понад 200 учасників, з них 155 вибороли призові місця.

У 2020 році еколого-натуралістична ланка позашкільної освіти України відзначала важливу ювілейну дату – 95-річчя з часу заснування. На початку ювілейного року КЗО “ОЕНЦДУМ” та профільними закладами позашкільної освіти еколого-натуралістичного напрямку області було розроблено Регіональну програму заходів до 95-ї річниці юннатівського руху в Україні. У межах програми на місцевому рівні було проведено польові практики, екскурсії, походи, круглі столи “Що я можу зробити для природи”, науково-практичні конференції “Відкриваємо світ науки”, конкурси “Екологічний марафон-2020”, практикуми з лісорозведення “Черпаємо минуле – творимо майбутнє”, квест-подорожі та вікторини, майтер-класи, екологічні турніри, організовані зустрічі з ветеранами юннатівського руху “Єдність поколінь”, натуралістичні виїзні виставки “Природа степового Придніпров’я”, виставки творчих робіт вихованців гуртків, виставки-презентації “Країні Юннатії – 95”, реалізовані еколого-краєзнавчі проєкти “Історія юннатівського руху”, виготовлені ювілейні фото альбоми та слайдфільми.

За сумлінну працю та вагомий особистий внесок в екологічну освіту і виховання підростаючого покоління відомчими та заохочувальними відзнаками Міністерства освіти і науки України та НЕНЦ були нагороджені 115 педагогів профільних закладів позашкільної освіти Дніпропетровської області, колектив КЗО “ОЕНЦДУМ” було нагороджено відомчою відзнакою НЕНЦ “Честь і користь”.

Дніпропетровська область має значний науковий потенціал, висококваліфіковані кадри вчених і спеціалістів у галузі природничих та суспільних наук, якими здійснюються розробки і наукові дослідження в сфері екології і природокористування, впливу довкілля на стан здоров’я людини. Одним із важливих складників успішної діяльності вищих навчальних закладів Дніпропетровської області в цьому напрямку є підготовка фахівців екологічного профілю на спеціалізованих кафедрах охорони навколишнього середовища.

Так, Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара готує фахівців за напрямом “Екологія, охорона навколишнього середовища та збалансоване природокористування” спеціальності “Природничі науки” на кафедрі зоології та екології та кафедрі геоботаніки, ґрунтознавства та екології.

Національний технічний університет “Дніпровська політехніка” на кафедрі екології та технологій захисту навколишнього середовища готує фахівців за освітніми рівнями бакалавр і магістр за напрямком “Екологія, охорона навколишнього середовища та збалансоване природокористування” за

спеціальністю “Екологія та охорона навколишнього середовища”. Також ведеться підготовка бакалаврів та магістрів за спеціальністю “Екологія” та спеціальністю “Технології захисту навколишнього середовища”.

Дніпровський національний університет залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна на кафедрі “Хімія та інженерна екологія” готує фахівців рівня вищої освіти “магістр” за спеціальністю “Екологія та охорона навколишнього середовища” та фахівців напряму “Екологія, охорона навколишнього середовища та збалансоване природокористування”.

ДВНЗ “Придніпровська державна академія будівництва та архітектури” на кафедрі екології та охорони навколишнього середовища готує фахівців за спеціальністю “Екологія” за спеціалізацією: екологія та охорона навколишнього середовища.

В Національній металургійній академії України кафедра екології, теплотехніки та охорони праці готує спеціалістів за спеціальностями “Екологія”; “Технологія захисту навколишнього середовища”.

Дніпровський державний аграрно-економічний університет готує на кафедрі екології та охорони навколишнього середовища бакалаврів напряму “Екологія, охорона навколишнього середовища та збалансоване природокористування” галузі знань: Природничі науки.

ДВНЗ “Український державний хіміко-технологічний університет” на кафедрі технології неорганічних речовин і екології готує фахівців за ступенем бакалавра та магістра за наступними галузями знань: Природничі науки. Спеціальність: Екологія. Освітня програма: Екологія, охорона навколишнього середовища (ОНС).

Криворізький національний університет на кафедрі екології готує фахівців з галузі знань: “Природничі науки” за спеціальністю “Екологія”.

Криворізький державний педагогічний університет готує фахівців освітнього рівня бакалавр на кафедрі ботаніки та екології за спеціальністю “Екологія” за спеціалізацією: екологія міських ландшафтів та садово-паркових об’єктів”.

Дніпровський державний технічний університет на кафедрі екології та охорони навколишнього середовища здійснює випуск бакалаврів за напрямом підготовки: “Екологія, охорона навколишнього середовища та збалансоване природокористування”; магістрів за спеціальністю: “Екологія та охорона навколишнього середовища”; кандидатів наук за фахом: “Екологічна безпека”.

Дніпровський державний медичний університет на кафедрі гігієни та екології проводить додипломну та післядипломну підготовку лікарів за напрямками: “Гігієна та екологія”, “Гігієна в фармації та екологія”, “Лабораторні методи дослідження факторів навколишнього середовища” (стажування та тематичного удосконалення для практичних лікарів-гігієністів та лікарів-лаборантів) та ін.

Також, одним з пріоритетних завдань сучасної національної освіти є реалізація освітніх заходів природоохоронної спрямованості.

Так, в Національному технічному університеті “Дніпровська політехніка” продовжено реалізацію чотирирічного освітнього проекту “EcoMining: Розробка інтегрованої докторської програми для сталого гірництва та екологічної діяльності” (01.01.2019 – 31.12.2022) спільно з Технічним університетом “Фрайберзька гірнича академія” (Німеччина). Проект підтримується Німецькою службою академічних обмінів (DAAD) в рамках програми “Професійно пов’язане партнерство з університетами країн, що розвиваються”. Основною метою проекту є розробка, реалізація, виконання та оцінка докторської програми за напрямом “EcoMining”. Модулі з лекціями, семінарами та практичними курсами, практикумами та літніми школами розробляються співробітниками як університетів, так і асоційованими партнерами з промисловості таким чином, щоб вони задовольняли потреби та попит сучасного ринку інноваційних гірничих технологій.

Високу оцінку здобувають і наукові проекти науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти регіону на екологічну тематику у різноманітних конкурсах. Зокрема, згідно із наказом Міністерства освіти і науки України 04.12.2020 №1537 “Про затвердження переліку проектів наукових робіт, науково-технічних (експериментальних) розробок молодих вчених, які працюють (навчаються) у закладах вищої освіти та наукових установ, що належать до сфери управління Міністерства освіти і науки України, які пройшли конкурсний відбір та фінансування яких розпочнеться з січня 2021 року за рахунок коштів Державного бюджету України” підтримано 54 проекти, з яких 2 екологічні проекти молодих вчених з Дніпропетровщини, а саме роботи колективів:

- Національної металургійної академії України “Розробка способу комплексного використання водню та біомаси як екологічно чистих джерел енергії і вуглецю у металургійній промисловості”;
- Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара “Сучасні біоперешкоди і розробка нових екологічно безпечних методів біомеліорації водних екосистем штучних водойм стратегічного призначення”.

Крім того, науковий та науково-педагогічний персонал закладів вищої освіти Дніпропетровської області систематично проводить різноманітні заходи екологічного спрямування.

Так, в ДВНЗ “Придніпровська державна академія будівництва та архітектури” (далі – ПДАБА) вже традиційно навесні проводився місячник екологічної культури для першокурсників усіх факультетів, на якому викладачі закладу розповідали про необхідність гармонійного співіснування людини і природи, про основні цілі сталого розвитку.

24.02.2020 в ПДАБА в рамках Енерго-інноваційного Хабу відбувся захід, присвячений початку конкурсу від партнера Хабу КТ-Енергія та їх мобільного додатку “Кліматичні краплі” (<https://cutt.ly/vmApe2A>). Кліматичні краплі – мобільний додаток, що відстежує та винагороджує екологічно-дружні вчинки людини з метою захисту довкілля та клімату планети. До екологічно-дружних вчинків цього додатку віднесені наступні: пересування на велосипеді;

роздільний збір відходів (папір, скло, пластик, батарейки) та компостування харчових відходів; висаджування дерев; енергозбереження в будівлях; генерації “зеленої” електроенергії.

19.09.2020 під егідою Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України відбувся масштабний екологічний захід “Велике прибирання”, який присвячений Міжнародному дню чистих берегів. Активну участь в проведенні акції взяли студенти Дніпровського державного аграрно-економічного університету. Під час акції студенти не тільки навели лад на березі річки Самара, але мали можливість спостерігати за дією машини-амфібії Truxor, яка безперешкодно та з легкістю видаляє зарості в прибережних зонах, а також поспілкуватись зі своїми майбутніми роботодавцями.

Студенти та співробітники Навчально-наукового інституту природокористування Національного технічного університету “Дніпровська політехніка” також долучилися до відзначення Міжнародного дня чистих берегів. В рамках заходу відбулося очищення частини берегової зони Монастирського острова.

27.11.2020 на кафедрі екології та технологій захисту навколишнього середовища Національного технічного університету “Дніпровська політехніка” відбулась робота секції 10 “Екологічні проблеми регіону” Восьмої всеукраїнської науково-технічної конференції студентів, аспірантів і молодих учених “Молодь: наука та інновації”. Цього року конференція відбулась в онлайн режимі. Для участі у конференції було заявлено понад 80 доповідей з різних регіонів нашої країни. З доповідями на засіданні секції виступило понад 40 учасників – учнів Дніпровського відділення малої академії наук, студентів закладів вищої освіти, аспірантів та молодих вчених. Доповіді стосувались результатів досліджень екологічного стану довкілля на територіях з різним рівнем навантаження, а також розробками ефективних природоохоронних рішень (<https://cutt.ly/lmASWl2>).

Крім того, науковці НТУ “Дніпровська політехніка”, маючи розвинену лабораторну базу для виконання наукових досліджень та створення інноваційних технологій, в 2020 році в рамках Центру колективного користування науковим обладнанням “Інноваційна геоенергетика” з метою вирішення актуального питання утилізації медичних відходів, пов’язаних з лікуванням коронавірусної хвороби COVID-19 розробили та створили тестову модель установки з утилізації медичних відходів “УМВ-3”, яка успішно пройшла випробування й отримала схвальні відгуки від медиків регіону.

15.13. Міжнародне співробітництво у галузі охорони довкілля

У 2020 році відсутні проекти міжнародної технічної допомоги у сфері охорони навколишнього природного середовища, зареєстрованих в Мінекономрозвитку та діючих на території області, бенефіціаром яких виступає Дніпропетровська облдержадміністрація.

ВИСНОВКИ

Регіон з підвищеним рівнем техногенного навантаження та накопиченими впродовж десятиріч екологічними проблемами, частину з яких можна віднести до категорії загальнодержавних, вимагає проведення ефективної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища та прийняття виважених рішень. Негативна спадщина “радянської ідеології”, притримування вже у незалежній державі концепції економічного зростання без наслідків для навколишнього середовища та надмірна централізація влади не сприяли покращенню ситуації.

Основними екологічними проблемами області на сьогодні залишаються:

- забруднення атмосферного повітря викидами від промислових підприємств та автотранспорту;
- забруднення водних об’єктів скидами із зворотними водами промислових підприємств та підприємств житлово-комунального господарства;
- утилізація відходів гірничодобувної, металургійної, енергетичної та інших галузей промисловості, а також поводження з відходами I-III класів небезпеки;
- порушення гідрологічного та гідрохімічного режиму малих річок регіону та забруднення підземних водоносних горизонтів;
- підтоплення земель та населених пунктів регіону, поширення екзогенних геологічних процесів;
- охорона, використання та відтворення дикої фауни і флори, проблеми природно-заповідного фонду.

У таких складних умовах навіть незначне поліпшення екологічного стану можна вважати, у деякій мірі, перемогою. 2017 рік започаткував тенденцію до зменшення техногенного навантаження на стан довкілля в регіоні, наступні роки – її продовжили. Це переломний етап на шляху до певних позитивних зрушень. Завдання на майбутнє – побудувати зелену економіку в області саме на межі співставлення інтересів економіки та екології.

ДОДАТКИ

Відповідальні виконавці розділів доповіді про стан навколишнього природного середовища в Дніпропетровській області за 2020 рік

<i>№ з/п</i>	<i>Назва розділу</i>	<i>Відповідальні</i>
1.	Загальні відомості	п. 1.1. Наталія ТІШКОВА – начальник відділу економіки природокористування та екологічного моніторингу управління природних ресурсів, дозвільної діяльності та економіки природокористування департаменту екології та природних ресурсів облдержадміністрації, тел. 0965129424 п. 1.2. Наталія ШЕВЧЕНКО – заступник начальника управління - начальник відділу природних ресурсів та дозвільної діяльності управління природних ресурсів, дозвільної діяльності та економіки природокористування департаменту екології та природних ресурсів облдержадміністрації, тел. 0965129424 п. 1.2. Світлана ДАНІЛОВА – начальник відділу розвитку природо-заповідного фонду та земельних відносин управління екологічних програм, оцінки впливу на довкілля та земельних відносин департаменту екології та природних ресурсів облдержадміністрації, тел. 0965129424
2.	Атмосферне повітря	Наталія ШЕВЧЕНКО – заступник начальника управління - начальник відділу природних ресурсів та дозвільної діяльності управління природних ресурсів, дозвільної діяльності та економіки природокористування департаменту екології та природних ресурсів облдержадміністрації, тел. 0965129424
3.	Зміна клімату	Наталія ТІШКОВА – начальник відділу економіки природокористування та екологічного моніторингу управління природних ресурсів, дозвільної діяльності та економіки природокористування департаменту екології та природних ресурсів облдержадміністрації, тел. 0965129424
4.	Водні ресурси	Наталія ШЕВЧЕНКО – заступник начальника управління - начальник відділу природних ресурсів та дозвільної діяльності управління природних ресурсів, дозвільної діяльності та економіки природокористування департаменту екології та природних ресурсів облдержадміністрації, тел. 0965129424
5.	Збереження біологічного та ландшафтного різноманіття, розвиток природно-заповідного фонду та формування національної екологічної мережі	Світлана ДАНІЛОВА – начальник відділу розвитку природо-заповідного фонду та земельних відносин управління екологічних програм, оцінки впливу на довкілля та земельних відносин департаменту екології та природних ресурсів облдержадміністрації, тел. 0965129424
6.	Земельні ресурси та ґрунти	Світлана ДАНІЛОВА – начальник відділу розвитку природо-заповідного фонду та земельних відносин управління екологічних програм, оцінки впливу на довкілля та земельних відносин департаменту екології та природних ресурсів облдержадміністрації, тел. 0965129424

<i>№ з/п</i>	<i>Назва розділу</i>	<i>Відповідальні</i>
7.	Надра	Наталія ТІШКОВА – начальник відділу економіки природокористування та екологічного моніторингу управління природних ресурсів, дозвільної діяльності та економіки природокористування департаменту екології та природних ресурсів облдержадміністрації, тел. 0965129424
8.	Відходи	Наталія ШЕВЧЕНКО – заступник начальника управління - начальник відділу природних ресурсів та дозвільної діяльності управління природних ресурсів, дозвільної діяльності та економіки природокористування департаменту екології та природних ресурсів облдержадміністрації, тел. 0965129424
9.	Екологічна безпека	Наталія ШЕВЧЕНКО – заступник начальника управління - начальник відділу природних ресурсів та дозвільної діяльності управління природних ресурсів, дозвільної діяльності та економіки природокористування департаменту екології та природних ресурсів облдержадміністрації, тел. 0965129424
10.	Промисловість та її вплив на довкілля	Наталія ТІШКОВА – начальник відділу економіки природокористування та екологічного моніторингу управління природних ресурсів, дозвільної діяльності та економіки природокористування департаменту екології та природних ресурсів облдержадміністрації, тел. 0965129424
11.	Сільське господарство та його вплив на довкілля	Наталія ТІШКОВА – начальник відділу економіки природокористування та екологічного моніторингу управління природних ресурсів, дозвільної діяльності та економіки природокористування департаменту екології та природних ресурсів облдержадміністрації, тел. 0965129424
12.	Енергетика та її вплив на довкілля	Наталія ТІШКОВА – начальник відділу економіки природокористування та екологічного моніторингу управління природних ресурсів, дозвільної діяльності та економіки природокористування департаменту екології та природних ресурсів облдержадміністрації, тел. 0965129424
13.	Транспорт та його вплив на довкілля	Наталія ТІШКОВА – начальник відділу економіки природокористування та екологічного моніторингу управління природних ресурсів, дозвільної діяльності та економіки природокористування департаменту екології та природних ресурсів облдержадміністрації, тел. 0965129424
14.	Збалансоване виробництво та споживання	Наталія ТІШКОВА – начальник відділу економіки природокористування та екологічного моніторингу управління природних ресурсів, дозвільної діяльності та економіки природокористування департаменту екології та природних ресурсів облдержадміністрації, тел. 0965129424

№ з/п	Назва розділу	Відповідальні
15.	Державне управління у сфері охорони навколишнього природного середовища	п. 15.1., 15.2., 15.3., 15.4., 15.5., 15.13. Наталія ТІШКОВА – начальник відділу економіки природокористування та екологічного моніторингу управління природних ресурсів, дозвільної діяльності та економіки природокористування департаменту екології та природних ресурсів облдержадміністрації, тел. 0965129424 п. 15.1., 15.7. Олена ЗАСІКАН – заступник начальника управління - начальник відділу інвестиційної політики та координації екологічних програм управління екологічних програм, оцінки впливу на довкілля та земельних відносин департаменту екології та природних ресурсів облдержадміністрації, тел. 0965129424 п. 15.5., 15.8., 15.9. Наталія ШЕВЧЕНКО – заступник начальника управління - начальник відділу природних ресурсів та дозвільної діяльності управління природних ресурсів, дозвільної діяльності та економіки природокористування департаменту екології та природних ресурсів облдержадміністрації, тел. 0965129424 п. 15.6. Олексій ДЕСНА – начальник відділу контролю природоохоронних заходів та оцінки впливу на довкілля управління екологічних програм, оцінки впливу на довкілля та земельних відносин департаменту екології та природних ресурсів облдержадміністрації, тел. 0965129424 п.15.10., 15.11., 15.12. Ірина МОСКОВКА – начальник відділу організаційної роботи, зв'язків з громадськістю та ЗМІ департаменту екології та природних ресурсів облдержадміністрації, тел. 0965129424
16.	Висновки	Наталія ТІШКОВА – начальник відділу економіки природокористування та екологічного моніторингу управління природних ресурсів, дозвільної діяльності та економіки природокористування департаменту екології та природних ресурсів облдержадміністрації, тел. 0965129424
17.	Додатки	Наталія ТІШКОВА – начальник відділу економіки природокористування та екологічного моніторингу управління природних ресурсів, дозвільної діяльності та економіки природокористування департаменту екології та природних ресурсів облдержадміністрації, тел. 0965129424

Регіональна доповідь “Про стан навколишнього природного середовища Дніпропетровської області в 2020 році” підготовлена за участю:

департаменту економічного розвитку облдержадміністрації;
департаменту освіти і науки облдержадміністрації;
департаменту фінансів облдержадміністрації;
управління паливно-енергетичного комплексу та енергозбереження облдержадміністрації;
управління зовнішньоекономічної діяльності облдержадміністрації;
управління транспорту облдержадміністрації;
Громадської екологічної ради при Дніпропетровській облдержадміністрації;
державної екологічної інспекції у Дніпропетровській області;
ДУ “Дніпропетровський обласний лабораторний центр МОЗ України”;
Дніпропетровського регіонального центру з гідрометеорології;
Регіонального офісу водних ресурсів у Дніпропетровській області;
Дніпропетровського обласного управління лісового та мисливського господарства;
Управління Державного агентства рибного господарства в Дніпропетровській області;
ДНВП “ГЕОІНФОРМ України”;
Головного управління статистики у Дніпропетровській області;
Головного управління Держгеокадастру у Дніпропетровській області;
Центральної державної інспекції з ядерної та радіаційної безпеки
Державної інспекції ядерного регулювання України;
Ботанічного саду Дніпропетровського національного університету ім. Олеся Гончара;
Криворізького ботанічного саду НАН України;
Природного заповідника “Дніпровсько-Орільський”;
КП “Південукргеологія”.

ЗМІСТ

Вступне слово	2
1. Загальні відомості	3
1.1. Географічне розташування та кліматичні особливості території	3
1.2. Соціальний та економічний розвиток Дніпропетровської області	4
2. Атмосферне повітря	6
2.1. Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря	6
2.1.1. Динаміка викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря	6
2.1.2. Основні забруднювачі атмосферного повітря (за видами економічної діяльності)	12
2.2. Транскордонне забруднення атмосферного повітря	14
2.3. Якість атмосферного повітря в населених пунктах	15
2.4. Стан радіаційного забруднення атмосферного повітря	15
2.5. Вплив забруднюючих речовин на здоров'я людини та біорізноманіття	16
2.6. Заходи, спрямовані на покращення стану атмосферного повітря	17
3. Зміна клімату	18
3.1. Тенденції зміни клімату	18
3.2. Політика та заходи у сфері скорочення антропогенних викидів парникових газів та адаптації до зміни клімату	19
3.3. Політика та заходи у сфері захисту озонового шару	21
4. Водні ресурси	23
4.1. Водні ресурси та їх використання	23
4.1.1. Загальна характеристика	23
4.1.2. Водокористування та водовідведення	23
4.2. Забруднення поверхневих вод	25
4.2.1. Скидання забруднюючих речовин у водні об'єкти та очистка стічних вод	25
4.2.2. Основні забруднювачі водних об'єктів (за сферами діяльності)	27
4.3. Якість поверхневих вод	30
4.3.1. Оцінка якості вод за гідрохімічними показниками	30
4.3.2. Мікробіологічна оцінка якості вод з огляду на епідемічну ситуацію	37
4.4. Якість питної води та її вплив на здоров'я населення	38
4.5. Заходи щодо покращення стану водних об'єктів	39
5. Збереження біологічного та ландшафтного різноманіття, розвиток природно-заповідного фонду та формування національної екологічної мережі	41
5.1. Збереження біологічного та ландшафтного різноманіття, формування національної екологічної мережі	41
5.1.1. Загальна характеристика	41
5.1.2. Загрози та вплив антропогенних чинників на структурні	44

елементи екомережі, біологічне та ландшафтне різноманіття	
5.1.3. Заходи щодо збереження біологічного та ландшафтного різноманіття	47
5.1.4. Формування національної екомережі	49
5.1.5. Біобезпека та поводження з генетично модифікованими організмами	94
5.2. Охорона, використання та відтворення рослинного світу	96
5.2.1. Загальна характеристика рослинного світу	96
5.2.2. Охорона, використання та відтворення лісів та інших рослинних ресурсів	97
5.2.3. Охорона та відтворення видів рослин та грибів, занесених до Червоної книги України, та тих, що підпадають під дію міжнародних договорів	104
5.2.4. Охорона, використання та відтворення зелених насаджень	128
5.2.5. Чужорідні види рослин	128
5.2.6. Використання та відтворення природних рослинних ресурсів на території природно-заповідного фонду	130
5.3. Охорона, використання та відтворення тваринного світу	131
5.3.1. Загальна характеристика тваринного світу	131
5.3.2. Стан і ведення мисливського та рибного господарств	132
5.3.3. Охорона та відтворення видів тварин, занесених до Червоної книги України, та тих, що підпадають під дію міжнародних договорів	135
5.3.4. Чужорідні види тварин у фауні Дніпропетровської області	163
5.3.5. Заходи щодо збереження тваринного світу	165
5.4. Природні території та об'єкти, що підлягають особливій охороні	167
5.4.1. Стан і перспективи розвитку природно-заповідного фонду	167
5.4.2. Водно-болотні угіддя міжнародного значення	167
5.5. Рекреаційна діяльність у межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду	175
6. Земельні ресурси та ґрунти	176
6.1. Структура та стан земель	176
6.1.1. Структура та динаміка основних видів земельних угідь	176
6.1.2. Стан ґрунтів	176
6.1.3. Деградація земель	179
6.2. Основні чинники антропогенного впливу на земельні ресурси та ґрунти	179
6.3. Охорона земель	180
7. Надра	181
7.1 Мінерально-сировина база	181
7.1.1. Стан та використання мінерально-сировинної бази	181
7.2. Система моніторингу геологічного середовища	182
7.2.1. Підземні води: ресурси, використання, якість	182
7.2.2. Екзогенні геологічні процеси	185

7.2.2.1. Зсувні процеси	185
7.2.2.2. Карст	187
7.2.2.3. Моніторингові ділянки підтоплення	188
8. Відходи	189
8.1. Структура утворення та накопичення відходів	189
8.2. Поводження з відходами (збирання, зберігання, утилізація та видалення)	189
8.3. Транскордонне перевезення небезпечних відходів	190
9. Екологічна безпека	192
9.1. Екологічна безпека як складова національної безпеки	192
9.2. Об'єкти, що становлять підвищену екологічну небезпеку	193
9.3. Радіаційна безпека	196
9.3.1. Поводження з радіоактивними відходами	196
10. Промисловість та її вплив на довкілля	211
10.1. Структура та обсяги промислового виробництва	211
10.2. Вплив на довкілля	214
10.2.1. Гірничодобувна промисловість	214
10.2.2. Металургійна промисловість	215
10.2.3. Хімічна та нафтохімічна промисловість	217
10.2.4. Харчова промисловість	218
10.3. Заходи з екологізації промислового виробництва	220
11. Сільське господарство та його вплив на довкілля	221
11.1. Тенденції розвитку сільського господарства	221
11.2. Вплив на довкілля	221
11.2.1. Внесення мінеральних і органічних добрив на оброблювані землі та під багаторічні насадження	221
11.2.2. Використання пестицидів	222
11.2.3. Екологічні аспекти зрошення та осушення земель	222
11.2.4. Тенденції в тваринництві	223
11.3. Органічне сільське господарство	224
12. Енергетика та її вплив на довкілля	225
12.1. Структура виробництва та використання енергії	225
12.2. Ефективність енергоспоживання та енергозбереження	226
12.3. Вплив енергетичної галузі на довкілля	227
12.4. Використання відновлювальних джерел енергії та розвиток альтернативної енергетики	229
13. Транспорт та його вплив на довкілля	233
13.1. Транспортна мережа Дніпропетровської області	233

13.1.1. Структура та обсяги транспортних перевезень	233
13.2. Вплив транспорту на довкілля	235
13.3. Заходи щодо зменшення впливу транспорту на довкілля	235
14. Стале споживання та виробництво	237
14.1. Тенденції та характеристика споживання	237
14.2. Запровадження елементів сталого споживання та виробництва	238
15. Державне управління у сфері охорони навколишнього природного середовища	241
15.1. Національна та регіональна екологічна політика Дніпропетровської області	241
15.2. Удосконалення нормативно-правового регулювання у сфері охорони навколишнього природного середовища	254
15.3. Державний нагляд (контроль) за додержанням вимог природоохоронного законодавства	254
15.4. Виконання державних цільових екологічних програм	263
15.5. Державна політика у сфері моніторингу навколишнього природного середовища	264
15.6. Оцінка впливу на довкілля	277
15.7. Економічні засади природокористування	278
15.7.1. Економічні механізми природоохоронної діяльності	278
15.7.2. Стан фінансування природоохоронної галузі	278
15.8. Технічне регулювання у сфері охорони навколишнього природного середовища, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки	279
15.9. Державне регулювання у сфері природокористування	280
15.10. Стан та перспективи наукових досліджень у галузі охорони довкілля	281
15.11. Участь громадськості в процесі прийняття рішень з питань, що стосуються довкілля	284
15.11.1. Діяльність громадських рад	284
15.11.2. Участь громадськості в процедурі оцінки впливу на довкілля	285
15.12. Екологічна освіта та інформування	286
15.13. Міжнародне співробітництво у галузі охорони довкілля	291
Висновки	292
Додатки	293